

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

SOSYOLOJİ BİLİM DALI

**NİJER'DEKİ 1991 ULUSAL EGEMENLİK KONFERANSI
IŞIĞINDA DEMOKRATİK YÖNETİM: CNDS ve CNDP'NİN
KATKILARINA DAYALI ELEŞTİREL ANALİZ ve
PERSPEKTİFLER**

Ibrahim OUSSEINI ISSA

DOKTORA TEZİ

Danışmanlar

Prof. Dr. Mahmut ATAY

(Ün. Dışı) Dr. Öğrt. Üyesi Haj Ali DAOUDA

KONYA-2019

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

	Adı Soyadı	Ibrahim OUSSEINI ISSA
Öğrencinin	Numarası	134105001011
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☒
	Tezin Adı	NIJER'DEKİ 1991 ULUSAL EGEMENLİK KONFERANSI İŞİĞİNDA DEMOKRATİK YÖNETİM: CNDS ve CNDP'NİN KATKILARINA DAYALI ELEŞTİREL ANALİZ ve PERSPEKTİFLER

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Ibrahim OUSSEINI ISSA

Doktora Tezi Kabul Formu

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Doktora Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	İbrahim Ousseini Issa	
	Numarası	134105001011	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	Doktora X
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mahmut ATAY	
	Tezin Adı	NIJER'DEKİ 1991 ULUSAL EGEMENLİK KONFERANSI IŞIĞINDA DEMOKRATİK YÖNETİM: CNDS VE CNDP'NİN KATKILARINA DAYALI ELEŞTİREL ANALİZ VE PERSPEKTİFLER.	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan NIJER'DEKİ 1991 ULUSAL EGEMENLİK KONFERANSI IŞIĞINDA DEMOKRATİK YÖNETİM: CNDS VE CNDP'NİN KATKILARINA DAYALI ELEŞTİREL ANALİZ VE PERSPEKTİFLER. başlıklı bu çalışma 01/02.2019. tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler
Prof. Dr. Mahmut ATAY	Danışman
Prof. Dr. Özdemir KOÇAK	Üye
Dr. Öğrt. Üyesi Özlem Altunsu Sönmez	Üye
Prof. Dr. Mahmut Hakkı AKIN	Üye
Dr. Öğrt. Üyesi Faruk KARAASLAN	Üye

İmza

TEŞEKKÜR

Bu çalışma esnasında desteklerini esirgemeyenlere bu vesileyle teşekkür etmek, aynı zamanda benim için bir onur vesilesi sayılacaktır. Doktora sürecinde danışmanım çok değerli hocam Prof. Dr. Mahmut ATAY'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Nijer'deki İkinci danışmanım Dr. Öğrt. Üyesi Haj Ali DAOUDA'ya da sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Benim Tez İzlemesi Komitesi (TİK) çok değerli hocalarımız Prof. Dr. Özdemir KOÇAK'a ve Dr. Öğrt. Üyesi Özlem ALTUNSU SÖNMEZ'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Benim tez savunması üye jürileri çok değerli hocalarımız Prof. Dr. Mahmut Hakkı AKIN'a ve Dr. Öğrt. Üyesi Faruk KARASLAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Çok değerli hocalarımız Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU'na, Prof. Dr. Ertan ÖZENSEL'e, Prof. Dr. Köksal ALVER'e, Doç. Dr. Ali AYDEMİR'e, Doç. Dr. Susran E. EROĞLU'ya, Dr. Öğrt. Üyesi İslam CAN'a, Dr. Öğrt. Üyesi Gamze AKSAN'a, Dr. Öğrt. Üyesi M. Taner TÜRK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çeviride bana yardımcı tüm arkadaşlara içten ve saygılı teşekkürler. Bunlar: Perihan TOPÇU'ya, Abdoulaye IDI ABASS'a, Issa MALAM MAHAMADOU'ya, Mamane Bachir DJIBRILE'ye, Omar MAMANE BALLA'ya, Moutari ABDOU'ya, Arş. Gör İlhami AYDIN'a, Nuh AKÇAKAYA'ya, Mehmet Fatih BAĞRIYANIK'a, Merve TÜRKAN BİLGİR'e ve Nedime Tuğçe YİĞİT'e, Chetima MOUSTAPHA'ya, Wahabou ABDOU'ya, Mahamadou ZAKOU'ya, Omar Ben HABOU OUMAROU'ya, Abdoul Kader SIDI GANDOU'ya, Younous ADOASOTI'ye, Khalifa YACOUBA'ya, Hüseyin BALIK'a, Müberra ÖZKAN'a, Ali DOĞAN'a, Moussa MOYENGA'ya, Aminata MAYAKI YACOUBA'ya, Musa ARI'ya, Kübra BOZKURT'a, Hasan BÜYÜKTÜRKMEN'e, Bayram SÜREKLİ'ye, Sümeyya TANRİVERDİ'ye, Öner ATAY'a, Bachir MAMAN ATTAWEL'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca tez sürecinde desteği ve yardımı her daim bana güç veren çok değerli annem, babam (Allah sana mekân Cennet olsun!), abilerim, ablamlarım ve sabırlı eşime Halima MAGAWATA'ya sonsuz şükranlarımı sunarım. Bu tezle birlikte büyüyen çocuklarım Omar Farouk'a ve Fatouma Zahra'ya ayrıca çok teşekkür ederim.

KISALTMALAR LİSTESİ

AEC: Vatandaş Mekânları Alternatifi

AFC: Değişim Kuvvetleri İttifakı

AFD: Demokratik Güçlerin İttifakları

ANDDH: Nijer İnsan Hakları Derneği

ANDP-Zaman Lahiya: Nijer Demokrasi İttifakı ve İlerlemesi için

AOF: Fransız Batı Afrika

BIT: Uluslararası Çalışma Ofisi

CADHP: Afrika İnsan ve Halkların Hakları Komisyonu

CASO: Sosyal İşler ve Düzen Komisyonu

CCAC: İstişare Çerçevesi ve Vatandaş Eylemi

CDSN: Nijer Sivil Toplumunun Demokratik Koordinasyonu

CDS-Rahama: Demokratik ve Sosyal Sözleşme

CDTN: Nijer İşçileri Demokratik Konfederasyonu

CENI: Bağımsız Ulusal Seçim Komisyonu

CESOC: Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Konsey

CFD: Demokratik Güçlerin Koordinasyonu

CFDR: Cumhuriyet için Demokratik Güçlerin Koordinasyonu

CFSI: Uluslararası Dayanışma için Fransız Komitesi

CGSL: Uluslararası Serbest Sendikaların İşçi Konfederasyonu

CILSS: Sahel'de Kuraklık Kontrolü için devletlerarası Komitesi

CMS: Yüksek Askeri Konsey

CNC: Ulusal Danışma Konseyi

CNDH: Ulusal İnsan Hakları Komisyonu

CNDHLF: İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Ulusal Komisyonu

CNDP: Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi

CNDS: Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu

CNPC/PDC: Ulusal Çatışma Önleme ve Sosyal Diyalogun Geliştirilmesi Ulusal Komisyonu

CNS: Ulusal Egemenlik Konferansı

CNT: Ulusal Çalışma Konseyi

COSIMBA: İbrahim Mainassara Baré'ye Destek Komitesi
CROISADE: Demokratik Müktesebatın Korunması için Bağımsız Düşünme ve Yönlendirme Komitesinin Ulusal Koordinasyonu
CSC: Üstün İletişim Konseyi
CSCN: Nijer'in Sivil Toplumunun Koordinasyonu
CSN: Ulusal Kurtuluş Konseyi
CSO: Yüksek Oryantasyon Konseyi
CSRDR: Demokrasinin Restorasyonu için Yüksek Konsey
CUDS: Üniversite Sosyal Diyalog Komisyonu
FDS: Savunma ve Güvenlik Güçleri
FPNAD: Nijer'de Demokratik Değişime İştirak Etmeyen Siyasi Partiler Cephesi
FRDD: Demokrasinin Restorasyonu ve Savunması için Cephe
FRDDR: Demokrasinin İnşası ve Cumhuriyet Savunması Cephesi
FUSAD: Demokrasinin Kazanılmış Korumaya İzin Birleşmiş Cephe
HALCIA: Yolsuzluk ve Benzer Suçlara Karşı Yüksek Otoritesi
HCCT: Bölgesel Topluluklar Yüksek Konseyi
IFAENF: Okuma Yazma Eğitimi Enstitüsü ve Resmi Olmayan Eğitim
IIES: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü
INS: Ulusal İstatistik Enstitüsü
LASDEL: Sosyal Dinamikler ve Yerel Kalkınma Üzerine Araştırmalar ve Çalışmalar Laboratuvarı
MNSD-Nassara: Kalkınma Toplum İzin Ulusal Hareketi
MPCR: Sorumlu Vatandaşlık İzin Yurtsever Hareketi
MPN-Kiishin Kassa: Nijer Vatansever Hareketi
MPRR: Cumhuriyet'in Yeniden İnşası İzin Popüler Hareket
MODEN FA-Lumana Africa: Afrika Federasyonu İzin Nijer Demokratik Hareket
MRN: Nijer Rönesans Hareketi
NDI: Ulusal Demokrat Enstitüsü
OIF: Uluslararası Frankofoni Organizasyonu
OIT: Uluslararası Çalışma Örgütü
ORDN-Tarmamoua: Yeni Demokrasi Devrimci Örgütü
ORTN: Nijerli Radyo Yayıncılığı Ofisi

OVU: Üniversite Yaşam Gözlemevi
PND-Aweweya: Kalkınma için Nijerli Parti
PNDS-Tarayya: Demokrasisi ve Sosyalizm için Nijer Partisi
PNUD: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
PPN-RDA: Nijer İlerici Partisi Afrika Demokratik toplum yerel şubesi
PRODIAF: Frankofon Afrika'da Sosyal Diyalog Destek Programı
PSDN-Alheri: Nijer Sosyal Demokrat Partisi
PTF: Teknik ve Mali Ortaklar
RDP-Jama'a: Demokrasi ve İlerleme için Toplama
REPAOC: Batı ve Orta Afrika'daki STK Ulusal Platformları Ağı
REPPADD: Barış, Demokrasi ve Kalkınma için Panafrikan Ağı
RODADDHD: İnsan Hakları ve Demokrasinin Savunması için Kalkınma Örgütleri ve Dernekleri Ağı
ROTAB: Şeffaflık ve Bütçe Analizi için Organizasyon Ağı
SDS Sahel-Nijer: Nijer Sahel-Sahra Bölgelerinde Kalkınma ve Güvenlik Stratejisinin İcra Sekreteryası
SNECS: Araştırmacı Öğretmenler ve Yüksek Araştırmacılar Ulusal Sendikası
SNEN: Nijer Öğretmenler Ulusal Birliği
STK: Sivil Toplum Kuruluşu
SYMPATUNI: Üniversite Çalışanları Birliği
UA: Afrika Birliği
UAM: Abdou Moumouni Üniversitesi
UDP-Amintchi: Demokrasi ve İlerleme Birliği için
UDPS-Amana: Demokrasi ve Sosyal İlerleme Birliği için
UENUN: Niamey Üniversitesi Nijerli Öğrenciler Birliği
UNTN: Ulusal Nijer İşçileri Birliği
USN: Nijerli Okulları Birliği
USTN: Nijer İşçi Sendikaları Birliği

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası	II
Doktora Tezi Kabul Formu.....	III
TEŞEKKÜR	IV
KISALTMALAR LİSTESİ.....	V
ÖZET	XIII
ABSTRACT.....	XIV
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: METODOLOJİK ÇERÇEVE	5
1.1. Araştırma Problematiği	5
1.1.1. Araştırma Hedefleri	8
1.1.2. Araştırma Metodolojisi.....	9
1.2. Tematik Sınırlandırma ve Kavramsal Açıklama.....	10
1.2.1. Tematik Sınırlandırma	10
1.2.2. Kavramsal Açıklama	11
1.2.2.1. Ulusal Egemenlik Konferansı.....	11
1.2.2.2. Genel İlgi	11
1.2.2.3. Demokratik Yönetim	12
1.3. Literatürün Tartışılması veya Eleştirel Olarak Gözden Geçirilmesiyle İlgili Bazı Aktüel Eksenler	15
1.4. Analiz Modeli	22
İKİNCİ BÖLÜM: ÇALIŞMA ORTAMININ SUNUMU	24
2.1. CNDS ve CNDP'nin Tarihi.....	24
2.1.1. CNDS'nin Kuruluşu.....	24
2.1.2. CNDP'nin Kuruluşu	25
2.2. CNDS ve CNDP'nin Bileşimi.....	27
2.2.1. CNDS Bileşimi	27
2.2.2. CNDP'nin Bileşimi	28
2.3. CNDS ve CNDP'nin Nitelikleri.....	28
2.3.1. CNDS'nin Nitelikleri	29
2.3.2. CNDP'nin Nitelikleri	29
2.4. CNDS ve CNDP'nin İşleyişi.....	30

2.4.1. CNDS'nin İşleyişi	30
2.4.2. CNDP'nin İşleyişi	31
2.5. CNDS Ve CNDP'nin Bazı Başarılar Ve Sonuçlar.....	33
2.5.1. CNDS'nin Varlıklarına Dair Başarı	33
2.5.2. CNDP'nin Varlıklarına Dair Başarı	35
2.6. CNDS ve CNDP'nin Uzman Alt Komitelerinin Rolü Üzerine Eleştirel Bir Analiz	40
2.6.1. İç Aktörlerin Algıları	40
2.6.2. Dış Aktörlerin Algıları	41
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: NİJER'DE ULUSAL EGEMENLİK KONFERANSI ÖNCESİNDE, SIRASINDA VE SONRASINDA SOSYO-POLİTİK İKLİM	
3.1. Ulusal Egemenlik Konferansı Öncesi Sosyo-Politik İklim.....	42
3.1.1. 1960'tan 1974'e kadar: Tek Parti Siyasi Sistemi.....	42
3.1.2. 1974'ten 1993'e Kadar: Askeri Siyasi Rejimleri.....	45
3.1.2.1. General Seyni Kountché Askeri Rejimi (1974- 1987)	45
3.1.2.2. General Ali Saibou'nun Askeri Rejimi (1987'den 1993'e kadar).....	49
3.2. Ulusal Egemenlik Konferansı Sırasında Sosyo-Politik İklim	51
3.2.1. Ulusal Egemenlik Konferansı'nın İlerlemesi.....	51
3.2.2. “Sivil” Siyasi Geçiş Dönemi	53
3.3. Ulusal Egemenlik Konferansı Sonrasında Sosyo-politik İklim	54
3.3.1. Üçten Başlayıp Yedinci Cumhuriyet'e kadar Sosyo-Politik Yönetim Gerçekleri Hakkında Kısa açıklamalar.....	54
3.3.1.1. Üçten Başlayıp Dördüncü Cumhuriyet'e Kadar Sosyo-Politik Yönetim Hakkında Hatırlatma (1993-1999).....	54
3.3.1.2. Beş ve Altıncı Cumhuriyet'in Sosyo-Politik Yönetimine Dair Hatırlatma (1999-2010).	60
3.3.1.3. Yedinci Cumhuriyet'in Sosyo-Politik Yönetiminin Özellikleri.....	65
3.3.2. Sendikaların Şirketçi Yaklaşımı	65
3.3.3. Sivil Toplum Örgütlerinin Vatandaş Yaklaşımı	67
3.3.3.1. Sosyal Talepler için Sivil Toplum Örgütleri veya Sözcüler	68
3.3.3.2. Sivil Toplum Örgütlerinin Aktörleri Arasında Tarafsızlıktan Söz Edebilir Miyiz?	70
3.3.3.3. Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Yapılan Eleştiriler.....	71
3.3.4. Sivil Toplum Örgütleri ve Merkezi Sendikaların Siyasi Partiler Tarafından Etkileşimleri ve İşbirlikleri: Demokrasi Üzerinde Sonuçların Analizi	73
3.3.5. Nijer'de Demokratik Sürecin Konsolidasyonu ve Medyaları	76

3.3.5.1. Demokratik Süreci Pekiştirmede Medyalarının Rolü.....	76
3.3.5.2. Demokratik Sürecin Pekiştirilmesi Medya Eleştirisi.....	77
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: NİJER'DE SOSYO-POLİTİK KRİZLERİN SEBEPLERİ	82
4.1. Nijer'de Sosyo-Politik Krizin Sebepleri.....	82
4.1.1. Seçimlerin Organizasyonu ve Aktörlerin Lojikleri	83
4.1.2. Siyasi Partilerin Kurumsallaşmasındaki Profil Düşüklüğü	85
4.1.3. Hukukun Üstünlüğünün Zayıflaması ve Demokratik Çerçevenin Kırılganlığı	86
4.1.4. İdari, Siyasi ve Yargı Yetersizlikleri Denetimi	87
4.2. Nijer'de Diğer Sosyo-Politik Kriz Biçimleri.....	89
4.2.1. Gıda Krizlerinin Epizotleri ve Sosyo-Politik İklim Üzerindeki Etkisi	90
4.2.2. Ulusal Bağımsız Seçim Komisyonu (CENI) ve Biyometrik Seçim Dosyası Etrafında Anlaşmazlık	92
4.2.2.1. Bağımsız Ulusal Seçim Komisyonu Etrafında Siyasi Sınıfın Dava Açılması.....	92
4.2.2.2. Biyometrik Seçim Dosyası Etrafında Siyasi Sınıf Anlaşmazlığı	95
4.2.3. Nijer'de 2005 ve 2018 Maliye Yasası: Zenginler için Bir Kazanç Kaynağı ve/veya Nüfusun Dezavantajlı ve Zedelenebilirler Kısımlarına Vergi Yüğü?.....	96
4.2.3.1. 2005 Mali Yasasının Olay İncelemesi: Hatırlanması Gereken Dersleri.....	96
4.2.3.2. 2018 Mali Yasanın İncelenmesi: Alınması Gereken Dersler	99
4.2.3.2.1. 2018 Mali Yasanın Uygulanması için Açıklayıcı Bağlam.....	99
4.2.3.2.2.Sosyo-Politik Yönetimde CCAC, Muhalefet ve Bağlı Olmayan Partilerin Vatandaşlarla Mücadelesi	103
4.2.3.3. Nijer'de Vergileri Ödemek: Hangi Amaçlarla?	109
4.2.4. Ticari Tesislerin Tahliyesinin Sosyo-Ekonomik Etkisi	110
4.2.5. Güvenlik Krizinin Sosyo-Politik İklim Üzerindeki Sonuçları.....	111
4.3. Nijer'de Sosyo-Politik Krizleri Yükseltici Bazı Faktörler	114
4.3.1. Politik Açından Halk Özgürlüklerinin Kısıtlanması.....	116
4.3.2. Sendikal Özgürlüklerin Siyasi Tarafından Kısıtlanması	119
4.3.3. Popüler Hareketler veya Halkın Siyasal Rejimin Gücünün Kötüye Kullanılmasına Karşı İhtilaller: Toplumsal Güçlerinin Tepkileri.....	122
BEŞİNCİ BÖLÜM: NİJER'DEKİ DEMOKRASİ KRİZİ.....	126
5.1. Nijerli Politikacıların Davranışlarını Belirleyen Bazı Kültürel Miras Unsurları.....	126
5.1.1. Afrika Geleneksel Hükümet Modeli ve Modern Dönem Nijer Hükümet İlişkileri	126
5.1.1.1. Şefin Statüsünün Modern Hükümet Türüyle Kargaşası	127

5.1.1.2. Seçim Demokrasisi İle İlgili Sorunlar	128
5.1.1.3. “Yanmış Toprak” ve “İyi Bir Hüküm Sürdürmek için Bölme” Politikası: Batılı Olmayan Toplumlara Hükmetme ve Sömürme Amaçlı Bir Avrupa Stratejisi	131
5.1.1.4. Nijer Siyasi Sınıfının İnşası	132
5.1.1.5. Politikacıların Statüsü Durumlarına Göre Davranışları	137
5.1.2. Nijer Okulundaki Krizin Bilançosu ve Entelektüellerin Demokratik Süreçteki Yeri	139
5.1.2.1. Okul Krizinin Demokratik Süreçte Bilançosu	139
5.1.2.2. Entelektüellerin Demokratik Süreçteki Yeri	142
5.2. Nijer'deki Siyasi Rekabetlerin veya Çatışmaların Tipolojisi	144
5.2.1. Aile Yapıları ve Siyaset Arasındaki Rekabetler İlişkisi	145
5.2.2. Ruhani-Dinsel Girişimciler ve Dalkavuklar Aile-Siyaset Rekabeti Üzerindeki Etkisi	146
5.3. Aristokrasi ve Nijer'deki Siyasi İttifakların Çelişkisi: Kamu İşlerinin “Eşitsiz” Yönetiminin Gelişi	147
5.3.1. Aristokrat Siyasi Sınıfı	147
5.3.2. Siyasi İttifakların Çelişkisi	148
5.3.3. Siyasal İttifakların Oluşturulmasında ve Sürdürülmesinde İktidarın Stratejileri	151
5.3.4. Siyasi Aktörlerin “Fikir Birliğinin” Sosyal Alanların Kararsızlığı Üzerindeki Etkileri	152
5.3.5. Genel Çıkar Sorunu: Kolay Kazanç Aranması ve Yolsuzluk Pratiğinin Sosyal Kabulü	155
5.4. Nijer'de Devlet Yönetiminin Üçüncü Cumhuriyet'ten Yedinci Cumhuriyet'e kadar Eleştirel Bilançosu ve Ulusal Egemenlik Konferansı Sonrası Siyasi Sınıfın Karşı Vatandaşlarının Kopuş Söylemi	158
5.4.1. Nijer'de Devlet Yönetiminin Üçüncü Cumhuriyet'ten Yedinci Cumhuriyet'e Kadar Eleştirel Bilançosu	158
5.4.2. ...Ulusal Egemenlik Konferansı Sonrası Siyasi Sınıfa Karşı Nijer Vatandaşlarının Kopuş Söylemi	162
ALTINCI BÖLÜM: NİJER'DEKİ DEMOKRATİK OYUN KURALLARI KÜLTÜRÜ VE İÇSELLEŞTİRİLMESİ: DİYALOG PROBLEMİ VE DEMOKRATİK YÖNETİM MODELİ İÇİN PERSPEKTİFLER	165
6.1. Nijer'de Demokratik Kültür	165
6.1.1. Demokratik Kültürün Karakteristik Özellikleri	166
6.1.2. Demokratik Kültürün Yetersizlikleri	167
6.1.3. Yasaların Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar ya da Yasa Uygulayıcı Aktörler Sorunu: Yasama, Yürütme ve Yargı Arasındaki İlişki	169
6.1.4. Sosyo-Politik Güçlerin Kamusal Alanda Tartışmaya Açılması Sorunu	171

6.2. Nijer'de Sosyo-Politik Aktörler Tarafından Demokratik Oyun Kurallarının İçselleştirilmesindeki Güçlükler	173
6.3. Nijer'de Diyalog Problematığı	176
6.3.1. Sosyo-Politik Diyaloga İlişkin Önemli Sorunlar	176
6.3.2. Mutabakat Protokollerinin Uygulanması, İzlenmesi ve Değerlendirilmesi.....	178
6.3.3. Sosyo-Politik Çatışmaların Önlenmesi ve Yönetilmesinde Aktörlerin Teknik Kapasite Geliştirmesi	179
6.4. Nijer'deki Demokratik Yönetim Modeli için Perspektifler	180
6.4.1. Sosyo-Politik Aktörler Arasındaki Çatışmaların Önlenmesi ve Çözümü için Mekanizmalar: CNDS, CNDP, STK ve Vatandaşlarının Algıları ve Önerileri	180
6.4.2. “Yapıcı ve Kapsayıcı Diyalog” Kavramı Etrafında Anlayışı	184
6.4.3. Barış, Demokrasi, Gelişme ve Huzurlu Bir Sosyo-Politik Ortam Arasındaki İlişki	185
SONUÇ	189
Ek-1: CNDS, CNDP, Siyasi Partiler, STK'lar Üyeleri ve Vatandaşlara Yönelen Görüşme Kılavuzu.	192
EK-2: KATILIMCILAR LİSTESİ	195
EK-3: Senegal'de Basın Metinlerinde İktidar ve Muhalefet Söyleminde Algılanan Demokratik Bir Sistemin Farklı Bileşenleri (DAFF, 1996: 35).....	196
Ek-4: Nijer'deki Yolsuzluk Algılama İndeksi Hakkında Uluslararası Şeffaflık Örgütü NGO 2017 Raporu	197
Ek-5: İstişare Çerçevesi ve Vatandaş Eylemi'nin (CCAC) Yürüyüşü Ardından Oturma Place Toumo Place de Concertation'a kadar, Niamey'de.....	199
Ek-6 : 1960'dan günümüze Nijer nüfusunun evrimi	204
EK-7: NİJER CUMHURİYETİ HARITASI.....	205
KAYNAKÇA.....	206
ÖZGEÇMİŞ	235

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı	İbrahim OUSSEINI ISSA		
Numarası	134105001011		
Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji		
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐	Doktora ☒	
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mahmut ATAY		
Tezin Adı	NİJER'DEKİ 1991 ULUSAL EGEMENLİK KONFERANSI İŞİĞİNDE DEMOKRATİK YÖNETİM: CNDS ve CNDP'NİN KATKILARINA DAYALI ELEŞTİREL ANALİZ ve PERSPEKTİFLER		

ÖZET

Şekil olarak, Nijer'de demokratik bir yönetime sahip olmak için Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu (CNDS) ve Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi (CNDP), sosyal ve politik çatışmaları önleme ve düzenlemelere izin veren nispi bir güce sahiptir. Fakat esasen bu yapılar, cumhuriyetçi olsalar da, yani devlet kararnameleri ile kurulmuş olsalar da, karar alma süreçlerinde özerk değildirler. Ayrıca, orada görülen yasal ve kurumsal araçlardaki yetersizlikler, genel çıkar memnuniyetini yerine getirme görevlerini gerçekten ve etkin bir şekilde gerçekleştirmelerini sağlamamaktadır. Böylece CNDP'nin siyasetleşmesi ve CNDS'nin ise maddi kaynaklarının eksikliğini fark ediyoruz.

Nijer'de anayasal düzenin sürekli sorgulanması konusuna gelince, tabi ki Ulusal Egemenlik Konferansı'ndan sonraki dönemde yaşanan sık darbeler aracılığıyla bu durumun demokratik olarak seçilmiş hükümetler ve onların sosyo-politik ortakları arasında samimi bir fikir birliği bulunmadığı gibi, hiç bir zaman içten bir diyalog olmamıştır. Bu politik imkânsızlık, Nijer demokrasisinin, özellikle Batı Afrika alt bölgesinin veya genel olarak Sahara altı Afrika'nın belirli demokratik sistemleri gibi belirli bir refahı yakalaması, ilerlemesi veya bilmesine izin vermemiştir. Nijer örneğine gelince, sonsuz bir yeniden yapılanma, demokratik devletin yönetiminde bir dizi hareketlenme, hemen hemen aynı acı verici ve bazen dramatik deneyimlerle tekrarlanır, ancak bunlar, 1990'ların bu "eski" politik sınıfına ders olmaz.

Son olarak, Nijer'deki demokrasinin krizi, temel olarak, demokratik oyunun kurallarının sosyo-politik aktörler tarafından zor içselleştirilmesiyle meydana gelmektedir. Söz konusu mesele bu ülkede daha iyi demokratik yönetim beklentileri amacıyla, bu sınıfla ayrılmayı, siyasi yaşamın ahlak ileşmesini ve bu Cumhuriyet'in yeniden işlenmesini gerektiren bir siyasi kuşak çatışmasıyla taçlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ulusal Egemenlik Konferans, çatışma, diyalog, genel ilgi, demokratik yönetim, Nijer.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı	Ibrahim OUSSEINI ISSA		
Numarası	134105001011		
Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji		
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐	Doktora ☒	
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mahmut ATAY		
Tezin İngilizce Adı	DEMOCRATIC GOVERNANCE IN VIEW OF THE 1991 SOVEREIGN NATIONAL CONFERENCE IN NIGER: CRITICAL ANALYZES AND PERSPECTIVES BASED ON THE CONTRIBUTIONS OF THE CNDS AND CNDP		

ABSTRACT

In their external form these structures, the National Commission of Social Dialogue (CNDS) and the National Council of Political Dialogue (CNDP) benefit from a relative power allowing them to prevent and regulate respectively the social and political conflicts so that there will be democratic governance in Niger. But internally these structures, although they are republican, that is to say created by State decrees, are not autonomous in their decision-making. Also, the inadequacies in the legal and institutional instruments noted here and there do not enable them to carry out efficiently and effectively their missions of satisfaction of the general interest. Therefore, it shows politicization of the CNDP and a lack of financial and material resources of the CNDS.

Furthermore, as for the continual questioning of the constitutional order in Niger, of course through the frequent military coups in the period after the National Sovereign Conference, this could be explained by the fact that there has never been a straightforward inclusive dialogue, a sincere consensus between the successive governments that have been democratically elected and their socio-political partners. This political imbroglio has handicapped the Nigerien democracy to take off, to advance or to experience a continued prosperity like certain democratic systems of the West African sub-region in particular or of Sub-Saharan Africa in general. Thus, as mentioned above it is to be noticed in the case of Niger, there is an eternal recommencement, a series of gropings in the management of the democratic state with almost the same sorrowful and sometimes dramatic experiences which are repeated but do not serve as lessons to this "old" political class of the 1990s.

Finally, the crisis of democracy in Niger has been incited mainly by the difficult internalization of the rules of the democratic game by socio-political actors. The latter is crowned by a conflict of political generation that calls for a break with this class, to a moralization of political life and a reformation of the Republic for better prospects for democratic governance in this country.

Keywords: Sovereign National Conference, Conflict, Dialogue, General Interest, Democratic Governance, Niger.

GİRİŞ

Afrika'nın batı kesiminde eski bir Fransız sömürgesi olan Nijer, 3 Ağustos 1960'ta, “resmen bağımsız”¹ bir devlet haline geldi ve 1.267.000 km²'lik bir alana ve 2017 itibarıyla 21.477.346'lık bir nüfusa² sahiptir. Siyasi evriminde, Profesör André Salifou'nun “*Nijer Demokratik Sürecinin 1991'den 1999'a Kadar Evrimi*” adlı makalesinde bunu en iyi şekilde tarif etmiştir: “Nijer kabaca birbirinden çok farklı üç rejim tanıyor. Bunlar: tek parti tarafından yönetilen cumhurbaşkanı Diori Hamani rejimi, Afrika Demokratik Toplumunun (RDA) yerel şubesi Nijer İlerici Partisi (PPN); Nijer silahlı kuvvetlerinin eski genelkurmay başkanı Seyni Kountche'nin başkanlığında Yüksek Askeri Konsey (CMS) tarafından 15 Nisan 1974 askeri darbesiyle canlandırılan acil durum rejimi ve general Seyni Kountche'nin halefi olan general Ali Saibou'nun siyasi alandaki rahatlatma rejimi³”. Bu son rejim, sadece kısa süreliğine (1987-1993) tek parti ve askeri rejimlerin sayfasını çevirir çünkü “demokratik ve çok partili bir sistemin kurulması için sivil toplumun talepleriyle başa çıkamazdı. Daha sonra, serbest ve şeffaf seçimlere geçişi hazırlamak üzere Temmuz 1991'de bir sivil barış konferansı düzenlenmiştir” (Amadou, 2011: 9). Ulusal Egemenlik Konferansı'ndan kaynaklanan siyasi geçiş ile Nijer Batı tarafından genel olarak Üçüncü Dünya devletlerine ve özellikle de Afrika ülkelerine “ithal ve dayatılmış” çok partili demokrasi modelinin bir örneği olmuştur. Gerçekten de bu planın Nijer gibi devletler tarafından kabul edilmesi, şartlar altında yapılmıştır. Ana amaç, Batı'dan Afrika ülkelerine yardım sağlanmasıdır. “Eski sömürgeci iktidarın kararı ile (François Mitterrand'ın

¹ Hamani (2010) bu uzun ve ilgili analizleri hazırlıyor: “Nijer bağımsız bir ülke değildir: yasal olarak, diğerleri gibi Birleşmiş Milletlerde. O her yerde tanınır. Bayrağı var. Başkanını aldı. Uluslararası olarak saygı duyulur. Fakat bağımsızlık kriterlerine baktığımızda, bağımsız olan neredeyse hiç Afrika ülkesi yok. İlk bağımsızlık, kendinizi beslemeniz ve nüfustan beslenmeniz için dışarıdan beklememenizdir. Tamamen çöl ülkesinin dışarıdan yiyecek almak zorunda olduğunu anlarım, ancak tarımsal olanaklara sahip ve halkını beslemeyen bir ülke olduğunu açıkçası buna bağımsız bir ülke diyemeyiz. Bugün olan şey, dışarıdan beklediğimizi, nüfusun beslenmesine yardımcı olduğumuzu, çünkü tamamen yağışa bağımlı olduğumuzu kanıtıyor. Elli yıl boyunca, suyun, yeraltı suyunun kontrolü için neredeyse hiçbir şey yapmadık. Barajlar için hiçbir şey yok, kesinlikle hiçbir şey yok. Bu durum başlangıç noktası. Daha sonra, tekstil ürünlerinden tüketilen ürünlere, tüketici ürünlerine, mutfak gereçlerine ve diğerlerine göre her şey ithal edilmektedir. Bu bağımsız bir ülke değil. Bağımsız olsaydı, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası'nın vesayetine sahip olmazdık. Eğitim açısından, 15 yıldır görevde bulunan ilk Devlet Başkanı Diori Hamani'nin 60 yıl içinde kolonizasyondan çok daha fazlasını elde ettiği kesin olarak kesin. Ama sonuçta, bu eğitim ülkenin fırsat ve aktiviteleri ile tutarlı olmalıdır. Yarattığımız fabrikalar, oluşturduğumuz şirketler, yarattığımız hizmetler, işten çıkmış yöneticiler için çerçeveler yaratıyoruz. Nijer'deki eğitim düzeyinin çok düşük olmasına rağmen, yüksek lisans veya doktora derecelerini bitiren ve işsiz olan birçok insanımız var. Eğitim geliştirdik, ama ne için? İşsiz kalmak için yapman gereken şey bu mu? Sorun 1, tarımsal üretim sorunundan sonra, büyüme problemi, ekonominin diğer alanlarının gelişmesidir, bu yüzden işe giden genç insanlar gelir. Bugün, insanları eğitiyor, ancak ekonomik fizyonomiye ya da ülkenin ekonomik konfigürasyonuna bağlı değil”.

² Journal Le Sahel n° 9498 du mercredi 21 Mars 2018.

³ <http://democratie.francophonie.org/IMG/pdf/15Niger.pdf>, Erişim Tarihi: 16-11-2016.

Fransa), La Baule toplantısının sonunda, eski sömürgelerini demokratik sistemlere doğru ilerletmek için ulusun “yaşayan güçlerini” Ulusal Egemenlik Konferansı’nı aceleci bir şekilde toplamaya teşvik etti” (Kalassi, 2010: 1). CNS Nijer için neyi temsil ediyor? Ekonomik, sosyal, kültürel ve politik normların belirlenmesinde başarılı oldu mu? Kısacası, bu CNS'nin mirası nedir? Öncelikle, CNS “*Nijer’de yeni bir politik yaşam için üslerin atıldığı bir değerlendirme anydı*”⁴. Bu konferansın bazı amatörleri veya içsel öncüleri için, iyi bir demokratik geçiş koşullarının yaratılması için bir fırsattır. Bunlar, derin sosyo-ekonomik ve politik değişimler için, yani ülkenin gerçek ilerleme kaydetmesine izin verecek bir tür devrim için belirli bir fırsat görüyorlardı. Bu konferansta başarılı olamayanlar istenen pozisyonları elde edemediklerinden, kendilerini geçiş organlarına karşı bulmuşlardır (sonraki sayfalarda bu nokta geliştirilecektir).

Sosyo-ekonomik ve hatta kültürel normlar söz konusu olduğunda, CNS'nin demokratik kazanımları arasında, ifade özgürlüğü, özel medyanın çiçeklenmesi, derneklerin, sendikaların ve STK'ların gelişmesi, özel inisiyatiflerin ortaya çıkışı (eczaneler, klinikler, okullar, binalar, araçlar), vb. Aynı zamanda, eskiden popüler olan sosyo-kültürel kısıtlamalarını azaltırken, belirli bir bireysel olumlamaya da izin verdi. Siyasi standart bakış açısından, Ulusal Egemenlik Konferansı başarısız oldu. Çünkü darbelerin uygulamalarına son veremedi. Oysaki her demokratik öğrenme sistemi iktidara katılım şiddet, kuvvet veya silahlar ile yapılamayacağını varsayar. Dolayısıyla, Nijer’de doğrudan veya dolaylı yansımaları olan bir başarısızlık var. Gerçekten, diplomatik açıdan, ülkenin imajı uluslararası düzeyde karanlıktır ve Teknik ve Mali Ortaklar (genellikle PTF'ler olarak bilinir), ülkenin “kalkınması” yönünde çok sektörlü işbirliğini durdurma eğiliminde olmuşlardır. Bu darbelerin sıklığı, bir yandan politikacılar arasında demokratik kültürün yetersizliğini haklı çıkarmaktadır. Davranışları, birçok Nijerli'nin kendilerine ve demokrasiye inanmadıkları anlamına gelir. Buna ek olarak, diğer taraftan çok sayıda isim değiştirmiş olan birçok siyasi ittifaktan dolayı, bu partilerdeki birbirinden nefret eden militanların bir kısmı örneğin *muhalefet*⁵, bir sosyo-ekonomik kriz sonucu siyasi krizi sona

⁴ Niamey'deki Ulusal İnsan Hakları Komisyonu'nda 21 Aralık 2017'de Hamidou Moussa Talibi ile görüşme.

⁵ Muhalefetin Statüsü hakkında 16 Aralık 2010 tarihli 2010-85 sayılı yönetmeliğin 2. maddesine göre “Siyasi muhalefet, hükümeti oluşturan veya hükümet eylemini destekleyen partilerin veya siyasi partilerin bir veya birkaç partisi anlamına gelir. Bu çoğulcu demokrasinin esaslı bir unsurudur. Siyasi muhalefet Meclis muhalefetini ve Parlamento dışı muhalefetini içeriyor. Siyasi muhalefet, Millet Meclisi'nde ve temsil edilmediğinde Meclis dışı olarak temsil edildiğinde meclistir”. Aynı yönetmeliğe göre 11. maddesinde: “Muhalefet, demokratik ideal ve ekonomik, sosyal ve kültürel ilerlemeyi güçlendirmek anlamında nesnel ve yapıcı bir biçimde eleştirmek için hükümet eylemini izleme hakkına sahiptir. Siyasi muhalefet, hükümetin milletin hayatını ilgilendiren önemli konularda istişarede bulunabilir”.

erdirmek amacıyla diğer tarafı yani *iktidarı askeri olarak devirerek orduya*⁶ sorumluluklarını üstlenmesini isteyebilir. Nijer'deki aralıklı sosyo-politik küçük savaşları açıklayan nedenler nelerdir?

Böylece, nüfusun yaşam koşullarını iyileştirmek için çalışmak yerine, politikacılar (liderler ve muhalefet) belirli “siyasi politika” uygulamalarına katılır veya girer örneğin aralarındaki hesaplaşmalar gibi. Bunlar bu ülkede devam eden demokratik sürece ağırlık vermeye devam ediyor. Bir yandan politik elitler ve vatandaşlar arasındaki kopmaya sebep oluyor. Öte yandan, anayasal düzenin sorgulanması yani siyasi çoğulculuğun ortaya çıkmasından bu yana, Nijer 1996, 1999 ve 2010 yıllarında sırasıyla üç darbe kaydetmiştir. Mücadelelerde elde edilen demokratik gelişmeler ve önceki yıllardan her türlü sendikaların (özellikle okul ve işçiler) *toplumsal hareketlerin*⁷ sorgulanmasına sebep oldu. Bir öncesine aşağı yukarı benzer bir kayıta, Seyni Moumouni'nin analizi şu şekildedir: “Bugün Afrika, hem sosyal hem de kurumsal olarak gelişimini engelleyen derin krizlerden geçiyor. Bütün krizler ve tüm çatışmalar başka yerlerde olduğundan daha fazladır. Bütün istatistikler, çoklu krizlerden etkilenen Afrika kıtasının yüksek derecede çatışmasızlığına yaklaşmaktadır. Kıtanın güvenlik durumu, yalnızca devlet kurumlarının değil, aynı zamanda onu canlandıran kadın ve erkeklerin de kırılmasını gösteriyor⁸”. Bu analizden yola çıkarak, aşağıdaki noktalarda, Nijer bağlamında ekonomik

⁶ Oysa Nijer Siyasi Partiler Sözleşmesi'nin 65. maddesinin 1. paragrafı şöyle der: “Yasaları, kamuya açık ifadeleri, yargılamaları ile Savunma ve Güvenlik Güçlerini Devlet iktidarını ele geçirmeye teşvik eden veya davet eden herhangi bir siyasi parti lideri, Yazdığı yasalarla kamuoyuna açıklama yapan, Savunma ve Güvenlik Güçlerini kışkırtıcı veya davet eden bir siyasi partinin lideri bir (1) ila beş (5) yıl arasında hapis cezasına ve beş yüz bin (500.000) ila bir milyon (1.000.000) frangı para cezası ilgili tarafın feshi getirmeksizin çarptırılır” (Bkz. Ordonnance n° 2010-84 du 16 décembre 2010 portant charte des partis politiques, s. 13).

⁷ Paugam'a (2010: 82-83) göre “Toplumsal hareketler özel eylem biçimleridir. Bunları belirlemek için genellikle üç kriterler kabul edilir. Birincisi, bireysel aktörlerin katılımı ile kendilerini gösterirler ve bir toplumsal değişimin teşvik edilmesi veya karşı çıkılması için bir rakibe karşı kolektif bir çatışmalı eylemde örgütlenirler. Böylelikle aynı konuyu ekonomik, politik veya kültürel olarak kontrol etmeye çalışan aktörler arasında uzlaşmaz ilişkiler öngörürler. İkincisi, yoğun ve enformel değişim ağları tarafından desteklenen stratejiler ve kaynaklar yoluyla uyumlu ve koordine inisiyatiflerle karakterize edilirler. Böylelikle aynı konuyu ekonomik, politik veya kültürel olarak kontrol etmeye çalışan aktörler arasında uzlaşmaz ilişkiler öngörürler. İkincisi, yoğun ve enformel değişim ağları tarafından desteklenen stratejiler ve kaynaklar yoluyla uyumlu ve koordine inisiyatiflerle karakterize edilirler. Son olarak, toplumsal hareketler ortak bir kimlik oluşmadan var olmazlar: aynı nedenin etrafındaki ortak taahhüt, aktörlerin kendilerini sadece birbirleriyle bağlantılı olarak değil, aynı zamanda bir geniş harekete ait olarak tanımasını sağlar. Sosyal hareketlerin analizleri, ortaya çıkma koşullarına, harekete geçirme süreçlerine veya hareketlerin hedeflerine bağlı olup olmadıklarına göre ayrılır”.

⁸ Dr. Seyni Moumouni, Niamey'deki (Nijer) Abdou Moumouni Üniversitesi'nde Tarih Araştırmaları sorumlusu, Siyaset ve sosyal felsefe alanında uzmanlaşmış Araştırma için, Dr. Halidou Yacouba'nın Doğrudan Araştırma Haberine Müdahale Savunması (HDR), Felsefe Bölümünde (FLSH/UAM). Araştırılan tema: Afrika'da Sosyal Adalet ve Barış, 27 Ekim 2016, Perşembe (FLSH/UAM) Niamey.

kalkınmayı, sosyo-politik, teknolojik ve kültürel gelişimini engelleyen ve tekrarlayıcı sosyo-politik krizlerle karşı karşıya olan benzerlikleri ve farklılıkları göreceğiz.

Nijer'de, hükümetin eylemlerini kontrol etmek için, yürütmenin gücünü keyfi veya kötüye kullanılması söz konusu olmaması için, sivil toplum kuruluşlarının kurulmasına geçilmiştir. Bu örgütlenmeler harekete geçerek demokratik süreçte önemli ve belirleyici bir rol oynamaktadır. Vatandaş katılımını ve özgürlüğünü zayıflatması muhtemel yöneticilerin herhangi bir politik manevralarına karşı bir karşı-güç veya koruma görevi gördükleri anlamına gelin. Ayrıca, siyasi güçten demokratik kültüre saygı ve kamu mal ve işlerinin yönetiminde daha fazla şeffaflık için hesap verebilirlik talep ediyor. Çünkü kötü yönetim demokrasinin sağlamlaştırılması, hukukun üstünlüğü ve hatta devletin hayatta kalması için bir tehlike olabilir.

Bu çalışma, diyalogun Nijer'deki daha iyi yönetim umutları için çatışmaları ve sosyo-politik krizleri önlemede ve çözümede sahip olabileceği önemi analiz etmeye çalışacaktır. Başka bir deyişle, örneklerden veya pratik davalardan, ilk etapta diyalogun, pedagojik bir silah olarak, kuralları ve ilkeleri yoluyla, her türlü çatışmanın barışçıl bir şekilde çözülmesine izin verecek şekilde nasıl izlediği, sonraki bölümlerde gösterilecektir. Çünkü onun asıl işlevinden başlayarak, diyalog, çeşitli paydaşları bir çatışma durumunda, grubun ortak çıkarını partizan, bencil, bireysel veya klan çıkarlarının üzerine koyarak, kendi ötesine geçmeye yönlendirir. İkinci aşamada, Diyalogsuzluğun Nijer'deki aralıklı sosyo-politik küçük savaşların nasıl açıklanabileceği gösterilecektir. Bu konuyu daha iyi ele almak için analizimiz, Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu (CNDS) ve Siyasi Diyalog Ulusal Konseyi (CNDP) üzerinde odaklanacaktır (bu iki cumhuriyetçi kurumun çatışmasındaki çeşitli protagonistler arasındaki sosyo-politik diyalog açısından oynadıkları rolü görmek için).

Bu çalışma, altı bölümden oluşan iki ana parçaya bölünecektir. İlk kısım üç bölüme ayrılmıştır: metodolojik çerçeveyi, çalışma ortamının sunumunu, Nijer'deki Ulusal Egemenlik Konferans öncesinde, sırasında ve sonrasında sosyo-politik iklimini tartışacaktır. İkinci kısım, aynı zamanda üç bölüme ayrılmıştır: sosyo-politik krizlerin motiflerini, kültür eksikliğini ve diyalog sorununa ve bu ülkedeki demokrasi krizine neden olan demokratik oyunun kurallarının içselleştirilmesini belirlemeye çalışacaktır. Kritik bir analizden sonra Nijer'deki kapsayıcı diyaloga dayalı bir sosyo-politik yönetim modeli için umutlar belirlenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM: METODOLOJİK ÇERÇEVE

İlk bakışta, temel olarak bu bölümde araştırma sorununu çözmek, tematik sınırlamayı, kavramsal açıklamayı, literatürün eleştirel incelemesini ve analiz modelini ele almak olacaktır. Bu yönlerin açıklanması, bu çalışmanın tutarlı ve bilimsel gelişimi için konuyu yeniden formüle etmek için araştırma konumuzun farklı hatlarını anlamamızı mümkün kılacaktır.

1.1. Araştırma Problematiği

Yaklaşık otuz yıllık siyasi yaşamdan sonra, yani 1960-1991 arası, Nijer Ulusal Egemenlik Konferansı sosyo-politik aktörler için bir değerlendirme anıydı. Ülkenin yeni bir siyasi hayatının temellerini atmaktır. Başka bir deyişle tek partili rejimi (1960-1974) ve askeri rejimler (1974-1993) sayfalarını çevirmek zorunda kaldılar. Böylece 1989'da Berlin Duvarı'nın çöküşü veya düşüşü de Soğuk Savaşın sonunu işaret ediyor. Kapitalist bloğun liberal ideolojilerini empoze etmesine izin veriyor ve yeni uluslararası düzenden yararlanmak, bu aktörler için uzun zamandır beklenen ve istenen bir seçenek gibi görünüyor. Onlar demokrasiden, tam anlamıyla çok partili sistemden, mutlak özgürlük istediklerini söylüyorlar. Ve bu çok partili demokrasinin ortaya çıkışı, Nijer'de bir Ulusal Egemenlik Konferansı organizasyonu ve düzenlenmesini teşvik eden ünlü *La Baule konuşmasıyla*⁹ çakıştı. Ancak, bu Konferans'tan sonraki yıllarda Nijer, ekonomik yaşamı felç eden ve sosyal dokuyu parçalayan endemik sosyo-politik krizlerden muzdarip olmaya devam ediyor. Gerçekten de, muhalefet ile iktidardaki çoğunluk arasındaki fırtınalı birlikte yaşama, barışçıl bir demokratik çerçeve oluşturmada neredeyse her zaman bir sorun olmuştur. Bu durum, ülkenin sırasıyla 1996, 1999 ve 2010'da üç kanlı askeri darbeleri neden kaydettiğini açıklıyor.

⁹ La Baule'nin konuşması, Fransız politik yetkililerinin Afrika Devlet başkanları ile özellikle de Fransızca konuşulan ülkelerle yapılan bir toplantıdır. Bu konuşma, bir katalizör görevi gördü, çünkü bu, elverişli bir uluslararası bağlamla çakıştı. Vurgulanması ve hatırlanması gereken bir şey, kronolojik olarak, Benin Ulusal Konferansı'nın La Baule'nin konuşmasından çok önce yapıldığıdır (bu Konferans on gün sürdü, yani 19'dan 28 Şubat 1990. La Baule'nin konuşmasına gelince "Fransa cumhurbaşkanı François Mitterrand'ın, Fransa ve Afrika devlet başkanları Konferansı'nın 16'ncı açılış oturumunun bu vesileyle yapmıştır, 20 Haziran 1990'da yapıldı. Bu konuşmanın bu konferansın işlemlerinden esinlenmiş olması bile olabilir. Fakat bu söylem belki de uluslararası alanda en iyi anlaşılabilir olanıdır çünkü Fransızcadır (Bkz. <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB461/docs/DOCUMENT%203%20-%20French.pdf>. ve <https://beninwebtv.com/2018/02/benin-conference-des-forces-vives-de-la-nation-28-ans-deja-video-des-moments-forts/>, Erişim Tarihi: 19-09-2018).

Aynı şekilde, tek bir şeyde tüm Nijerlilerin neredeyse oybirliğiyle katıldığı konu Nijer politik sınıfının aktörleri arasında (karşılıklı tavizler konusunda) neredeyse hiç gerçek bir uzlaşma olmaması durumu idi. Gerçekten, var olan tek fikir birliği, devlet rantına erişmelerine izin verebilecek sorumluluk konularının paylaşılması konusunda hemfikir olmaktı. Çıkarlar her değiştiğinde, aynı politik çekişmeler tekrar başlar. Bu durum “çok partili sistem demokrasisi değildi ve onu daha iyi kontrol edebilmek için, genç ülkelerin azgelişmişlik kavramlarının getirdiği risklerin farkına varmak gerekiyordu” şeklinde ifade eden Conac’ı (1993: 5) haklı çıkarmaz mı? Bu fikir birliği eksikliği, bir yandan demokratik oyunun kurallarının bu siyasi aktörler tarafından yeterince içselleştirilmediği gerçeği ile açıklanabilir. Öte yandan, yasalarının kişiler tarafından farklı şekillerde yorumlanması, yani her biri pozisyonuna ve çıkarlarına göre kendisine karşılık gelen yorumu yapmaya çalışmasıdır.

Ulusal Egemenlik Konferans’tan sonra, bu ülkenin sosyo-politik hayatı kritik durumlar yaşadı, bazen fırtınalı bile çünkü engebeli bir tür yönetim kuruldu. Gerçekten, bağımsızlığından bu yana, Nijer hiç halkın gözü önünde gerçekleşen bu kadar büyük yağmalamayla karşı karşıya kalmadı. Vatandaşlar arasındaki eşitliğin ihlali açıktır, hatta barizdir. Kamu fonlarının kötü yönetim ve çoklu kötü muameleye karşı sistematik bir şekilde yağma sisteminin kurulması, günün düzenidir ve yeni yöneticilerin ana kaygısıdır. Gazibo'nun (2007: 21) işaret ettiği gibi “siyasi güç, Nijer'deki bu çoğulcu demokrasinin ortaya çıkmasından bu yana, kendini daima iyi tanımlanmış bir sosyal sınıfa hizmet eden bir çeşit “girişim” olarak sunulmuştur ve açıkça onların çıkarlarına hizmet etmektedir. Bunun sebebi de kamu kaynaklarının küçük bir elit kesim tarafından ele geçiriliyor olmasıdır...”. Bu gerçek, siyasi seçkinlerin çıkarlarının belli bir baskınlığını göstermiyor mu? Bu durumda iktidar sınıfı, ulusun çıkarları üzerinde midir? Bu kuşkusuz Cumhuriyet’in, demokrasinin ve Nijer'deki hukukun üstünlüğünün temellerini zorladı.

Ayrıca, Benin bağlamından bahseden Banegas (2003: 14) “İlk yaklaşımda “*göbek siyaseti*¹⁰” terimi altında yer alabileceğimiz demokratik yenilenmenin kurulması, siyasi hayattaki para rolünün eşi görülmemiş bir şekilde gelişmesi, yolsuzluğun yayılması, kayırmacılık ve

¹⁰ Bu ifade şu kitaptan ödünç alınmıştır: Bayart, Jean François (1989). *L'État en Afrique: la politique du ventre*. Paris: Fayard. Banegas'a (2003: 18-19) göre “*göbek siyaseti*” sadece politik yırtıcılığının uygulamaları değildir. Bu emik terim, açıkça, yolsuzluk, himaye ve nepotizm fenomenine atıfta bulunur. Fakat ona indirgenmez, ondan uzaktır: göbeğin siyaseti, aynı zamanda, özellikle, bir uygarlık etnisitesine ve görünmezlik uygulamalarına gönderme yapan bir politik hayal gücüdür (göbek aynı zamanda büyüçülüğün yeridir). Bunun, sadece siyasi meşruiyetin kurallarını değil, aynı zamanda öznelliğin kategorilerini de oynayarak, karmaşık bir dili (manducate kayıtlarıyla sınırlı değil) oluşturan gerçek bir ahlaki ekonomi olduğunu göreceğiz”.

himaye ile ele geçti". Nijer bağlamında bu demokratik yenilenmenin böyle bir örneği, sivil diktatörlüğe, keyfiliğe, cezasızlığa, adaletsizliğe, yolsuzluğa, suistimallığe, bölgeselciliğe, etnik merkeziliğe, nepotizm ve hatta bazen kişilik kültü dayalı siyasi rejimlerin ortaya çıkmasına sebep oldu. Aynı zamanda, demokrasi bu bağlamda çoğul biçiminde olmakla birlikte, bir plütokrasiye, dolayısıyla devletin zayıf yönetimine güvence verdiğiinden, mutlaka iyi değildir. Gerçekten de, çok partili sistemdeki yeni yöneticiler bazen temel sosyal hizmetleri garanti altına alma aleyhine "yasadışı ve gayri meşru" olarak kendilerine muazzam faydalar sağlamaktadırlar. Sonuç olarak, kolektif yoksul yaşamın, genel ve yaygın sefaletin ve insanların yaşadığı yüksek yaşam maliyetinin durumunu neredeyse görmezden hareket ederler. Kamu işlerinin yönetilmesinde eşit ve şeffaf olmayan bir sistem kurulmuş ve dolayısıyla vatandaşların yasal ve kamusal hizmetler noktasında belirli bir eşitsizlik olduğu gözlemlenmektedir.

Bu konferanstan sonraki yeni yöneticilerin çoğu, halkın özlemlerini, hatta kolektif refahlarını bile hesaba katmayan, genellikle gereksiz ve çok pahalı olan kamu politikalarını tercih etmişlerdir. Bunlar, Nijer'deki kötü yönetimin özelliklerine ve minberinde çürüyen bir halkın günlük yaşamının değişimlerine tanıklık edebilecek tüm gerçeklerdir. Bu, 2005 yılından bu yana, sivil toplum örgütlerinin siyasi gücün tutum ve davranışlarını, öfkelerini ve onaylanmamalarını ifade etmek için güçlü seferberliğini ve kararlılığını açıklıyor. Bu mevcut 2018 finans yasasının örnek niteliğindeki örneğidir ve STK'lar tarafından "aşağılık ve antisosyal" olarak değerlendirilen bir yasadır. Çünkü "gayri meşru vergi hediyeleden daha iyi duruma getiriyor ve vergi eşitsizliğini aynı zamanda devletin yaşam tarzını ve prestij harcamalarını temel sosyal hizmetlerin zarar veriyor ¹¹". Bu STK'lar günlük sosyal adaletsizliklere karşı savaşmak ve Nijerli siyasi otoriteler adına hukukun üstünlüğüne sıkı bir şekilde saygı göstermek için istişare etmesine ve vatandaş eylemleri çerçevesinde kendilerini daha iyi inşa etmesine neden oldu. Ancak, bu siyasi otoritelerin, her zamanki gibi, krizi çözebilecek herhangi bir müzakere veya diyalog ihtimaline karşı düşmanca tutumlara sahip olduğuna dikkat edilmelidir.

Bununla birlikte, Nijer'deki bu çok partili demokrasinin ortaya çıkmasından bu yana, siyasi güçler ile sosyal güçler arasındaki huzursuzluk iklimi kronik ve kalıcı hale geldi. Bu ülkedeki sosyo-politik çatışmaları önlemek ve çözmek için Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu (CNDS) ve

¹¹ Niamey'de 28 Ocak 2018'de Bağımsız Nijer Sivil Toplumunun Uyum ve Vatandaşlık Eylemleri Çerçevesindeki Konuşması.

Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi (CNDP) gibi diyalog organlarının kurumsallaştırılmasına rağmen çatışmadaki aktörler arasında sosyal ve politik diyalogu savunan CNDS ve CNDP, Nijer demokrasisinin kendisini geliştirip pekiştirmesi için bir tür kale duvarı değil midir? CNDS ve CNDP'nin varlığına rağmen bu sosyo-politik çatışmaların kalıcılığını ne açıklıyor?

Bu sorulara dayanarak, aşağıdaki ikincil veya belirli sorular formüle edilmiştir:

- ◆ Sosyo-politik çatışmaları önlemek ve çözmek için CNDS ve CNDP tarafından hangi araçlar kullanılır?
- ◆ Çatışmayı önleme ve çözüm bağlamında CNDS ve CNDP'nin karşılaştığı çeşitli engeller nelerdir?
- ◆ İç ve dış çelişkiler, CNDS ve CNDP çatışmada protagonistler ile diyalog kurmasını ve sosyo-politik iklimi geliştirmesini engelleyen nedir?
- ◆ Nijer'de demokratik yönetimi geliştirmek için CNDS, CNDP ve STK'lar tarafından hangi önlemler alınmalı veya düşünülmelidir?

Şimdi, yukarıda belirtilen soruları dikkate alarak, bu çalışma çerçevesinde araştırma amaçlarına ve hipotezlere geçelim.

1.1.1. Araştırma Hedefleri

Genel olarak, bu çalışma CNDS ve CNDP'nin çatışmada sosyo-politik aktörler arasındaki diyalogu savunan kurumsal organlar olarak varlığına rağmen Nijer'deki sosyo-politik sorunların kalıcılığının nedenlerini anlamaya çalışmaktadır ve özellikle aşağıda, maddeler halinde tanımlanan sorun alanlarını analiz etmeye çalışacaktır.

- ❖ Sosyo-politik çatışmaları önlemek ve çözmek için CNDS ve CNDP'ye sunulan araçları tanımlamak;
- ❖ Çatışmayı önleme ve çözüme kavuşturmak bağlamında CNDS ve CNDP'nin karşılaştığı çeşitli engelleri analiz etmek;
- ❖ CNDS ve CNDP'nin çatışmada protagonistlerle diyalog kurmasını ve sosyo-politik iklimi geliştirmesini engelleyen iç ve dış çelişkileri açıklamak;
- ❖ Nijer'de daha iyi bir demokratik yönetim için CNDS, CNDP ve STK'lar aktörleri tarafından alınacak veya değerlendirilecek önlemleri önermek.

1.1.2. Araştırma Metodolojisi

Bu çalışma, özellikle saha araştırmasına katılanların algıları, görüşleri ve davranışları hakkında veri toplamak için bir araştırma aracı olarak mülakat rehberlerinin kullanımı ile nitel yaklaşıma dayanmaktadır. Bir örnek oluşturma çabasıyla ama aynı zamanda konuyla ilgili yerinde bir analiz için büyük bir örnek ile mümkün olduğunca fazla bilgi toplamak araştırmıştır. Bu araştırma esas olarak üç aktör kategorisi ile ilgilidir. İlk olarak CNDS ve CNDP üyeleriyle, Nijer'de bazı siyasi partiler ve sivil toplum örgütleri, özellikle insan hakları ve temel özgürlüklerin savunmasında yer alan üyelerle görüşme yapmaktadır. Demokratik bir süreçte insan haklarına saygı duymanın çok önemli rolünün farkında olduğumuzdan bu STK'lar kategorisinin seçimi tesadüfi değildir. Aron'un (1984: 4) da onayladığı gibi "demokrasi ve insan hakları, tabii ki, aynı madalyonun iki tarafıdır". Bu ilk aktörler kategorisi doğrudan aktörleri veya önemli katılımcılar oluşturmaktadır. Katılımcılar bu çalışmanın konusuna dair az ya da çok uzmandırlar. Dolayısıyla görüşlerini, ifadelerini ve önerilerini toplamak için onlarla görüşmek büyük önem taşımaktadır. Karşılaşılan ikinci aktörler kategorisi, hala hayatta olan Ulusal Egemenlik Konferans'ın görgü tanıklarındır. Bu konferans sırasında önemli bir rol oynayan aktörlerle yapılan görüşmeler için toplantılar planlandı. Bunlara dolaylı aktörler, başka bir deyişle sıradan veya *lambda* vatandaşlar diyoruz, herhangi bir siyasi faaliyetten yoksun ancak konuyla ilgili fikirleri ve ilginç bakış açıları olan kişilerdir.

Buradaki geçen konferansın temel metinlerinden de yararlanılmıştır. Nijer ulusal arşivlerinden gazete kopyaları alınmıştır. Nijer, Türkiye ve Fransa'daki dokümantasyon merkezler, kütüphaneler ve laboratuvarlar (CCFN Jean Rouch, IRSH, Lasdel, IFAENF, ENS, FLASH, FSEJ, Konya Selçuk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi ve Nice Côte d'Azur Üniversitesi kütüphaneler) araştırma yapıldı. Bu çalışma, özellikle sosyo-politik bir nitelik taşıdığından, çatışma kavramı, etkileri veya yönetim üzerindeki olumsuz sonuçları hakkında bir dizi bilgiye sahip olmamıza olanak sağladı. Nijer bağlamında, askeri darbeler ve siyasi geçişlerle sonuçlanan çeşitli sosyo-politik krizlerin nedenlerini ve sonuçlarını anlamamızı ve incelememizi de sağladı. Son olarak bu çalışma, Nijer'de daha iyi demokratik yönetim umutlarını belirlemeye çalıştığı için, kritik analiz ve ileriye dönük analize dayanacaktır.

1.2. Tematik Sınırlandırma ve Kavramsal Açıklama

Bu bölümde sırasıyla tematik sınırlandırma ve kavramsal açıklama olmak üzere iki nokta ele alınacaktır. İlk nokta, örnek doğasını belirleyecek ve bu çalışmanın gücünü ve kısıtlamalarını açıklayacaktır. İkinci noktaya gelince, kavramsal açıklama, bu araştırmada kullanılacak temel kavramları anlayarak konuyu açıklığa kavuşturmaya yardımcı olacaktır.

1.2.1. Tematik Sınırlandırma

Konu başlığı olarak “*Nijer'deki 1991 Ulusal Egemenlik Konferansı Işığında Demokratik Yönetim: CNDS ve CNDP'nin Katkılarına Dayalı Eleştirel Analiz ve Perspektifler*” ortaya çıkan izlenim, araştırma ve saha araştırmalarının Nijer'in tüm bölgesini ilgilendirmesi gerektiğidir. Bununla birlikte, metodolojik endişe ve zaman, malzeme ve mali kısıtlamalar göz önüne alındığında, Niamey kentsel topluluğu çalışmada örneklem olarak seçilir. Bu da konuyu nesnel ve bilimsel bir şekilde daha iyi sınırlamak için yapılmıştır. Çalışma esas olarak iki cumhuriyetçi kuruma odaklanmıştır: Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu (CNDS) ve Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi (CNDP). Gerçekten de, CNDS ve CNDP, kriz veya çatışma durumunda sosyal ve politik aktörleri içeren diyalog konularıyla özellikle ve sırasıyla anlaşma yapmaktadır. Nitekim CNDS “her türlü sosyal çatışmaları etkileyen konularda sosyal ortaklar arasında sürekli danışma için bir organ iken; CNDS özellikle sosyal ortaklar arasında bir sosyal diyalogun etkin bir şekilde kurulmasından sorumludur; kolektif çatışmaların önlenmesi ve yönetimi ve çatışmaların yönetiminde arabuluculuk ve kolaylaştırma sorumludur¹²”. CNDP'ye gelince, aynı zamanda danışmanlık ve uzlaşma için siyasi diyalog için bir forumdur, çünkü Nijer'de demokratik yönetimi ilerletmek için uzlaşma yoluyla kararlarını alır.

CNDS ve CNDP dışında, bu çalışma aynı zamanda Nijer sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin ve sıradan vatandaşların bazı aktörleriyle de ilgilidir. Bu şekilde, Ulusal Konferans sonrası Nijer'de sosyo-politik yönetim perspektiflerini belirlemek adına kritik bir analiz için toplanan verileri karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır. Şimdi, bu çalışmanın farklı konturlarını ve bağlamlarını daha iyi açıklığa kavuşturmak için temel kavramların tanımına geçecektir.

¹² Journal Sahel Dimanche, n° 1769 du vendredi 22 décembre 2017, s. 20.

1.2.2. Kavramsal Açıklama

Konuyu açıklığa kavuşturmak için, bu araştırma çerçevesinde üç temel kavramlar tanımlayacağız. Böylece, “Ulusal Egemenlik Konferansı”, “genel ilgi” ve “demokratik yönetim” gibi kavramlar vurgulanmalıdır.

1.2.2.1. Ulusal Egemenlik Konferansı

Nijer bağlamında, Ulusal Egemenlik Konferansı, özellikle çok partili demokrasinin yeni bir siyasi yaşam için önünü açmak zorunda kalan ulusal kapsamın önemli bir tarihi olayıydı. 29 Temmuz-3 Kasım 1991 tarihleri arasında Niamey'de yapıldı ve Nijer'in çeşitli sosyo-profesyonel tabakaları arasında ısıtılmış tartışmaların gerçekleştiği bir kamusal alan olarak görev yaptı. Nitekim bu konferans ıla, ülkenin hayati güçlerini, siyasi özgürlüklerini, siyasi değişimini ve iyi yönetimi garantisinin bulunduğu demokratik bir ilke olarak ayrılmaz çok partili sistemi tanıyan bir siyasi rejim yaratma ideali etrafında toplandı. Aboubacar Yenikoye'nin (2007: 8) belirttiği gibi, bu konferans “Nijer halkının siyasi ve sivil özgürlüklerin fethinde tartışılmaz bir niteliksel sıçrama sağladı”. Siyasi çoğulculuğun rüzgârıyla, bu insanlar kendilerini ifade etmek için düşünme özgürlüğünün farkındadır. Siyasi lider seçme konusunda özgürdürler. Ayrıca, oy pusulaları aracılığıyla, onları yaptırım veya kamu işlerinin yönetimi hakkında rapor etmelerini isteyebilirler. Bu anlamda, aynı yazara göre “Ulusal Konferans demokrasiye doğru ilerlemede temel bir adımdı” (Aboubacar Yenikoye, 2007: 76). Ayrıca, Ulusal Konferans'a *egemen* demektir, çünkü konferansın aktörleri karar vermede özerkliğe sahipti, yani karar vermede bağımsızlardı.

1.2.2.2. Genel İlgi

Genel ilgi kavramının iki farklı tanımı vardır: “Ekonomik aktörleri tarafından kendi yararına araştırmadan kendiliğinden çıkarılan ve ortak çıkarlar içinde belirli çıkarların toplamını gören faydacı bir anlayış. Bu yaklaşım sadece kamu otoritesinin tahkimi için çok az yer bırakmakla kalmaz, aynı zamanda devlete karşı güvensizlik ilkesini de yansıtır. Genel ilginin belirli çıkarların ötesine geçtiği ve öncelikle genel iradenin ifadesi olan, devlet üzerinde tüm bireylere, kendi çıkarlarının ötesinde bağlayıcı olan uçları takip etme görevini veren bir gönüllülük kavramıdır. İki kavram arasındaki tartışma her zaman güncel ve demokrasinin iki

vizyonu arasındaki bölünmeyi göstermektedir. Bir yandan, kamusal alanı, toplumun çeşitli bileşenlerinin farklı ve bazen çatışan çıkarları arasındaki bir arada bulunma garantisine indirgeyen bireyin demokrasisi (anglo-sakson vizyonu); öte yandan, Fransız Cumhuriyet geleneğine daha yakın bir anlayış, bireylerin bir siyasi toplum oluşturmak için en yüksek özgürlüğü birlikte kullanmak için bağlarını ve çıkarlarını aşma kabiliyetini çağırıyor” (Dortier, 2013: 188- 189).

Bir açıklayıcı olarak, burada, kişisel çıkarlarının her birini arayarak, genel ilgiye nasıl katkıda bulunabileceğini açıklayan doğal bir sürecin bir örneği: “köyde bahçenizi ve çevrenizi süpürsünüz. Komşunuz bahçesini ve çevresini süpürüyor. Komşunun komşusu bahçesini ve çevresini süpürüyor. Günün sonunda, bütün köy temizdir. Ama ilk başta bütün köyün temizliği hakkında herhangi bir soru yoktu. Sadece bireysel ilgi gerçek, hissedilebilir¹³”. Burada tartıştığımız bireysellik, bireysel bencillikle sınırlı değil ama herkesin kendi taşını getirmesi için kişisel çabalarına, binanın yapımındaki payıdır. Yine genel ilgi kavramıyla ilgili, Michel Collon açıkça belirttiği gibi: “Orada olan liderler halkın kitlelerinin refahı için orada olmalıdır zengin ve yozlaşmış küçük bir sınıfın refahı için değil¹⁴”. Bu anlamda, bir lider olmanın sadece inanç ve fedakârlık değil, aynı zamanda kişinin halkına olan sevgiyi de gerektirdiğini anlamalıdır. Bu Nijerli sivil toplum aktörü Nouhou Mahamadou Arzika, aksi takdirde “siyaset yapmak, halkın çıkarlarını savunmak ve göbek dansı yapmamaktır¹⁵” diyor. Burada, bireyci ve bencil kişisel ilgi pahasına kolektif ilgiye öncelik vermek veya teşvik etmek için bir sorudur. Son olarak, mütevazı anlayışımıza göre, genel ilgiyi savunmak, devlet, toplum veya cemaat kamusal (maddi veya maddi olmayan) mallarını, kutsallıklarını ve dokunulmazlıklarını tanıyarak dikkate almak anlamına geliyordu.

1.2.2.3. Demokratik Yönetim

Yönetim terimi “15. yüzyıl Fransız dilinde “kendini kontrol” ya da “davranış kuralı” anlamında kullanıldı. Yönetim etkinliğini değerlendirmek için kullanılan şirketin kelime dağarcığıyla dolaştıktan sonra ABD'den geri döndü. Şimdi, yeni aktörlerin kamu eylemine (dernekler, STK'lar ve kolektifler, yerel yönetimler, uluslararası kurumlar vb.) girdiği karmaşık

¹³ Vision US Africa: les mécanismes de la poursuite de l'intérêt national (7 dakika 35 saniye süren bir video).

¹⁴ https://www.youtube.com/watch?v=xc_hI5PbLkY, Erişim Tarihi: 23-08-2016.

¹⁵ Niamey Vatandaş Mekânları Alternatifleri'nde (AEC) 15 Şubat 2018 tarihinde Sivil Toplum Kuruluşları Kolektifi açıklaması.

toplumların hükümetini karakterize etmek için giderek daha fazla kullanılmaktadır. Etimolojik olarak, “yönetim” aynı zamanda “hükümet” ve “dümen” ile aynı anlama gelmektedir. Ancak hükümet, hiyerarşik ve merkezi bir güç kavramını somutlaştırırken, yönetim, yalnızca merkezi olmayan değil, aynı zamanda farklı ölçeklerde de gelebilecek çok sayıda aktör, kamu veya özel, resmi veya gayri resmi, kurumsal veya ilişkisel arasında paylaşılan bir güç önermektedir. Sonuç olarak, yavaş yavaş kolektif zekâ veya ağ zekâsı fikri ile ilişkilendirilmiştir. Hükümetten daha fazlası, yönetim de belirsizlik ve karmaşıklık dünyasında görünür bir yön öneriyor” (Dortier, 2013: 151).

Aynı yazara göre, bu (yönetim kavramının) sosyal bilimler alanına dâhil olması için 1970-1980 yıllarını beklemek lazımdı. “Sosyal bilimler alanından kavramın yöneticilere, politikacılara ve uluslararası kuruluşlar arasında dağıldığı ve bazı anlam çarpıtmalarına veya ideolojik varsayımlara sebep olan medyayı unutmayalım. 1990'ların ortalarında Dünya Bankası, girişimci mantığa dayanan yeni bir kamu yönetim biçimi olan “iyi yönetim” savundu. Refah devletinin azaltılmasını, sosyal politikaların yararlanıcılarının hedeflenmesini ve kamu hizmetlerinin özelleştirilmesini savundu. Kurumsal dünyada, “yönetim” kavramı, hissedarların çıkarlarına (“*corporate governance*”) daha fazla bağlı olan yeni bir yönetim biçimiyle ilişkilidir. Bu farklı işler sayesinde, iki kavram öne çıkıyor: bir liberal, deregülasyon süreçlerine odaklanarak, diğeri katılımcı demokrasinin taleplerine atıfta bulunarak. İlk bakışta, kavramın yeniden canlanması, örgütlerin sürüş koşullarının karmaşıklığına dikkat etmez, ister özel ister kamu olsun, küreselleşme bağlamındadır” (Dortier, 2013: 151-154). Burada, bu yönetim kavramının karar verme organlarında ve hatta ulusal politikalarda çeşitli aktörleri içerdiğini anlamak mümkündür. Feodal ve orta çağ senyörial yönetim türüne aykırıdır, çünkü vatandaşların şehir ve toplumun yönetimine doğrudan ve kapsayıcı katılımına özellikle önem vermektedir. Başka bir deyişle, Schmitter (2000, 51-52) şunu belirtmiştir: “Yönetim, aktörlerin müzakere ve iş birliği yoluyla karşılıklı olarak tatmin edici veya bağlayıcı kararlara düzenli olarak ulaştığı çok çeşitli konuları veya çatışmaları düzenlemek için bir yöntem veya mekanizmadır. Çelişen çıkarları olan ancak çözüm bulunmadığında kaybedenler arasında yer almamak için yeterince karşılıklı olarak bunların hiçbiri kendi çözümünü empoze etmemeleri için birbirlerinden yeterince bağımsız olan aktörler arasındaki yatay etkileşim biçimleriyle karakterize edilebilir”.

Demokrasi olan ikinci kavrama gelince, Duclos (1962: 19) için bu kavram “Antik Yunan’dan gelir ve halkın gücü anlamına gelir. Hellade’den alıntı yapılan Antikalarda, iktidarın bugün anladığımız anlamda insanlara ait olduğu anlamına gelmez. Antik Yunan toplumu kölelik üzerine kurulmuş bir toplumdur; herhangi bir hak olmadan şehrin yönetimine ve kölelere katılma hakkına sahip vatandaşlardan oluşuyordu. O zamanın demokrasisi, aynı zamanda köle ustaları olan özgür insanlar için sınırlı sayıda birey için bir demokrasydi. Bu nedenle köleliği ekonomik ve sosyal üs olan bir toplumda ayrıcalıklı bir demokrasi idi”. Pearson (1958: 68) “demokrasinin elde edilmesi kolay bir siyasi rejim olmadığını savundu. Çünkü vatandaşlardan ve devlet adamlarından çok şey talep ediyor”. Burdeau’ya (1956: 6-9) göre “mutlu işleyişini (demokrasi) için herkesin akıllı katılımlarını öngörüyor bu aynı mantığa göre [...] Demokrasi, her şeyden önce, siyasi ilişkide özgürlüğü, yani politik olarak organize edilen herhangi bir toplumda doğasında olan itaat ilişkilerine dâhil etme eğiliminde olan bir hükümet sistemidir. Otorite kuşkusuz hala orada, ancak buna tabi olanların bağlılığına dayanarak, özgürlükleriyle uyumlu kalacak şekilde kurulmuştur”. Bu otoritenin yasal bir çerçeveye dayandığını ima eder. Ve yasanın dışına çıkar çıkmaz, özellikle de Cumhuriyet yasalarının brüt veya apaçık ihlali yoluyla (örneğin anayasa, ceza kanunu, medeni kanun vb.), iddia edebileceği otorite sadece gayri meşru ve saldırgandır.

Başka bir deyişle, demokratik rejimin insanlardan türetilmeyecek bir otoriteden iktidarı dışladığı gerçeğini göz ardı etmemeliyiz, çünkü insanlar Abraham Lincoln tarafından “halkın hükümeti, halk tarafından ve halk için¹⁶” olarak tanımlanan demokrasinin omurgası olarak kabul edilmektedir. Bu anlamda, gerçek bir demokraside, vatandaşlarla ilgili kararların herkese önceden bilinmesi ve yasal bir çerçeve içinde tartışılması gerekir. Tam anlamıyla herhangi bir demokrasinin hedefi, toplumun çalışması için herkesin katılımıdır. Daff’a (1996: 34) göre “demokrasi, devlet kurumlarının önünde eşitlik, hoşgörü, adalet ve tatmin edici şeffaflık koşulları ve siyasi partilerin ulusal topraklara çoğalmasında düzenlenen bir seçimi demokratik olarak kaybetme ihtimalinin kabul edilmesi olarak tanımlanır¹⁷”. Başka bir deyişle, Otayek (2000: 92-101) için “demokrasiyi bir gün kaybedebilir; başka bir zaman kazanabilirsiniz. İktidar için barışçıl rekabeti kabul ettiği ve düzenlediği için diğer siyasi rejimlerden farklıdır”. Demokratik

¹⁶ <http://citation-celebre.leparisien.fr/auteur/abraham-lincoln>, Erişim Tarihi: 22-08-2018.

¹⁷ Bu yazar, basın metinlerinde ve Senegal’de iktidar ve muhalefet söyleminde algılanan demokratik bir sistemin farklı bileşenlerinden bahsetmiştir (Bkz. **Ek-5**).

bir sistem düzen ve ilerlemeye dayanmaktadır. Herhangi bir anarşiyi yasaklar ve özellikle sistemin ve toplumun genel olarak düzgün çalışması için kanun metinleri ve ilkelere saygı duyar. Son olarak, Yacouba'ya (2012: 129-130) göre demokratik bağlamı: “çoğulculuğun bir bağlamı, yani, görüş, doktrinler veya din tarzlarının çok sayıda veya çeşitliliği için bir yer kabul eden veya bulan hoşgörülü, açık bir pozisyonudur. Bu, çoğulculuğun olumlu bir değer ve vazgeçilmez bir tutum olduğunun kanıtıdır”.

Bu *yönetim ve demokrasi* kavramlarının çeşitli tanımsal yönlerini inceledikten sonra, **demokratik yönetim** teriminin, hukukun üstünlüğünü garanti edecek olan devletin cumhuriyetçi formunun kurulmasını veya yeniden kurulmasını ifade ettiğini göstermektedir. Bu hukukun üstünlüğü görevi, diğer şeylerin yanı sıra, kolektif ve bireysel haklar, özgürlük, eşitlik, güvenlik ve ülkenin insanları arasında ulusal servetin adil ve daha iyi bir şekilde yeniden dağıtılmasını garanti etmektedir. Bu, halkla ilişkiler yönetiminde şeffaflığa izin verecektir. Ayrıca, Nijer'deki devletin sistematik yağması ve kötü yönetimi de sona verecektir. Bütün bunlar, insanların yaşam maliyeti üzerinde doğrudan ve acil bir etkiye sahip olan kötü yönetim ile mücadele anlamındadır. Çünkü insanların ezici çoğunluğunun yaşam koşulları her gün kötüleşmektedir. Konuyla ilgili bilgi durumu nedir? Başka bir deyişle, demokratik yönetim ve diğer ilgili kavramlar konusunu tartışmak zorunda kalan yazarların farklı yasaları gözden geçirmektedir.

1.3. Literatürün Tartışılması veya Eleştirel Olarak Gözden Geçirilmesiyle İlgili Bazı Aktüel Eksenler

Bu araştırma temasının açık ve kritik bir şekilde anlaşılması için, öncelikle, demokratik süreç ve altında yatan yönetimin sosyo-politik konuları hakkında genel bir şekilde konuşmak zorunda kalan büyük yazarların teorilerine bakmak ilginçtir. Bu teoriler daha sonra bu çalışmanın konusu olan Nijerli bağlamın durumunu daha iyi anlamak için incelenecek ve analiz edilecektir.

Böylece Burdeau (1956: 40) için “politik olarak, demokrasinin amacı, bireyin otoriter kısıtlamalardan kurtulmasıdır, her alanda gözlemlenmesi gereken kuralın oluşturulmasıdır. Ekonomik ve sosyal olarak, demokrasinin yararı, toplum içinde, herkesin mutluluğu için edinilen güvenliği ve konforu garanti eden yaşam koşullarının varlığında görülebilir. Bu nedenle demokratik bir toplum, ekonomik yaşamın kapislerine bağlı eşitsizliklerin dışlandığı, servetin

bir güç kaynağının olmadığı, işçilerin bir iz bulma ihtiyacının kolaylaştırabileceği baskıdan özgür olduğu ve herkesin nihayetinde toplumun yaşam risklerine karşı korunma hakkını iddia edebileceği bir toplumdur”. Yazar daha sonra *sosyal demokrasiden* söz eder ve bu nedenle “teorik özgürlüğünü sağlamak için güçsüz olduğunu düşündüğü bireyler arasında fiili eşitlik kurmayı” hedeflemektedir (Burdeau, 1956: 40). Bu anlamda, demokrasi, şehrin işlerinin yönetimine kolektif katılım gerektirir. Aynı zamanda, adalet Amerikan filozofu John Rawls’e göre “Temel özgürlükler, fırsat eşitliği ve en dezavantajlı durumlardan yararlananlar, sadece eşitsizliklerin sürdürülmesini isterler”. Kısacası, demokrasi, bireyin ve toplumun genel olarak tam gelişimi için çeşitli özgürlük biçimlerini garanti edebilecek bir siyasi sistemi öngörür.

Burdeau (1956: 114) ayrıca “demokrasi, iradelerinin hizmetkârı olan iktidarı sağlayan rejimdir” diyor. Bu durumda, halkın doğrudan iktidarı kullanmadığı, ancak temsilcilerini temsil ettiği sürece, temsili demokrasinin bağlamıdır. Cling, Razafindrakoto ve Roubaud (2002: 166) “temsili demokratik bir sistemde, seçimlerin, vatandaşların seçimlerinde, eğer gerekirse, seçimlerdeki yaptırımları yapabilecekleri seçilmiş temsilcilere delege etmelerinin yüksek noktası olduğunu” belirtiyorlar. Dahası, 1990'larda çok partili demokrasinin ortaya çıkmasından bu yana Nijer'de moda olan bu tür bir politik güçtür. Onun tarafında, Northcote (1964: 163) bu anlamda demokrasinin anlamını vermektedir: “Demokrasi ayrıcalıklı bir sınıf yararına değil, ayrımcılığa uğramadan herkesin yararına karşı örgütlenmesi anlamına gelir”. Burdeau (1956: 23) demokrasi teriminin belirsizliğini ortaya çıkarmak için bir adım daha ileriye gidiyor: “Demokrasi ve olumlu kurumlar kavramının bu belirsizlikten etkilendiğini gösteriyor. Demokrasinin özü değil, çok meşru bir şekilde merak etmek çünkü değerli”. Pearson'a (1958: 61) gelince ise “demokrasinin sadece boş bir sözcük” diye düşünüyor.

Sözde demokratik toplumlarda mevcut yönetim uygulamaları göz önüne alındığında, bir uzlaşmanın, yani demokrasi kavramının yeniden tanımlanmasının gerekli olduğu açıktır. Gerçekten de, bu siyasi rejim sistemi, devletin maddi ve finansal kaynaklarının yağmalanması sayesinde iktidarda olanların ve akrabalarının çok yönlü zenginleştirilmesi ile işaretlenmiştir. Bu durum Piermay (1985: 27) “yolsuzluk ve zimmete para geçirme, politico-idari sistemin en güçlü her şeyden önce” olarak işaret ettiği gibidir. Benzer şekilde, Northcote (1964: 117) şöyle diyor “hükümet her zaman yöneticilerin avantajı olmuştur”. Bu Medard'ın (1992: 167) tezini doğruluyor “Ulusal arenadaki siyasetin gerçek sorunu hiç gelişmedi, daha ziyade devlete ve elde

etmeyi ve birikmesini sağlayan kaynaklara diferansiyel erişimdir. Bu devlet gerçekten patrimonileştirildi ve hem toplumun yırtıcısı hem de yırtıcı olarak kaldı”.

Afrika'daki çoğulcu demokrasinin gelişinden ortaya çıkan siyasi rejimlerin spesifik durumu için, Cling, Razafindrakoto ve Roubaud (2002: 167) gibi yazarlar, “yeni seçilen rejimlerin devletin yırtıcı doğasını kökten değiştirmedeğini doğrulamaktadır. Seçimler, en iyi ihtimalle, kamu kaynaklarına erişimin (“besleyiciye erişim”) oluşturduğu geliri yakalamak amacıyla elitlerin daha hızlı bir şekilde dönmesini sağlar. Vatandaşların kontrolü ve yetkililerin ve siyasi sınıfın demokratik hesap verebilirliği (*accountability*) hala eksiktir. Yolsuzluğun azaldığına dair bir kanıt yoktur”. Bu yazarlar tarafından yapılan bu iddialar, özellikle de bu demokrasinin ortaya çıkmasıyla birlikte onlarca yıldır Nijer'deki belirli siyasi duruma atıfta bulunarak, yöneticilerin çoğunun ana kaygısı olduğu belirtilmelidir: Bu devlet gelirine erişim ve kişisel amaçlar için *kötüye kullanımdır*¹⁸. Felaket ve yırtıcı ekonomik yönetim, her şeyden önce, onları değiştirmek ya da yeni zenginlik üretmek istemeden devletin kaynaklarından yararlanmaktadır.

Labazée'nin (1994: 6-8) uzun ve ilgili analizi bize çok şey anlatacak: “Nijer cumhuriyeti Kalkınma Bankası'nın Niamey veya Maradi'den gelen bazı *Alhazai* tarafından organize edilen yağmalanması [...] Devletlerin doğasını etkilemeden demokratik geçişler, devlet kaynaklarının patrimonializasyonunun kollarından biri olan siyasi alan ile iş dünyasının çeşitli bileşenleri arasındaki mali bağlantıları önemli ölçüde değiştirir. Aslında yirmi yıl boyunca, devlet kiralari, kamu kaynaklarının özel olarak tahsis edilmesinde uzmanlaşmış, genellikle siyasi veya idari Seraglio'dan gelen “iş adamları” direğinin oluşumuna ve çoğaltılmasına katıldı. Diğer operatörler için ek bir birikim ve genişleme kaynağından daha fazla olmadıkları halde- küçük ve orta ölçekli esnaf, sözde geleneksel ticaret hamisi, orta alanda dönüştürülmüş eski memurlardır. Alt bölgesel ekonomilerin mali krizi ve çok partili bir sistem ortaya çıkıncaya kadar, siyasi makamlar tarafından her aşamada düzenlenmiş, saat başı bir hareket kuruldu. Bir yandan, devlet ekonomik egemenliğini genişletmek için kendi yönetim üyelerine kaynak ve pazarlar tahsis etti. Öte yandan, alanı, varoluş koşullarını ve kapitalist bir türün faaliyetlerinin karlılığını tanımladı. Ancak bu kez memurların aldığı bir vergi karşılığında ve ilgili operatörler tarafından tek taraf

¹⁸ Laurent'e (2000: 169) göre “Derivasyon, taraflar arasında başlangıçta kararlaştırılanlar dışındaki amaçlar için kamu mallarının akraba, komşu veya arkadaşlardan oluşan bir grup tarafından kullanılmasını ifade eder. Bu grubun bu çevreye bağımlı olmaya devam eden bir yönetici üzerinde uyguladığı baskı sayesinde”.

sistemine mali destek, özellikle de büyük tüccarlar [...] birçok Afrika ülkesinde, iş adamları zaten siyasi partilere nüfuz ettiler ve şimdi seçilmiş bir ofis kurmaktadırlar”.

Aynı damarda, Ulusal Egemenlik Konferans'ın önemli bir figürü olan Profesör André Salifou, Nijer davasından söz ederken bunu doğruladı: “ülke, iş adamlarına politikacılardan daha fazla emanet edildi¹⁹”. Bu bizi Max Weber'in²⁰ terminolojisine geri götürüyor, bu da “siyaset sayesinde” ve “siyaset için” yaşayan politikacıların var olmasına ilişkindir. Başka bir deyişle, ilk terminoloji için, “siyaset sayesinde” yaşamak, bir meslek, profesyonel bir etkinlik veya hatta bir emeklilik anlamına gelir. Bu, Nijer halkının büyük kitlelerinin yoksullaşmasından ve yoksulluğundan büyük ölçüde yararlanan ayrıcalıklı bir siyasi sınıfın oluşumunun sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel ayrımcılık ve adaletsizliklerinin kaynağıdır. Lippmann'ın (1956: 34) farklı bir şekilde söylediği gibi, “demokrasiler iktidara sahip olmadıkları için değil, devlet adamlarından yoksun oldukları için başarısız oldu”. Bu, herhangi bir demokratik rejimin veya demokrasiyi isteyen insanların devlet adamları tarafından yönetilmesini zorunlu kılmaktadır. Peki, kim çağrılmayı hak ediyor?

Sağduyu anlayışında, burada Nijer'de bir devlet adamı, devlet duygusuna sahip olan kişi olarak kabul edilir. Halkın refahı, halklarının genel çıkarının teşvik edilmesi ve savunulması için gerekli fedakârlığı yapması anlamında ulusun kaderini gerçekten önemsiyor. Sosyal adalet, barış, adil ve sürdürülebilir kalkınma için ulusal uyum garantörü olmak ve teşvik etmek de vardır. Böylece, bir devlet adamı, tek kaygısı, tek hırsları ve arzuları, vatandaşlarının maddi, ahlaki ve manevi gelişiminde yatan ulusun babası gibi davranır. Diyaloğu tartışılmaz ruhuna ek olarak, tüm çizgilerin gelişimi için siyasi bir adalet vizyonunu somutlaştırıyor. Ülkenin yasalarına saygı duyuyor ve duyulmasına zorluyor öyleki hiçbir hoşnutsuzluğa tahammül etmiyor (çünkü hiçbir toplum hoşnut bir atmosferde gelişmez), kamu işleri yönetiminde hiçbir kayıtsızlık yoktur, yani yasayı titizlikle ve olduğu gibi uygulamak demektir. Bir devlet adamı, kendisi ve halkı arasında belirli bir mesafe yaratabilecek herhangi bir davranıştan da kaçınır. Ülkesinin gelişimi için ulusal ve hatta uluslararası enerjileri ve girişimleri nasıl harekete geçireceğini bilir. Halkına inanır ve vatandaşlarına sarsılmaz bir güveni vardır.

¹⁹ André Salifou, Interview, Le Démocrate n° 106, juin 1994. (In Grégoire, Emmanuel (1994). Démocratie, État et milieux d'affaires au Niger. ORSTOM-Niger, *Politique africaine*, s.107).

²⁰ Weber, Max (1959). *Le Savant et le politique*, Paris, Plon.

Son olarak, bir devlet adamı, konumu ile ilgili herhangi bir maddi veya mali ayrıcalık vermeden önce ülkenin ekonomik seviyesini her şeyden önce dikkate alan kişidir. Kendini sıradan bir vatandaş gibi olmaya zorlar; lükse yenik düşmeyen ve halkın iyiliğinin kutsallığını ve dokunulmazlığını bilen samimi, dürüst ve cesur bir vatansever olarak davranır. James Freeman Clarke'nin özetlediği gibi: “politikacı ve devlet adamı arasındaki fark şu şekildedir: ilki bir sonraki seçimi düşünür, ikincisi de bir sonraki nesli düşünür²¹”, yani bir devlet adamı güçlerin tam tersidir, kendilerini iktidarın zevklerine çok fazla bağlayan sahte, kendinden bilinçli demokratlar değildir. Aynı fikir damarında, demokrasinin pratiğinin esasen seçim sürecinin düzgün çalışması ve seçimlerin doğru şekilde tutulması ile sınırlı olduğunu düşünenler için, Lassale (1969: 98) şu gözlemi yapar “demokrasi her şeyden önce bir eylem, vatandaşın günlük yaşamda bir taahhüdü, bir oy pusulasının periyodik olarak doldurulmasından başka bir şey değildir”. Yazarın bu iddiası, demokrasinin özünü, özgünlüğünü açıkça ifade eder. İnsanlar ya da vatandaş her tür demokratik sürecin merkezindedir. Bu en önemli unsurdur. Katılımı, bu süreç olan bağlılığı gereklidir. Nijer'den farklı olarak, demokrasi, oyların düzenliliğinden, insanların yaşam koşullarının veya günlük yaşamlarının sürekli ve kalıcı iyileştirilmesinden çok daha fazla endişe duyuyor. Bu, o ülkede seçmenlerin siyasi partiler tarafından bir “seçim sürüsü” olarak kabul edildiği gerçeğine yansır, çünkü sadece seçimler sırasında onlara başvurulur.

Buna ek olarak, Jacquemot (2012: 126-127), iç bir süreç olan demokrasi (dış süreç ve hatta belirli bağlamlar için empoze edilmiş) ve demokratikleşme arasındaki önemli farkı not eder: “Siyasi bir koşulluluk haline gelen demokrasi, genellikle sadece kurumsal biçimde (çok partili sistem, serbest seçimler) düşünüldüğünde, evcilleştirilen, mücadelelerden ve fetihlerden oluşan ve dışarıdan dayatılmayan iç bir süreç olan demokratikleşme değildir. Ancak, sosyal protesto gösterilerinin son on yılda yine de daha sık olduğunu ve sadece derin bir sosyal krizin bir işareti olmaktan ziyade, belki de “sivil toplumun” güçlendirilmesi ile günlük demokrasinin ortaya çıkışını yansıttığını gözlemlemek de gerekli değildir. Burada daha iyisi olmadığından yetersiz bir kavram kullanılmıştır. Durum bu şekilde ortaya çıktığında, şeffaflık talebi, zenginliğin dolaşımının kontrolünü, bir Afrika formülünü kullanmak için “daha az hızlı ve daha az yalnız yemek” için güç sahiplerine zorlayarak ön ödemeleri sınırlandırmanın bir yolunu vurgulayabilir”. Yazar tarafından yapılan bu analiz, Leuprecht'e (2001: 29) göre “Demokrasi

²¹ <http://evene.lefigaro.fr/citations/james-freeman-clarke>, Erişim Tarihi: 04-08-2015.

aktif vatandaşlık olmadan canlı ve katılımcı olamaz. Vatandaşlık kavramına atıfta bulunmaz. Vatandaş, kendi adına güç kullananları katılmak ve kontrol etmek için çağrılır. Eğer yapmazsa, konu veya nesnenin statüsüne indirgenme riski taşır. Kararlar başkaları tarafından almaktadır. Vatandaşların başarısızlığı demokrasi için ölümcül bir tehlike oluşturmaktadır”. Fragnière'ye (2003: 7) göre “siyasi ve sivil toplum vatandaşlık yoluyla gerçekleşmektedir. Aslında tam vatandaşlık olmadan demokrasi yoktur”.

Nijer'de insan haklarını ve temel özgürlüklerini savunan sivil toplum kuruluşları var mıdır? Hukukun üstünlüğüne sıkı saygı çerçevesinde, bu STK'lar, karşı-güç siyasetinin rolünü sağlama ve varsayma yeteneğine sahip midir? Nijer'de vatandaşlık oluşturma ve demokratik kurallara saygı gösterme konusunda bu STK'ların katkıları nelerdir? Vatandaşlar için konuşabilir ve onları ülkenin kalkınma eylemlerine dâhil edebilirler mi? Bu kuruluşlar, vatandaşların katılımını veya özgürlüğünü sınırlandıracak herhangi bir siyasi manevraya karşı hangi önlemleri kullanıyorlar? Bu kuruluşlar ile siyasi sınıf arasındaki güç ilişkilerinin doğası nedir? Bunlar, Nijer bağlamında demokratikleşme konularıyla ilgilenen bir araştırmacı veya vatandaş olarak akla gelebilecek tüm konulardır. Bir vatandaşın statükoyu değiştirmesi için, liderlerin iyi yönetim konusunu önemli bir konu haline getirmesini söylemek gerekirse, Afrika kıtasındaki sosyal güçlerin kurumsallaşmasını düşünmek bile gerekli değil mi? Beninli Filozof Paulin J. Hountondji açıkça bu düşünüyor “Afrika'nın kurtuluşu iktidar takımlarından gelmeyecek. Sivil toplum ve bilinçli vatandaşlar sorumlu olduğunda işler gerçekten kıtada hareket etmeye başlayacak. O zaman, entelektüeller verimli bir şekilde müdahale edebilir²²”. Sivil toplum nedir ve özellikleri nelerdir? Lapierre (1953: 34-36) için bir sivil toplum “bir sosyal *birimden* başka bir şey değildir, toplam karışıklık olmadan birbirine çok sayıda gruptan oluşuyor, küresel bir toplum ya da eğer istenirse, bir sosyal ortaklaşarlık birimi. [...] Her sivil toplum, tekil, karmaşık ve değişken bir yapı seti, kolektif davranışlar ve tutumlar, sosyo-kültürel modeller, semboller, fikirler ve değerler ile karakterize edilir, yani ortak bir organizasyon ve zihniyet ile. Bu set, bu sivil toplumun tarihi olan bir hikâye ile kuruldu ve durdurulan evrimi asla bitmeyecek”. Bu yazar, sivil toplumun karmaşık, heterojen ve tarihsel doğasını göstermektedir. Biraz daha ekliyor “deneyim, grupların aynı sivil toplumu teşkil etmediği, etkili bir şekilde aynı egemen siyasi güce tabi olduğu hiçbir emrin veya ilerlemenin mümkün olmadığını göstermektedir” (Lapierre: 1953: 69). Ancak

²² Felsefe ders notlarımdan alınan alıntı (ilk yıl sosyoloji bölümü, Niamey'deki Abdou Moumouni Üniversitesi) 14 Nisan 2007.

toplumdaki herhangi bir düzen ve ilerleme sorusu için disiplinli bir sivil toplumun önemini gösterir.

Sivil toplumun Kamto (1994: 47) tarafından yapılan daha ayrıntılı bir analizinde “sosyal alan tüm organizasyon ve kişiliklerden oluşan devlet ve siyasi partilerinden farklı, eylemleri, kolektif bir sosyal kimliğin ortaya çıkmasına veya onaylanmasına, insan haklarının savunulmasına ve vatandaşlığa bağlı özel haklara katkıda bulunur”. STK'ların demokratikleşme bağlamında karşı-güç organları olarak konumlandırılmasının hatırlatılması daha az önemli değildir. Bu anlamda sivil toplum “bir tartışmalar ya da muhalefetler, hatta sosyal yeniliklerin yeridir. Temsili bir krizle karşı karşıya kalan demokratik bir siyasi sistemin açılmasını temsil edebilir. Siyasi ve ekonomik aktörleri, büyük bir toplumu, kalkınma brokerleri sınıfını ifade edebilir (yeni sivil toplum kuruluşları gibi STK'lar, ya da NGO İngilizce olarak sivil toplum örgütü- örneğin, Güneyde), işveren veya sendika kuruluşlarına, sosyal sermaye sağlayan kuruluşların derneklerine vb.” (Pirotte, 2007: 4). Yazarın bu tanımı, aşağıdaki analizimiz için en uygunu gibi gözükmektedir. Nitekim Nijer’in özel davası için, bu sivil toplum örgütleri iktidarın politik manevralarını kınamak, onu görevlerini hatırlatmak için, yani vatandaşlara olan bağlılıklarına saygı duymak için harekete geçiyorlar. Bu nedenle, STK'lar siyasi liderleri, demokrasinin ilkelerini unuttuklarından ya da görmezden geldiklerinden dolayı eleştirirler, yani insanların yaşam koşullarını maddi, manevi ve dini olarak yerine getirmelerini garanti edecektir. Bu, Heckscher’in (1957: 70) şu fikrine çok yakındır: “Örgütler aracılığıyla adaletsizlikleri, eşitsizlikleri onarmak istedik”.

Öte yandan bu liderler, halkın oyu ile karakterize edilen seçimlerin örgütlenmesine demokrasiyi, salt ve basitçe sınırlarlar. Nijer'deki STK'lar aynı zamanda hükümetleri Kamu idaresini açık, çirkin ve kabul edilemez bir şekilde politize ettikleri için dava etmektedirler. Bu idarenin kullanıcılarına verimli ve etkili sosyal faydalar sağlamasını engellemektedir. Siyasi güçten kamu mal ve işlerinin yönetiminde demokratik kültüre saygı ve sorumluluk, hesap verebilirlik ve daha fazla şeffaflık talep ediyorlar. Halidou Yacouba'nın işaret ettiği gibi “bağımsız sivil toplumun yeri ve bir güç ya da muhalefet kuklası değil. Devlet için devlete karşı olmalı, yani devletin hukukun üstünlüğünü pekiştirme konusundaki başarısızlıklarını kınamak

zorundadır²³". Kısacası, bu STK'lar siyasi liderliğin gelişmesi ve Nijer'de *hukukun üstünlüğünün*²⁴ kurulması için mücadele etmektedirler. Bu mücadelede, bir çatışma genellikle onları normları aşmakla suçlayan siyasi otoritelerle karşı karşıya getirir. Vergi artışları ile iktidarı devirmek amacıyla siyasi muhalefete sadakatle bağlanmak. Bu tür bir durumda, CNDS ve CNDP, çatışan taraflar arasındaki diyalog yoluyla gerilimleri hafifletmeye çalışarak müdahale edebilir. Bazen, bir partinin krizi çözmek için kendi isteğine uygun bir şekilde borç vermesine karşı direniş veya hatta reddetme olabilir.

Bu eleştirel literatür taramasından sonra, ilgili bir analitik model seçerken bizi ilgilendirecek sosyolojik yaklaşımlara bakalım.

1.4. Analiz Modeli

Bu çalışmanın konusu, teorik bir analiz modeline sahip olmaktan daha iyi tanımlanabilir. Bu, kendimizi konumlandırmamız ya da siyaset sosyolojisi dâhil bir ya da daha fazla sosyolojik yaklaşıma başvurmamız içindir (konu demokratik yönetimle ilgili olduğu için). Böylece, kim yönetimden bahsederse aynı zamanda sınıf ilişkilerinde de yani yöneticiler ve yönetilenler, idareciler ve idare edilenler, hükmedenler hükmedilenler vb. arasındaki ilişkiler de anlatılıyor. Bu bakış açısını Giacobbi ve Roux (1990: 53) gibi yazarlar kendilerine şu temel soruyu sormaktadır: "Sınıf ilişkilerini nasıl karakterize edebilir?". Analizlerinde, bu ilişkiler çatışma ve sembolik hâkimiyet açısından karakterize edilir. İlk nokta için bunlar iki tür çatışmadır: sınıf mücadelesini ve sınıflar arasında bir uzlaşma arayan kurumsallaşmış çatışmayı vurgulayan açık bir çatışmadır. Sembolik tahakküm ya da sembolik şiddete gelince, bu kavram Bourdieu (1997: 286) tarafından çok daha fazla geliştirilmiştir: "egemen insanlar, algı ve takdir şemalarını baskın olarak paylaştıkça- kendileri tarafından algılandıkları ve kendilerine göre algıladıkları- sembolik bir egemenlik kurar". Champagne ve Christin (2004: 137) söyledikleri gibi "bu tür bir

²³ <http://www.nigerinter.com/2016/11/justice-sociale-et-paix-en-afrique-decryptees-par-dr-halidou-yacouba/>, Erişim Tarihi: 13-11-2016.

²⁴ Dortier'e (2013: 129) göre "Hukukun üstünlüğü, ayrılmaz bir demokrasi kavramıdır. (...) Hukukun üstünlüğünün temel ilkesi, sadece her vatandaşın değil, özellikle de devletin kendisi, tüm faaliyetlerinde yasaya tabi olması ve bu amaçla, her hukuk kuralının, bütün hukuk kurallarının üstün olanlara uygun olmasıdır. Dolayısıyla, anayasanın kendisinden en küçük idari veya özel kararlara kadar, bir hukuk devletinin tüm hukuki eylemleri, toplumun tamamında yasallık ilkesini garanti eden piramidal bir kilit oluşturur. Hukukun tüm konularının (bireyler, örgütler, devlet) eşitliğini de ekleyen bu temel ilke, bu karmaşık yapıya sürekli saygı gösteren ve insanların işlerine özgü rahatsızlıklarla sürekli olarak meydan okuyan bağımsız bir yargının varlığını ima eder. Hukukun üstünlüğü, bağımsız adaleti garanti eden güçler ayrılığının varlığını varsayar. Gerçekten de adalet, yasayı tarafsız bir şekilde uygulamak için yasama ve yürütme yetkisinin baskılarından kaçabilmelidir".

egemenliğin etkisi altında, egemen grup tarafından başlatılan her bilgi eyleminin kaçınılmaz olarak, empoze edilen toplumsal düzenin tanınması eylemi biçimini aldığı düşünmektedir, bu nedenle de bir teslim eylemidir”. Kısacası, “sembolik şiddet kullanımı, egemenliğin öznel yapılarını, toplumsal düzeni ve onu aşan tahakküm ilişkilerini yansıtan nesnel yapılara uyum sağlamayı mümkün kılmaktadır” (Landry, 2006: 87).

“Nijer'deki 1991 Ulusal Egemenlik Konferansı Işığında Demokratik Yönetim: CNDS ve CNDP'nin Katkılarına Dayalı Eleştirel Analiz ve Perspektifler” adlı konumuz, öncelikle yönetici sınıf (yönetenler) ve yönetilen (halk veya vatandaşlar) arasındaki ilişkilerin doğasını göstermeyi amaçlamaktadır. Bu ilişkiler genellikle STK'lar, siyasi iktidar ve muhalefet gibi sosyo-politik alandaki üç ana aktör arasında bir tür çatışmayla sonuçlanır. Bu periyodik, tekrarlayıcı ve endemik çatışmaları çözmek ya da önlemek için, bu aktörler iki diyalog kurumunun, özellikle CNDS ve CNDP'nin kurulması ve kurumsallaştırılması yoluyla bir formül bulmuşlardır. Temel görev, sosyal veya politik iklimi, bazen sosyo-politik gerginliği yatıştırmak için çatışan taraflar arasındaki uzlaşma arayışını sürekli olarak sürdürmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM: ÇALIŞMA ORTAMININ SUNUMU

Bu bölümde, önce Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu ve Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi'nin tarihini, kompozisyonunu, atıflarını ve işleyişini tartışacağız. İkinci bir durumda, CNDS ve CNDP alt komitelerinin veya bileşenlerinin rolü hakkında eleştirel bir analiz yapmaktır. Bunun için, bu iki kurumun iç ve dış aktörlerinin algılarını da dikkate alacağız.

2.1. CNDS ve CNDP'nin Tarihi

CNDS ve CNDP gibi kurumların tarihini yazmak, onların tarihini ve yaratılışını hatırlamak, yasal veya anayasal temellerini vurgulamaktır. Bu kurumların siyasi otoriteler tarafından kurulmasının tesadüfi olmadığını hatırlamak önemlidir. Gerçekten de bu uygulama, bu çalışma boyunca açıklanması gereken kaynağının var olduğunu gösteriyor.

2.1.1. CNDS'nin Kuruluşu

Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu “23 Mayıs 2000 tarihli ve 2000-159/PRN/MT/MA sayılı onun bileşimini, atıflarını ve çalışma kurallarını tanımlayan kararnamesi ile kurulmuştur. Bu kararname, 24 Şubat 2001 tarihli 2001-048/PRN/MT/MA sayılı Karar ile değiştirilmiş ve tamamlanmıştır²⁵”. CNDS, Başbakanlık makamının yetkisi altındadır. Tarihsel yaratılışının motiflerini belirlediğimizde, 1996 ve 2000 yılları arasında sürekli tekrarlanan grevler sonucunda işçilerin ve öğrencilerin hükümete karşı çıktıkları görülmektedir. Bu durum, “*sendika topluluklarıyla, Frankofon Afrika'daki Sosyal Diyalog Destek Programı (PRODIAF), USTN, Uluslararası Serbest Sendikaların İşçi Konfederasyonu (CGSL) ve Uluslararası Çalışma Ofisi (BIT) ile iş birliği içinde olan siyasi otoritelere orada ve burada ortaya çıkabilecek çeşitli sosyal çatışmaların önlenmesini veya düzenlenmesini sağlayabilecek bir kurum kurmaya yol açmıştır*²⁶”. Böylece, bu yapıların desteğiyle, hükümet, işverenler ve işçiler, o zamanlar sosyal diyalog sorunlarının üstesinden gelebilecek kalıcı bir çerçeve oluşturmaya devam ettiler çünkü o zaman sosyal iklim çok zararlıydı. Bu nedenle sosyal çatışmaları yumuşatabilecek ya da devletin

²⁵ Arrêté n° 00274/PM du 06 décembre 2012 fixant les attributions, la composition, l'organisation et les modalités de fonctionnement de la Commission Nationale de Dialogue Social (CNDS).

²⁶ Mahaman Mansur El Hadji Daddo Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu başkan yardımcısı ile görüşme, 08 Ocak 2018.

cumhuriyetçi biçimini vermek için toplumsal cepheyi geçici kılacak bir yapı yaratmak gerekiyordu.

Sosyal taraflar ve hükümet arasındaki toplantı dizisi, hükümeti kapsayıcı bir sosyal diyaloga, yani ilgili tüm sosyal alanları hesaba katmasına olanak sağladı. Böylece, 8 Mayıs 1998'de, CNDS'nin kurulması neden oldu. O zaman, onu oluşturan kararname sadece BIT tarafından tanınan üç taraflılık belirtmektedir. Sivil toplum krizleri ile dörtlü-taraf (Devlet-İşverenler-İşçi-Sivil Toplum) dönüşmek için üçlü-tarafa eklenmiştir. Bu Nijer'i alt bölgedeki bir istisna haline getirir çünkü *“UEMOA ülkelerinin çoğu, BIT'in knun metinleri tarafından tanımlanan basit ve zor üçlü-tarafa ele geçirdiler. Böylece OIT (Uluslararası Çalışma Örgütü) sivil toplum bileşenini işyerinde aktör olarak tanımıyor. CNDS'nin kurulmasından bu yana, çeşitli ortaklarının sosyal diyaloga dâhil olduğu belirtilmelidir”* (Mahaman Mansur El Hadji Daddo ile kişisel iletişim, 08 Ocak 2018).

2.1.2. CNDP'nin Kuruluşu

Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi (CNDP), 30 Ocak 2004 tarihli 2004-030/PRN/PM sayılı Kararname oluşturulmuştur. Aynı Kararnameye göre, 2. madde CNDP, politik çıkar çatışmalarının önlenmesi, üyeliği ve üyeleri arasında ulusal çıkar sorunları etrafında sürekli bir çerçeve oluşturur. Bu çerçevenin uygulanması şunları amaçlar²⁷:

- Nijer siyasi partileri arasında nezaket ve dinginlik ilişkileri yaratmak;
- Bu konular demokratik ve cumhuriyetçi yönetim prensipleri etrafında fikir birliği oluşturmak ve sürdürmek;
- Örneğin, Nijer halkları arasında vatandaş kültürünün köklenmesine katkıda bulunmak;
- Afrika kıtasındaki siyasi çatışmaların önlenmesi için bir model başlatmak.

Böylece, belirtilmelidir ki *“CNDP, ilk oturumunu 10 Mart Çarşamba günü ve 12 Mart 2004 Cuma günü, seçim yasasını gözden geçirme komisyonunun çalışmalarına karar vermek üzere düzenledi²⁸”*. CNDP'yi kurma sürecinin bir hatırlatıcısı olarak, geçtiğimiz on yıl boyunca Nijer'in yaşadığı sosyal, siyasi ya da toprak gerilimi ve silahlı isyanların olduğu unutulmamalıdır. Diyalog kültürünü ve kalite yönetimini teşvik edecek stratejileri teşvik etmek

²⁷ Déclaration solennelle sur la création d'un cadre permanent de dialogue politique au Niger, 25 mai 2003.

²⁸. Mémorandum sur le Conseil National de Dialogue Politique (CNDP), 2004.

için kapasitelerin yaratılması amacıyla özel çaba gerektirmeye devam eden bir durum yarattı. Ülkenin sosyo-ekonomik gelişmesini engelleyen tüm bu krizlere kalıcı çözümler bulmak amacıyla 27-31 Ocak 2003 tarihleri arasında Agadez'de Ulusal Çatışma Önleme Stratejisi için Ulusal Doğrulama Forumu düzenlenmiştir. Hükümet ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) inisiyatifiyle Nijer'in tüm *sosyo-profesyonel katmanları*²⁹ bir araya getirildi. Bu seviyede not edilmelidir ki, bu foruma için ev sahibi şehir olan Agadez'in seçilmesinin tesadüf olmadığı belirtilmiştir. Gerçekten de bu bölge, ülkenin kalkınma ihtimalini engelleyen birkaç yıl süren çatışmalara ev sahipliği yapıyordu.

Özellikle bu Ulusal Forum sırasında çeşitli öneriler yapıldı. “Seçim döneminde medya ve çatışmaların önlenmesi” konulu bir çalıştayın örgütlenmesi ile ilgili olanlar, siyasi çatışmaların önlenmesi için bir organ kurulması ve çatışmaların tipolojisi üzerine bir çalışmanın yürütülmesidir. 2003 yılında siyasi diyalogun yeniden başlatılmasının bir parçası olarak, Agadez Forumu'nun önerileri doğrultusunda Nijer'de siyasal diyalog için kalıcı çerçeve'nin kurulmasına katılma taahhütlerini (AFD üyesi partilerin liderleri) yeniden teyit etmek amacıyla Demokratik Kuvvetler İttifakı (AFD) başkanı Geçici Grup Koordinatörü'ne bir *mektup*³⁰ yazıldı. Ayrıca, Adhoc Grubunun (Agadez forumunun tavsiyelerini takip etmekten sorumlu) inisiyatifi de hatırlamakta fayda var. “25 Mayıs 2003 Pazar günü Sofitel Gaweye Hotel'in Margou Odasında bir toplantı düzenlemek zorunda olan, bu karşılaşmaya Siyasi partilerin liderleri, İslam Derneği başkanı, Geleneksel Şefler Derneği başkanı ve Nijer Anayasa Mahkemesi başkanı davet edildi. Bu toplantıda Nijer politik sınıfının tamamı, kalıcı bir siyasi diyalog çerçevesinin uygulanmasına yönelik iradesini teyit etti³¹”. Bu durum CNDP'nin kurulmasının işlemsel veya prosedürel karakterini göstermez mi? Zamanında CNDP'nin oluşturulmasıyla ilgili beyanname “AFD tarafından temsil edilen çoğunluğun otuz iki siyasi partisi, Demokratik Güçlerin Koordinasyonu

²⁹ “Forum, ülkenin tüm sosyo-politik hassasiyetlerini temsil eden yüksek karar verme ve entelektüel seviyedeki kişilikleri bir araya getirdi. Böylece, hükümet üyeleri, Ulusal Meclis (çoğunluk, muhalefet), Ulusal İnsan Hakları Komisyonu, Savunma Güçleri ve Güvenlik Muhalefet Siyasi Partiler, İnsan Hakları Savunma Dernekleri, Kamu ve Özel Medya, Geleneksel Başkanlık, Kadın Dernekleri, Gençlik, Nijer İslam Derneği, Gruplandırma Temsilcileri, Ticaret, Ziraat, Sanayi ve El Sanatları Odası dâhil olmak üzere yüzlerce katılımcı yer aldı. Forum ayrıca, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Birleşmiş Milletler Batı Afrika Ofisi, Birleşmiş Milletler temsilcileri aracılığıyla, Nijer'in ortakları ve dost ülkelerin temsilcilerinin katılımından da yararlandı. Birleşmiş Milletler Afrika'daki Barış ve Silahsızlanma Bölge Ofisi ve Nijer'deki Birleşmiş Milletler Sisteminin Yerleşik Koordinatörü” (Bkz. Forum national de validation de la stratégie nationale de prévention des conflits au Niger. Les actes du forum, Agadez du 27 au 31 janvier 2003).

³⁰ Lettre de l'Alliance des Forces Démocratiques (AFD) N° 006/18/07/2003/AFD/P en date du 18 juillet 2003.

³¹ Mémorandum sur le Conseil National de Dialogue Politique (CNDP), 2004, s.1.

(CFD) ve bağı olmayan tarafların temsil ettiği muhalefet³² tarafından imzalandığını bildiğimizde gerçekleşir. Şimdi Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu ve Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi'nin kompozisyonuna dönüyoruz.

2.2. CNDS ve CNDP'nin Bileşimi

CNDS ve CNDP gibi Cumhuriyet organları, sürekli işleyişini sağlamak için özel komisyonların ve siyasi partilerin (muhalefet, çoğunluk ve bağı olmayanlar) bir araya geldiği alanlardır.

2.2.1. CNDS Bileşimi

Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu dört taraftan oluşmaktadır. Hükümet, işveren, işçi ve sivil toplum üyelerini bir araya getirir. Özel sorular olmak üzere dört uzman alt komisyona ayrılır:

- “**İş Uyuşmazlıkları**” alt komitesi: özel alanda işçiler ve işverenler arasındaki çatışmalardan esasen sorumludur. Ancak, bu alt komitenin, kamu idaresinin kontrolü altındaki *yardımcıların*³³ (düzenli, şoför, vasi vb.) durumuyla ilgilenmesine yol açabilir.
- “**Okul ve Üniversite Soruları**” alt komitesi: adından da anlaşılacağı gibi, okul/üniversite dünyası ve hükümet arasındaki çatışmalar, kendi tercihleri ya da yetkinlik alanı olarak görünmektedir.
- “**Kırsal Çatışmalar**” alt komitesi: genellikle kökenleri geçit koridorlarının saygısı olmayan çiftçiler ve yetiştiriciler arasındaki çatışmalardır. Ayrıca kırsal sorunlar ile ilgili çiftlik içi çatışmalar da vardır. Bu düzeyde, bu çatışmanın yol açtığı koridorların sayısının hassaslaştırılması ve eğitilmesi yoluyla (bu yetiştiriciler tarafından ihlal edilenler kırsal çatışmaların kökenindedir) ve diğer prosedürler vardır.
- “**Diğer Sosyal Çatışmalar**” alt-komitesi: özellikle geleneksel çatışmalardan farklı olarak kendiliğinden ve habersiz çatışmalarla ilgilidir.

³² Bkz. Mémorandum sur le Conseil National de Dialogue Politique (CNDP).

³³ Nijer'de kamu hizmeti yardımcıları ve özel alan çalışanları İş Kanunu ve Toplu İş Sözleşmesi kapsamındadır. Bir kamu görevlisi bu kuralla değil Kamu Hizmeti'nin Genel Statüsü tarafından yönetilirken (Bkz. CNDS İş Uyuşmazlıkları alt komitesi başkanı Alio Oumarou ile görüşme, 30 Mart 2018).

Bu alt komitelerin her biri sekiz üyeye sahiptir, CNDS'yi oluşturan toplam otuz iki üye vardır. Bu sayıya komisyon dışından seçilmiş ve komisyon tarafından önerilen kişiler listesinde üç yıllık yenilenebilir bir dönem için Başbakanlık kararı ile atanan başkan ve başkan yardımcısı eklenir: “Deneyimleri, ahlaki ilkeleri ve sosyal diyalogu geliştirme yetenekleri ışığında seçilmektedirler³⁴”. CNDS'nin otuz iki üyesi genellikle “sağlık, eğitim, ulaştırma, finans, kamu hizmeti, madencilik, yükseköğretim vb. sorunlarla en çok karşılaşan bakanlıklardır. Bu bakanlıkların temsilcilerine ayrıca Ulusal Patronaj Konseyi, tüccarların sendikası, Ulusal Mal Taahhütçüleri Birliği, vb. eklenmiştir³⁵”. Her bir CNDS alt kurulunun bir başkan, bir başkan yardımcısı ve iki Raportörün olduğunu belirtmek gerekir. CNDS'nin kendi komisyonuna gelince, ofisi bir başkan, bir başkan yardımcısı ve bir daimi sekreterden oluşmaktadır. Bu alt komitelerin başkan, başkan yardımcısı ve iki raportörü de CNDS ofisi üyeleridir.

2.2.2. CNDP'nin Bileşimi

Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi (CNDP) bugüne kadar yüz yedi sayısına ulaşan yasal olarak tanınan siyasi partileri ve hükümeti kapsar: “Her parti lideri veya temsilcisi tarafından temsil edilir. Hükümet başkanı olan başbakan veya kendisi tarafından atanan bir bakan tarafından temsil edilir³⁶”. Ayrıca CNDP'nin çalışmalarına Büyük Şahitler olarak “intuitu Personae olarak adlandırılan temsilci sivil toplum kişileri³⁷” olarak davet edildi. Ayrıca, “CNDP üyeliğinin siyasi partiler tüzüğü ve Cumhuriyet'in diğer yasa ve yönetmeliklerine uygun olarak siyasi partilere tanınan hakları azaltmadığı³⁸” belirtilmelidir.

2.3. CNDS ve CNDP'nin Nitelikleri

Bu düzeyde Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu ve Ulusal Siyasal Diyalog Konseyi'nin tanımlamak gerekir.

³⁴ Note sur la Commission Nationale de Dialogue Social (CNDS/Niger), Avril 2013, s.2.

³⁵ Bkz. Mahaman Mansur El Hadji Daddo Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu başkan yardımcısı ile görüşme.

³⁶ Décret n° 2004-030/PRN/PM du 30 janvier 2004 portant création d'un Conseil National de Dialogue Politique (CNDP), madde 3.

³⁷ A.g.e, 4. madde.

³⁸ A.g.e, 16. madde.

2.3.1. CNDS'nin Nitelikleri

Misyonu Nijer'de sosyal diyalogu geliştirmek olan bir kurum olarak CNDS aşağıdaki sorumluluklara sahiptir³⁹:

- ✓ Çeşitli sosyal ortaklar arasında, ortak çıkarlar, çatışmaların yaratması meydana gelmesi muhtemel konularda sürekli danışma ve bilgi paylaşımını teşvik etmek;
- ✓ Sosyal çatışmaların, özellikle de çalışmaların yürütülmesi, anketler veya sosyal çatışmaların göstermektedir;
- ✓ Sosyal aktörler, iş uyuşmazlıkları, okul ve üniversite çatışmaları ve kırsal çatışmalar arasındaki çatışmaların çözümlenmesinde kolaylık sağlamak;
- ✓ Aktörlerin sosyal çatışmaların önlenmesi ve yönetilmesindeki teknik kapasitelerini güçlendirmek;
- ✓ Çatışan taraflar arasında CNDS himayesi altında imzalanan anlaşma muhturalarının alanının uygulanmasını ve değerlendirilmesini, özellikle de sosyal aktörlerin taahhütleri ile uyumunu izlemek;
- ✓ CDEAO'nun sosyal diyalogunun, özellikle de Cumhuriyet paktının, bölgesel sosyal diyalog tüzüğüne desteklenmesinde, Ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan taahhütlerin uygulanmasını izlemek;
- ✓ Misyonu, özellikle UEMOA Çalışma ve Sosyal Diyalog Konseyi başta olmak üzere, bölgesel ve uluslararası düzeyde sosyal diyalogu teşvik etmek olan kurumlar için bir odak noktası işlevi görecektir.

CNDS, görevini üstlenerek, sosyal taraflar arasındaki sosyal diyalogu, onlara karşı çıkacak olan çatışmaları barışçıl yollarla engellemek ya da çözmek için teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi'nin nitelikleri nelerdir?

2.3.2. CNDP'nin Nitelikleri

Demokratik ve cumhuriyetçi kurumların istikrarını ve pekiştirme şartlarını oluşturmak için, CNDP aşağıdakilerden sorumludur⁴⁰:

³⁹ Arrêté n° 00274/PM du 06 décembre 2012 fixant les attributions, la composition, l'organisation et les modalités de fonctionnement de la Commission Nationale de Dialogue Social (CNDS), 5. madde.

⁴⁰ A.g.e, 5. madde.

- ✓ Vatandaş kültürünü nüfusun içinde köklendirerek ulusal birliğin güçlendirilmesine katkıda bulunur.
- ✓ Ulusal çıkar ve demokratik ve cumhuriyetçi ilkeler konularında uzlaşma sağlamak; bu amaçla, Konsey, özellikle aşağıdaki hususlarda üyeler arasında istişare yapılmalıdır:
 - Anayasa;
 - Siyasi partiler tüzüğü;
 - Seçim kanunu ve sandıkların düzenliliği;
 - Kurumların anayasal ayrıcalıkları;
 - Devlet medyasına eşit erişim;
 - Muhalefetin hakları;
 - Politik etik kuralları;
 - Herhangi bir ulusal çıkar meselesi.

CNDS ve CNDP organlarının tarihini, bileşimini ve atıflarını gözden geçirdikten sonra, onların çalışma şekli nedir?

2.4. CNDS ve CNDP'nin İşleyişi

Bu seviyede Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu ve Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi'nin nasıl çalıştığı görülmektedir. Cumhuriyetçi diyalog kurumlarının güçlü ve zayıf örgütsel yanlarının vurgulanması sağlanacaktır.

2.4.1. CNDS'nin İşleyişi

Önceki bölümlerde yapılan gelişmeleri takiben, Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu'nun başkanlık kararı ile başkanı, komisyon başkan yardımcısını ve Komisyonun daimî sekreterini yenilenebilir üç yıllık bir dönem için atayan başbakanlık gözetiminde yer aldığını hatırlamak gerekir. Bu işleyiş sürecinde, komisyon başkanı toplantıları düzenler ve başkanlık eder. Ayrıca CNDS toplantılarından çıkan kararların uygulanmasını sağlar. Aynı şey alt komitelerin farklı başkanları için de geçerlidir. Varsa, bu görevler başkan yardımcıları tarafından doğal olarak

yerine getirilir. Daimî sekreter, CNDS'nin idari yönetiminden sorumludur. Onun görevleri şunlardır⁴¹:

- Başkanın imzası için toplantıları hazırlamak;
- Toplantıların kabul edilmesini sağlamak;
- Toplantıların sekretaryasını sağlamak;
- Toplantıların sonuçlarını CNDS'nin dört alt komitesinin üyelerine iletmek;
- CNDS bütçesini hazırlamak.

CNDS ofisi ayda bir toplantı olmak üzere bir dizi toplantı düzenler. Alt komite ofisleri haftada iki toplantı yapar. Ancak, olağanüstü hallerde veya komisyon üyelerinin veya alt komitelerin talebi üzerine olağanüstü toplantılar da yapılabilir. Mahaman Mansur El Hadji Daddo şu sözlerle ifade etmektedir: *“Sosyal bir iklimin temizlenmesi veya azaltılması sürecinde CNDS, tarafların çatışmaya olan kaygılarını tespit eder. Alt komiteleri envanteri yapar. Durumu düzeltmek için çatışan tarafları dinlerler. Bu taraflar arasında olası bir çatışmayı önlemek için tavsiyelerde bulunurlar. Sakinleşmeye dönüş için arabuluculuk rolünü oynarlar. Ciddi bir kriz durumunda, CNDS soruşturma komisyonları kurarlar”*. Bununla birlikte, CNDS'nin askeri çatışmalara müdahale etmediğini ama sivillerden ve kolektif olanlara müdahale ettiğini belirtmek gerekir. Son olarak, CNDS'nin işletme giderlerinin ve personel maaşlarının (esas olarak Başbakanlık kararında adı geçen üç kişiyle ilgilidir) genel olarak ulusal bütçe tarafından karşılandığı belirtilmelidir. Aksi takdirde, alt komite üyeleri gönüllü olurlar ve yalnızca oturumlardan sonra ulaşım masraflarını alırlar (ayrıntılar için aşağıya bakınız).

2.4.2. CNDP'nin İşleyişi

Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi, çoğunluğun lideri ve muhalefetin lideri tarafından desteklenen başbakan, hükümet başkanının başkanlığındadır. Başbakanın yokluğunda, CNDP'nin çalışmalarının yürütülmesi için, İçişleri Bakanı veya mühürlerin muhafızı Adalet bakanı geçici olarak görev yapar. CNDP başkanı aşağıdakilerden sorumludur⁴²:

- CNDP toplantılarını düzenlemek ve başkanlığını yapmak;
- CNDP toplantılarından alınan kararların uygulanmasını sağlamak.

⁴¹ CNDS daimî sekreteri Garba Hassane ile görüşme, 14 Eylül 2018.

⁴² Bkz. Arrêté n° 00274/PM du 06 décembre 2012 fixant les attributions, la composition, l'organisation et les modalités de fonctionnement de la Commission Nationale de Dialogue Social (CNDS), 7. madde.

Aynı şekilde işleyişi çerçevesinde CNDP, konseyin idari yönetiminden sorumlu bir daimî sekreter tayin eder. Daimî sekreter, oybirliği tarafından seçilen ve CNDP başkanı tarafından atanan bir kişilik olmalı. Aynı koşullar altında atanan bir vekil tarafından desteklenir. Daimî sekreter aşağıdakilerden sorumludur⁴³:

- Başkanın imzası için tutanakları hazırlamak;
- Tutanakların teslim alınmasını sağlamak;
- Toplantıların sekretaryasını sağlamak;
- Toplantıların sonuçlarını konsey üyelerine ve Büyük Şahitlere iletmek;
- CNDP Bütçesini hazırlamak.

Ulusal Meclis⁴⁴ gibi CNDP de her yıl iki düzenli oturum düzenliyor. Ulusal Meclis'in her olağan oturumundan önce ve cumhurbaşkanıyla görüşülmesi gerektiğinde olağanüstü toplantıda olağan oturumda toplanır. Tüm üyelere hitap eden düzenli bir toplantının toplanması taslak gündemin tüm maddelerini içermelidir.⁴⁵ Ayrıca, çoğunluğun siyasi partileri, muhalefetten biri, bağlı olmayan veya yasal olarak tanınan siyasi partilerin en az dörtte biri (1/4) tarafından yazılı ve motive bir talep ile de olağanüstü bir toplantı düzenlenir.⁴⁶ Üstelik CNDP çok fazla olağandışı oturum düzenlemektedir. Çünkü herhangi bir anda bir sorun ortaya çıkabilir ve siyasi sınıfı bir ya da daha fazla sayıdaki konu hakkında mutabakata varmaya ve ortak bir anlaşmaya varmaya çağırır. CNDP'de oy vermek yoktur. Aynı kararnamenin 11, 12 ve 13'üncü maddelerine göre, CNDP toplantılarının müzakereleri ve kararları birkaç dakika içinde kaydedilir. Kararlar uzlaşma tarafından alınır ve eylem için yetkili makamlara iletilir. Ayrıca, bu kararlar yaygın olarak dağıtılmaktadır. CNDP, iyi yönetimle ilgili ulusal çıkarlarla ilgili tüm konuları tartışmaya yetkilidir, yani yolsuzlukla karşı nasıl mücadele edileceği, devletin temsilcilerinin idareyi depolitikleştirerek nasıl çalışılacağı vb.

Aksi takdirde, gündemde en sık belirtilen maddeler genellikle aşağıdaki gibi politik konularla ilgilidir. Yerel ve genel seçimlere yönelik hazırlıkların ilerleme durumu; farklı Bağımsız Ulusal Seçim Komisyonu (CENI) oluşturan kanun metinler, genel olarak metinlerin ve

⁴³ A.g.e, 8. madde.

⁴⁴ Nijer Ulusal Meclis'i, yılda iki olağan oturum düzenliyor, yani yasalar (Şubat-Mart) ve bütçe oturumu (Kasım-Aralık) (Bkz. 2018 Saha Araştırması).

⁴⁵ Décret N° 2004-030/PRN/PM du 30 janvier 2004, 10. madde.

⁴⁶ A.g.e, 9. madde.

özellikle seçim dosyalarının gözden geçirilmesi, düzeltilmesi ve/veya uyumlaştırılması için düzeltme önerileri; cumhuriyetçi organların kurulması veya yerleşmesi, seçim yasalarının değiştirilmesi, seçimlerin kronografisi; vb. “*Bir günü tek bir noktada geçirebiliriz. Esaslı fikir birliği bulmakla*” (El Hadji Yahaya Garba ile kişisel iletişim, 10 Ocak 2018). CNDP'nin normal işleyişinde, hükümete gönderilecek teklifler ve Ulusal Meclis'e gönderdiği bir danışma organı olduğu belirtilmeli. Açıkça ifade edersek, siyasi partiler, temsilcileri aracılığıyla, görüşme danışma açısından bir sorunu konuşmak, tartışmak için birbirleriyle görüşmektedirler. Başka bir deyişle, CNDP'nin karar verdiği şey siyasi partilerle hükümet veya Ulusal Meclis arasındadır. Normal olarak, kararlar bir yasa veya nihai olarak alınan kararlar olarak gerekli değildir. Bu sadece bir danışmadır.

Belirli gündem maddelerinin özgüllüğüne bağlı olarak, CNDP uzmanları oturum sırasında açıklama yapmak için CNDP toplantısına davet edilir. Örneğin 2005 yılında Nijer'de kıtlık yönetimi sorusu söz konusu olduğunda, Acil Gıda Yardımı koordinatörü oturuma davet edildi. CNDP'nin “işletme giderleri ve personel maaşları ile ilgili olarak, bunlar, kalkınma ortaklarından talep edebilecekleri ve elde edebilecekleri maddi destek veya maddi desteğe zarar vermeden ulusal bütçeden karşılanmaktadır⁴⁷”. Bunun tersine “Konsey üyeleri ve Büyük Şahitler herhangi bir ücret veya tazminat talep edemiyor. Ancak, ulaşım ve yaşam giderleri Niamey dışında yaşayan Büyük Şahitlere geri ödenir⁴⁸”. CNDS ve CNDP'nin kuruluş aşamasının sonuçları nelerdir?

2.5. CNDS Ve CNDP'nin Bazı Başarılar Ve Sonuçlar

Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu ve Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi'nin varlıkları üzerindeki az sayıdaki başarıyı görmek ve analiz etmek gerekiyor. Bunlar Nijer'de sosyo-politik diyalogu teşvik etme noktasındaki bazı katkıları içerir.

2.5.1. CNDS'nin Varlıklarına Dair Başarı

Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu (CNDS), ulusal sınırlar içerisinde sosyal çatışmaların çözümünü engellemek, yönetmek ve kolaylaştırmak, sosyal taraflara yardımcı olmak ve onlar ile

⁴⁷ Bkz. Décret N° 2004-030/PRN/PM du 30 janvier 2004, 14. madde.

⁴⁸ A.g.e, 15. madde.

hükümet arasında imzalanan anlaşmaları takip etmek için kurulmuş bir devlet kurumudur. Ayrıca CNDS, yukarıda bahsettiğimiz taraflarla müzakere edilen taahhüt ve anlaşmalara saygı göstererek, sosyal diyalogun çerçevesini kolaylaştırmaktadır. CNDS, herhangi bir çatışma durumunda, hatta perspektiften bile olsa, yani gerçekleşme veya tezahür ettirme sürecinde kendisini ele geçirebilir. Sosyal istişare için vazgeçilmez bir araç olarak hizmet vermektedir. Bu nedenle, CNDS kurulduğundan beri, çeşitli bilgi, farkındalık, eğitim ve arabuluculuk faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. Bu eylemler, ortaklar arasındaki ilişkilerin kalitesinin iyileştirilmesine büyük ölçüde katkıda bulunmuştur. CNDS'nin varlıkları olan bazı başarılar veya yeni sonuçlar için, aşağıdaki bilgiler arasında not ederiz:

- CNDS temsilcisinin huzurunda, Tek Sağlık ve Sosyal Eylem Birliği (SUSAS) ile Halk Sağlığı Bakanlığı arasındaki ek mutabakat zaptının imzalanması. Bu imza, iki tarafın, söz konusu sendika tarafından açılan 17 ve 18 Ocak 2017 tarihli grev ihbarına ilişkin ortak bir zemin bulunmasını sağlamıştır.
- Niamey Üniversitesi kampüsünde bir öğrencinin ölümüne yol açan 10 Nisan 2017'deki olayları takiben CNDS Genel Kurulu, 11 Nisan 2017'de olağan oturumda bir araya geldi ve hükümeti ile okulun sosyal taraflarını samimi bir diyalogu sürdürmeye çağırmıştır. Bu, her bir partinin diyaloga yatkın olmasına rağmen, bir yandan eğitim ve akademik faaliyetlerin sorunsuz bir şekilde yürütülmesinin diğer taraftan, barışçıl bir iklimde verimli görüşmelerin devam etmesinin lehine bir fikir birliği bulunup kabul edilmediğine dair, CNDS Genel Kurulu tarafından yapılan bir gözlem üzerine kuruludur. CNDS'nin partilere sakin olmaya ve dingin bir diyaloga devam etmesini istemesinin nedeni de budur.

Buna ek olarak, CNDS'nin komiserlere görünür olmasını sağlamak için, çatışmaların daha iyi önlenmesi için bir uyanıklık durumunda ya da uyuşmazlıkların çözülmesi için çözüm bulunması durumunda ya da çatışmaların çözümünde, sponsorlukları kapsamında imzalanan mutabakat muhtırasını daha etkin bir şekilde izleyebilmek için bazı stratejiler geliştirilmelidir. Bu *stratejiler*⁴⁹ arasında bazıları şunlardır:

- * Komiserlere için rozetleri konfeksiyonu;
- * Bildiriler, aylık raporlar ve medya aracılığıyla iletişimin yoğunlaştırılması;
- * Nijer'in çeşitli bölgelerindeki duyarlılaştırma misyonlarının organizasyon edilmesi;

⁴⁹ Kırsal Uyuşmazlıkların alt komitesi genel sekreteri Nahadjo Amadou Roufaye ile görüşme, 12 Nisan 2018.

- *CNDS için bir web sitesinin oluşturulması ve komisyon üyeleri arasında bir filonun oluşturulması;
- *CNDS'nin farkında olduğu çatışmaların otomatik olarak ele alınması;
- *Çatışmaların daha iyi değerlendirilmesi için alt komisyonların çalışmalarının yeniden canlandırılması;
- *Raporların komiserlere sık sık gönderilmesi;
- *Ülkenin bölgesel komisyonlarının yeniden canlandırılması;
- *CNDS'in daha iyi çalışması için prosedür kurallarının uygulanması;
- *Çatışmaların önlenmesi ve yönetimi konusunda eğitim vererek komisyon görevlilerinin kapasitesinin güçlendirilmesi, deneyim alışverişi için çalışma turları;
- *Komiserlerin sosyal diyalog alanındaki iletişim mekanizmalarının iyileştirilmesi (sosyal çatışmaların önlenmesi ve çözülmesi);
- *Komisyon üyeleri arasında daha iyi bilgi akışının dolaşımı;
- *Görev süresi sona eren komisyon görevlilerinin yenilenmesi (görev süresi 3 yıl için yenilenebilir);
- *Sözleşmelerin taraflarının gerekli güce sahip olduğundan emin olunması. Ayrıca, CNDS başkanı, görev süreleriyle orantılı yetkilere yatırım yapar.

Bunlar, Nijer'de sosyal diyalogun geliştirilmesi çerçevesinde görevlerini daha iyi bir şekilde yapmaları için, CNDS'nin çeşitli alt-komitelerinin komiserlerine sunulması gereken kaynakların birkaçıdır.

2.5.2. CNDP'nin Varlıklarına Dair Başarı

Yaratılışının ilk anlarında, yani 5. Cumhuriyet döneminde, Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi hemen hemen tüm Nijer politik sınıfını tarafından olumlu ve kesin olarak değerlendirilen sonuçları gerçekleştirerek asaletini kazanmıştır. Gerçekten de her zaman konsey toplantılarının gündeminde ulusal ve politik çıkarlarla ilgili her konuda uzlaşmacı ve daha az tartışmalı teklifler olmuştur. Hatırlamakta fayda var ki bu konsey, ülkenin tüm siyasi duyarlılıklarını bir araya getirdi, kamuoyunda tartışmayı daha fazla yapmasına ve bu tartışmanın sonuçlarına ulusun dikkatini çekmesine izin verdi. Genel olarak CNDP'de tartışılan gündem maddelerine genel bir

bakış yapabilmek için 2004, 2005 ve 2007'den bu yana yayınlanan bildirimler ve sonuç raporlarını⁵⁰ incelemekle ilgilenmiştir:

- **Yerel seçimler:** Bu düzeyde, genel olarak, seçim tarihinin ertelenmesi, adaylık dosyasının aydınlatılması, seçim giderlerine katılımın giderlerinin azaltılması, seçim kayıtlarının temizlenmesi çabalarının sürdürülmesi söz konusudur. Mümkün olduğu kadar güvenilir hale getirmek için, göçebe bölgelerinde yasanın sıkı uygulanması, yani her yetiştiricinin ikamet ettiği çevrede oy vermesi;

- **Diğer seçimler:** Nüfus artışı, seçim sistemi, yasama, bakanlık ve bölge seçimlerindeki seçim çevresi, yurtdışındaki Nijerlilerin oylarını dikkate almak için Ulusal Meclis büyüklüğünün revizyonu sıklıkla tartışılmaktadır (Nijer Ulusal Meclisi temsil ilkesi);

- **Seçim dosyasının düzeltilmesi:** Bunlar 25 Temmuz 2004 yerel seçimlerinde kaydedilen zorluklar ve eksiklikler. Bunlar arasında, idari olmayan köylerin kodifikasyon bulunmaması seçim yasasını ihlalidir. Böylece bütün köyler son seçimlerde oy kullanamazdı. Kötü dağıtım, hileli tutuklama, seçim kartlarının kaybolması, bazen köy şeflerinin veya maiyetlerinin suç ortaklığıyla; aile cüzdanlarının hileli kullanımı, bazı cüzdanlar düzensiz olarak verilmiştir. Nüfusun bir kesimine oy kullanma hakkının reddedilmesi (ihmal edilmiş kişiler ve yeni reşitler (18+); kurulması ek seçim listeleri hayali, seçim listelerinin belirleyici kontrolünün kurulması; seçim kaydının yanlış baskısı, kullanılan yazılımın görelî kalitesi; seçim yasasının belirli hükümlerinin uygun olmaması, listeler ve seçim kartlarının oluşturulması ve dağıtılmasından sorumlu idari komisyonların üyelerinin niteliği ve yeterliliği;

- **Seçim Dosyasının Yeniden Başlatılması Yönetiminden Sorumlu Ulusal Komite'nin Çalışması (CNPRFE):** CNDP içinde toplanan siyasi sınıf, bazı kaygıları hesaba katmak için seçim yasasının bazı düzenlemelerini (bazı hükümleri eskilerin bağlamıyla uyumsuz) önermişti. Daha fazla Nijerli vatandaşı oy kullanacak. Bu, doğal olarak önderlik etti, hatırlatılması gereken, çeşitli komitelerin önceki yıllarda Nijer'de yapılan seçimlerin organizasyonundaki bazı eksiklik ve eksikliklerin üstesinden gelme rolüne sahip olan

⁵⁰ Bkz. Communiqué final du Groupe Ad hoc de travail pour le suivi des recommandations du Forum National sur la Prévention des Conflits au Niger en date du 15, 17, 18, 19 et 20 janvier 2004 ; Compte rendu de la réunion du Conseil National de Dialogue Politique du 06 août 2004 ; Communiqué final de la session du Conseil National de Dialogue Politique du 11 août 2005 (Projet) ; Compte rendu des travaux de la session du Conseil National de Dialogue Politique du 03 octobre 2005 ; Compte rendu des travaux de la session du Conseil National de Dialogue Politique du 07 novembre 2005 ; Compte rendu de la réunion du Conseil National de Dialogue Politique du 16 mai 2007.

CNPRFE⁵¹ Hükümeti'nin kurulmasıdır. Bu anlamda seçim kaydının geri kazanımı alternatif olarak önerilmiştir. Bu aslında Nijer'in “güvenilir” bir seçim siciline sahip olmasını sağlamıştır. Bu da daha fazla ya da daha az özgür ve şeffaf seçimlerin yapılmasını mümkün kılmıştır. Muhalefet, sandıktaki başarısızlığı kabul ettiği ve 2004 seçimlerinin kazananını tebrik ettiği için bu muhalefetin konusuydu. Bu durum daha sonra aynı zamanda CNDP başkanı olan dönemin başbakanı *tüm siyasi güçlerin*⁵² önünde şunları söyledi: “Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi'nin kurulmasına özellikle izin verildi, herkes tarafından kabul edilen seçimlerin organizasyonu, günümüzde Afrika siyasi alanında göze çarpan bir istisnadır⁵³”.

- **Demokratik yönetim:** Demokrasinin sağlanması ve devletin hayatta kalması için zayıf yönetim tehlikesi her zaman vurgulanmıştır. Bu, demokratik sistemin muhaliflerine, sorgulamasını haklı göstermek için kullandıkları argümanları sunar. Bu yüzden demokratik yönetimin desteklenmesi konusundaki ortak sorumluluğu tüm siyasi sınıflar sorgulamaktadır:

- Yürürlükteki düzenlemelere riayet ederek ve oyunun kurallarını daha iyi tanımlamak için tüm aktörlerin bir toplantısını düzenleyerek kamusal medyaya adil erişimin sağlanması;
- Basın yasasını gözden geçirerek daha iyi ifade özgürlüğü sağlamak için, bir suç unsuru olabilecek iktidardan ve basın suçun durumunda hapis cezasından kurtulmak için;
- Tüm Nijerlilerin iş ve kamu pazarlarına adil bir şekilde erişebileceği mekanizmalarını incelemek. Bu konuda düşünme günleri düzenlenecektir;
- Muhalefetin tüzüğünün ve diğer tarafların yanı sıra siyasi partilerin tüzüğünün revize edilmesiyle ilgili özel bir komisyon görevlendirilecektir:
 - ✓ Muhalefetin haklarını daha iyi korumak;
 - ✓ Aktivistlerin haklarını ve görevlerini tanımlamak;
 - ✓ Siyasi partilere verilen devlet sübvansiyonunu incelemek;
 - ✓ Siyasi oluşumlar içinde kriz çözüm süreçlerini incelemek;
 - ✓ Politik etik kuralları geliştirmek.
- Özel mahkemelerin oluşturulması ve yargının yeterli sayıda ve nitelikte personel buldurması için bir yargı reformu başlatıldı.

⁵¹ CNPRFE komitesini oluşturan yasanın yürürlüğe girmesi ve kabul edilmek üzere Ulusal Meclis'e iletilmesi gerektiğine dikkat edilmelidir, çünkü bu ilan Anayasa Mahkemesi'ne başvurmadan İcra tarafından yapılmıştır. Ayrıca, söz konusu komite üyelerinin materyalleri, yerel ve işletme bütçesi tartışıldı.

⁵² Bunlar arasında Demokratik Güçlerin Koordinasyon (CFD) başkanı, Demokratik Güçlerin İttifakları (AFD) başkan yardımcısı ve bağlı olmayan siyasi partilerin sözcüsü yer alıyor.

⁵³ Bkz. Communiqué final de la réunion du Conseil National de Dialogue Politique du 25 juillet 2005, s. 2.

- **Devletteki üst düzey görevlerin sınıflandırılmasına ilişkin 22 Kasım 1999 tarihli 99-57 sayılı yönetmeliğin uygulanması:** Hükümetin, atamalar bağlamında, teknik işler ve politik işler olarak adlandırılan kriterleri dikkate alması meselesidir. Belirli görevlere yapılan bu atamalarda, uygulamada yeterli profilleri dikkate almalıdır. Yetkinlik, dürüstlük ve güven, yönetimin düzgün işleyişi ve Nijer yöneticilerin motivasyonu için atamalar için yürütme yetkisinin kılavuz kriterleri olmalıdır.

- **Ülkenin güvenlik durumu:** O zamanlar Nijer'de isyan meselesini tartışmak için bir Ulusal Forum düzenlenmesi önerilmişti. Çünkü ardı ardına hükümetler bu isyanın yatağını sadece bazı Tuareg'ler kategorileri diğerlerine göre daha çok tercih edilmiştir. CNDP başkanı bu teklifle tamamen aynı fikirdedir ve bu güvenlik konusunu yansıtacak bir komitenin kurulmasını talep etmiştir. Burada Konsey'in Nijer politik sınıfının tümü ile bir araya gelip ülkenin kuzeyinde kalıcı sosyal barış arayışına katkıda bulunacak bir dizi kısa, orta ve uzun vadeli teklif sunmak zorunda kaldığını hatırlatmamız gerekiyor.

- **Siyasi partilerin tüzüğü ve ihtiyat yükümlülüğü:** Ordunun, su ve ormanın belirli organlarına gümrük memurlarına, büyükelçilerin ve siyasetin bazı şahıslarına siyaset yapmayı yasaklayan bu Şart'ın 15. maddesi hükümlerinin ihlal edildiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak, siyasi partiler tüzüğünün, mevcut gerçekler ile daha uyumlu hale getirilmesi için bakım yapılması önerildi.

- **Siyasi partiler tarafından kamu medyasına erişim:** Çoğunluk partileri muhalefetten çok daha fazla yayın zamanından faydalandıkları görülmüştür. Sonuç olarak, kamu medyası, yani ulusal televizyon ve Sahel'in sesi, iktidarın propaganda aracı haline geldi. Bu amaçla, farklı medya yayınlarının düzenlenmesinden sorumlu resmi kurum olan Üst Düzey İletişim Konseyi başkanı, kapsamın düzenlenmesi ve siyasi tarafların çeşitli mesajlarının yayılması ile ilgili bir düzenleme yapmak için müdahale etti.

- **Afrika Birleşik Devletleri ve Federal Hükümet'in oluşturulmasına ilişkin danışma:** Nijer'in bu geniş Afrika ülkelerinden alabileceği öneme ve menfaatin ışığında, bu amaçla bu konuyla ilgili düşünebilecek bir komite kurulması planlandı. Afrika Birleşik Devletleri ve Federal Hükümet'in oluşturulmasıyla ilgili olarak ülkenin tüm sosyo-profesyonel alanlarının ulusal bir istişaresinin bir parçası olarak ve Cumhuriyet başkanı tarafından Ulusal Forum'un bir araya gelmesinden önce gerçekleşti.

Bunlar CNDP toplantılarının ve oturumlarının periyodik olarak sık sık karşılaşılan ana noktalarıdır. Bu Konsey'in gündemindeki maddelerin evrimsel ve dinamik doğasına rağmen,

aşağıda listelenen bu konuların ne kadar kaldığını ve bunların geçerliliğini koruduğunu belirtmek önemlidir:

- Sosyo-politik iklimi yatıştırma ihtiyacı;
- Seçim yasasına, biyometrik seçim kayıt defterine ve kalıcı bir CENI konsensüsüne sahip olma ihtiyacı;
- Özgür, şeffaf, kapsayıcı ve demokratik seçimlere duyulan ihtiyacı;
- Nijer'de hukukun üstünlüğü ve iyi demokratik yönetimin kurulması ve güçlendirilmesi ihtiyacı.

CNDP, kurulduğu günden bu yana, genellikle seçimlerin örgütlenmesi meselesiyle (neredeyse her zaman sahte olarak değerlendirildi) ve demokratik olmayan demokratik uygulamalarla ilgili politik krizlerin önlenmesi ve çözümlenmesinde bazı başarılar elde etmiştir. Bunu şu şekilde not alabiliriz: *“CNDP'nin Ulusal Meclis'e boşluk veya kusurları olan sıradan bir yasanın tadili için talebi; Anayasa Mahkemesi'nin kararlarını (2004'te, dosyaların önemli bir kısmının reddedildiği yerel seçimlerin listelerine göre) gözden geçirme talebi, yasal olarak mahkemenin kararları temyizde bulunmaz, yani temyize tabi değildir ve herkesi bağlar. Bu durum mahkemenin davalara devam etmesini, düzeltilmesini ve adayların seçimlere gitmesine izin veren yeni bir karar vermesini sağlamıştır”*. (El Hadji Yahaya Garba ile kişisel iletişim, 10 Ocak 2018). CNDP, çatışan taraflar arasındaki uzlaşma arayışını destekleyen ve kolaylaştıran bir çerçevedir. Onun oynadığı bu rol, onu ulusal temsilciliğin doğrudan ortağı yapar. Daimî sekreteri tarafından belirtildiği gibi: *“Bir uzlaşma bulduk: Konsey'in karar verdiği her konuda, siyasi sınıf olduğu için, Ulusal Meclis olduğu gibikabul eder”*. (Bkz. El Hadji Yahaya Garba ile kişisel iletişim). Bu anlamda, Meclis'in gündemine göre, CNDP bu sınıfa teklifte bulunur ve sorunları tartışmaya koyar. Ayrıca, siyasi tıkanıklık durumunda, CENI ya da herhangi bir kurum kendi görüşü hakkında bilgi almak için onu toplantıya çağırır. CNDP'nin her türlü politik mutabakata ulaşmak veya elde etmek için bir forum olarak görülmesinin nedeni budur. Bu bağlamda, CENI tarafından kabul edilen seçim programları ve kronogramlar, taraflar arasında bir anlaşma arayan CNDP'ye gönderilmektedir. Herhangi bir değişiklik veya endişe olması durumunda, CENI'den kanun metinleri bu taraflar arasındaki çatışmaları düzeltmek amacıyla incelemesini ister. Özellikle siyasi çatışmaların genel olarak ve seçim sürecinin başta başından sonuna kadar önlenmesi ve çözümlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

2.6. CNDS ve CNDP'nin Uzman Alt Komitelerinin Rolü Üzerine Eleştirel Bir Analiz

Bu analiz, iki kategoride algılamaya odaklanacaktır: iç ve dış aktörlerin algıları. Bu çalışma, Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu ve Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi'nin alt komitelerinin rolleri hakkında eleştirel bir analiz yapmak amacıyla gerçekleştirilecektir.

2.6.1. İç Aktörlerin Algıları

CNDS ve CNDP aktörleri tarafından sıklıkla karşılaşılan zorluklardan biri, imzalanan mutabakat zaptında yapılan taahhütlerle çelişen taraflardan birinin uyuşmazlığının üzerindedir. Bu, onların sosyal veya politik cepheyi sakinleştirmelerine izin vermez ve sosyo-politik ortaklar arasındaki görüşmeler sırasında üstlenilen çabaları sorgulamaya izin vermez: “*devlet tarafından verilen taahhütlerin saygısızlığı, Nijer'de günlük ve rutin bir uygulama haline gelmiştir*⁵⁴”. Bu durum herhangi bir çatışmayı önlemez veya çözümü yavaşlatır. Konsensüsün başarılı olmasına izin vermez.

Buna, CNDS gibi, sosyal diyalogu ele alan bir dizi yapı olduğunu eklemeliyiz. Örneğin, Sosyal Diyalog, Çatışma Yönetimi, Arbuluculuk Müzakere Komitesi, İstihdam Bakanlığı Çalışma Komisyonu (İstihdam Bakanlığı düzeyinde) için komitesi bulunmaktadır. Nijer'deki bu çok sayıdaki sosyal diyalog yapılarını açıklayan nedir? Büyük bir çatışmayı uzlaşma yoluyla çözenin zor olduğu durumlarda, mevcut yapıyı güçlendirmek yerine, daha dinamik ve daha etkili hale getirmek, çoğunlukla yerel sosyal diyalogun bir ikinci yapısının yaratılmasıdır. Bu düzeyde hem birincinin gözetimi altında olan hem de hemen hemen aynı sorunlarla uğraşan Ulusal Çalışma Konseyi (CNT) ve CNDS'nin varlığı görülebilir. Gerçekten de, CNT'nin amacı, çalışma dünyasının sosyal ortaklarına karşı çıkabilecek çatışmaları önlemek ve/veya çözmektir. CNDS ayrıca bu görevi İş Uyuşmazlıkları Alt Komitesi aracılığıyla da görevlendirir. Bu iki yapının Nijer devleti tarafından mali olarak desteklendiği de unutulmamalıdır. Öyleyse, başbakanlığa sosyal diyalog düzeyinde bu kopyayı yaratmaya ne motive etmiştir?

İş Uyuşmazlıkları Alt Komitesi başkanının belirttiği gibi. CNDS ve CNDP paydaşlarının çoğu, bu çalışma sırasında bir araya gelerek, kurumun sosyal diyalogu yürütürken aldıkları mütevazı araçları işaret ediyor: “*Taraflar politikalarının araçlarına sahip olmadıkları zaman*

⁵⁴ CNDS Kırsal Uyuşmazlık Alt Komitesi genel sekreteri Nahadjo Amadou Roufai ile görüşme, 3 Nisan 2018.

diyalog, sosyal barış nasıl yönetilir". (Aliou Oumarou ile kişisel iletişim, 22 Şubat 2018). Tam olarak araçlardan konuşunca, yönetim personelinin yanı sıra, Komisyon'un dört alt komitesinin üyeleri veya aktörleri gönüllü olarak yani kendi istekleriyle çalışıyorlar: *"CNDS üyelere üç ay boyunca taksi masrafı olarak 15,000 FCFA yakıt veriyor. Bu taksi masraflarını geri ödemededen bir yıl kalabiliriz. Sadece CNDS'nin idaresi ücretlendirilir ve alt komitelerin komiserleri değil"* (Bkz. Aliou Oumarou ile kişisel iletişim). CNDS ve CNDP gibi kurumlar önemli bir bütçe olmadan iyi işleyebilir mi? Bu kurumların bulunan uyuşukluk, başbakanlığa veya devlete ekonomik bağımlılıklarını açıklamıyor mu? Ya da bu diyalog yapılarının mevcut istikrar tarafından bir çeşit siyasallaşma ya da hatta manipülasyonu var mıdır? Dış aktörlerin algıları sayesinde, bu sorulara bazı cevaplar vermek mümkün olacaktır.

2.6.2. Dış Aktörlerin Algıları

Bu çalışmada tanıştığımız dış aktörlerin çoğu, Ulusal Siyasal Diyalog Konseyi'nin şu anda rolünü gerçekten oynamasını engelleyen bir uyuşukluk içinde olduğunu düşünmektedirler. Bu uyuşukluk, CNDP'yi artık Nijer'de siyasi diyalogu teşvik edebilecek güvenilir bir araç olarak görmeyen bazı STK'lar, muhalefet ve bağlı olmayan parti aktörleri tarafından kınanmaktadır: *"7. Cumhuriyet rejimi, CNDP'nin felç ve hatta planlı ölümlere yol açan eylemler ortaya koyuyor"* (Maman Sani Malan Maman ile kişisel iletişim, 17 Nisan 2018). Ayrıca muhalefet tarafından kabul edilen bu *"boş sandalye politikası"*, diyaloga ve seçim yasasına ve rıza dışı CENI'nin (seçim kurulu) oluşturulması ile ilgili mevcut siyasi krizini çözüme kavuşturmak için CNDP'nin Nijer siyasi sınıfının tüm aktörlerini aynı masa etrafında diyaloga getirme işini hala zorlaştırıyor.

Çok sayıda sosyal diyalog biriminin varlığı, Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu'nun halk tarafından çoğunlukla göz ardı edilen bir kurum olmasına neden olur. CNDP'den önce oluşturulmuş olmasına rağmen, CNDS marjinalize edilmiş gibi görünmekte, çünkü bazen çatışan sosyal taraflar onu atlamaktadır. Ona tahsis edilen araçlar, görevlerini normalde bağımsızlıkla yerine getirmeleri için gerçek özerkliğe sahip olmalarına izin vermezler. Son olarak, CNDS, bu dört özel alt komisyonun komisyoncularının gönüllüleri ve fedakârlığı sayesinde ulusal, alt bölgesel ve uluslararası düzeylerde faaliyet göstermeye kendinden bahsetmeye devam edebilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: NİJER'DE ULUSAL EGEMENLİK KONFERANSI ÖNCESİNDE, SIRASINDA VE SONRASINDA SOSYO-POLİTİK İKLİM

Bu düzeyde, Ulusal Egemenlik Konferansı'nın düzenlenmesi sonrasında Nijer'de hüküm süren sosyo-politik iklimin doğasını analiz etmek gerekmektedir. Ama daha önce, tarihsel hatırlama uğruna, bu Konferans öncesinde ve sırasında hüküm süren sosyo-politik iklimden bahsedelim.

3.1. Ulusal Egemenlik Konferansı Öncesi Sosyo-Politik İklim

Her şeyden önce Nijer'de Ulusal Egemenlik Konferansı'ndan önce genel siyasi rejimlerin doğası vurgulamaktadır. Tarihsel açıdan bakıldığında, iki önemli dönemin hatırlanması gerekir: 1960'tan 1974'e kadar, tekelci bir siyasi rejim ve 1974'ten 1991'e kadar ki süreç, askeri siyasal rejimler tarafından ayırt edilen dönemdir.

3.1.1. 1960'tan 1974'e kadar: Tek Parti Siyasi Sistemi

1958 referandumu⁵⁵ ve genel olarak Nijer, sadece, otoriter siyasi rejimleri biliniyor. Sömürgeci rejimin, Diori Hamani'nin PPN/RDA'sı lehine manevra yapmak zorunda kaldığı bu referandumda, “Evet”, Djibo Bakary'ın SAWABA partisi tarafından savunulan “Hayır”a zarar verir. Nitekim “Evet” in bu zaferi, bir seçim tutkusu idi, çünkü o, Djibo Bakary'ın partisi *sandık doldurma*, sindirme ve her türlü manevra ile sıkışmıştı. De Gaulle tarafından savunulan Topluluk içinde olan PPN/RDA'dan farklı olarak, yani SAWABA, ilerici, milliyetçi, devrimci ve sömürge karşıtı bir parti olarak Nijer'in derhal ve koşulsuz bağımsızlığını talep etmişti. Soğuk Savaş dönemi olduğu için, liberal veya kapitalist olmayan herhangi bir ideoloji, ona karşı olası zulümleri meşrulaştırmak için komünist olarak etiketlendi. Böylece “*SAWABA partisi 1959 yılında yasaklandı ve aktivistlerin ve kadroların bazıları sürgüne gönderildi. Nijer'de kalanlar*

⁵⁵ 1946'da Diori Hamani Rassemblement Démocratique Africain'a (RDA) katıldı ve PPN/RDA'nın bir bölümü yaptı. 1957'de, Afrika kolonileri özerk hale geldi. 1958'de, De Gaulle iktidara çağırıldı. Kendisi 1958'den 1960'a kadar Özerk Cumhuriyetler'in cumhurbaşkanlarının toplantısına başkanlık eden Fransız Birliğini yarattı. 18 Aralık 1958'de Nijer Cumhuriyeti'ni Nijer Ulusal Meclisi'ne dönüştürülen Toprak Meclisi'nde ilan eden Fransız Ulusal Meclisi'nin başkan yardımcısı Diori (...) Fransa'nın anlaşması ile Frankofon Afrika, 3 Ağustos gece yarısı 1960 yılında Fransız politikasının evrimi ile, (...), Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nın balkonundan, o yüksek sesle Nijer'in bağımsızlığını ilan etti. Kendisi İtilaf Konseyinin doğumuna tanıklık etti ve OUA'nın, CEAO'nun, CEDEAO'nun, Nijer Nehri Havzası'nın Liptako Gourma Kurumuna tanıklık ederler. Niamey'in gözlerinden önce sivil statü belgesi imzalanmış olan Francofoni'yi vaaz ediyor (Bkz. Leçon d'Histoire: 25 Avril 1989, Discours de Léopold Kaziende à la mort de feu Diori Hamani, Premier Président du Niger. Que de choses à connaître par la Jeunesse...).

acımasız ve barbarca baskılara maruz kaldılar. Hatta Sawabist ve sözde Sawabistler üstün körü infaz edildi” (Mamane Sani Adamou ile kişisel iletişim, 21 Mart 2018).

Çok partili bir ortamda iktidara gelmiş olan Diori rejimi, o dönemde Afrika'nın her yerinde popüler olan siyasi muhalefetin ortadan kaldırılmasıyla doğrudan ya da dolaylı olmalı bir şekilde monopartizmi dayatmaya zorlandı. Kolonların neredeyse aynı diktatörlük yöntemlerini yeniden ürettiği için otoriter, totaliter ve despot bir rejimi kurdu. 1959 Anayasası çok partili sistemi tanıdı, ancak gerçekte 1974'e kadar Nijer siyasi sahnesine hâkim olan tek partiydi. Kuraklık, üniversiteliler, diğer öğrenciler ve öğretmenlerin iddiaları⁵⁶ rejimi devirdiğinde ordu onu devirmek için müdahale etti. Gerçekten de bu darbenin tarihsel bağlamını açıklamak için, o zaman devlet gelirini oluşturan ana servetin fıstık (Nijerli Sonara adlı fıstık pazarlama şirketi tarafından yönetilen) ve pamuk (CFDT veya Fransız Tekstil Geliştirme Şirketi tarafından yönetilen) olduğu hatırlatılmalıdır. Ancak, yerfıstığı ve pamuk, kuraklık için nüfus üzerinde çok daha fazla etkiye sahip olduğundan düşük kârlılık dönemine maruz kalmıştı. Görüşülen ORDN-Tarmamoua partisi genel sekreteri Mamane Sani Adamou işaret ettiği gibi:

“1972 yılı, bir yandan, soya, palmiye yağı ve mısır da dâhil olmak üzere bir dizi yağlı ürünlerin yurtdışında gelmesine karşılık geldi. Bu üretimleri yapmaya başlayan Amerikalılar, yerfıstığı yağıyla rekabet edebilmek için bir dizi zehirlenme temaları geliştirilmesinin gerekli olduğunu düşünmeye başlamıştı. Örneğin, fıstık yağının kanser yapabileceği vb. neredeyse insanlar bu yağı ithal etmeyi bıraktı. Ve maalesef yerel ve alt bölgesel düzeyde tüketim çok düşüktü. Buna ek olarak, özellikle pamuk üretimi olmak üzere yerfıstığı fiyatlarının da çökmesi de eklenmelidir. Çünkü pamuk üretimine (böceklerin kaçıışı) saldıran bir takım zararlıların gelişmesine neden olmuştur. Diğer taraftan, Nijer'in uluslararası düzeyde stratejik öneme sahip olmasını sağlayan uranyum 1971'den sonra ortaya çıkmıştı. Taraftarlar, bir tür uranyum üreticisi karteli yaratarak bunu daha iyi satmak için cevherin bu stratejik konumunu kullanabileceklerini düşündüler ve Diori bu iddiada neredeyse lider oldu”.

Yerfıstığı ve pamuktaki çöküş, kıtlığın alevlenmesiyle aynı zamana denk geliyor. Bu durumun kötü yönetimi, yaşamın ve hayvanların büyük ölçüde kaybına ve aynı zamanda ağır hasar alan bölgelerden nüfusun yer değiştirmesine neden oldu. Ulusal bir felakete dönüşmüştür ve ordunun politik sahnelere müdahalesini haklı çıkarmak için bir neden olarak hizmet ediyor: *“Bu felaketin*

⁵⁶ 1972'de, Fransa cumhurbaşkanı Georges Pompidou'nun Niamey'de ziyaret ettiği öğrenciler tarafından çürümüş bir domates fırlatıldığını hatırlamak önemlidir.

gerçekleşmesini önlemek için gerekli tedbirleri almayan rejimi suçladılar. Bu nedenle bu askerler 15 Nisan 1974'te devletin gücünü ele geçirmek ve PPN/RDA'nın tek partili rejimine son vermek için üstünlük aldılar” (Bkz. Maman Sani Adamou ile kişisel iletişim, 17 Mart 2018).

Bu rejimin doğası, yalnızca siyasi muhalefetin var olmasını engellemekle kalmamış, aynı zamanda bazı sendikal merkezlerin gerçek rollerini oynamasını engelleyerek de merkezileştirmişti. Böylece Ulusal Nijer İşçileri Birliği (UNTN) iktidar sözcüsü olmasında oynadığı rol hatırlanacaktır; çünkü hiçbir anlaşmazlığa muhalefet olmadı: *“UNTN, rejimin bir parçasıydı ya da sisteme dâhil oldu. Çünkü liderlerinin bazıları iktidardaki PPN/RDA'ya aitti. Kayıt yapmayı reddeden bazı liderler, yani, direnenler ya zulüm gördüler, askeri kamplarda işkenceye maruz kaldılar ya da hapsedildiler”*. (Mamma Sani Adamou ile kişisel iletişim, 17 Mart 2018). Fakat o dönemde rejime karşı protesto eden eylemciler, Nijer Okullar Birliği (USN) ve Nijer Öğretmenler Ulusal Birliği (SNEN) üyelerinden oluşmaktaydı. Bu birlikler grev ve gösterilere öncülük ettiler.

Başka bir açıdan, insanı ve bölgesel yönetimi Diori rejiminin başarısını işaret eden iki yönünü olması gerekir. Bazı insanlar, tanınması gereken PPN/RDA'nın tarihsel değerlerinden bahseder. Bu rejim, Nijer'deki insan kaynaklarını yönetmede, ülkenin doğusundaki yerlilerin kamusal ve askerî hizmetin bir parçası olarak, batıda, kuzeyde veya güneyde ve tam tersi olarak hizmet vermesi anlamında başarılı olunmuştur. Bu politika, farklı etnik grupların birbirlerini tanımalarını, birlikte yaşamalarını, birlikte evlenmelerini ve bir kanat gibi hissetmelerini sağladığını ve sosyal uyumu güçlendirmiştir. Bu uygulama bugüne kadar devam etmektedir. PPN/RDA'nın ikinci başarısı; Ulusal topluluklar arasında bir arada yaşamaya zorlayan ülkenin idari paylaşımı olmasıdır. Böylece tüm eski çevrelerde, ilçelerde ve bölgelerde, bir etnik grup tarafından yönetilen hiçbir yapı yoktur. Bununla birlikte, bu etnik grubu çoğunluk olabilir. Örneğin, *“Katshinawa ve Gobirarawa, aralarında var olan ataların rekabetine rağmen bir araya getirildi. Onları aynı coğrafi alanda sınırlandırılarak bir arada yaşamaya zorlandılar”* (Maman Sani Malan Maman ile kişisel iletişim, 17 Nisan 2018). Gerçekte, Nijer'de devleti inşa eden PPN/RDA rejimidir. Liderleri, bu devleti inşa ettiklerinde maddi ve manevi kaynaklardan yoksundu. Kanıt olarak, o zaman iletişim araçları bile yoktu veya çok yetersizdir.

3.1.2. 1974'ten 1993'e Kadar: Askeri Siyasi Rejimleri

Nijer'deki bu askeri politik rejimleri, yani general Seyni Kountché (1974-1987) rejimi ve general Ali Saibou (1987-1993) rejimini pratik olarak belirler. Bunlar iktidara katılımı askeri darbelerden sonucu iki rejimdir.

3.1.2.1. General Seyni Kountché Askeri Rejimi (1974- 1987)

Yüksek Askeri Konsey (CMS), PPN/RDA'da Nijer devletinin yönetimini devralmak için elverişli bir ortamdan pratik olarak yararlanan güçlü bir askeri rejimdi. İktidara gelmesi üzerine CMS, yerfistiği ve pamuktan elde edilen ihracat gelirlerini dengelemek için büyük ölçüde uranyum üretimine güveniyordu. Uranyum'dan yeterli kaynağa sahipti ve ortaklar, ülkenin banka kredilerine daha kolay erişmesine yardım etmek için istekliydi. Bu, ekonomiyi canlandırmaya ve sosyal huzuru Nijer'e geri getirmeye yardımcı oldu.

Gelişimdeki hassas alanlarda belirli sayıda kamu yatırımına sahip olmak için bazı şeyleri yeniden değerlendirmek için ilk üç yıllık bir program (1976'dan 1978'e) ya da bu rejim tarafından, acil durum programı başlatıldı. Aslında, sosyal düzeyde, ücretsiz dağıtımlar ve düşük fiyatlı satışlar yoluyla ülke genelinde nüfus için gıda ve temel gıda maddelerinin tedariki için yarı-askeri bir örgüt kuruldu. CMS ayrıca eğitim, sağlık, hidrolik, iletişim (arazi, hava ve telefon), spor, altyapı vb. alanlarda da büyük çabalar sarf etmiştir. Bu nedenle Kountché rejimi altındaki sosyal iklim çok gergin değildi ve bu en az iki ana nedenden ötürüdür:

- ✓ İlk sebep, işçilerin, okul ve üniversitelerin yalnız yaptığı grevlerin olmamasıydı. Sadece madencilik sektörü, **Centramine** birliği aracılığıyla, grevleri zamanında olmuştur.
- ✓ İkinci sebep, teröre karşı rejimin titizliği, her şeyden önce, halkı gözetim altında tutan verimli istihbarat servisleri ile karakterize edilen bir polis sisteminin kurulması yoluyla sosyal iklimi temizlemeyi mümkün kılmasıydı. Ancak, insanlar kendilerini “hapsedilmiş” hissediyorlardı. Çünkü ifade özgürlüğü, dernek ve başkalarının özgürlüklerinin bastırılması, siyasi partilerin doğrudan engellenmesi anlamında yasaklanmıştı.

“İnsanlar takip edilirdi. Örneğin, Karl Marx'ın eserleriyle Niamey havaalanında bu eser paramparça edilirdi. O zamanlar, Lenin'in kitaplarını yasal olarak satın alınabilirdi ve fakat takip edilirdi. [...] USN'nin 1975'teki 3. Kongresi, Kountché rejiminin Fransa ya da Fransız emperyalizminin himayesinde olan yeni-sömürgeci bir rejim olduğunu zaten kabul etti. Bu

Kongre siyasi durumu analiz etti ve CMS'nin desteklenmesi gereken bir rejim olmadığını düşündü" (Mamane Sani Adamou ile kişisel iletişim, 21 Mart 2018).

1975'ten beri UNTN, Diori'nin zamanında olduğu gibi siyasal sistemle bütünleşmek yerine, Nijer İşçi Sendikaları Birliği'ne (USTN) dönüştürülmüş ve "sorumlu katılımı" bir eylem süreci olarak kabul etmiştir. Bu sorumlu katılımı ne devletin iktidarına ne de bütünleşmeye düşmandı. En azından rejimi geçersiz kılan bazı talepler vardı, yani, bir sınıf iş birliği sendika merkezi olarak ama üyeleri rejimde bulunmayan, USTN reformist bir tutum benimsedi. Reformculuğu, diyaloga girerek hükümet ile boğuşan sorunları çözmeye çalıştı.

1982'de Zinder'in eğitim tartışması, lise ve kolej yatılı okullarının kapatılmasına ve bunların yerine küçük çaplı ikamelerle ikame edilmesine ilişkin kararlar sisteminde ağır basacak önlemleri içeriyordu. Ne yazık ki, bunlar zamanla o kadar azaldı ki, bugün yüzlerce öğrenciden oluşan bir okulda yirmi tahsisat alanlar bulmak zordur. 1983'ten itibaren ekonomik kriz uranyum pazar isyanı (çöküşüne neden olan), işçi protestoları, öğrenciler/üniversiteliler isyanları bu kez CMS rejiminin başlattığı *Yapısal Uyum Programının (PAS)*⁵⁷ sonuçlarından kaynaklandı. Gerçekten de, bu PAS, söz konusu rejimi Özel Girişim ve İş Yaratma Destek Programı'nı (PAIPCE) uygulamaya yönelik teşvik etmiştir. Dünya Bankası ile Nijer hükümeti tarafından müzakere edilen bu program, devlet memurlarının gönüllü olarak ayrılmasını teşvik etti. Bu durum devlet ajanlarının sayısını sıkıştırmayı mümkün kılacak ve ulusal bütçe tahminlerindeki ücret faturasını azaltacaktır. Ayrıca, bütçe tasarrufunun bir ölçüsü olarak, otuz yıllık meslek sahibi olan memurların emekliliği de vardı. İnsanlar çok erken çalışmaya başladıkları zaman (16 ila 17 yıl arasında), bir ajan 50 yaşın altında emekli olabilir. Tüm bunlara, 1986'dan itibaren programlamanın ortadan kaldırılması⁵⁸, Ulusal Sivil Hizmet'in kurumsallaştırılması ve *ikili akış*

⁵⁷ Martin'e (2003: 109) göre, "80'li yılların başlarında, borç krizi, Güney ülkelerini Bretton Woods kurumları (Washington konsensüsü) tarafından geliştirilen kurallar çerçevesine girmeye ve Yapısal Uyum Programlarının (PAS) katı mali disiplinini uygulamaya zorlamıştı. Gerek yaşam standartlarında gerek sağlık ve eğitim alanındaki kamu hizmetlerinin durumu gerekse borç durumu üzerinde olsun, bu programların ultra-ortodoks önlemlerinin olumsuz etkileri uluslararası finans kurumlarının stratejisinde yoksulluk konularının ilerici bir şekilde tanınmasına yol açmışlardır. 1999'dan bu yana, PAS'lerin kolaylaştırılmasına, borç azaltan yeni usuller (PPTE - yoksul ve yüksek borçlu ülkelerin girişimi) eşlik etmiştir bu rahatlığı CSLP (yoksulluğa karşı mücadelenin stratejik çerçeveleri)'nin kontrolü altındaki gelişmeye sokulmuştur. İlgili ülkelerin devletleri için bu kontrol iki yönlüdür. CSLP'ler, bir yandan uluslararası kurumların ve bağışçı ülkelerin temsilcileri tarafından, diğer yandan da ortaya çıkması bazen sivil toplumun temsilcileri tarafından doğrulanmalıdır".

⁵⁸ Bu program, Lise mezunu olduktan sonra, geleceğin üniversitelilerine, devlet memuru olarak çalışmak üzere, eğitimlerinin veya stajlarının bitiminde bir bakanlığın hizmetine sunulacak.

*sınıfları sistemi*⁵⁹, ekonomik otoriteyle başa çıkmak için politik otoritelerin stratejileri olarak ne açıklıyor? Bu kriz, sorumlu katılım için ölüm kılıfına büründü ve sendikaların giderek daha fazla bir bağımsızlık arzusu ve devlet tarafından talep edilen fedakârlığa katılmayı reddetme isteğine yol açtı. Böylece, “1984-85 yıllarında, SNEN zaten CMS rejimine karşı çok radikal bir pozisyon aldı. Ve SNEN kongreleri, bu rejimin yönetimini eleştirmek için vesile oldu. Yavaş yavaş, sendika anlaşmazlıkları, okul ve üniversite hareketleri açısından 1990 yılına kadar aynı aktörleri buluyoruz” (Mamane Sani Adamou ile kişisel iletişim, 21 Mart 2018).

Bu on üç yıl boyunca, 1974'ten 1987'ye kadar, general Seyni Kountché, sözü harekete geçirmeyi başarabilen bir eylem adamıydı. Halefi devlet başkanlarının aksine, Nijerlilerin ezici çoğunluğunun ifade ettiği gibi bir “politikacı politik” konuşması yapmadı. Bu, altyapı, temel sosyal alanlar, şehirler ve kırsal alanların gelişimi açısından büyük başarılarla aynı şekilde güvenlik, sosyal uyum, ulusal birlik ve ekonomi açısından da yol açmıştır. Kesinlikle bir diktatördü, ancak politik bir gelişme bakış açısıyla sarsılmaz devlet adamı nitelikleri vardı. Gerçekten de, 3 Ağustos 1974 milletine hitabesinde cumhurbaşkanı Seyni Kountché'nin, bu anlamda toplumu kalkındırmak için sosyal bir projenin ayrıntılarını ilk kez açıkladı: “Triptik çalışmamızın ikinci kısmı bir kalkınma topluluğunun kurulmasıdır. İnsanoğlunun gelişiminin başlangıcı ve bitişi olarak adlandırıldığı üzere, toplum tasarlamaya hazırlanmamışsa, hiçbir gelişme programı uygulanabilir olmayacaktır⁶⁰”.

Nijer'de, 1980'lerin başlarında, “Kalkınma Derneği” kavramına dayanan yeni bir sosyal projenin ortaya çıkması, OUA devlet başkanları Konferansı'nın önerilerinin bir parçasıydı. Bunlar "Lagos Planı" olarak bilinen “yerel halkın katılımını” içeren, ekonomik kalkınma için temel atmalarını sağlayan bir çerçeve belgesi benimsemişlerdi. Teorik söylemle aranan hedef, kırsal kalkınmada, kendi gelişiminin sorumluluğunu üstlenecek sorumlulukların ve becerilerin gerçek transferidir. Aslında, Kalkınma Topluluğunun başlatıcıları, tüm insan toplulukları gibi Nijer topluluklarının, yerel kaynakların öncelikli değerlerine dayanan, yani içsel kalkınma için

⁵⁹ Çift akışlı sistem 1987-1988 yılları arasında piyasaya sürüldü, ancak daha sonra devletin artık sistem tarafından talep edilen yirmi bin (20.000) ek FCFA primlerini ödeyeceği bir pozisyonda kalmadı. Bu durum, ekipman ve altyapı kullanımını rasyonalize ederek ekonomiyi ilkökul düzeyinde yapmaktır. Öğrencilerin iki gövde halinde müdahale ettiği bir sistem: bir kısmı sabahları ve diğerleri öğleden sonraları (Bkz. Mamane Sani Adamou ile kişisel iletişim, 21 Mart 2018).

⁶⁰ Seeda, Mensuel nigérien d'informations générales, 25 septembre 2014, <https://nigerdiaspora.net/index.php/societe-archives/item/68150-regard-sur-une-experience-du-passe-la-politique-d-autosuffisance-alimentaire-au-niger-sous-le-president-seyni-kountche-1975-1986>, Erişim Tarihi: 25-09-2018).

gerekli koşullara sahip olduklarını anlayacaktır. Kırsal kalkınmanın stratejik hedeflerinin uygulanmasında genel olarak, gıda öz-yeterliliği için mücadele, özellikle temel bir yapının kullanılması ve kırsal dünyaya yönelik tüm girişimlere destek sağlanacaktır. Bu andan itibaren Samarya'ya özel ilgi gösterilecek. Köylü örgütlerinin bu geleneksel yapısı, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma içinde rehabilite edilecek ve yenilenecek, gençliğin harekete geçirilmesi için bir destek yapısı olarak hizmet edecektir. Bu açıdan Samarya vazgeçilmez bir temel oluşturdu. Böylece, 1974 darbesinden sonra, ulusal ölçekte Samarya Ulusal Konseyi ile animasyon ve gelişim temel bir yapı olarak rehabilite edildi. Kalkınma kurumunun iki ana bileşeni olan UNCC (Ulusal Kredi ve İşbirliği Topluluğu) ile birlikte oldu.⁶¹

Aynı zamanda Nijerliler'in neredeyse hiçbir yolsuzluk bilmediği Kountché rejiminin olduğu günlerde, o dönemde Nijer'de "sıfır yolsuzluk"tan söz ediliyordu. Devlet başkanı çok güçlü bir milliyetçi ve yurtsever ruhaniyet tarafından canlandı ve şunları söyledi: "Bizim anlayışımızdaki vatanseverlik, Nijer halkının acı çekmesine sebep olacak herhangi bir eylemi ya da otoriterizmi ele geçirmemizi engelleyecektir" (Ousmane, 2017: 28). Onun saltanatı sırasında adil bir toplum kurma zorunluluğu bu vatanseverlik aracılığıyla oldu (bu bakış açısı, Nijerliler'in büyük bir kısmı tarafından paylaşılmaktadır). Bu, temel endişenin ulusal birliğe ayrımcı bir tavır sergilemeden vatandaşlar arasında sosyal uyuma teşvik etmenin nedenleri açıklanacaktır. Bu sebeple sosyal adalet saltanatı onun inançlarından bir tanesidir. Nijerli'lerin hak ve özgürlükler konusunda eşit olduklarını görmeyi seviyordu. Böylece, yaşamı boyunca, general Seyni Kountché yargının bağımsızlığı ve iyi işleyişine çok hevesliydi. Çünkü adaleti, "herkes için ve her biri için" barış ve tüm ulusal birliğin- ne tür olursa olsun- kaidesi olarak biliyordu. Onun saltanatı sırasında bu kurumu hiçbir zaman manipüle etmesine izin vermeyen belli bir ahlaki ortodoksluk tarafından canlandırıldı. Bu durum, kardeşlerinden birinin kamu fonlarının kötüye kullanılması durumunda suçlu bulunduğu zaman adaletten kaçmadığı gerçeğiyle açıklanabilir. Kountché'nin politikası onu iktidarda başarılı kılan bazı liderlerin aksine, ölümüne kadar, kamu maliyesinin bir istikrarı ve hatta belirli bir istikrarı ile karakterize edilmişti. Ve bu, askeri ilke ve değerlerine bağlı katı bir katkısı nedeniyle olmuştur. Bu nedenle, her zaman oportünizme, demagojiye, yolsuzluğa, iyilikçiliğe, atıklara, kamu fonlarının suiistimal edilmesine vb. Ülkesini belirli bir ahlaki dürüstlikle, vatanseverlikle kanıtlanmış ve eşit bir şekilde yönetmek

⁶¹ Bkz. Seeda, Mensuel nigérien d'informations générales.

zorundaydı. Ayrıca, her şeyden önce, Nijer'i, devletin yönetiminde geleneksel şeflikler de dâhil olmak üzere herkesin dâhil olduğu sorumlu katılım politikası aracılığıyla iyi yönetmeyi başardı.

Yönetiminin popüler karakteri, Nijerli halkın general Seyni Kountché rejiminin nostaljik bir anısını sürdürmeye devam ettiği anlamına geliyordu. O, *ulusal gurur* olarak bile nitelendiriliyor ve günümüze kadar bir model olmaya devam ediyor. Bu, çoğu genç Nijerli için bu kadar çok şey yapan bir ilham kaynağı. Rejimi sırasında uygulamaya koymak zorunda kaldığı politik görüşlerinden biri için Kountché'nin sözleri alıntı yapıyorum: “Bütün Nijerlilerin hepsi aynı yasa altında olmalı. Haklarını kötüye kullanacak ve imtiyazları kullanacak yeni bir fırsatçı veya tacizci sınıfın ortaya çıkmasını hazırlamak ve lehine çalışmasını istemiyoruz; imtiyazları toplayacak, kibirlerini dayıtacak ve manevralarını bencilliklerini korumak için çoğaltacaktır” (Ousmane, 2017: 131). Bu politik felsefeyi uygulamaya koymak, general Seyni Kountché'yi Nijer'de olağanüstü bir lider haline getirmiştir. Şimdiye kadar, ölümünden sonra, devam eden bir devlet adamı, özellikle çok sayıda Nijerli ve genel olarak diğer milletlerin saygısını ve düşüncesini kazanmıştır.

Şimdi bir önceki rejimle benzerlikler ve farklılıklar görmek için general Ali Saibou'nun askeri rejimine bakalım.

3.1.2.2. General Ali Saibou'nun Askeri Rejimi (1987'den 1993'e kadar)

General Ali Saibou başkanlığındaki Ulusal Oryantasyon Yüksek Kurulu (CSON), Kalkınma Toplum için Ulusal Hareketi (MNSD) öncülük etti. O zaman, bu hareket tek ulusal siyasi örgüt olarak sunuldu. Tek parti olmasına rağmen, MNSD doğal olarak kazandığı (bir çeşit halk oylaması) başkanlık ve yasama seçimlerini organize etmek ve düzenlemek zorunda kaldı. Böylece, 1989'da 2.Cumhuriyet yeni bir anayasanın kabul edilmesinden sonra doğdu. Gazıbo'nun (2003: 145) açıkladığı gibi : “ Rekabetçi olmayan bir seçim takiben, 10 Aralık 1989'de general Ali Saibou, oyların %99.60'ını kazanarak Nijer'in İkinci Cumhuriyet hükümetinin ilk cumhurbaşkanı olarak seçildi. Bu seçimin, 1983'te (1987'de ölen) selefi general Seyni Kountché tarafından başlatılan bir anayasa düzenine dönüş sürecinin sonunu işaret etmesi gerekmektedir. Ali Saibou, iktidara geldiğinde bir rahatlama politikasını savunurken, aslında tek bir parti olarak Kalkınma Toplum için Ulusal Hareketi (MNSD) partisi kurarak, miras aldığı reformu sürdürmek ile kalmıştır”.

Ayrıca, CSON rejimi altında sendika merkezlerinin toplumsal zorluklarının gerçekten ortaya çıktığı da oldu. Özellikle “gevşeme⁶²” politikasıyla ve 9 Şubat 1990'da⁶³ katalizör görevi yapan olaylar ile anlam ifade ediyordu. Gerçekten de sosyal baskılar geniş ve gergindi. Ülkenin sosyo-ekonomik ve politik yaşamının hemen hemen her kesiminde grevler vardı. Bu, hem uluslararası hem de ulusal düzeyde ekonomik-finansal, güvenlik ve politik krizlerin yaşandığı dönemdi. Böylece, uluslararası düzeyde, 1989 dönemi, Soğuk Savaş'ın sona ermesini ve Berlin Duvarı'nın çöküşünü takiben Batı- dışı toplumların siyasal açıklık veya liberalleşmesi taleplerine denk düşmüştür. Bu çöküş, Rus İmparatorluğu'nun bir bütün olarak parçalanmasına, ufulanmasına ve hatta yer değiştirmesine neden oldu. Bu politik açılımla ilgili olarak, taleplerin içsel olarak yeniden canlanması söz konusuydu.

Nijer bağlamında, uranyum fiyatlarındaki büyük düşüş, ulusal düzeyde kamu yatırımının- en büyük işveren ve sağlayıcısı olan devletin gelirlerini ve müdahale kapasitelerini- önemli ölçüde etkiledi. Bu ekonomik krize, bu bağlamda, kuzey Nijer'deki silahlı isyanın patlak vermesinden dolayı, özellikle de büyük bir güvenlik gerginliği gibi pek çok gerginlikle dolu olduğu da eklenmelidir. Bu isyana, çeşitli sosyo-profesyonel kategorilerin, özellikle öğrenci sendikal topluluğu ve işçi sendikalarının çok sayıda talebi askeri nitelikte bir siyasi rejim karşısında hâlihazırda eklenmişti. Bu rejim zayıftı çünkü devletin müdahale araçları azaldı, eylem kapasitesi sınırlıydı ve “*egemen alan içinde bile çelişkili akımlar vardı. Çünkü bazıları için demokratikleşmeye doğru ilerlemeliyiz. Devlet zirvesi, bu sorunların bazılarına göre infiltre edildi ve bölündü. Ve onu derhal bir organizasyona ve bir Ulusal Egemenlik Konferansı düzenlenmesine doğru ilerlediğini gördük*” (Maman Sani Malan Maman ile kişisel iletişim, 14 Nisan 2018). Bu rejim daha sonra bu sendikal örgütlerin sosyal ve hatta politik taleplerine, daha sonra *demokratik yenilenme* olarak bilinen siyasi çoğulculuğun doğuşunu doğuracak olan bu Konferansa gitmeye zorlandı. İşte bu nedenle general Ali Saibou'yu Nijer'de liberal demokrasinin babası veya destekçisi olarak görünüyordu. Nijer Ulusal Egemenlik Konferansı nedir? Gerçekte siyasal açıklığın, ayrılmaz birçok partili sistemin ve içte bu kadar çok istenen

⁶² Rahatlama yoluyla, demokratik bir yapının, yani anayasal referandumun örgütlenmesi ve Ulusal Meclis'in kurulması yoluyla kurumsal bir hayata dönme girişimi olmuştur. Kuşkusuz tek partinin etiketi altındadır, ancak general Seyni Kountché'nin askeri rejimine göre hala büyüklükte bir değişikliktir. Bu gevşeme, Nijer hükümeti Ulusal Konferansı'nın katılımıyla sonuçlanan yeni tartışmalara yol açtı.

⁶³ Nijer'deki demokratik süreçteki USN'nin tarihsel rolü, 9 Şubat 1990 olaylarına yol açan sosyal talepler de dâhil olmak üzere üç öğrencinin öldürülmesiyle sonuçlandı. 1991'de Ulusal Egemenlik Konferansı'nın gelişimini kışkırtmak suretiyle siyasal yaşamı belirleyen olaylar. Daha sonra ortaya atılan şey, 1993'te general Ali Saibou askeri rejiminin çoğulcu demokrasinin kurulması için sivillere yer açmasıydı.

demokratik çoğulculuğun ortaya çıkmasına neden oldu mu? Bu tarihi sermaye artışı açısından aktörlerin tavrı neydi?

O zaman, literatürde, CNS sırasında sosyopolitik iklimle ilgili konuşmak gerekir. Başka bir ifadeyle, CNS'nin (tüm bu maceralarla birlikte) yürütülmesi ve ardından sivil bir karaktere siyasi geçiş, ülkenin politik yönetimindeki değişimin başlangıcını işaret etti.

3.2. Ulusal Egemenlik Konferansı Sırasında Sosyo-Politik İklim

Nijer Ulusal Egemenlik Konferansı, söyleyebildiğimiz gibi, özellikle de çok partili demokrasinin yeni bir siyasal yaşamın önünü açmak zorunda olan tarihi bir olaydı. Gerçekten de, bu Konferansın ideali, siyasal özgürlüklerin, politik dönüşümün ve iyi yönetimin güvence altına alındığı, demokratik bir ilke olarak ayrılmaz çok partili sistemi tanıyan bir siyasi rejim yaratmaktı. Bu konferans nasıl ortaya çıktı ve bu tarihi olayın tarihsel eylemleri neler oldu?

3.2.1. Ulusal Egemenlik Konferansı'nın İlerlemesi

“Onu engellememden emin olun. Çünkü, tarihin akışını durdurmuyoruz. Yaptığınız kararlar halkımızı ve ülkemizi etkileyecek. Bekleyen halkın önünde, gözlemleyen dış etkenlerin önünde ve yargılayacak olan tarihin önünde sorumluluğunu üstleneceksiniz. Şunu bilin ki hiç kimse ve hiçbir şey Nijer ve onun halkına üstün değildir. İnsalar kalitelerinden ve kusurlarından geçer, Nijer kalır, çıkarlarına göre, tek onun çıkarlarına göre hepimiz hareketetmemiz gerekir⁶⁴”.

İşte, Nijer'in devlet başkanı general Ali Saibou'nun CNS zamanında yaptığı konuşmada, askeri cuntanın iktidardan ayrılma kararlılığını ve kararlılığını göstermek için yaptığı bazı konuşmalar şunlardır: ülkenin demokratik yönetimi için sivillere bırakmak. Bununla birlikte, CNS'deki tam o andaki hâkim olan sosyal iklim neydi? İlgili sosyo-politik güçler nelerdi ve davranışlarında ve ilerlemesinde ne şekilde yer aldılar?

Her şeyden önce, CNS zamanında, sosyal iklim neredeyse sakin olduğuna dikkat edilmelidir. Zira tüm gözler organizasyonda sabitlendi. Ülkenin kuzeyindeki Tuareg isyanından ayrı olarak, büyük bir toplumsal gerginlik yaşanmadı. Çünkü neredeyse tüm aktörler az çok barışçıl bir sosyal ortamda bir konferansa katıldılar. Temel endişeleri (özellikle gelecekteki politik aktörler açısından) esas olarak siyasi partilerin kurulması veya oluşturulması gibi

⁶⁴ Cumhurbaşkanı Ali Saibou'nun 29 Temmuz 1991 tarihinde saat 17: 00'de Ulusal Konferans'ta yaptığı konuşması (Bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=jAHIQ-LfFJY>, Erişim Tarihi: 22-06-2017).

görünüyordu. Bu da yeşil ışığı Nijer'de ortaya çıkan bütünleşik çoğulculuk sistemine verdi. Aboubacar Yenikoye'nin (2007: 76) belirttiği gibi “Ulusal Konferans, demokrasiye doğru ilerlemenin temel bir adımıydı”. Ancak, bu Konferans aynı zamanda etno-bölgeselist çalışmalar için bir forum veya platform oluşturdu. Genç entelektüeller (özellikle öğrenciler), dini dernekler, geleneksel şeflikler vb. Aynı yazarın iyi açıkladığı gibi: “Herkes partisine, etnik kökenine, kabilesine, bölgesine, çıkarlarına, dinine gider. Bu birincil reflekslerin kullanımı (partizan ve seçim nedenleri için), barışın ve devletin varoluşunun bile siyasi ve sosyal dengeleri için gerçek bir tehlikedir” (Aboubacar Yenikoye, 2007: 37). Bu, CNS'ye katılan aktörlerin çoğunun herhangi bir şey bilmediğini veya devletin yönetimi hakkında hiçbir şey bilmediğini göstermektedir.

Onlar için, Ulusal Egemenlik Konferans, özellikle eski liderlere karşı bir mahkeme olmak üzere, bir serbest bırakma fırsatıydı. Yukarıda belirtildiği gibi, ülke çapındaki bu toplantının özelliklerinden biri, çoğunlukla sendikalar ve okul hareketleri, öğrenciler ve işçiler olmak üzere gençlerin egemen olduğu yönündedir. Amaçlara ve sosyo-politik ve ekonomik gündeme çok özel bir amaç için iyi hazırlanmış küçük bir grup (olgun, entelektüel ve sorumlu olarak kabul edilir) tarafından yapılan *Benin Ulusal Konferansı*⁶⁵ ile karşılaştırıldığında hâkim olan ve CNS'nin yönünü kuvvetle veya etkilemiş olanlardı. Oysa Nijer'in CNS'si:

“Basit, hafif, yüzeysel, yanlı, yetersiz ve bağlam dışı tartışmalar oldu. Çünkü insanlar bir devletle, tüm jeofiziksel özelliklere sahip bir ülke ile uğraştıklarını unutmuslardır. Gençler bu Konferans'ta yaşlılara hakaret etmek için kalktılar. Çünkü diğer yüzünde sessiz kaldı, gerçeği tutmaya inanıyorlardı. Göz korkutmak ve manipüle etmek için bu Konferans'a baskı grupları getirildi. İşte bu yüzden bu Ulusal Konferans'ta ortaya konan bazı eylemlerin bedelini ödüyoruz” (Maman Sani Malan Maman ile kişisel iletişim, 21 Mart 2018).

Sıklıkla dışlanan tartışmalar, CNS'nin ruhuna ihanet etti ve bu nedenle Nijer'de gerçek bir demokratik yönetim için sağlam bir temel oluşturmaya gerçekten izin vermedi. Başka bir yönetim türü, sonuçsuz ve kimi zaman hayal kırıklığı yaratan sonuçlar ile kurulmuştur. Bu sonuçların ülkenin sosyo-politik ve ekonomik yönetimi üzerinde önemli bir olumsuz etkisi

⁶⁵ “Benin Ulusal Konferansı'nda, bu Konferans'taki katılımcılar, her şeyi kesinlikle çözmeyecek, ancak ülkenin ilerleyebildiği rehberler olarak hizmet edecek belirli sayıda çözümle çıkmamız gerektiğine ikna olmuşlardı. Bu, Nijer Ulusal Konferansı'nın insanların her şeyi halletmek istediği bir durum değildi. Kanıt bu CNS'nin üç (3) aydan fazla sürdüğü ve katılımcıların yorulduğu idi. Bu CNS sırasında her şey sökülüştü. Kanıt, bugün demokrasi kisvesi altında, sosyal ağlarda sokaklarda değil, kamu yönetiminin eylemlerini gizli olarak bulabilir” (Bkz. Maman Sani Malan Maman ile kişisel iletişim, 18 Nisan 2018).

olacaktır. Sivillerin önde gelen bir rol oynamasına izin veren kısa politik değişim dönemini vurgulayarak başlayalım.

3.2.2. “Sivil” Siyasi Geçiş Dönemi

Nijer Ulusal Egemenlik Konferansı'nın çıkışında, tüm devlet kurumları temel olarak ekonomik ve mali zorlukların artmasından dolayı zayıfladı. Aslında, işler daha da karmaşık hale geldi. Çünkü bu kurumlar sadece siyasi geçiş faaliyetlerini finanse etmek için gerekli kaynakları harekete geçirebildiler. Bu siyasi girişimin amacı, Nijer'i tek parti sisteminden çıkarmak, çok partili sistemi kurmak ve oyların özgürce ifade edilmesini kolaylaştırmak için mümkün olacaktır. Demokratik kurumlar herkes tarafından az çok kabul edildi. Fakat bunlar, bu amaç için ortaklaşa seçtikleri ve pratikte önceden belirlenmiş ve tanımlanmış bir düzene itaat eden kişiliklerin sorumluluğu altında ne yazık ki yerleştirildi: *“Nijer'deki Ulusal Konferans sonrası dönemine damgasını vuran siyasi geçiş döneminde, şüpheli insanların bir dizi atama yapıldığı, yani, yeteri kadar deneyimli olmayan ve görevlendirildikleri pozisyonlarda sorumluluklarını üstlenmeye hazır olmayan kişiler atandı. Bu davranışlarında ve vatandaşlarla ilişkilerinde bile algılanabilirdi”* (Bkz. Maman Sani Malan Maman ile kişisel iletişim, 14 Nisan 2018).

Bu yüzden, neredeyse CNS gibi, bu geçiş pratik olarak daha az sıkıntı ve vicdan ile yönetilmektedir. Bu, CNS'nin bazı aktörlerinin⁶⁶ iktidarı kolaylıkla ele geçirmesiyle açıklanabilir. Nitekim orada hüküm süren karışık koşullar ve atmosfer, karmaşık durumda karar almayı mümkün kılmıştır. Bunun başlıca sonuçları, farklı siyasi pozisyonlar için adayların, tecrübe, olgunluk ve siyasi taahhüt kriterleri gibi temelde objektif gerekçelerle seçilmemesidir. Fakat onlar, arkadaşlık gibi öznel düşünceleri ve hatta bazen etno-bölgeselci tercihler temelinde seçilmiştir. Bu tavırlar, 1993 yılında 3. Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar devam etti. Örgütü takiben, cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinin düzenlenmesi ve yeni bir yarı-başkanlık anayasasının kabul edilmesi. Nijer devletinin siyasal yönetiminde uygulama alışkanlığı taşımadığı bu anayasa biçimi, özellikle iktidarın başlıca aktörleri arasında, kargaşa, şaşkınlık ve yanlış anlamaya neden oldu. Doğal olarak cumhurbaşkanı (devlet başkanı) ve başbakan (hükümet başkanı) aynı siyasi partiden olmadı. Başkanlık çoğunluğunun aktörleri ile daha sonra siyasal

⁶⁶ Bunlar, Ulusal Egemenlik Konferansı'nın aktörleri arasında, onlar için şu insanlar: *“Gücü ele geçirme koşullarını yaratacak bir mekanizma kurarak kendi ağlarını kurmak için bir fırsattı (güç kategorileri grupları). Bu Konferans'ın formatının seçimi ve tartışılan ve geliştirilen temalar, onların niyetlerini açıkladı”* (Bkz. Maman Sani Malan Maman ile kişisel iletişim, 14 Nisan 2018).

birliğin ayrışması. Bu aktörler arasındaki rol karmaşasıyla ayırt edilen bir dönem, yani cumhurbaşkanının başbakanın işlerine karışmak zorunda kaldığı ya da tersi olduğu söylenebilir. Bu durum, İcra kolu içindeki kişisel çıkar çatışmalarına neden olmuştur. Bu, yeni demokratik sürecin dinamiklerini zorlaştırıyordu veya hatta onu sorguluyor.

3.3. Ulusal Egemenlik Konferansı Sonrasında Sosyo-politik İklim

Bu her şeyden önce, Nijer'de Ulusal Egemenlik Konferansı'nı başarıyla tamamlayan siyasi rejimlerin türlerini ve doğasını görmek gerekir. Ardından, demokratik yenilenme bağlamında krizlere yol açacak ya da çoğaltan farklı sosyal cepheleri ve politik olayları analiz etmek.

3.3.1. Üçten Başlayıp Yedinci Cumhuriyet'e kadar Sosyo-Politik Yönetim Gerçekleri Hakkında Kısa açıklamalar

Yirmi yedi yıllık bütüncül çoğulculuğun, yani 1991'den 2018'e kadar, siyasi olaylar ve sosyal cepheler, Nijer'i üç siyasi rejimi denemeye mecbur etti (1993'den 1996'ya, 1999'dan 2009'a, 2011'e kadar) sandıkla demokratik olarak seçilmiş siviller ve devletten silah alarak iktidara gelen üç diğer askeri rejim (1996'dan 1999'a, Nisan 1999'dan Aralık 1999'a; 2010 ila 2011). Unutulmamalı ki “Hausa dilinde “*Ta Zartché*” olarak atılan sloganla yönetimin sürekliliğinin ortaya çıkması ile birlikte Cumhuriyet başkanının görev süresinin uzatılması için anayasa ihlalinin teşebbüsü de söz konusudur” (Issoufou Tiado, 2010: 132). Bu girişim en fazla üç ay sürmüştür, yani Aralık 2009'dan Şubat 2010'a kadar. Bu dönemlerin her birinin, anayasa değişikliğine ve dolayısıyla yeni bir Cumhuriyet'in doğuşuna, 1999 ve 2010'daki iki devlet darbesi hariç, geçiş için bir çerçeve olarak hizmet ettiği yeni bir anayasaya geçiş dikkate alınmalıdır.

3.3.1.1. Üçten Başlayıp Dördüncü Cumhuriyet'e Kadar Sosyo-Politik Yönetim Hakkında Hatırlatma (1993-1999).

Üçüncü Cumhuriyet 1993 yılında *Değişim Güçleri İttifakı*⁶⁷ iktidara getiren Nijer'in siyasi tarihinin ilk genel demokratik seçimlerinin (hem cumhurbaşkanlığı hem de meclis seçimleri bir anda) ardından doğmuştur. Yeni anayasa, bu kez, önceki hükümetlerin aksine, yarı-

⁶⁷ AFC olarak adlandırılan Değişim Kuvvetleri İttifakı, CDS-Rahama, ANDP-Zaman Lahiya, PNDS-Tarayya, UPS-Amana, UDP-Amintchi ve PSDN-Alheri gibi bazı büyük siyasi gruplardan oluşuyordu.

başkanlık rejiminin ülkenin yeni bir politik yönetim modeli olarak kabul edilmiştir. Bu düzeyde kayda değer olan, Ulusal Egemenlik Konferansı'nın aynı aktörlerinin 3. Cumhuriyet'i kurumlarının başında yer almışlardır. Büyük ölçüde devlet yönetimindeki ilk deneyimlerinde olan aktörlerdendir. Gerçekten de, yeni demokratik devletin yönetimi karşısında gerçekleştirilecek yansıma, analiz ve eylemler açısından yeterince hazırlanmamış bir siyasi elit ortaya çıkmıştır. Issoufou Tiado'nun (2010: 90) açıklamasına göre, “Az deneyime sahip yeni aktörler, yine de stratejik olan görevleri edinebilirler (...) Performansı ve profesyonel nitelikleri ne olursa olsun, herhangi bir aktör, ittifak tarafları ile tutarlı bir politik rengini sergilemezse sistematik olarak görevden alınır. (...) Yeni aktörlerin mantığında, “politik” görevleri olan hükümet makamları ile “teknik” görevleri temsil eden makamlar arasında hiçbir ayırım yoktu. Dağıtım motive eden tamamen politik bir tahsisattir...”. Bu durum, gerçekten Nijer hükümetinin aşırı siyasileştirilmesinden oluşuyordu. Bu siyasileşmenin sonuçları, vatandan daha çok kişisel ve partizan (kamu fonlarının kötüye kullanılması, yolsuzluk, kayırmacılık, cezasızlık vb.) konularında çelişkiler doğurmuştur. Bu, yeni siyasi istikrarın en azından istikrarı için karşı karşıya kalması gereken çok sayıda sosyo-politik sorun yaratmıştır: “Üç ay boyunca maaşların ödenmemesi, endemik grevler, kamu hizmetinin bozulması, yolsuzluğun genelleştirilmesi, okul sisteminin bir bütün olarak engellenmesi” (Grégoire et Olivier de Sardan, 1996: 118).

Buna ek olarak, esas olarak FCFA'nın devalüasyonuna bağlı olarak, kalıcı ekonomik ve mali kriz vardır. Bu krizle, Dünya Bankası ve IMF'nin uyguladığı tasarruf tedbirleri ile birleşince, işler yeni yöneticilere karmaşıklaşmaya başlamıştır. Aslında, bunlar devlet memurlarının maaşlarını ödeyebiliyordu ve devlet memurlarının işe alınması giderek daha nadir hale geliyordu. Eğitim, sağlık ve diğer temel sosyal alanlar, devletin düzgün işleyişini sağlamada zorlandığı benzer kritik durumlardandı. Bu nedenle, iktidarın alışıldık ve geleneksel görevlerinin önünde belirli bir istifa olduğu kaydedilmiştir. Hükümetin vatandaşlara yüksek kaliteli ve yeterli sayılarda kamu hizmetlerinin sağlanması konusundaki ilgisizliği. Bu durum, yeni liderlerin politikalarına meydan okumak için bir dizi sendika grevinin başlatılmasına neden olmuştur: “Siyasi kargaşa, her şeyden önce, yeni başbakanın siyasi gündemdeki duruma göre dâhil edilen ana sendika merkezine karşı çıkmasıyla ortaya çıkmıştır. Ardından, elli beş (55) günlük grev ile ülkenin yaşadığı yaşam belleğinde en uzun grev olmuştur. Sosyal cephe, yeni seçilen yönetici aktörlerin uzlaşmazlığı karşısında sürekli kargaşa içinde kalıyor” (Issoufou Tiado, 2010: 92). Bu durum, aynı zamanda, Nijer'in siyaset tarihinde şimdiye kadar ilk kez hükümetin başbakanının

istifasını da beraberinde getirdi ve bu da 3. Cumhuriyet'in hayatta kalması için hızlı bir şekilde ölümcül olacak yeni bir politik model çizmek içindir.

Söz konusu yarı-başkanlık sisteminden bahsedecek olursak, bu yeni yöneticilerin hüküm sürdüğü dönemde, deneylerinin çalkantılı hatta inişli çıkışlı olduğunu belirtmek gerekir. Böylelikle, devletin ekonomik yönetim problemleri yüzünden AFC patlak verdi ve (aynı zamanda PNDSTarayya başkanı olan) başbakan hükümetten istifa etti ve MNSD-Nassara ile yeni bir ittifak kurdu ve Cumhuriyet başkanını birlikte yaşamaya veya kohabitasyon dönemi geçirilmiştir. Bu değişiklikle, 1995 yılında, cumhurbaşkanı kendisine yeni bir çoğunluk kazandırmak için Ulusal Meclis'i feshetti. Ana iktidar partisi, yani CDS-Rahama, aynı yılın 12 Ocak tarihinde yapılan erken seçimlerde, (seçim oyu bakımından) kesinlikle ülkenin önde gelen partisiydi. Ancak bu durum, hükümet kurmak isteyen AFC rejiminin Meclis çoğunluğuna sahip olmasına izin vermedi. Bu durum onu genel sekreteri otomatik olarak (zorunda bırakıldığı için) yönetim kurulu başkanı ve eski başbakan Ulusal meclis başkanı olan MNSD ile kohabitasyon itmiştir.

Ancak, kohabitasyon beklenenden daha fırtınalı ve dalgalıydı. Cumhurbaşkanı ve yeni başbakanını karşı karşıya getirerek aralarında yetkiler konusunda tartışma ortamı yaratmıştır: “Cumhurbaşkanı, hükümeti kendisine emanet edilen ve şirketlerin genel müdürlerini değiştirmeyi teklif eden bakanlar kurulunun kararlarını imzalamayı reddettiğinde, provokasyon mantığını benimseyen başbakan, halk tarafından çok pasif sayılan bir cumhurbaşkanının yetkileri açıkça tecavüz etmiş sayılır. (...) Cumhurbaşkanı, bakanlar kurulu toplantısına çağırmayı reddettiğinde, bu sorumluluğu üstlenip toplantının başkanlığını yaparak bir kez daha başkanlık yetki alanını çiğneyen, başbakan oldu. Anarşinin hüküm sürdüğü sokak çatışması şeması, daha yüksek iktidar alanlarına kaymıştır” (Issoufou Tiado, 2010: 94-95). Bir tür siyasal-kurumsal karışıklık, belli sonuçlarla kuruldu. “Anayasal ve hatta yasal bir sonuç olmaksızın tam bir blokaj vardı ve pek çok Nijerli ve iyi bilgilendirilmiş gözlemciler, ülkenin iki hükümet ve iki genel kurmay başkanının oluşması ile sonuçlanacak, iç savaşa hızlı ve hatta yakın bir şekilde sürüklenmekten korkuyordu... Dolaşımdaki çok sayıda silah, gizli milislerin harekete geçmeye hazır olması, iki kamp arasındaki giderek göz ardı edilemeyecek nefret ve bölgesel kayma riski (özellikle CDS'nin üsleri) kamuoyununu en kötüsünden korkutmaktadır” (Grégoire et Olivier de Sardan, 1996: 118).

Yürütmenin iki patronu arasındaki bu ihtilaf, orduyu, 3. Cumhuriyet'in demokratik olarak seçilmiş liderlerinin kurulmasından bu yana devletin tepesinde yükselen (siyasi aktörler arasında alıkonulmanın ve bilgelik eksikliğinin sonuçları olan) bu felakete sona erdirerek sorumluluklarını üstlenmesine neden olmuştur. Bu aktörlerin açık siyasi hamlığı, Nijer'i engebeli demokratik bir deneyime sürükledi ve bir yıldan daha uzun bir süredir bir askeri darbeye yol açtı. “Bu aşırı politik ve anayasal krizin içinde, askeri güç iktidarı birkaç saat içinde ele geçirmiştir. Bu darbe, (ücret borçlarının birikmesi, kentsel işsizliğin artması, kırsal alanlarda gizli kıtlık gibi) harap bir ekonomik manzaranın için yapılan bu liderlerin savaşıdan bıkkın olan Nijerliler'in büyük bir çoğunluğu tarafından büyük bir rahatlama ile karşılandı. Birçoğu, ülkedeki düzeni yeniden sağlanması, iç savaşa girmekten, devlet otoritesini geri getirmekten ve günlük hayatlarını iyileştirmekten kaçınması sadece ordu tarafından yapılabileceğine inanıyordu” (Grégoire ve Olivier de Sardan, 1996: 119).

Kısacası, 3. Cumhuriyet'in saltanatından ne hatırlanması gereken, liderleri neyi gözden kaçırdılar. Yeni demokratik bir devlet olan Nijer'i inşa etmek ve onu güçlendirmek için sergilenen aciliyetler. Onlara göre demokrasi esas olarak politik siyasi kavgalarla, kendi çıkarlarını savunmak için farklı siyasal görüşlere mensup militanlar ve taraftarlar arasındaki hesaplaşmalarla sınırlıdır. Bu durum, kamu işlerinin yönetimine, (Cumhuriyet'in yasa ve yönetmeliklerine sıkı sıkıya ve sıkı bir şekilde uyulmasına ilişkin olan) hukukun üstünlüğüne ve demokratik sürece oldukça zarar vermiştir. Ayrıca, ideolojileri ya da liberal konumları ile yeni Nijerli liderler hiçbir direniş göstermeden ekonomik liberalizmi kabul ettiler. Aynı çerçevede, dünya kapitalizm jandarmaları olan Dünya Bankası ve IMF'nin dayattığı Yapısal Uyum Programında yer alan önemli tedbirleri uygulamaya da karar verdiler. Bu programın, özellikle eğitim, sağlık ve istihdam gibi sosyal alanlardaki talihsiz sonuçları göz önüne alındığında, orantısız ve popüler olmayan bu önlemlere karşı çıkmak ve bunları reddetmek üzere mücadele alanlarında işçi, okul ve üniversite sendikaları oluşturulmuştur. “Bağışçılar tarafından talep edilen ve sosyal taraflarca reddedilen yapısal düzenleme fiili olarak gerçekleşmiştir. Demokrasinin doğuşundan doğan yeni kurumlar ve görevlilerinin maaşlarının düzenli olarak ödenmesiyle artan egemenlik harcamalarını onurlandırmasını engelleyen devlet kaynaklarındaki” (Grégoire, 1994: 94). Zaten ortaya çıkmış olan siyasi kohabitasyon problemine ek olarak, bu durum, siyasi iktidar ile bu iktidarın merkezleri arasındaki çelişkileri getirdi ve 27 Ocak 1996'daki 4. Cumhuriyet'in gelişini işaret eden askeri darbe sonucu ortaya çıkan sosyo-politik

krizlere neden oldu. Sosyo-politik açıdan bakıldığında, bu yeni askeri rejimin nezaretinden kaynaklanan özellikleri nelerdir?

Bu istisnai rejimin güçlü adamı general İbrahim Baré Mainassara idi. Baré, 12 Mayıs 1996 tarihindeki referandumda yeni anayasanın Nijer siyasi sınıfı, tarafından oybirliğiyle kabulüne kadar, Ulusal Kurtuluş Konseyi'ne (CSN) başkanlık etmiştir. Bu durum, 4. Cumhuriyet'in doğmasına neden olmuş ancak bu kez tüm siyasi aşırılıkların atfedildiği yarı-başkanlık rejiminin bastırılmasıyla olmuştur. Yeni yöneticiler daha sonra bir cumhurbaşkanlığı rejimini seçtiler ve cumhurbaşkanının yetki alanları anayasal olarak genişletilmiştir. Darbe liderlerinin kısa bir siyasi geçiş yapmaları, özgür ve şeffaf seçimler düzenlemeleri ve halkın gelecekte seçeceği temsilcilerine yol vermeleri gerektiği konusunda anlaşmaya varılmıştır. Ancak ileride yapılacak seçimlerde rekabet edebilmek amacıyla darbecilerin, beklenmedik bir şekilde "sivil" politikacılara yeniden dönüştüğünü görüyoruz. Üçüncü Cumhuriyet'in eski siyasi aktörleri tarafından onaylanmayan ve hoş görmeyen bir şey, özellikle de darbecilerle iş birliği içinde olan kişiler, askeri cunta tarafından ihanete uğramış ve terk edildiği hissedilmiştir.

Oradan siyasi ve hatta toplumsal değişimler ve gerilimler (özellikle işçi ve okul birliklerinin her yönden grevleri ile) başlamıştı. Bu da yalnızca darbeci generalin öldürülmesi ile sona erecekti. Böylelikle, bu general, adaylığına destek veren büyük partilerin toplanmasını sağlayamadığı için, onu bağımsız bir adaylık etiketi altında iktidara getirecek olan COSIMBA (İbrahim Mainassara Baré'ye Destek Komitesi) adında bir destek komitesi oluşturmuştur. General için, güçlü ve popüler bir siyasi üssün bulunmaması karşısında, onun için tek olasılık 7 ve 8 Temmuz 1996 tarihlerinde düzenlenen cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk turunda oy sandıklarının veya seçim sahtekârlığının önlenmesiyle sonuçlanan zorla demokratik geçiştir. "Bu seçimlerde en çok öne çıkan olay şu ki, bilgisayar sahtekârlığının, genel olarak ilk turda yönetime geçişin bir sonuca sahip olmasına izin vermemesini sağlamıştır. [...] Generalin İçişleri Bakanı Bağımsız Ulusal Seçim Komisyonu'nu (CENI) feshedip seçim sonuçlarının yönetimine el koyarak generalin ilk turda zaferini ilan etmiştir. [...] Bazı militanlar bilgisayar dolandırıcılığına karşı duydukları endişeyi dile getirmeye başlamıştı. Hükümet bu durum karşısında güçlü tepki göstermekte, muhalif liderler ev hapsinde, göstericilerin göz yaşartıcı gazlarıyla dağılmakta, katılım oranının düşüren diğer vatandaşlar ise çekimser olup tarafsızlıklarını göstermeye devam ettiler. Sokaklarda sesizlik yaşanırken, tartışmalı bir seçim sürecinin meşruiyetinden memnun

kalarak sadece neredeyse “kendileri iktidar olarak ilan eden” yeni liderler var. Nijer bir kez daha siyasi türbülansa daldı, ancak bu kez askeri düzenlemelerin ve CMS'nin askeri diktatrlgnn rejimi tarafından kurulan lider bir oyuncuyla” (Issoufou Tiado, 2010: 108-109).

Seçim davası, rejimin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde mutlak ve popüler olan meşru bir tabana sahip olmasına izin vermedi. Dördüncü Cumhuriyet'in politik yönetimi, bir önceki gibi, aynı zamanda çok sayıda ve çeşitli gerilimlerle karalanmıştı. Bu yönetimi daha da zorlaştırmak için, ana siyasi partiler, Demokrasinin Restorasyonu ve Savunması için Cephe (FRDD) oluşturarak kendilerini muhalefette bulunmuşlardır. Gerçekte, FRDD'nin oynadığı rol, herhangi bir demokrasinin yeniden düzenlenmesi ya da savunulması ile hiç ilgisi yoktu. Sadece popülerliğini değil, politik istikrarsızlığını ve gelecekteki düşüşünü de kışkırtarak (daha sonra Demokrasi ve İlerleme için Toplama ya da RDP-Jama'a denen bir parti haline gelen) COSIMBA'nın iktidarı ile hesaplaşmışlardı. “Yeni yönetici aktörler, fon veya yatırım elde etmek için uluslararası anlaşmaların imzalanmasına yaklaştıklarında, politik aktörler sosyal ortamın bozulmasına neden oluyorlardı. Ve bir mağdur haline gelirlerdi veya iktidar şiddetle tepki verdiğinde zgrlgn olmadığını gösterirlerdi. Sonuç, genel olarak demokrasinin sorunsuz duruma bağlı olarak finansman ve yatırımların askıya alınmasına yol açmıştır” (Issoufou Tiado, 2010: 110).

FRDD'nin iç huzursuzluğu (siyasal özgürlük ve açıklık talepleri) ve sendikalar (maaş ödemesi talepleri) hükümetin dış sermayeyi harekete geçirmesine izin vermemişlerdir. Ayrıca, ekonomik krizin kötüleşmesi ve siyasal iletişimin yokluğu, toplumsal zorlukları artırdı ve rejimin üç yıl içinde ikincisi olan bir başka askeri darbe tarafından kaçınılmaz olarak düşürülmesine neden olup Nijer'in siyasi tarihinde bir ilk olan 9 Nisan 1999'da cumhurbaşkanının suikasta uğramasına neden oldu. Bu darbe, başkanlık muhafızları, filo lideri Daouda Mallam Wank tarafından üstlenmiştir. “Bir Fransız tarzı yarı-başkanlık sistemi ile beşinci Cumhuriyet için bir anayasanın taslağını hazırlamak için bir Ulusal Mutabakat Konseyi kuruyordu. Uluslararası gözlemcilerin genel olarak zgr ve adil olduğu düşünülen bir oylamada, Temmuz 1999'da Nijerli seçmenler tarafından yeni anayasa kabul edilmiştir. Ekim ve Kasım 1999'da yasama ve cumhurbaşkanlığı seçimleri yapıldı ve ardından Mamadou Tandja Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir” (CADHP, 2008: 25). Askeri cunta, demokratik bir rejimin yeniden kurulması amacıyla serbest seçimlerin yapıldığı dokuz aylık kısa bir geçişi sağlamıştır. “Bu makamda bir

emir benimseyerek seçim oyunundan gönüllü olarak dışlanan geçici yetkililer tarafından gözlemlenen tarafsızlık pozisyonu 1999 seçimlerine çok daha huzurlu bir karakter vermiştir” (Gazibo, 2003: 152). Nijer'deki beşinciden altıncı Cumhuriyetler'in sosyo-politik yönetimini işaret eden güçlü olaylara bakalım.

3.3.1.2. Beş ve Altıncı Cumhuriyet'in Sosyo-Politik Yönetimine Dair Hatırlatma (1999-2010).

Beşinci Cumhuriyet'i seçilen Cumhurbaşkanı Mamadou Tandja, MNSD/Nassara Partisi'nin başkanı olmuştur. Siyasi çoğulculuğun (1991 CNS'den sonra) ortaya çıkışından bu yana, Nijer devletinin başına iki manda olarak (her manda beş yıldır) yani toplam on yıl geçebilecek tek başkan olduğu not edilmelidir. Onun dönemi nispeten sakin bir sosyo-politik dönemdi ve güvenlikle karakterize edildi (çünkü Niamey ve Diffa'daki birkaç kışlalarda askeri başkaldırmalar ve ülkenin kuzeyinde 2007'de silahlı bir isyan vardı). Bir kez daha 18 Temmuz 1999'da referandumla oylanan yarı-başkanlık türünün anayasasını seçti ve bu geçmişteki yaşanan acı siyasi deneyimlere rağmen, 5. Cumhuriyet'in ilk yıllarında başbakan (aynı kohabitasyonu altında 3. Cumhuriyet rejiminin başbakanı) çok güçlenmişti ve sonuç olarak gücün yönetimini kendi lehine dengesiz hale getirebilirdi. Mayıs 2007'de, kendisine karşı muhalefetin milletvekilleri tarafından imzalanan bir sansür hareketiyle, yedi yıl boyunca (2000-2007) başbakanlığı görevinin başında kaldı.

Devlet yönetimi açısından, “Kasım 1999 seçimlerinden bu yana yer alan siyasi aktörlerin ilk döneminin sonunu niteleyen siyasi dekor, çeşitli özellikleri kabul etmektedir. Kötü yönetim, bağımsız gazeteler tarafından eleştirilmekte olup; temel olarak, kamu mallarının aşırı tahliyesi, aşırı ücretlendirme ve tezgâh üstü pazarlardan ve bu ihtilas uygulamaları failleri için cezasızlık saltanatından oluşmaktadır. Yeni bir sosyal yüz ortaya çıkmış, çok hızlı ve katlanarak zenginleşen küçük bir vatandaş sınıfının özelliklerini sunmaktadır. Yasama düzeyinde, hükümetin eylemlerinin kontrolü için Ulusal Meclis'in etkisi azalmaktadır. Bununla birlikte, ilk beş yıllık yönetimin sonu, Nijer'de 1990'dan beri demokratik gelişimin önemli bir dönem olduğunu ifade etmektedir. Bu yönetimin sonu, “genelleştirilmiş kötü yönetim” ve devlet aygıtının tüm mekanizmalardaki politik tahakkümden kaynaklanan bir hükümet krizi tarafından resimlenmiştir” (Issoufou Tiado, 2010: 129-130). Bu süreçte, bir yandan sivil toplum

örgütlerinin, özellikle de insan haklarının savunulmasının ortaya çıkmasının, sivil toplumun örgütlerinin gösterileri ve vatandaşların toplumsal hareketleri yoluyla kötü yönetime karşı mücadele etmesini açıklamaktadır.

Diğer taraftan, örneğin, 2005 yılında Nijer'de gıda krizinin yönetiminde, devletin müdahalesi olmadan STK'lar bu krizden etkilenen bölgelerdeki gıdaların nüfuslara serbest dağıtılmasında önemli bir rol oynamışlardır. “Krizden sonra ve gıda yardımlarının çeşitlendirilmesinden sonuç çıkaran bazı bağışçılar, toplayıcıdan ulaştırmaya kadar devlet müdahalesi olmadan ücretsiz dağıtım yaparak gıda yardım zincirinin tüm tedarik zincirini kapsamaya karar verirler. [...] Sivil toplum, devam etmekte olan krizi yönetme sürecinde yerini yavaş yavaş alacaktır. Ancak bu ortaya çıkışı hızlandıracak başka bir kamu politikasının sonuçlarıdır” (Issoufou Tiado, 2010: 144). Bu devletin, yöneticiler aracılığıyla, siyasi yönetimin tek aktörü olmadığını göstermiştir. Devlet yönetimi ve kamu işleriyle giderek daha fazla ilgilenen sivil toplum örgütlerine mensup aktörlerin güçlü bir şekilde harekete geçirilmesiyle bir tür katılımcı demokrasi kurulmuştur. Bu nedenle madencilik sektöründe, STK'lar hükümeti ortakları çeşitlendirmeye ve uranyumun (yeniden değerlendirme) fiyatını Areva ile yeniden müzakere etme olanağına kavuştular. Cumhuriyet başkanı Mamadou Tandja ayrı durmasıyla, yaklaşık olarak Fransa'yla dengelenmiş bir güç ilişkisi dayatılmaya çalıştı. Fakat 2010'un askeri darbesi her şeye meydan okudu ve devlet başlangıç durumunda kendini buldu.

Beşinci Cumhuriyet'in varlıklarında, CNDS ve CNDP'nin oluşturulmasını, çatışma içindeki aktörler arasındaki sosyal ve politik diyalogu teşvik etmekten sorumlu organ olarak hatırlamalıyız. CNDP ile ilgili olarak, muhalefetin gösterilerini içermesine yardımcı oldu ve Demokratik Kuvvetler İttifakı (AFD veya siyasi iktidar tarafı) ile Demokratik Kuvvetlerin Koordinasyonu (CFD veya siyasi muhalefetin tarafı) arasındaki tartışmanın önemini veya etkisini destekledi. Bu organların kuruluşu, Nijer'deki cumhurbaşkanı Tandja'nın anayasaya aykırı addedilen üçüncü bir dönemi arama niyetlerini açıklanana kadar, sosyo-politik iklimi biraz yumuşatmasına yardımcı oldu. Nitekim ikinci beş yıllık dönemin sonunda, anayasada belirlenmiş cumhurbaşkanlığı adaylığını ikiyle sınırlayan ihlaliyle iktidarda kaldı. Demokrasi ve Cumhuriyet için Kuvvetler Koordinasyonuna (CFDR) katılmış olan PNDS, CDS ve MNSD'nin bir kısmı (eski başbakan Hama Amadou liderliğindeki) “Ta Zartché” olarak bilinen başkan Tandja döneminin uzatma teklifine karşı gibi siyasi oluşumlar olmuştur. Öte yandan diğer siyasi partiler,

bu projeyi desteklemek için Cumhuriyet'in Yeniden inşası için Popüler Hareket (MPRR)'indeki güçlerini birleştirdiler. Bu partilerin dışında, bazı sivil toplum örgütleri bu üçüncü vekâlet süresinin uzatılmasına karşı-güçlü bir muhalefet göstermiştir. Bu STK'lar birliği olan Demokrasinin Kazanılmış Korumaya için Birleşmiş Cephe (FUSAD) karizmatik temsilcisiydi. Gerçekten FUSAD⁶⁸, Nijer'in Sivil Toplumunun Koordinasyonu (CSCN), İnsan Hakları ve Demokrasinin Savunması için Kalkınma Örgütleri ve Dernekleri Ağı (RODADDHD) ve Nijer İşçileri Demokratik Konfederasyonu (CDTN) oluşturuldu.

Başkan Tandja'nın iktidarda kalması için yaptığı bu girişim, Nijer'in siyasi hayatı üzerinde sonuç çıkardı. Faye'nin (2014: 10-11) işaret ettiği gibi “yasal norm manipülasyonu yine Nijer'in krizinin başlangıcındaydı. Nitekim görev süresi 2004'te yenilenen Mamadou Tandja üçüncü bir dönem arzulamak istedi ama 1999 anayasasınının 36. maddesinin, başkanlık şartlarının ardına iki defa beş yıllık dönemlere sınırlandırıldığı ve bunun “*herhangi bir revizyona tabi değil*”⁶⁹. 2009 yılının Aralık ayında yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimlerine aday olmak için çıkmazla karşı karşıya kaldığında anayasal kilidi kırar. Önce Parlamenti ve sonra da kendi planlarına karşı çıkan Anayasa Mahkemesini çözdü ve “olağanüstü güçler” kendi üzerine atanan kararname tarafından yönetildi. Yeni bir anayasanın kurulmasına ilişkin 4 Ağustos 2009'da bir referandum düzenleyerek, kendi ayrıcalıklarını genişletmesine ve 3 yıllık görev süresini uzatmasına izin verdi. Uluslararası sahnede onun imajını lekeleyen ve ülkeyi üst subay ve daha sonra da ordu kolordusu general Salou Djibo tarafından yürütülen 18 Şubat 2010 askeri darbesine yol açan kötü bir duruma sokan bir siyasi kriz yaşandı”. Bu darbe, doğasında bir cumhurbaşkanlığı rejimi olan 6. Cumhuriyet'in geçici siyasal rejimini sona erdiriyor. Kane (2011: 18) şunu söylüyor “Mamadou Tandja'nın istediği gibi yeni anayasa, cumhurbaşkanlığı rejiminin geri dönmesini sağladı. Üç yıllık terimlerin uzatılmasına ek olarak, 6. Cumhuriyet'in anayasası dönem sınırlarının çıkmaza girmesini engellemiştir. Tartışmalı bir reformun yan ürünü olan bu temel kanun, özel hükümlerin getirilmesiyle ayırt edilmiştir.

⁶⁸ Bir hatırlatma olarak FUSAD, Nijer Adalet Bakanı Marou Amadou tarafından 2011'den beri yönetildi.

⁶⁹ 18 Temmuz 1999 tarihli Nijer anayasasınının 136. maddesi, 09 Ağustos 1999 tarihli 99-320/PCRN sayılı kararname ile yürürlüğe konmuştur “(...) Devletin cumhuriyetçi biçimi, çok partili sistem, aylık ilkesi devlet ve din ile bu anayasanın 36 ve 141. maddelerinin hükümleri, herhangi bir revizyona tabi olmayacaktır”. Bir hatırlatma olarak, 141. madde, 27 Ocak 1996 ve 9 Nisan 1999 tarihli darbenin faillerine bir af getirmektedir. Bu arada 36. madde, “Cumhurbaşkanının beş (5) yıllarca için seçildiğini belirtmektedir özgür, doğrudan, eşit ve gizli genel oy hakkı. Sadece bir kez yeniden seçilebilir (...)”.

Böylelikle, eğer bölüm 146 gözden geçirilemeyen hususları hariç tutarsa, herhangi bir başkanlık seçimlerinin dışında üç yıllık bir görev süresinin uzatılmasını öngören madde 148'ü sağlayarak, bu varsayımı sona erdirecektir ya da değiştirilemez. Altıncı Cumhuriyet anayasasının taslaklarının mantığı, temel olarak, her şeyden önce cumhurbaşkanlığı seçimleri olan meşruiyet tarzıyla gerçek bir kopuşu teyit ediyor. Son olarak, Anayasa Mahkemesi'nin kurulması, fikrine getirilen sınırlama ile ortaya konmuştur. 117 madde 2. satırbaşı, özellikle görüşlerin bir yargı biçimini almayabileceğini belirtir. Bu hüküm, cumhurbaşkanı Tandja'nın yaklaşımını reddeden görüşlerin kapsamını azaltmayı amaçlamaktadır. Nijer devlet başkanı tarafından sunulan bu özel yapım anayasa, CFDR oluşumlarının çoğunluğu tarafından boykot edilen yasal seçimlerin düzenlenmesiyle de tamamlandı”.

Nijer'de siyasi liderliğin yokluğunun, güç eksikliğinin bir sonucu olduğunu, yani darbelerin kökeni olduğunu belirtilmektedir. Bryden ve N'Diaye (2011: 203-204) tarafından açıklandığı gibi “Siyasi sınıfın siyasal krizleri yönetme konusundaki yetersizliği, Nijer'in hala feodal bir ülke olduğunu hatırlatıyor. Her seferinde bir çözüm sunmuş olan tek başına- doğru ya da siyasi mutabakat- değil. 2009 tarihli sonuncu vesilesiyle, tüm karşı-güç mekanizmaları doğru bir şekilde çalıştı. Parlamento, siyasi partiler, adalet ve sivil toplumun her biri kendi rolünü oynamıştır. Cumhurbaşkanının anayasa ihlallerine karşı birkaç hamle yapmış ama sonuç çıkmamış, hatta Nijerya general Abdou Salami'nin arabuluculuk desteği olmasına rağmen durumun düzeltilmesi için bir yol bulunamamıştır. Uluslararası toplum, CEDEAO ve Avrupa Birliği tarafından formüle edilen kınamaların gerçek bir etkisi olmadı. Sadece silah kuvvetleri bir darbeyle hakkı geri getirdi”. Değilse, on beş yıl süren çarpıklık içinde silahlı kuvvetlerin 1996, 1999 ve 2010 yıllarında sırasıyla üç darbe gerçekleştirerek siyasal yaşama sürüklendiğini anlaşıyor. “İlk darbe, 1996'da demokrasinin kurulmasını kabul eden seçimlerden sadece üç yıl sonra siyasi bir engellenmenin ardından geldi. İkinci darbe, 1999 yılında demokratik olmayan ve şiddetle itiraz edilen seçimlerin ardından gerçekleşti. Bu darbenin amacı, dokuz aylık kısa bir geçişle demokrasiyi yeniden kurmak, özgür ve şeffaf seçimlerin düzenlemektir. Üçüncüsü, 2010 yılında, anayasa tarafından yetkilendirilen iki terimin ötesinde üçüncü bir dönemi güvence altına almak için tüm kontrol kurumlarını (Parlamento, Anayasa Mahkemesi) fesheden cumhurbaşkanı Tandja Mamadou'nun otokratik sürüklenmesinin ardından gerçekleşti” (Bryden ve N'diaye, 2011: 204-205). Bu acı verici siyasi koşullar, Nijer'de demokratikleşme sürecinin hala oluşum aşamasında olduğunu veya sürekli bir deneme ve yanılma olduğunu göstermektedir.

Bu sürecin sürekliliğini sağlamaya çalışan bir siyasi sınıf ve kafa karışıklığı durumunda, siyasi oyunun hakemi olarak demokrasiyi kurmaya devam eden bir ordu vardır. Ancak, CNDP'nin örneğin, çatışmaları çözmesi ve farklı siyasi krizleri yönetmesi gereken diyalog mekanizmasının verimsizliğinin farkında olduğumuzda ne demokrasi budur.

Bu verimsizlik, esas olarak, aygıtın güçlü bir şekilde siyasileştirilmesi, yani yöneticiler lehine manipülasyonu ile açıklanmaktadır. Bu nedenle, bu ülkede kendilerini gösterdikleri gibi politik uygulamalar demokratik yönetime meydan okumaktadır. Bu demokratik yönetimi katı bir politik kültür ve demokratik oyunun kurallarının, farklı sosyo-politik aktörler tarafından mükemmel bir şekilde içselleştirilmesini gerektirir. Kane'nin (2011: 2) yaptığı analizlerde not ettiği gibi: “Nijer siyasi küçük dünyası düzenli olarak sarsan ve basit bir krize indirgenmiş olan kargaşalıklar, siyasal sınıfın ülkelerini bu döngüsel geçiş sürecinden kaldırma, darbeler zorluğunun altını çiziyor. Bu darbe gücü, kesinlikle derslerde zengin, otoriter yönetim biçimleriyle kırılma güçlüğü, canlılık ile vurgular. Kurumsal istikrarına geri döndükten on yıldan fazla bir süre geçtikten sonra, Nijer geçişi aralar ve sürekliliklerin mantığıyla aranıyor. Onun sağlamaştırması madencilik gelirleri yakalama fonunda ekonomik zorluklarla karşı karşıya. Beşinci Cumhuriyet’in temel Kanununun sorgulanması projesi, Nijer'deki siyasal belirsizliklere pandora kutusunu açtı”. Bu darbeyle askeri cuntayı, Demokrasinin Restorasyonu için Yüksek Konsey (CSRD) başkanlık eden tarafından, bir kez daha demokratik bir geçiş sürecine girmiş, gelecek cumhurbaşkanı, yasama ve yerel seçimlerin sonunda sivillere teslim edilmeden önce siyasi ve kamusal hayatı temizlemeye söz vermiştir. Bunu yapmak için “Referanduma sunulan taslak anayasa, Kasım 2010'da devlet başkanı tarafından resmen ilan edildi. Bu eylem, sürecin normal bir sivil hayata ilk adımıdır. Siyasi krizin kökeni olan faktörleri dikkate alan yeni temel yasa, devlet başkanının manevrasını büyük ölçüde sınırlandıran hükümler içermektedir. Bu yeni değirmencilik, Nijer'i yeni bir siyasi krizden çıkarmayı amaçlayan önlemler sunuyor. Nijer'in politik istikrarı konusundaki tartışma, ikaz mekanizmalarının varlığına bağlı ve iktidarı kötüye kullanma girişimlerinin önlenmesi ile bağlantılıydı. Bu temel boyut, Nijer'in demokratik geçişinin yaşayabilirliğini şart koşar” (Kane, 2011: 22). Bu yeni temel kanunun veya gelecekteki 7. Cumhuriyet'in anayasasının gerçekleşmesi, esas olarak Ulusal Danışma Konseyi (Salou Djibo'nun geçişi altında bir tür Ulusal Meclis) ile Nijerli siyasi oluşumların bütününün uzlaşma çabalarından kaynaklanmaktadır. Bu yasa Anayasa Mahkemesi'nin bağımsızlığını güçlendirmiş ve hükümetin iktidarı kötüye kullanmasını engellemek için anayasa revizyonu konularında devlet

başkanının yetkilerini sınırlamıştır. Ayrıca, Ulusal Danışma Kurulu'nun, muhalefet tüzüğüne ve Nijer'deki siyasi partilerin tüzüğüne ilişkin yönetmelikler temel kanun metinleri eklemek gerekmektedir. Bu kanun metinleri, Nijer halkının ve politik yaşamının şeffaflığına ve modernleşmesine katkıda bulunur.

Sonuç olarak, üçüncüden altıncı Cumhuriyetler'e kadar, Ulusal Egemenlik Konferansı'nın öncü siyasi partilerin bir soydaş veya miras olarak yönetiminin izlenmesi yani kamu rantını tekelleştirmek amacıyla, birleşmek ve müttefik etmeleri konusunda kolaylığın olduğu söylenebilir. Ancak aynı zamanda, bu partilerin Nijer devletinin bir meslektaşlığı yönetimini birlikte planlamak üzere çok az çaba sarf edildi. Diğer bir deyişle, tüm çabaları iktidarın fethine ve politik konum ve sorumluluklar yoluyla faydalarına yöneltilmiştir. Ancak bu iktidarın fiili tatbikatı ve yönetimi için, politik programların geliştirilmesi için kolektif çabalar azdır. İşte bu yüzden, iktidarın sınavında, devletin başındaki bu birbirini izleyen taraflar arasındaki ince fark oluşturmak veya kurmak çok zordur. Öte yandan, seçim kampanyaları, Nijerli politikacıların neredeyse siyasi ideolojiler, gelişme stratejileri, beklentiler veya programatik eksenler hakkında konuştukları tek anlardır.

3.3.1.3. Yedinci Cumhuriyet'in Sosyo-Politik Yönetiminin Özellikleri

Zamansal bir uyum sorunu için, bu bölüm aşamalı olarak işlenecektir. Bu düzeyde hatırlanması gereken şey, 7. Cumhuriyet rejiminin yeni bir anayasanın kabul edilmesi ve 2011'de Mahamadou Issoufou'nun iktidara gelmesini öngören cumhurbaşkanlığı, yasama ve yerel seçimlerinin ardından doğmasıdır. Bu iktidarın sosyo-politik yönetiminin özelliklerini daha iyi analiz edebilmek için aşağıdaki noktalar, karşı-iktidarının sivil toplum örgütlerinin (geniş anlamda anlaşılan) ve siyasi partilerin (muhalefet ve bağlı olmayanlar) rolünün altını çizecektir. Her şeyden önce, bu örgütlerin ve partilerin, Nijer'in demokratik yönetiminde 7. Cumhuriyet'in siyasi gücünü kontrol etmek için çeşitli yaklaşımlarını incelememiz konusunda bizi yönlendirecektir.

3.3.2. Sendikaların Şirketçi Yaklaşımı

Çok partili demokrasinin rüzgârlarından önce, Nijer'deki topluluk hayatı sınırlıydı ve çerçevesiydi. Gerçekten de Nijer Kadın Derneği, Ebeveynler Birliği, Geleneksel Liderler

Derneği, İslam Birliği, *Samarya* vb. doğrudan iktidar ile ilgili idi. Sendikal hareket monolitikti, siyasi rejim tarafından bağlanmış ve çerçevelenmiştir. Örneğin, tek sendika merkezi olan USTN, MNSD/Parti devletinin bir parçasıydı. Devlet başkanı general Ali Saibou ile Yüksek Oryantasyon Konseyi'nde (CSO) bir temsilcisi vardı. Hemen hemen tüm sendikalar *sorumlu katılım*⁷⁰ yaptı. Bu sözde sorumlu katılımı olmayan sadece SNEN, SNECS ve SYMPATUNI vardı. 1990'da USN ile müttefik sendikalar, hatta ana sendika güçleri olan insanlar, demokrasi için mücadeleye öncülük ettiler. Bu mücadele, siyasi partileri doğurdu ve Nijer'e bir Ulusal Egemenlik Konferansı düzenlemesine ve yapılmasına önderlik etti. 1991'e kadar ilk Nijer İnsan Hakları Derneği'nin (ANDDH) ve ADALTCHI hareketi, DLD gibi diğer insan hakları örgütlerinin demokratikleşme lehine ortaya çıkmıştı. Polis gibi hiçbir yerde olmayan alanlarda da yeni sendikalar vardı. Bu sendikalar kendilerini konumlandırmaya, kendilerini tanıtmaya ve sivil toplum talep etmeye çalışıyorlardı. Burada önemli olan, 1990'ların başlarında *sivil toplum* kavramından ziyade ulus güçleri, *ilerici güçler*⁷¹, sendikalar vb. kavramlar vardır. 90'ların sonuna doğru, bu kavramın kullanılmasının, zaten tükenmiş bir sendikal hareketin yerini alarak Nijer kamusal alandaki bir önemi olan bir konuya sahip olmaya başladığı doğrudur. Aksi takdirde akademik dünya dışında bir zamanlar bilinmezdi. Bu sivil toplum kavramı uzun bir süre insan haklarına ve diğer örgütlere atıfta bulundu. Bu konuyu takip eden sayfalarda daha da geliştireceğiz.

Sendikalara gelince, üyelerinin maddi ve manevi menfaatlerini savunmanın yanı sıra, 1990'lardaki siyasi yaklaşımlarının temel olarak demokrasi mücadelelerinden kaynaklandığını söyleyelim. Aniden, toplumun yönetimi, devletin şekliyle ilgileniyorlardı. Çünkü onların kavgaları, tek partili bir siyasal sistemin (MNSD/parti-devlet) Nijer'in birkaç partiyle (demokrasi) siyasi bir sisteme geçmesiydi. Bu sendikalar, çok partili sistemdekiler gibi politik talepleri sormakla, o sırada hiçbir siyasi güç olmadığından bir boşluk doldurdular. Böylece siyasi partiler doğana kadar bir boşluk doldurdular. Nijer'de çok partili siyasetin devreye girmesinden sonra, bu sendikaların talepleri ücret sorunları, statü, burslar vb. Böylece orijinal mesleklerine geri döndüler, başka bir deyişle şirketçi iddiaları oldu. Unutulmamalıdır ki, o zamanlarda politik yetkililer için sendikalar rollerini geçtiler. Çünkü onlar için sadece üyelerinin maaşları, bursları

⁷⁰ Bu sorumlu katılım, felsefesine göre hatırlatmalıyız ki, herkesin tüm vatandaşların devlet yönetimindeki katılımı anlamına gelir.

⁷¹ Her şeyden önce, işçi sendikaları, okul/üniversitelileri, kurumlar ve diğerleri gibi sosyal güçler vardır.

vb. konularını protesto etmek ve çok partili siyaset, yani sosyo-politik ekonomik ve kültürel hayatın liberalleşmesi gibi herhangi bir siyasi iddiayı yapmamak için haklara sahiplerdi. Siyasi partiler olmadığı için, bu rolü oynamak ve mücadele üstlenmek sendikalara kalmıştı. Bu mücadele, yine de, bu siyasi otoriteyi, bu birliklerin taleplerine, yani Nijer'deki yeni ve gelecekteki politik yönetim formülü olarak tanımlamak için, bu taleplere olumlu cevap vermesi için kıskırtmak oldu. Nijer'deki sivil toplum örgütlerinin (STK'lar) vatandaş yaklaşımı nedir?

3.3.3. Sivil Toplum Örgütlerinin Vatandaş Yaklaşımı

Sivil toplum “*devlet olmayan her şey olarak anlaşılabilir. Bütün bunlar devletin dışındadır. Bir şekilde Toplumun kendisidir*”⁷². STK'lar daha sonra siyasal iktidarı yerine getirmeyen ancak iktidardakileri dengelemeye çalışan erkekler ve kadınlar tarafından karakterize edilir. Başka bir deyişle, iktidarı alıp egzersiz yapmaksızın herhangi bir sebebi savunurlar. Bu düzeyde, sivil toplum ve politik sınıf, sadece prensipleri, amaçları, ahlakları değil, aynı zamanda mücadeleleri ile de ayrılır. Böylece, politik sınıf, iktidar için savaştan veya hâlihazırda iktidarda olan ve devleti yöneten siyasal partiler, erkekler ve kadınlar olarak anlaşılabilir. Nijer’in siyasal partiler tüzüğü’nün 51. maddesinde açıkça belirtildiği gibi: “Siyasi partiler ulusal siyasal hayatın canlandırılmasına katılıyor ve anayasaya göre demokratik oyuna saygı duyuyorlar. İktidardaki çoğunluk, seçimlerinde, çeşitli duyarlılıkları dikkate almalı ve sadece ulusal çıkarları hedeflemelidir. Muhalefet tüzüğü’nde belirtilen kriterleri karşılayan siyasal partiler, hükümet eylemlerini kontrol etme görevine sahiptir”⁷³. Aynı yasanın 42. maddesinde “Siyasi partiler seçmenler için bir programı savunarak, seçim meselelerini tanımlayarak ve kamu ve ulusal çıkar, vatandaşlık ve kalkınma konularında farkındalık yaratma yoluyla bir eğitim işlevi sağlıyorlar. Bu nedenle, devlet medyasına eşit erişim hakkı vardır”⁷⁴. Heckscher (1957: 45-69) onun aksine “siyasi partiler ve örgütler ve halk hareketlerini bilmeden, siyasi demokrasinin işleyişini kavramanın mümkün olmadığını öne sürer. [...] Herhangi bir demokratik ve parlamenter sistemde siyasal partiler hayati bir rol oynamaktadır. [...] Siyasal partilerin demokraside oynadığı rol uzun zamandır bilinmektedir. Anayasa hukuku uzmanları bile, modern anayasaların parlamenter rejimleri örgütlediğini ancak partilerin varlığı açısından anlamlı olduğunu kabul

⁷² Sivil Toplumun aktörü ve AEC'nin (Vatandaş Mekânları Alternatifi) geliştirici olan Moussa Tchangari ile görüşme, 31 Ekim 2016 Niamey'de.

⁷³ Bkz. Ordonnance n° 2010-84 du 16 décembre 2010 portant charte des partis politiques, s. 10.

⁷⁴ A.g.e, s. 9.

etmeye isteklidirler”. Dolayısıyla, siyasi partiler, örgütler ve sivil toplum hareketleri demokratik sistemin ayrılmaz bir parçasıdır. Sadece bu yapıların çoğulculuğu demokrasiye belli bir dengeyi, yani egemen ve demokratik bir halk tabanını verebilir.

Nijer'de STK'ların evrimleşme süreci ile ilgili olarak, 9 Şubat 1990 olaylarının ardından büyük bir siyasi rol oynamaya devam ediyorlar. 2000 yılı, STK mücadelelerinin ortaya çıkması lehine sendikal mücadelelerin zayıflamasıyla dikkat çekmiştir. Gerçekten de, onların iktidarında bir yükselişe şahit olduk, çünkü uzun bir süre boyunca, yani 1990'larda, genel ve sektörel grevlerle hareketleri yapan sendikalar oldu. Tümüyle politik talepler. Ve o dönemde aktif bir STK ya da dernekler yoktu. Daha sonra dernekler için zaman oldu, sivil toplum örgütleri bazen sendikalarla bağlantılıydı. Onlar gerçekten öncü rolünü oynamadı, ancak başkalarıyla iş birliği yaptılar. Ancak STK'larla, daha sonra artık şirketçi veya zorunlu olarak politik olmayan sorunlara başvuruldu. Çerçevenin belirli bir yenilenmesidir. Çünkü temel olarak sosyo-ekonomik, politik ve kültürel sorunları gündeme getirmektedir. Ancak yurttaş ve katılımcı bir yaklaşımda. Böylece, sendika talepleri döneminden sonra, mücadele metotları esas olarak protestolar, anlaşmazlıklar ve toplumsal hareketlere dayanan STK'lar haline gelir. Bu STK'lar, vatandaşların, zorunlu olarak organize edilmeyen sosyal kategorilerin hayatlarını doğrudan etkileyen meselelerle ilgilidir. Örneğin, yüksek yaşam maliyeti adına konuştuklarında, hemen hemen herkesin sorunudur. Öte yandan sendikalar, ücretlerin endekslenmesini yaşam maliyetine göre sorun yaratacaktır. İnsanlar, STK'lar aracılığıyla, Nijer'deki Batı askeri üslerinin kurulmasını kınadığında, çok uluslu şirketler tarafından ülkenin tahakkümünü ya da sömürsünü kınadıklarında eylemlerdir. Ayrıca, bir STK, Nijer ve Areva arasında bir anlaşmayı reddettiğinde, bu, şirketin çalışma koşulları sorununu oluşturan Areva'nın temsilcisi olmadığı için şirketçi olduğu söylenemez. Kısacası, yalnızca bir kişi, belirli bir yapıya ait üyelerin veya zaman ve mekânda belirlenen ve tanımlanan ajanların çıkarlarını savunduğunda bir hak iddia eder.

3.3.3.1. Sosyal Talepler için Sivil Toplum Örgütleri veya Sözcüler

STK'lardan bahsetmeye devam edelim, 2000 yılında özellikle eğitim alanında toplumsal hareketlerin belirli bir şekilde ortaya çıkması gittikçe fark edildi. Gerçekten de, Kolektif okul ortakları ile ortaya çıkması, çok fazla eylem yürütmek zorundaydı. Sivil toplumun örgütleri geri

dönüşüdür. Ertesi yıl, yani 2001'de Nijer Sivil Toplumunun Demokratik Koordinasyonu (CDSN) eğitim, vb. etrafında eylemler başlattı. Eğitim gönüllülerinin önemli bir parçası olduğu yerler 2003'ten beri başlatılan sosyal forumun dinamikleri vardı. Moussa Tchangari görüşmede şu cümleleri kullanmaktadır: *“CDSN oluşturma fikri sendikalardan değil derneklerden gelmekteydi. Daha sonra oluşan Yaşam Kalitesi Koalisyonuna Karşı Kalite Eşitliği vardı. Yine sendikalar, tüketici ve diğer örgütler vardı. Dolayısıyla, sendikaların toplumsal hareketin lokomotif rolündeki üstünlüğü ve toplumsal talepleri getirmeye çalışan diğer örgütler ortaya çıkmıştır”*.

Aynı zamanda, 15 Mart 2005 tarihindeki sosyal hareketin, yüksek maliyete karşı Kalite – Eşitliği Koalisyonu tarafından yönetilen tarihi rolüne de dikkat çekmek. Bu hareket, bir STK'lar derneğinin elindeydi. Bu organizasyonların eğitim, motivasyon, danışma vb. konularda yaptıkları birkaç yıllık çalışmanın sonucudur. Ülkenin sosyo-ekonomik, politik ve kültürel hayatının her sayısında bir duruş sergiliyorlar. Başka bir deyişle, STK'lar Nijer'in gelişimi ile ilgili tüm meselelere karşı durma eğilimindeydiler. Ülke yetkilileriyle olan güç dengesinde, bu STK'lar onları ulusal çıkarlara ters düşen popüler olmayan politik uygulamaları yeniden gözden geçirmeye çağırıyorlar. Örnek vermek gerekirse, 21 Aralık 2016, 28 Ocak 2018, 11 Şubat 2018, 25 Şubat 2018, 11 Mart 2018 vb. sivil toplum girişim örnekleri vurgulanmalıdır. Nijer'de demokratik sürecin yeniden canlandırılmasında vatandaş katılımının önemi göz önüne alındığında, bu katılımı sivil toplum hangi rolü oynayabilir? Bir STK'nın devleti ve vatandaşları meşgul eden bir çatışmanın gerçek rolü nedir?

Devlet işlerinin yönetimine vatandaş katılımı için, STK'lar hükümet eylemlerini kontrol etme görevini üstlenirler. Bu, insanların ve kamu mallarının yönetiminde yürütme gücünün keyfi bir kararına karşı koyma anlamındadır. Yurttaşlık hareketleri yoluyla, bu örgütler demokratik sürecin önemli güçlerini oluşturmaktadır. *“Demokrasi ancak güçlü bir sivil toplum olduğunda sürdürülebilir. Sivil toplum aktörleri kendilerini yönetimle ilgili olarak mücadele ve vatandaş uyanışı bağlamında bulmalıdırlar”* (Abdoulaye Seydou ile kişisel iletişim, 23 Ekim 2016). Yine de, gerçeklerden açıkça görüleceği üzere, bazı STK'lar, kendi kaynaklarının dışarıdan geldiği, hatta bazen kendi hükümetlerinden bile geldiği için nispeten bağımsızdır. Bazıları genellikle politik güç tarafından araçsallaştırılıyor ve vatandaşların sözcüsü rollerinde tamamen özgür değiller. Bu anlamda, bu ülkede kalkınma eylemlerine vatandaş katılımı hakkında nasıl konuşabiliriz?

Bu katılım demokrasinin anahtar bir unsuru olsa da ancak STK'ların, basın organlarının ve özellikle de muhaliflerin siyasi partilerinin güçlü ve tam katılımı ile sağlanabilir. Böyle yaparak, vatandaşların katılımını ve özgürlüğünü zayıflatacak herhangi bir politik manevralara karşı koruyucu rol oynarlar. Kısacası, karşı-iktidarı temin ederler ve kamusal işlerin yönetiminde daha fazla şeffaflık için demokratik kültüre saygılı ve kararlı bir şekilde politik güç isterler. Bütün bunlar, yürütme, yasama ve yargı yetkilerinin zor ayrılığının devam ettiği ve bir gerçek olarak kaldığı bir ülkede sadece ütopya olabilir. Nijer'de, uygulamaların yıllardır gösterdiği gibi, yürütme yetkisi diğer iki iktidara da karşıdır (bu husus, takip eden bölümlerde geliştirilecektir). Nijer sivil toplum aktörleri arasındaki tarafsızlık kavramı ile ne kastediyoruz?

3.3.3.2. Sivil Toplum Örgütlerinin Aktörleri Arasında Tarafsızlıktan Söz Edebilir Miyiz?

“STK'ların tarafsızlığı bir hatadır. Hiçbir yükümlülükleri yok, tarafsız bir pozisyona sahip olmak için bir sebep yok. Tarafsızlık ile partizan ruhunu birleştirme eğilimi var. Partizan olmayabiliriz, tarafsız olduğumuz anlamına gelmez. Nötr olmak için bir aptallıktır. Örneğin bir yargıç tarafsız olmalıdır. Herkesin söylediği şeyi dinler. Onun kararı yansız (tarafsız değil) olmalıdır. Tarafsızlık hala farklı. Tarafsızlık nesnellığı ifade eder. Yargıç, metinlerin söylediğine göre karar verir. Vicdanı onun ikinci referansıdır. Bir STK aktöründe tarafsızlık tamamen saçmalıktır. Sadece medyada tarafsızlıktan bahsediyoruz, gerçekleri tarafsız bir şekilde bir tavır almadan ele alıyoruz. Ve yine, bunun medya için mutlaka doğru olmadığını biliyoruz. Tarafsızlık yerine nesnellikten bahsetmek daha iyidir. Kamu işlerinden bahsettiğimiz anda tarafsızlık kavramı tam anlamıyla saçmalıktır” (Bkz. Moussa Tchangari ile kişisel iletişim, 31 Ekim 2016).

Bir sivil toplum örgütünün, gerçekleşmesini istediği belirli hedefler etrafında inşa edildiğini anlamak önemlidir. Nüfus tarafından, herkes için ya da çok daha büyük bir kitle için asil olduğunu düşündüğü bir amacı savunmak için yatırım yaptığını görür. Bununla ilgili olarak, bir sivil toplum aktörü kendi bakış açısına sahiptir ve her zaman, genel çıkar ya da genel ilgi alanlarındaki meselelerini açıklar. O her zaman **olumlu** veya **karşı** bir konumdadır.

Bir örnek olarak, özellikle bir ormanın korunması konusunda çevrebilim alanında çalışan bir STK örneğini ele alalım. Bu STK, aynı emelleri olan, aynı amaçlara sahip olan siyasi parti lehine bir stant alma hakkına sahiptir. Bu onun aktörlerinin partiye üye olduğu anlamına gelmez. Normalde katılmazlar. Bu siyasi partinin kazanabilmesi için desteğini getiriyorlar ve sonunda ormanın korunması bir gerçek olabilir. Aynı zamanda, seçimlerde çok sayıda oyu sürekli olarak sunabilme kabiliyeti nedeniyle, Amerika Birleşik Devletleri'nin en etkili siyasi lobilerinden biri

olarak kabul edilen Ulusal Tüfek Derneği'nin (NRA) bir örneğidir. NRA, silah taşıma hakkını savunan bir dernektir. Kendisinden bir tahliye olduğunda kendini konumlandırır ve haklarını korumaya ve ona oy vermeye söz veren siyasi adayı görmeye çalışır.⁷⁵

Son olarak, başka bir örneği ele alalım: eğer muhalefet partileri bir anayasa değişikliğine veya revizyonuna karşı ise, bir STK bu revizyonu belirli nedenlerle destekleyebilir veya desteklemeyebilir. Burada önemli olan, onun yargılanacağı ve hatta cezalandırılacağı gerekçeleri argümanlarıdır. Onun pozisyonu *partizan*⁷⁶ veya tarafsız bir pozisyon olmayabilir. Ancak Nijer bağlamında, insanların STK'lar (özellikle insan hakları örgütleri ve temel özgürlükler) ve siyasi partiler arasındaki belirli bir işbirliğini algılamamaları önemlidir. Bu nedenle, sivil toplumun onun düşünmediği bir davranışı, bir şeyler yapma biçimini ya da bir konuşmayı yapması durumunda her seferinde skandal olur. Örneğin, bu STK'ların belirli durumlarda politikacılarla işbirliği yapmak, soruları gündeme getirmektedir. Çünkü Nijerliler'in zihninde, STK'lar ve siyasal partiler, birbirine taban tabana zıt iki dünyadır, dolayısıyla hedefleri de taban tabana zıttır. Bu nedenle, bu tarafların STK'ları yozlaştırdığını ve tersini görememe riskiyle aralarında daha az etkileşim olmasını istiyorlar. Siyasal alanın, araçsallaştırma amacıyla başkalarına yatırım yaptığı kadar, diğerleri de aynısını yapar. Tüm bu nedenlerden ötürü, önemli sosyal ve ekonomik sermayesi olan insanların siyasi partilerle ilgilendikleri, çünkü Nijer'de kamu yatırımları ve sıradan olmayan diğer avantajları kazanmanın bir yolu olan bir yatırım yeridir. Nijer sivil toplum örgütlerine genellikle ne tür eleştiriler yapılır?

3.3.3.3. Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Yapılan Eleştiriler

Yukarıdaki tanımsal yönler göz önünde bulundurulduğunda, STK'ların alanının siyasi partilerden farklı olduğu, kanun metinlerin de bu konuda net olduğu belirtilmiştir. Bu çalışma bağlamında ele alınan bazı kişilerin, STK aktörlerinin davranışları konusundaki bu metinlerin netliğine rağmen, ikincisinin, genellikle yalnızca alan ve siyasi partilerin yeterliliği. Bu genellikle bir karışım rolüne yol açar. Mohamed Baye şu sözlerle ifade etmektedir: “*Politikacı, iktidarda bir kez uygulanması gereken programına sahiptir. Bugün, eğer iktidarda ise, sivil*

⁷⁵ NRA, Amerika Birleşik Devletleri'nde [arşiv] silahlar konusundaki tartışmayı tekelleştirdi, Le Monde, 9 Ocak 2013, http://www.lemonde.fr/ameriques/article/2013/01/09/comment-la-nra-a-monopolise-le-debat-sur-les-armes-aux-etats-unis_1811091_3222.html, Erişim Tarihi: 16-05-2018.

⁷⁶ Anlayışımıza göre, partizan bir pozisyon, bazen tamamen öznel bir şekilde bağlandığımız bir konumdur, yani bizim inancımız bile olmayabilir.

toplum örgütleri ona şarkı söylemeye başlayacaklar. Hatta aktivistlerinin yerini alacaklar. Bu Nijer'de sık görülen bir sorundur”.

14 Şubat 2018 tarihli bildirisinde, Cumhurbaşkanlığı çoğunluğunun siyasi partileri, genellikle Nijer Rönesans Hareketi (MRN) olarak adlandırdı: “Bir süredir, politik muhalefetin koordineli bir ajitasyonuna ve çok fazla bahane olan temaların etrafında rejimi istikrarsızlaştırmak ve 2016 yılının seçimlerinden kaynaklanan kurumlara meydan okumak için aynı ve benzersiz planlarını gerçekleştirmelerini sağlayan belirli bir sivil topluma tanık olduk⁷⁷”. Bu, muhalefetin ve sivil toplumun aktörlerini aynı masa etrafında davet etmek olaylarda, kimseye uymayan bu sosyo-politik çıkmazdan çıkma yollarını ve araçlarını bulmak için politik iktidarın kesin bir şekilde reddedilmesidir. Bugünkü siyasi rejimi istikrarsızlaştırdığı iddia edilen muhalefet partileriyle çatışmakla suçlanan aynı sivil toplumun yakın geçmişte muhalefetle mücadele ettiği hatırlanacaktır. Muhalefetin içinde olduğunda: “Sivil toplum örgütleri, gerekli gördükleri takdirde, ortak hedefler etrafında siyasi partilerle bir koalisyon kurma hakkına sahiptirler. Çünkü bazıları yakın geçmişte aynı siyasi partilere sahip olmak zorundaydılar. Bugün, amnezi gösterir ve eskiden rakiplerinin argüman olarak hizmet ettiği kamuoyuna hizmet eder⁷⁸”. Demek ki, dünün eski muhalifleri ideolojik çizgisine ihanet etmemekte ve diktatörlerin gerçek yüzlerini açığa vurmazlar mı? Diğer sosyo-politik güçlerin “karışık” yönetimleri nedeniyle eleştirilerini neden tolere edemezler?

Muhalefetteki on yıla rağmen, mevcut siyasi iktidar, devlet yönetiminde dolaylı olarak edinilen deneyimleri gösterme mücadelesi veriyor. Aynı zamanda muhaliflerin ve hatta sendikaların alışkanlıklarından kurtulmak için mücadele eder. Ve bu gözlem neredeyse temsildir. Çünkü Nijer sosyo-politik yaşamının birçok analist tarafından paylaşılıyor. Bu nedenle Sivil Toplum Örgütleri Kolektifi, başkanlık çoğunluğunun siyasi parti üyelerinin beyanında yer alan “iddialar” tepki vermeyi yararlı bulmuştur. Bu ifadeye göre, bu “iktidarın kurumlarında meydana gelen kargaşa iklimidir. Çünkü Kolektif tarafından organize edilen, tekrarlanan, halk gösterilerinin, çok uzun zaman önce bir kibir ve yeterlilik sergileyen siyasi yetkililerin en yüksek noktasında rahatsızlık duyduğunu kanıtlamaya geldi. Mevcut rejimin liderleri, görünüş sergilemelerine rağmen, halkın ülkenin egemenliğinin savunulması için harekete geçmesi, 2018

⁷⁷ Journal Le Sahel N° 9479 du jeudi 15 février 2018, s. 5.

⁷⁸ Bkz. Déclaration du Collectif des Organisations de la Société Civile.

maliye yasasının bazı antisosyal önlemlerine karşı durduğunu görme korkusu içinde yaşıyor. Sürekli olarak ihlal edilen sivil, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel haklar⁷⁹”. Bununla birlikte STK aktörlerinin kamu düzenini baltaladıkları iddiasıyla iktidarın tutuklanması mağduru olduğu davalar vardır.

Siyasi çoğulculuk rejiminde, bu güçlerin kamu işlerinin "engebeli" olduğu düşünülen yönetim ile düşmanlıklarını ya da hoşnutsuzluklarını göstermelerini yasaklamak ya da engellemek demokratik bir yöntem midir? Esasen, bu tür bir yöntem, çoğu durumda, “disipline etmek”, sosyal hareketleri (zaman ve mekânda) tutmak ve sınırlamaktır. Ancak, Nijer’de STK’ların ortaya çıkmasıyla gerçek bir vatandaş hareketi doğdu. Fakat bu hareket “daha iyi yönetmek için bölünme stratejileriyle bir tür yakalama ve yutmaya odaklı yamyam işlevi gören siyasetçilerin etkisinden dolayı çok hızlı bir şekilde soldu⁸⁰”. Siyasi partiler tarafından STK’ların ve merkezi birliklerin karşılıklı etkileşim ve işbirliğinin demokrasinin sonuçları ne olabilir? Şimdi bu sosyal ve politik güçler arasındaki bağlantıların etkisini inceleyelim.

3.3.4. Sivil Toplum Örgütleri ve Merkezi Sendikaların Siyasi Partiler Tarafından Etkileşimleri ve İşbirlikleri: Demokrasi Üzerinde Sonuçların Analizi

İnsan haklarını savunanlar ve siyasi partiler de dâhil olmak üzere sivil toplum kuruluşları, bir ülkenin herhangi bir siyasi ve demokratik yaşamı için vazgeçilmez unsurlardır. Siyasi partiler devleti idare etmek için iktidarı ele geçirmeyi amaçlamakta ve sivil toplum kuruluşları, hukukun üstünlüğünü savunmak ve garanti etmek için çalışıyorlar. Bu nedenle, karşı iktidarın rolünü oynayarak, siyasal iktidarın gözetimi, vatandaş uyanışı, vatandaşlık bilinciyle, bu STK’lar halkı ülkesinin ekonomik, politik ve kültürel yönetime tutarlı bir şekilde katılmaya yönelik eylemler üstlenirler. Açıkça ve tekrarlanmalı, sivil toplum aktörleri, siyasi partiler gibi iktidarın fethi için orada değiller. Onlar görüşlerini, fikirlerini ya da milletlerinin yaşamı hakkında konuşabilecekleri tam teşekküllü vatandaşlardır. Ali Idrissa Nani şu sözleri söylemektedir:

“Benim için sivil toplum apolitik olmalı, siyaset yapmama anlamında olmamalıdır. Çünkü konuştuğumuzda bile siyaset yapıyoruz. Ailemizi yöneterek de politika yapıyoruz. Ancak, iktidarı ele geçirme ve yönetme (kampanyaya karşı mücadele etme ya da politik bir görevle sahip olma) anlamında apolitik olmalıdır. Bir karşı-iktidarın politik olmamasını talep

⁷⁹ Bkz. Déclaration du Collectif des Organisations de la Société Civile.

⁸⁰ Bu fikir, bu belgenin 5. bölümünde çok daha gelişmiştir.

edemeyiz. Yönetim hakkında konuştuğumuzda siyaset hakkında konuşuyoruz. İktisattan, yolsuzluktan bahsederken, siyaset hakkında da konuşuruz”.

STK aktörlerinin ve siyasi partilerin herhangi bir kavramsal karışıklık önlemek için oynadıkları rolün bir yeniden tanımlamasıdır. Sıklıkla belirli taleplerle karşı karşıya kalındığında, sendika yapıları, STK'lar ve politik güç arasında bir sağır dil vardır. Bu, politik gücü genellikle herhangi bir sosyal huzuru sorgulayabilen savaşılar benimsemeye yöneltir. Bir örnek olarak, “Nisan 2017'de güvenlik güçleri, bursların askıya alınmasına ve öğrencilerin sosyal yardımları için yeni yaş sınırlarına karşı, başkenti Niamey'de düzenlenen bir öğrenci gösterisini bastırmak suretiyle aşırı güç kullandılar. Bir öğrenci olan Mallah Kelloumi Bagalé, göz yaşartıcı bir gaz bombasıyla vurulduktan sonra öldü ve diğer onlarca göstericiler de yaralandı. Mayıs ayında, jandarmanın bu cinayetten sorumlu olduğu bir soruşturma komisyonu ile adli soruşturma başlatıldı⁸¹”. Aynı yıl, 2017'de Uluslararası Af Örgütü'nün aynı raporu şunları söylüyor: “Nijer Okulları Birliği (USN) bürosu üyeleri dâhil en az 300 öğrenci tutuklandı. Bir protestoya katılmak ve trafiği engellemek için ülke çapında. Ücretsiz olarak serbest bırakılmadan önce birkaç gün gözaltında tutuldular. [...] Temmuz ayında, bir sendika birliği olan Ulusal Sözleşme ve Temel Eğitim Çalışanları Birliği (SYNACEB) üyesi 43 kamu güvenliğinin ihlali ve isyan başlatılmasından suçlu bulundu. Sözleşmeli öğretmenlerin değerlendirmesini boykot ettikten sonra, gözaltında 15 günden fazla zaman geçirdiler ve bir ila üç ay arasında değişen şartlı hapis cezaları verildi⁸²”.

Nijer'de siyasal katılım veya STK'ların ve merkezi birliklerin yapılarına müdahale olması gerçektir. Gerçekten de, bu ülkede çok partili demokrasinin ortaya çıkmasından bu yana, siyasi partiler sendika yapılarını bölmüşlerdir. Ve bu durum partiler arasındaki güç dengesini yeniden dengelemedeki nedenini bulur. Bir örnek olarak, iktidardaki mevcut parti olan PNDS/Tarayya, muhalefette iken, birçok sendika örgütleri onun için çalışıyorlar. Başkan Tandja'ya oy vermemek için dışarı çıkmış olan sendikacıları tarih hatırlayacak. Görüşmede, eski bir sendikacı Mohamed Moussa tarafından onaylandığı gibi: “*Bir sendikada büro yenilenmesi olduğunda, onları finanse eden siyasi partiler arasında bir mücadele çıkar. Olmazsa bir kriz yaratır ve başka bir sendika yaratır*”. Yapıların aşırı politikleşmesini ve parçalanmasını sağlar. Nijer'deki sendikal merkezlerin çoğaldığı belirtilmelidir. Hükümetin diyalog veya müzakere etmesi gereken ortakların sayısız olması nedeniyle, bu durumun krizler durumunda başarısız olmasının nedeni

⁸¹ Rapport 2018 d'Amnesty International sur la situation des droits humains au Niger.

⁸² A.g.e.

budur. Örneğin, yalnızca eğitim alanında, en az on üç sendika merkezi vardır (bir sendika merkezi birkaç sendikalardan oluşur). Bu çoğulluk bölünmeyi yaratır ve genellikle “daha iyi saltanat sürmek için bölmek” stratejisinde iktidari düzenler gibi görünür. Bu anlamda, devlet iktidarına erişme ve idare etme olgusunun, politik güçlerin, toplumun diğer yapıları ile metodolojik ve stratejik bir şekilde oluşturulmasını gerektirdiğini anlaması gerekir. Mantıkta iktidari, STK'ları, sendikaları ve diğer siyasi partileri kurtarmaya çalışır.

Yukarıda görüldüğü gibi, Nijerliler genellikle STK'ların, sendikaların ve siyasi partilerin alanlarının birbirinden bağımsız olması gerektiğine inanmaktadır. Nitekim hatırlama uğruna, onlara göre siyasal sınıf, STK'ları ve merkezi sendikaları kendi çıkarları için sömürme ve yutma yapma yeteneğine sahip olduğu için, manipulatif ve yamyam bir rol oynar. Bu nedenle, aralarındaki ittifak girişimleri demokrasinin sorunsuz bir şekilde işleyişi veya sosyal huzur için tehlikeli olarak görülüyor. Özellikle, bu tür ittifaklar döngüsel durumlarda, yani sosyo-politik krizler sırasında oluşur. Çoğu zaman STK, merkezi sendikalar ve politik sınıf arasındaki ilişkiden bahsediliyor. Bu gerçekten nedir?

STK'lar ve sendikal merkezler, karşı-güç ve toplumsal güçler olarak, yönetim sürecinde önemli bir rol oynarlar. Onların kararlılık ve sorumluluk duygusu, siyasal otoritelerin demokratik kurallara saygılı olmak için iktidarı kötüye kullanma eylemlerini gerçekleştirmelerini engelleyecektir. Bir gösteri olarak, bazı STK'ların ve sendika merkezlerinin Cumhuriyet döneminin “*Ta Zartché*” projesine karşı tarihsel mücadelesini hatırlamak önemlidir. Gerçekten de, bu projeden sonraki gün, yapıların aktörleri, cumhurbaşkanı Tandja'nın anayasaya aykırı addedilen üçüncü bir dönem aramasını engellemek için muhalefetin siyasi partileriyle bir araya geldi. O andan itibaren, STK'lar ve merkezi sendikalar arasında bir çıkık vardı. Bu nedenle, bazıları muhalefetin siyasi partilerine yöneldiler, diğerleri siyasi güce destek verdi. Oradan, STK'ların ve merkezi birliklerin siyasallaşması sistemi vardı. Seydou Amani belirttiği görüşmede şu sözleri söylemektedir:

“‘Ta Zartché’den sonra, 7. Cumhuriyet’in ilk hükümeti yerleştikten sonra, hiç kimsenin görevlerini açıkça bilmediği misyondan sorumlu kişilerin, Başkanlığa, Ulusal Meclis’e göre bir görev dağılımı merkez sendika tarafından gerçekleştirildi. Bu merkezlere teşekkür etmenin bir yolu çünkü ‘Ta Zartché’ sistemi ile savaşmak için kullanılmışlardı. İşte bu yüzden merkezler, politikacılar tarafından ihanete uğramış hisseden Nijerlilerin kurbanları olan zayıf sosyo-ekonomik alanlara rağmen hiçbir şey iddia etmiyorlar”.

Yedinci Cumhuriyetin ilk döneminde, bazı STK'lar ve merkezi sendikalar bu rejimin çalkantılı yönetimine ilişkin bir sessizlik tavrını benimsedi. Bu, sosyal güçlerin siyaset tarafından bir çeşit toparlanmasını göstermiyor mu? Gerçekten de, 7. Cumhuriyet'in bu rejimi, toplumsal güçler arasında birçok aktörü karşılamak zorundaydı. Böylece politik sorumlulukların konumlarını ele geçirebilirlerdi. Aynı zamanda, bu aktörler sivil toplum ve sendika merkezleri adına konuşmaya devam ediyor. Bu, imajını kamuoyunun gözünde gerçekten zayıflatmış ve lekelemiştir: aktörlerin çoğunun mücadelesi, bir gün güce ulaşmalarına ve güç kullanmalarına izin veren politik hırslar içindir. Tarihin bir noktasında inanmak istedikleri için vatandaşlık savaşı değildi. STK'ların tüzükleri, bunların apolitik ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar olduğunu açıkça belirtmişlerdir. Abdoulaye Seydou konuyla ilgili şu tespitleri yapmaktadır:

“Nijer'de, bu hükümleri bulamadığınız İnsan haklarını savunan sivil toplum örgütü yoktur. Eğer örgütlerimiz apolitik ve kâr amacı gütmeyse, siyaset yapmamalıdır. Politik olabiliriz, yani siyaset olabiliriz, siyasetçi değil, siyasi yönetimi takdir ederek, bakış açımızı vererek ve somut önerilerde bulunarak. Ne zaman siyasal aktörler, dolayısıyla politik aktörler haline geldiğimiz zaman, aynı zamanda hepimizin isteyebileceği bir rejimin desideratası anlamında geldiğimiz örgütleri zayıflatmak ve yönetmek de insalar sus ve onları izle. Bu, halkın sivil toplumu itibarsız aştırmasına izin verdi”.

Kısacası ve özlü bir şekilde, STK'lar, sendikal merkezler ve siyasi partiler, genel çıkarları teşvik etmek ve savunmak için birbirleriyle etkileşim kurabilirler. Etkileşim, bu anlamda işbirliğinin anlamı değil, sadece güç dengesi anlamına gelir, yani hoşgörü, dinleme ve karşılıklı saygı ilkelerine dayanır. Niger'deki demokratik süreci pekiştirmede medyanın rolü nedir? Bu medyanın ne tür eleştiriler yaptığı, bu sürecin pekiştirilmesiyle ilgili olarak sıklıkla karşılaşır?

3.3.5. Nijer'de Demokratik Sürecin Konsolidasyonu ve Medyaları

Bu alt noktada, Nijer'in demokratik süreci pekiştirmede medyanın rolünü vurgulamak önemli olacaktır. Ayrıca, aynı bağlamda, bu medyalarının görevlerini yerine getirirken karşılaştığı zorlukları ve onlara atanan görevleri vurgulamak.

3.3.5.1. Demokratik Süreci Pekiştirmede Medyalarının Rolü

1990'larda, Nijer'de siyasal çoğulculuğun ortaya çıkmasıyla birlikte, medyalar, özellikle de özel olanlar, demokratik talep tartışmalarını halk meydanına getirmeye yardımcı oldu. Böylelikle, bir yandan, ulusal çıkarlar konusunda çok sayıda vatandaşa ulaşabilmek için

dernekler, sendikalar, kooperatifler vb. gibi bir aracı olarak hizmet ettiler ve diğer yandan da eylemcileri eğitmek için siyasi partiler oluşturdular. Medya, eğitici, biçimlendirici, bilgilendirici ve hassaslaştırıcı rolüyle toplumu aydınlatır. Aynı zamanda vatandaşların vatandaş katılımı için uygun demokratik uygulamalara kavuşması ve yaşadıkları çevrenin sosyo-ekonomik, politik ve kültürel meseleleri hakkında bilinçlendirmelerini sağlama rolüne sahiptir. Medyalar aracılığıyla, vatandaşlar liderlere halkın seçimleri sırasında yaptıkları taahhütleri onurlandırmaları için hatırlatabilirler. Bu anlamda Frère (2005: 10) “bağımsız, çoğul ve özgür bir basının yaratılışı, sürekliliği ve çiçek açması, demokrasinin gelişmesinde ve bakımında bir ulusun ve kalkınmanın temelidir ayrıca ekonomik gelişim içinde”. İlkeleri gereği, medyalar çoğulcu görüşü yaratır ve sürdürür. Sonuncusunun yokluğu, bir devlette tek düşüncenin diktatörlüğünü yaratır. Kısacası, medyalar bir karşı-güç ve demokrasinin önemli bir dayanağıdır. Bazıları yürütücü, yasama ve yargıdan sonra 4. güçten bahseder. Medyaların Nijer'deki demokratik sürecin pekiştirilmesiyle bağlantılı olarak sıklıkla karşılaştığı eleştiri türlerine bakalım.

3.3.5.2. Demokratik Sürecin Pekiştirilmesi Medya Eleştirisi

“... Medya bazen onların faturalarını ödemelerine yardım eden yardımsever politikacıya hizmet ediyor ve basın da potansiyel kitleleri arasında belirli bir güvensizlik uyandırdı” (Frère, 2005: 14). Yazardan alınan bu alıntı, medyanın fonlarını sağlayan bir politik sistemle ilgili olarak otonomiye veya bağımsızlığını açıkça göstermektedir. Heckscher (1957: 42) bunu savunuyor “basının siyasi partilerle yakından bağlantılı olduğunu; kısmen partilerin mülkiyeti de...”. Bu nedenle, nesnel bilgi olan haber kuruluşları tarafından sağlanmaktan uzaktır “ana meselesi para kazanmak” (Boegner, 1969: 22). Çok sayıda kamu ve özel medya tarafından karakterize edilen Nijer bağlamından nedir?

Farklı görüşler elde etmek için, yalnızca STK'ların ve siyasi partilerin aktörlerine değil, tarafsız olduklarını iddia eden gazetecilere ve bazı vatandaşlara da yaklaştık, yani herhangi bir parti yapısında veya STK'larda aktivist olmadıklarını söyleyenlere. Bazı insanlar Nijer'de nesnel bilgi yayınlamayı önemsemeyen özel medya kuruluşları olduğunu düşünüyorlar. Ancak parti ve STK düzeyinde zaten mevcut olan halkın nefret ve düşmanlığına başvurmak ve satmak. Çünkü biliyorlar ki bu halkın görmek veya duymak istediği türden bir bilgidir. Ancak diğer medyalar, toplumdaki yaşamı düzenlemek için gerçek bir araç olmadıkları yolsuzluk seviyesindedir. Böyle

yaparak, bu medyanın Nijer'de devam etmekte olan demokratik sürecin düzgün bir şekilde yürütmesi üzerindeki etkisi nedir?

İlk gözlem, bir demokrasi öğrenim sisteminde bu tür medyanın riskleri temsil edebileceğidir. Gerçekten de, ulusal birliği ve uyumu tehlikeye sokabilecek çatışmaları yaratmaya, kışkırtmaya katkıda bulunuyorlar. İnsanları bilgilendirmek, eğitmek ve hassaslaştırmak yerine, bir platform, bir *iftira*⁸³ ortamı, bir kısmının inkâr edilmesi, genellikle destekçileri olan diğer kişilerin yararına hizmet ederler. Böylelikle, kamu maliyesi ve zayıf yönetimin zimmetine geçirilmesindeki eğilimlerini vurgulamak için örneğin “kırılğan bağırsaklar” olarak nitelendirilen liderler yani liderlere hakaret ederler. Bu özel medyanın bir zaman bombasını, çağdaş demokrasilere karşı büyük bir tehdit oluşturmasının yolu değil midir? Abba (1994: 165) tarafından belirtildiği gibi, “Özel basın, Batı Afrika'daki mevcut demokratik rejimlerin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynadığı görülüyor. (...) Fakat bugün basın ve siyasal iktidar arasındaki ilişkilerde sürekli bir bozulma gözlemliyoruz”. Nijerli özel basını sürüklemeye iten özgürlük fazlalığı mı? Sanoussi Tambary Jackou Nijerli politikacı ve yazarın işaret ettiği gibi: “*Nijer'de basın, görüş, ifade özgürlüğü var. Çok fazladır çünkü insanlar politikacılara hakaret etmek için bu özgürlüklerden yararlanıyorlar. Bu ülkede hiçbir şey sınırlı değildir. Herkes istediğini yapar. Her gün cumhurbaşkanına, aile üyelerine ve sınırsız diğer politikacılara hakaret eden en az beş gazetenin bulunduğu bir ülke gördünüz. İnsanların hakaret edildiği sosyal ağlar da vardır. Nijer'de tüm gazeteler taraf tutuluyor*”.

Nijerli özel medya gazetecisinin bu şekilde davranmasını sağlayan nedir? Onun zor yaşam koşulları ve iş yüzünden mi? Kamu alanında çalışan meslektaşlarıyla karşılaştırıldığında, özel medya gazetecileri çok iyi çalışma koşullarında değildir. Bu onları savunmasız hale getirebilir ve onların haber kuruluşlarını çalıştırmak için “*masalcılar*” yapmasına neden olabilir: çalışan maaşları, ekipmanların bakımı, vergiler vb. Harouna Mohamadou bu konularda uyarılar yapılması gerektiğini anlattığı görüşmede şu sözleri söylemektedir: “*Gazetecilerin kabul edilebilir çalışma koşullarında olması için, toplu sözleşmeyle yönetilmeleri gerekir. Bu anlaşma ile ücretleri belirlenecek ve aile ödeneğinden yararlanacaklardır. Ancak basının patronları, bu sözleşmeyi imzalamak istemiyorlar. Çünkü başvurunun onlara pahalıya mal olacağını*

⁸³ İftira ifadesi şu şekilde anlaşılabilir: “Yasanın uygulandığı kişi veya organın şerefine veya gözüne aykırı bir gerçeğin herhangi bir iddia veya ithamı. Zorluk genellikle hakaret edici gerçeklerin kanıt rejiminde yatmaktadır” (Abba, 1994: 165).

düşünüyorlar. Özel basın alanında toplu sözleşmenin uygulanması için mücadele eden çeşitli sendikalar var”.

Devlet medyasına gelince, doğrudan ya da dolaylı olarak devlet yönetimini siyasi iktidarla ilgilendiren bilgileri aktarma yolunda herhangi bir tarafsızlık duygusunu yitirdikleri için sıklıkla eleştirilmektedirler. Kendilerini hükümet yanlısı olarak görüyor ve bu iktidarla ilgili herhangi bir eleştirel ruhu yitirerek kamu yararı görevlerini unutuyorlar. Özel medyanın hemen hemen aynı davranışlarını benimsiyorlar. Başka bir deyişle, Ibrahim Mounkaila'nın bu husustaki görüşleri şöyledir: *“Başkaları tarafından beslendiğimiz zaman onu eleştirememektedir. Nijerli kamuoyu vakası budur”.* Bu seviyede, Nijerli Radyo Yayıncılığı Ofisi (ORTN) örneği açıklayıcıdır.

Ulusal topraklarda bulunan tek ve esasen kamu organı olarak, ORTN maalesef devletin yönetimi hakkında kritik ve nesnel bilgi sunmamaktadır. Kamusal basındaki rolünü oynamak yerine, yani halkın hizmetinde bir baskı yapmak yerine, hükümetin emrinde, siyasi iktidarın emirleri altındadır. Dolayısıyla, siyasi iktidarını eleştiren herhangi bir bilgi, ORTN'de yayınlama hakkına sahip olmayacaktır. Başka bir deyişle, bu gücün duymak istemediği tüm dalgalar üzerinde yayılmayacaktır. Aynı şey, hükümet eylemlerini haber vermekten ve gurur duymadan, ülkenin sosyo-ekonomik ve politik durumunun eleştirel ve ilgili analizlerini nadiren yapmakta olan Sahel ve Sahel Dimanche gibi kamu gazeteleri için de geçerlidir. Hamadou Moustapha Diop Nijerli basın dekanlarından biri şöyle ifade etmiştir: *“Komuta basını iktidar partisinin, hükümetin basının veya tek partinin basınıdır. Bu tür bir baskı kültürel olarak yabancılaşır, onun düşünce tarzı ona dikte edilir. Bu Nijer'de hükümet oyunu olan Sahel'in örneğidir”.* Birincisi, soruyu sormaya yetkili: Nijer siyasi gücü, kamu medyasının işlerini normal bir şekilde yapmasını engelliyor mu? Bu gücün bu medya programlarında bir etkisi var mı? ORTN yetkililerinin yürütme tarafından atanması, bu medyanın davranışlarını açıklıyor mu?

Gerçekten de, bu yetkililer atandığı için, görevlerine borçlu hissediyorlar. Bu nedenle yürütme gücüne tabi olduklarını ve onları eleştiren bilgileri geçmelerine izin vermemeleri gerektiğini düşünüyorlar. Ayrıca, kamu alanının gazetecilik ilkelerine aykırı olsa bile, objektif ve tarafsız bilgilerin iletilmesi ve yayılması yoluyla genel ilgiyi teşvik etmeyi amaçlayan, kendilerini sansürleyerek konularını sürdürmeye gayretli davranıyorlar. Örneğin, halkın ortak çıkarları için, ORTN'nin derin krizde olan Nijerli okulun durumu hakkında kritik bir tartışma

yapmasını engelleyen nedir? Enerji sorunu, ülkenin sosyo-ekonomik ve siyasi krizleri üzerinde kritik analiz yapmasını engelleyen nedir? ORTN yetkilileri, talimatlarına uymamaları durumunda görevlerine aktarmaları için politika tarafından korkutulup tehdit ediliyor mu? Bunlar cevapsız kalan tüm sorulardır. Bu nedenle, kamu medyasındaki gazetecilerin davranışları sivil toplum tarafından ciddi şekilde eleştiriliyor. Bu da onları “masalcılar”, siyasi gücün “papağanları” olarak adlandırıyor ve bunun tarafından nasıl iyileştiğini ve kullanıldığını gösteriyor. Bir basın rolü, insanların düşünmelerine, gözlerini açmalarına, böylece tanık oldukları olayları eleştirel ve objektif olarak analiz edebilmelerine yardımcı olmak değil mi? Bu anlamda, basın özgürlük ve seçim faktörüdür. Ancak, bunu kullanmak için araçlardan yoksun olduğunda bir özgürlük nedir? Gerçekten de, sermayeye boyun eğerek, basının özgürlüğü teorik, resmi ve hatta yanlış olur. Hamadou Moustapha Diop Niamey'deki özel bir basın evinin iki vizyon veya ideolojiler hakkında basın bağımsızlığına veya bağımsız olmamasına sebep olduğunu belirttiği görüşmede şu cümleleri söylemektedir:

“İdeolojik yönünden liberal vizyon aşağıdakileri savunuyor: fikirlerinin geniş yayılmasına erişimi olmayanlar, medyanın onların sözcüsü olmalıdır. Yaygın olarak söylendiği gibi, medya sessizlerin sesidir. Sol vizyona gelince: basın para faktörüne, sermayeye tabidir. Dolayısıyla ifade özgürlüğü, herhangi bir sonuç olmadan siyasi bir otoriteye hakaret edebileceği bir aldatmacadır. İfade özgürlüğü için herhangi bir anlamı var, daha sonra bir gazete, bir TV, bir radyo için yeterli para olması gerekir”.

O yüzden araçlar bir özgürlük fonksiyonudur ve medyanın daha sesli olması için güçlü bir medyum ihtiyaç duyarlar. Güçlü bir medyum edinimi, bu medya tarafından sağlanan araçlarla orantılıdır. Daha fazla özgürlük veren sermaye ve bu sermaye asla kendisine karşı konuşmayacaktır.

Kısacası, kamu ve özel medyalar sadece karanlık taraflara sahip değildir. Frère (2005: 17) bu medya kuruluşlarını düşündüğü gibi: “Kurtuluş rüzgârından sonraki on beş yıl içinde, çok zit gelişmeleri olsa da, çoğunlukla çelişkileri ve demokratik süreçlerin tükenişini yansıtarak yeni özel medya bugün yeni çelişkilerin politik ve kamusal alanın yeniden tasarlanmasına katkıda bulunduğunu söyleyebiliriz. Afrikalı medya ortamını karakterize eden kıta ve politik huzursuzluk (veya çatışma) genelinde yaygın ekonomik zorluklar, onların kusurları ve bunların işlev bozukluklarının çoğunu açıklar. On beş yıl boyunca, Afrika medyası da “geçişte” medya,

“restorasyon” ve “dönüşümlü tuzaklar⁸⁴” mesajlarını yaymak için kullanmak isteyenlerin dikkatini çeken nesnelere arasında yer almıştır. Hakaret, iftira veya nefret çağrısında bulduysa, aynı zamanda uzlaştılar, yoksullar için bir sözcüsü görevi gördüler ve insan haklarını savundular. Bazen kamuoyunu bilgilendirmeye çalışırken ve bazıları için, karmaşık bağlamlarda, baskı, şiddet, kıtlık ve küçümseme altında olgunlaşırken basitçe hayatta kalmayı başarmışlardır. Onların salt varoluşları sayesinde, siyasetin başka okunuşu artık mümkün olmaktadır. Bu nedenle, kamu ve özel medyada gazetecileri etik ve profesyonellik duygusunu gözden kaçırmayacak şekilde yeniden yönlendirmek ve yeniden çerçeveselendirmek gereklidir. Bu anlamda barış, huzur ve sosyal uyum taşıyıcıları olabilirler. Nijer hükümeti neden “basın yasasının revizyonunu” seçtiğini, görüş suçunu ve basın yoluyla işlenen suçlar için hapis cezasını kaldırmayı da açıklayabilir⁸⁵”. Yasanın bu revizyonunun amacı Nijer basınına bağımsız ve dinamik hale getirmektir. Aynı zamanda gazetecilerin ifade ve eylem özgürlüğünü garanti ederek ancak yasaya uygun olarak basın serbest hale getirmek için bu durumda amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın ikinci kısmı, Nijer'deki sosyo-politik krizlerin motifleri ile ilgilenecek ve ana nedenleri kültür sorunları ve demokratik oyunun kurallarının sosyo-politik aktörler tarafından içselleştirilmesi. Bu durum demokrasi krizine yol açtı ve ülkenin demokratik yönetim üzerinde bir etkisi olmuştur.

⁸⁴ Coulibaly, Abdou Latif (2003). *Wade, un opposant au pouvoir. L'alternance piégée?* Dakar: Les éditions Sentinelles.

⁸⁵ Compte rendu de la rencontre du Gouvernement et des leaders des Partis Politiques du 15, 17, 18, 19 et 20 janvier 2004, s. 8.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: NİJER'DE SOSYO-POLİTİK KRİZLERİN SEBEPLERİ

Sahel eyaleti yani Sahara bölgeler, Batı Afrika'daki sosyo-politik krizleri, ekonominin merkezi rolünü, coğrafi durumu ve Nijer'i zedelenebilir bir ülke haline getiren iklimsel tehlikelerden bahsetmeksizin yüzeysel analiz olacaktır. Ayrıca, çeşitli Nijer makamlarına Breton Woods kurumları, Dünya Bankası ve IMF aracılığıyla ya da bu koşullara bağlı olarak uygulanan istikrar ve yapısal uyum politikalarını da gözden kaçırmamalıyız. Yaygın olarak “çok kenarlı kalkınma ajansları ya da başışçıları” olarak bilinen bu kurumlar, her şeyden önce, liberalleşmenin jandarmaları, ticaretin düzenlenmesi ve küresel düzeyde iyi yönetim meselesidir. Onların politikaları Nijer'de yararlı olmaktan çok daha talihsiz sonuçlara sahipti. Çünkü yöneticileri, zorlayıcı bir şekilde, zedelenebilir nüfuslarına etkili ve sürdürülebilir temel sosyal hizmetler verme konusundaki egemenlik işlevlerinden geri çekilmelerine önderlik ettiler.

4.1. Nijer'de Sosyo-Politik Krizin Sebepleri

Bir kriz, bazen örgütsel, komünal, ilçesel, bölgesel, ulusal ve hatta uluslararası bir karakterin büyük bir oranını alan bir tür kalıcı veya kalıcı olmayan çatışma olarak tanımlanabilir. Bu durumda doğrudan doğruya herkese dokunabilir veya etkileyebilir. Sosyo-politik krizlerin nedenleri anlamak için, ortaya çıkarabilecek kaynakları söylemek için sebeplerden başlamalıyız. Uygunluk endişe için, bu analiz lojikte az da olsa *Agadez forumu*⁸⁶ sonucu olarak değerlendirebiliriz. Bu forum Nijer'deki beş alanların özellikle siyaset ve yönetim ile ilgili kararsızlığın ana nedenlerinin belirlemiştir. Bu alanlar seçimler organizasyonu; siyasi partilerinin zayıf kurumsallaşması, hukukun üstünlüğünün zayıflığı ve demokratik çerçevenin kırılabilirliği; idari, siyasi ve yargı denetimlerinin yetersizliği ve idari *ademi*⁸⁷ uygulamasının yokluğu. Dolayısıyla, bu çatışmalar çoğunlukla devlet yönetiminin özellikleridir ve Ulusal Egemenlik Konferansı sonrası yapılan uygulamaların pratikleridir. Nijer'deki sosyo-politik istikrarsızlığın ana nedenlerinin ilk yönünü nedir?

⁸⁶ Forum national de validation de la stratégie nationale de prévention des conflits. Contribution de la Coordination des Forces Démocratiques (CFD), Agadez du 27 au 31 janvier 2003.

⁸⁷ Ademi devletin bazı ayrıcalıklarını yerel makamlara veren örgütlenme modeli olduğunu anlamaktadır. Devletin kamu hizmetlerini iptal edilmez.

4.1.1. Seçimlerin Organizasyonu ve Aktörlerin Lojikleri

Seçim demokrasisinin ortaya çıkmasından bu yana, seçim sandığında temel ve önemli bir konu olmasına rağmen, Afrika toplumlarının seçimlerinde sandık kurmayı amaçlayan yarı-kalıcı bir çatışma ve istikrarsızlığı temsil ediyor. Jacquemot (2012: 125) düşüncelerine göre “Yabancı ortaklarla müzakere etmek için gerekli saygınlığın oturan atmosferi (bazen “eski darbecilerin sandıkları tarafından kutsallaştırmak için”) ileri süren bir iktidar fetih biçimi olan seçim, sırf bunun için istikrara yol açmaz”. Faye (2014: 1-2) ise, Batı Afrika ülkelerinde, Nijer gibi demokratik seçimler gerçekleşmesinin hakkında böyle konuştu “çatışmaların ve cumhurbaşkanı, yasama ya da yerel seçimlerin doğrudan veya dolaylı olarak bağlı krizlerin ciddiyeti ve tekrarı çalkantılı durumu, siyasi, kurumsal ve sosyal dengenin, bozulması vb. yol açar. [...] Batı Afrikada, devletler, toplumlar ve siyasi aktörlerin seçim meselelerinde hala zayıf noktalar taşımaktadırlar. Her bir seçim döngüsü neredeyse çatışma ve/veya siyasi krizler açığa çıkmaktadır”. Bunu iki ana sebepler açıklayabilir. İlk sebep, bu seçimlerin çoğunu hileli veya kötü organize edilmiş olmasıdır. Nijer'de bunun anlamı; seçim sorunlarının biyometri sorunu olmamasıdır. Çünkü seçim meseleleri ve teknik parametrelerden sonsuz derecede daha önemlidir. Maman Sani Malam Maman Nijerli bir politikacı düşündüğü gibi: *“Seçilmiş liste listeleriyle yapılan oylamalara ya da yanlış ifade, oy pusulası doldurma, sandıkların sonuçlarını bir araya getirme ve sahte istatistikler yapma gibi bir oylama sistemi ile hiçbir nokta yoktur. Böyle gergin ve şüpheli bir ortamda seçimlere gidemeyiz”*.

Nijer'de neredeyse bir adet oldu. Her seçim sonunda iktidar ve muhalefet partiler birbirleri suçlar. Sandık doldurma ve bazen aşırı seçim sahtekârlıkları. Resmî sonuçlar açıklanmadan aynı şey itiraz veya en kötü durumda kaybeden partiler sonuçlar reddedip Anayasa Mahkemesi sonuçların tanımamasını istemekteydiler. İkinci sebebi, seçimlerin gerçekleşeceği, rıza dışı ve şeffaf olmayan koşullardır. Bu nedenle, siyasal iktidara erişim ve devlet yönetiminin kullanımı bu toplumlarda çatışma kaynakları olmaya devam etmektedir. Nijer'de düzenli, şeffaf ve adil seçimlerin yapılmasının neredeyse her zaman sorun olduğu belirlenmiş. Özellikle şu anda muhalefet ve bağlı olmayanlar partiler iktidar rejimini fikir birliği ve kapsayıcı seçim kanunu geleneğini bozma ve güç dengesini dayatma suçlamasıyla suçlamaktadır. MPN Kiishin Kassa Parti'nin eski müttefiki rejimin hakkında bilgi verdiği gibi: “Ulusal Egemenlik Konferansı'ndan bu yana ilk defa, ülkemizdeki seçim sürecinin samimiyetine ve adaletine, idarenin temsilcilerinin

oryantasyonu, kompozisyonu ve üstünlüğü ipotekler oluşan bir CENI komitesi kurulmuştur⁸⁸”. Ayrıca politik yetkililere bunu hatırlatmak gereken şey: “Nijer’de, seçim sonuçları tanımayan ve kabul edildiğinde, ancak bu seçimler, bütün yarışmacı aktörlerin oturduğu CENI ve konsensüel seçim kanunları uyarınca düzenlendiğinde ve yürütüldüğünde gerçekleşir. Esas olan şey bu kodun revizyonu etmektir⁸⁹”. Dolayısıyla, yalnızca rıza ve kapsayıcı bir seçim süreci Nijer’de barışçıl demokratik bir karşılıklı etki yol açabilir. Böylece özgür ve şeffaf seçimlerin örgütlenmesi ile bu ülkede sosyal barış ve huzurun korunması arasındaki bağlantı ne olabilir?

Nijer’in demokratik uygulamasında, toplumun üyeleri arasında ve her düzeyde (aile, idari hizmetler, mahalleler vb.) belirli bir bölünme vardır. Seçim kampanyalarından öncesinde, esnasında ve sonrasında siyasetçilerin ve onların destekçilerinin tutumları, birbirlerine karşı hoşgörüsüz olmalarına, onları birleştiren vatanseverliklerini, dini ve ailevi bağlarını unutmaya yol açan bu bölünmeyi açıklar. Bölünme seçimlerden sonra bile siyasetçiler tarafından zekice desteklenip devam ettirildi ve bu da ülkenin istikrarının ve milli birliğinin sorgulanmasıdır. Imam ve âlim, Sheikh Boureima Abdou Daouda ülkesinin sosyo-politik durumunun analizini şöyle açıklıyor: “Birçok seçmen yalnızca para dağıtmasında sahip olmak amacıyla toplantılara katılırlar. Bir partinin amacını savunmazlar ya da bir adayı seçmezler. Çünkü onlar herhangi bir ideal ya da planı takip etmeyip sadece kendi çıkarlarını gözetirler. Hesapları bozan ve umutlarını onlara bağlayan adayları hayal kırıklığına uğratanlar bu kişilerdir. Diğer seçmenler için seçimler çeşitli adaylar ve bu adayların destekçileri arasındaki savaşla eşanlımlıdır; herkes etnik köken, dil ya da bölgeden dolayı kendi ittifak tahsis eder. Ülke bu ittifakların sebep olduğu yanlış temeller üzerinden anlayış, sosyal uyum, sevgi, kardeşlik (...) esas varlıklarını kaybediyor. Ancak ne yazık ki korkulacak ve üzülecek olan şey, bu toplumsal bölünme durumunun bu ülkede yaşanacak olan seçimlerden sonra bile belki de daha ciddi ve daha tehlikeli olmaya devam edeceği gerçeğidir⁹⁰”. Nijer seçmenleri için, seçim kampanyası çeşitli adaylar arasında geçim kaynağı (ekmek parası) veya siyasi çekişmeler ile eş anlamlıdır. Nijer’deki sosyo-politik istikrarsızlığın temel nedenlerinden biri olan ikinci durum yani siyasi partilerin düşük kurumsallaşması nedir?

⁸⁸ Nijer Vatansever Hareketi (MPN-Kiishin Kassa) partisi yeni seçim yasası hakkında basın noktası, Niamey’de 3 Nisan 2018.

⁸⁹ A.g.e.

⁹⁰ Cheikh Boureima Abdou Daouda, Analyse de la situation sociopolitique du Niger, <http://www.nigerinter.com/2016/02/analyse-de-la-situation-sociopolitique-du-niger/>, Erişim Tarihi : 16-02-2016.

4.1.2. Siyasi Partilerin Kurumsallaşmasındaki Profil Düşüklüğü

Genel olarak, Duverger (1965: 304) “Yönetenlerin *seçimi*” adlı makalesinde yazdığı gibi, “siyasi partilerin güçlü bir şekilde demokrasinin gelişimine katkısı bulunmaktadır, demokrasiye temel organizasyon sağlayarak bunu başarırlar”. Bu durum bir ülkenin veya bir milletin siyasi geleceği için çok önemlidir. Nijer siyasi partiler tüzüğü'nün 2. maddesine göre “Anayasaya gereği siyasi partiler kâr amacı gütmeyen derneklerdir. Siyasi partiler bir sosyal proje etrafında Nijerli vatandaşları bir araya getiren, onların evrensel oy kullanma haklarına katkıda bulunurlar. Ayrıca vatandaşların siyasi hayata demokratik ve barışçıl yollarla katılabilmek için önemli bir katkı sağlarlar. Partiler üyelerinin bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi için kamuoyu oluşmasına katkıda bulunurlar. Ulusal birliği, demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, barışı ve Nijer'in ekonomik-sosyal ve kültürel gelişiminin korunması niyetiyle bu yükümlülüğü sigortalamaktadırlar⁹¹”. Bu parti üyelerinin sivil ve politik eğitiminde ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Dahası, demokratik sistemin işleyişinde bir denge görevi sağlayabilirler. Siyasi partiler arka planda kalmadıklarında demokratik kültürün gelişimine katkı sağlayabilirler. İşte bu nedenle “bu yapıların kapasitelerinin güçlendirilmesi, personel eğitimi, cumhuriyetçi değerlerin, korunması bunun yanında hoşgörünün ve barışın lokomotifleri olabilirler⁹²”.

Bununla birlikte “çoğu Afrika partileri örgütsel zayıflıkla karakterize edilmektedirler. [...] Afrika partileri ideoloji, program ve siyasi platform açısından nadiren incelenmektedir. [...] Acaba örgütsel zayıflıkları yüzünden Afrikalı yeni siyasi oluşumları “siyasi parti” olarak nitelemek uygun mu? Bu yeni siyasi oluşumlar gerçekten kaç tane klasik siyasi partinin tanımına uyar? Bu partilerin adları acaba uyumsuz bir şekilde siyasi liderlerin etrafına toplanmış düzensiz ve çıkarıcı bölünmelerden mi etiketlenmektedir?” (Carbone ve Larouche St-Sauveur, 2006: 22). Böyle bir durum siyasi partilerin düşük kurumsallaşmasının gerçeğidir. Özellikle Gazibo (2007: 24) görüşü olarak bakarsak hangisi için “kurumsallaşma aktörlerin davranışlarını kanalize eden yapıları, kuralları ve prosedürleri varlıktadır” diyebiliriz. Elbette bu ülkede, siyasi partiler, kademeli olarak artmaktadır. Ancak bunların ülkenin siyasi ve demokratik hayata yararları

⁹¹ Bkz. Ordonnance n° 2010-84 du 16 décembre 2010 portant Charte des Partis Politiques, s. 1.

⁹² Bkz. Forum national de validation de la stratégie nationale de prévention des conflits. Contribution de la Coordination des Forces Démocratiques (CFD).

tartışılır. Ve partilere devletin *mali kaynak*⁹³ sağlmasına rağmen, bu partiler gerçekten kurumsal görevlerini yani demokrasiyi destekleme, kalkınma ve hukuk devletinin gerçekleşmesi için birden fazla faaliyetten geçerler. Öncelikle kendi mensuplarını eğiterek iyi bir vatandaş olmaları ve barışın korunması için her türlü fadakarlığı yapmaya hazır hal getirirler. Siyasi partilerdeki bu zayıf kurumsallaşma çok partili sistemin oturmaması siyasi liderlerin etkisinden kaynaklanmaktadır.

Çoğu zaman bu partiler liderlerini ticari sermaye ve iş imkânı veya siyasi çözüme kolayca erişebilmek için kullanırlar (herhangi bir türlü siyasi ittifak yoluyla). Nijer'de, siyasi partilerin çoğu demagojik karakterli sloganlar üretmektedir. Bunların hiçbir ideolojiye, hiçbir toplum projesine veya herhangi ulusal gelişim projelerine siyasi bir katkıları yok. Nijer'deki çok partili sistemin ilk dönemlerinde Grégoire (1994: 99) böyle bir ifade çıkmıştır: “Partiler ideolojik açıdan kesin bir alternatif yoktur ve hepsinin önerdiği toplum modelinde bir partinin diğer bir partiden fark yoktur. Seçmenler ideolojik konular veya toplumsal projeler yerine daha çok siyasilerle ilgilenmektedirler”. Olivier de Sardan (2016: 38) bunu eklenmiş “politik göçebelik” Fransa’ya göre Nijer’de çok daha fazla geliştirmiştir. Nijer, altıgen ideolojik savaşların tanımamaktadır”. Bu durum partilere olan güvensizlik ve siyasilere karşı güvensizlik olarak addedilmektedir. Nijer'de demokratik zayıflığın ve kırılmanın sebepleri nelerdir?

4.1.3. Hukukun Üstünlüğünün Zayıflaması ve Demokratik Çerçevenin Kırılabilirliği

Her şeyden önce hukukun üstünlüğü, kolektif ve bireysel hakların kullanılması, hiçbir ayrımcılık olmaksızın herkes için özgürlük, adalet, haysiyet, eşitlik, güvenlik gibi temel değerleri garanti eder. Ve bu hukukun üstünlüğünün teşviki ve saygısı olmaması demokratik bir çerçeve olamaz. 27-31 Ocak 2003 tarihleri arasında düzenlenen bu perspektifte, hatırlanması gereken bir husus, Agadez'de düzenlenen forum siyasi diyalogu kolaylaştırmak ve kültür anlayışıyla şiddetten uzaklaştırma bir forumudur. Forum sırasında, Demokratik Kuvvetleri Koordinasyonu (CFD),

⁹³ Parlamentoda temsil edilen siyasi partiler, vatandaşlık ve barışın korunması gibi çeşitli alanlarda üyelerini eğitime ve çalışmalarını sağlamak için her yıl bir devlet sübvansiyonu alırlar. Siyasi partilere verilen hibelerin toplam tutarı 1.282.500.000 FCFA olarak hesaplanmıştır (Bkz. <https://www.presidence.ne/bilan-axe-1/>, Erişim Tarihi: 15-10-2018).

hukukun üstünlüğünün zayıflığı ve Nijer'de demokratik çerçevenin kırılabilirliğiyle ilgili bir takım noktaları vurguladı⁹⁴:

- Vatandaşların her gün karşı karşıya kaldıkları sistematik insan hakları ihlalleri, küskünlüğü, isyan kıvrımlarını besleyen bir keyfîlik, dokunulmazlık, siyasi baskı ve etnik dışlama ortamı meydana getirmektedir.
- Kentin siyasi yönetimi hukukun üstünlüğü ilkeleriyle yemin eden ancak demokratik çerçeveyi zayıflatan bir durum ortaya çıkarmıştır. Bu durumda demokratik talepler sürekli gündemde olmuştur. Sonuç olarak geleceğe dair olabilecek bir yönetim ancak demokratik katılımı olacaktır.
- Vatandaşların yaşadığı ve yıllardır süren gelen anti-kamu politikaları ile en basit şekilde indirgenmiş evrensel güvensizliğin artık, günümüz küreselleşmesinin katkısı yoktur. Dinamizme uymayan siyasi oluşumlar ve bunun yanında marjinalleşen gruplara siyasi ortamda yer açmak için uluslararası bir ortama ihtiyaç var.

Sonuçta, Nijer demokratik sürecinin karşılaştığı asıl zorluk “devletin kendi vatandaşlarının maddi ve medeni haklarını sağlama yetersizliğidir. Aynı zamanda ekonomik, sosyal ve kültürel yetersizlik de mevcuttur. Bunun yanında bir diğer problem de demokratik standartlara uygun olarak yönetimin bir zorluğudur. Hükümetin yetersizliklerinden biri de kamu işlerini etkili ve şeffaf bir şekilde yönetilememesidir⁹⁵”. İyi yönetim meselesi tüm kamu politikalarının merkezinde ortaya koymaktadır. Devleti sürdürülebilir, sabit bir dengede tutmak ancak tek garantidir. Bu bağlamda Nijer'in idari, siyasi ve yargı denetiminin yetersizlikleri nelerdir?

4.1.4. İdari, Siyasi ve Yargı Yetersizlikleri Denetimi

İdari denetim yetersizliği CNS'den sonra Nijer demokratik sisteminin içinde bulunduğu yaralardan birini oluşturmaktadır. Gerçekten bu eksiklikleri idareciler nezdinde önemli bir kontrolün yapılmaması olarak açıklanmaktadır. Yönetimde yöneticilerin yaptırım cezalarının olmaması, yıllarca bu sonucun ortaya çıkmasına neden oldu. “Ekonomik yönetim, doğal kaynakların, kamu fonları, yolsuzluk ve yoksullukla ortaya çıkan kamu meselesinin yozlaşması

⁹⁴ Bkz. Forum national de validation de la stratégie nationale de prévention des conflits. Contribution de la Coordination des Forces Démocratiques (CFD).

⁹⁵ A.g.e.

ve patrimonyal yönetiminin sistematik olarak yağmalanmasıyla işaretlenmiştir⁹⁶. Bu durum başarısız bir yönetim ortaya çıkardı ve halkın yaşam koşullarının iyileştirilmesi noktasında devletin bazı çabalarına engel teşkil etti. Siyasi kontrol eksiklikleriyle ilgili, idarenin ve Cumhuriyet'in bazı önemli kurumlarının güçlü bir siyasallaşmayla ilgilendiler. Aslında şu anki siyasi sistem aşağı yukarı bu kurumları reddetmiştir: Cumhuriyet Konseyi, Ulusal Yargı Konseyi, Ulusal Siyasal Diyalog Konseyi, Üst İletişim Konseyi vb. Nijer'de Demokratik Karşılıklı Değişme için Bağımsız Siyasi Partilerin Cephesi (FPNAD) Başkanına göre⁹⁷:

“Başkanlık kabinesi bünyesinde müzakerecilerle kurulan aynı zamanda cumhurbaşkanlığı sistemi haline gelen rejimin doğasını saptıran hareket eden organları kuruldu. Ülkemiz tarihinde her zaman cumhurbaşkanlığı sistemini sorgulayabilecek heterojen yapı ve kişileri bir araya getirmiştir. (...) Yasaların ve yönetmeliklerin ihlali, rejimin uygulamalarını onaylamayı reddeden tüm örgüt ve derneklerin (siyasi partiler, STK'lar, sendikalar) sistematik ve ezeli bir şekilde ezilmesine yol açmıştır. Aynı düşüncedeki dini dernekler, geleneksel şeflikler ve meslek şirketleri için de geçerlidir. Bunun yanında sembolik örgütlerin infeedasyonu ve manipülasyonu için de durum farklı değildir. Ancak, her şeyden önce anayasal niteliklere el konulması Nijer halkının egemenlik haklarının reddedilmesi anlamına gelmektedir. Düzenli olarak kurulan konseyler yerine kamu görevlilerinin atanması ve Maradi'ye kısmi yerel seçimlerin yapılmasının reddedilmesi ve genel oy hakkının atlatılması, bunun çarpıcı bir örneğidir”.

Siyasi kontrol yetersizlikleri de *siyasal modernleşme* sorununu ortaya çıkarmaktadır: “Halkımızın kollektif seferberlik koşullarının yaratılmasına katkıda bulunabilecektir. Siyasi modernleşme terimi genellikle, merkezileşmiş ve güçlü bürokratik devletlerin işlevin ve devlet memurunun, liyakate dayalı işe alım temeliyle belirli bir disipline çerçevesinde ayrılmasıyla karakterize edilir. Kişisel olmayan bir yönetimle hiyerarşi içinde fonksiyonların uzmanlaşması ve teknik yeterlilik ile ortaya çıkarılmasına dayanır⁹⁸”. Nijer kurumlarının düzgün işleyişi siyasal modernleşmeye engel teşkil edenlerin, kolektif seferberliğin kapasitelerini besleyen eksikliklerin bilinmesi çözümün gerçekleşmesi anlamına gelir. Bu kötülükler içerisinde siyasi partilerin ve sivil toplumun rolünün yanlış anlaşılması; toplumsal düzeyde yaygın hala getirmiş. Vergi toplamak zayıflığı ve onun sık sık kişisel ve politik amaçları kullanması, bunun yanında terör

⁹⁶ Bkz. Forum national de validation de la stratégie nationale de prévention des conflits. Contribution de la Coordination des Forces Démocratiques (CFD).

⁹⁷ Hambally Dodo Oumarou'nun konuşması, yürüyüşü sırasında FRDDR (Demokratik Karşılıklı Değişme için Demokrasi ve Cumhuriyet'in Savunması) ve FPNAD toplantısının ardından, Niamey'de 31-Aralık 2017 tarihleri arasında Place Toumo'dan Place de la Concertation'a kadar.

⁹⁸ Nijer cumhurbaşkanı Issoufou Mahamadou'nun konuşması, kültürel rönesans programının doğrulaması için uzmanlar ulusal konferansının resmi açılışında, Niamey'deki Palais des Congrès'te 15 Şubat 2018.

örgütlerinin tehditleri; yargının zayıf kalması sıkıntılar ortaya çıkarmış. Bazen de siyasetin rehin tutulması; temel sosyal alanların sağladığı hizmetlerin miktar ve kalitesinin aşağı yakarı ihmal edilmesi ve bu alanlarda samimi, uzun vadeli politikaların olmaması; kendisine terk edilmiş bir gençlik vb. Kısaca siyasal modernleşmenin iyi bir seviyeye gelmesi için güçlü ve istikrarlı demokratik kurumların kurulması gerekir. Bu bağlamda Nijer cumhurbaşkanı şöyle der: “Modern demokrasilerin başarıları devletin gücüne ve zayıflığına yönelik başarılarla bağlıdır⁹⁹”. Başka bir deyişle, devletin gücü toplumsal bütünleşmede birey tanıtımını ve ekonomik, manevi, ahlaki ve maddi düzeydeki kişisel tatminini haklı çıkarır. Bu ulusal birliği güçlendirebilir, sosyal ilişkilerde adaleti sağlayabilir.

Yargı denetiminin yetersizliği konusunda: “Yargı kararları her zaman güven vermez, çünkü güçlünün hizmetinde olma izlenimini verir. Bunun için vatandaşların yargı ve genel olarak kurumlara güvenini zayıflatır¹⁰⁰”. Güçlü ve demokratik olmak isteyen herhangi bir devlet için yöneticiler, adaleti sosyal bir bütünlük ve refahın temel bir değeri olarak savunacaklar. Adalet, özgürce yaşamak isteyen onurlu bir insanın özlemlerinden biridir: “Bu değer tanıtımı, siyasal modernleşmenin en önemli faktörlerinden biridir. Bu bağımsız adalet izole edilmiş adaleti hukuk adına, egemen halklar adına, nihayete varılan bir öngörüdür¹⁰¹”. Bu adalet sistemi toplumun tüm kesimlerini kucaklayarak yasa önünde tüm kesimleri eşit tutarak somutluk sağlayabilir.

Yukarıdaki çeşitli noktaları dikkate alarak, Nijer'de çatışma kaynaklarının çoklu bir denklem içerisinde olduğu açıktır. Ve bu durum, şimdiki devlet yönetiminin karakteristik özellikleri nedeniyle, siyasi ve toplum dayanışma ve işbirliğinin teşvik edilmesine izin vermemektedir. Nijer bağlamında diğer sosyo-politik kriz biçimleri nelerdir?

4.2. Nijer'de Diğer Sosyo-Politik Kriz Biçimleri

Bu konunun özel çerçevesini dikkate alarak, öncelikle gıda krizlerinin yansıması ve Nijer'deki sosyo-politik iklim üzerindeki etkilerini tartışacağız. Bağımsız Ulusal Seçim Komisyonu ve biyometrik seçim dosyası etrafındaki davaları da analiz etmek başlıca konularımız arasında olacak. 2005 ve 2018 mali yasal uygulamalar etrafında sosyal protestolar

⁹⁹ Bkz. Nijer cumhurbaşkanı Issoufou Mahamadou'nun konuşması.

¹⁰⁰ Bkz. Forum national de validation de la stratégie nationale de prévention des conflits. Contribution de la Coordination des Forces Démocratiques (CFD).

¹⁰¹ Bkz. Nijer cumhurbaşkanı Issoufou Mahamadou'nun konuşması.

vurgulanacaktır. Bu protestolar STK'ların ve hatta bazen siyasi partilerin (aynı zamanda muhalefet ve başkanlık çoğunluğu) liderliğinde başlıca sosyal grupları kışkırttılar. Ayrıca, 2016 yılında özellikle Niamey şehrinde ticari tesislerin tahliyesinin sosyo-ekonomik etkisini üzerinde duracağımız konu olacak. Bu tahliye ekonomik aktörler (tüccarlar ve iş adamları) tarafından yasadışı olarak nitlendirilmiştir. Sonuç bölümünde ise güvenlik krizinin Nijer'deki sosyo-politik iklim üzerinde etkileri tartışılacak ve analiz edilecektir.

4.2.1. Gıda Krizlerinin Epizotleri ve Sosyo-Politik İklim Üzerindeki Etkisi

Yukarıda sıralanan kriz biçimleri gibi, Nijer'deki gıda krizlerinin de devletin özellikle demokrasinin iyi işleyişine zarar veren, sosyo-politik sonuçlara da sahip olduğu gözden kaçmamıştır. Bağımsızlıktan günümüze, diğer CILSS üyesi ülkeler gibi, Nijer gıda güvenliğini ortadan kaldırmayı mümkün kılan pek çok gıda politikası ve strateji belgeleri hazırladı. Aksine, Sahelyan bölgesindeki her yerde, konjonktürel olarak gıdaya olan güven kronikleşmiştir¹⁰² ve bu bölgedeki farklı devletlerin çabalara rağmen sıkıntı kendisini göstermiştir. Nijer'in özel durumu ise "Ülkenin uluslararası bağımsızlığından beri, Nijer'in farklı ekonomik ve sosyal kalkınma planlarında kırsal kalkınmaya her zaman bir öncelik tanınmaktadır. Sonuç olarak 70 yılın sonuna doğru, kırsal alan, ulusal ekonominin lokomotifi olmaktadır. 1974'ten 1981'e kadar, madencilik sektörü uranyum çok artırma nedeniyle bazı performanslar gerçekleşmiştir. Kırsal alan 1987-1991 beş yıllık planında büyüme rolünü yeniden almaktadır... 1980'li yılların başlangıcı Nijer'de karmaşık bir ekonomik kriz meydana gelmiştir. 1985'te oluşan ilk programın yapısal uyumu her yerde deva olarak algılanmaktadır çünkü ulusal hesaplar ve uzun süren büyüme yeniden dengelenmiştir" (Boureima, 2006: 5). Özellikle Nijer'in tarım politikaları hakkında konuşan, yani seçim ifadeleri (hedefe çevrilen) ve rehberlikler (çalışma modları tanıma) bu alanda devletin müdahalesi belirlenmesi, Boureima (2006: 9) aşağıdaki verilen sürelerle göre destekler:

- 1960- 1973: Sektörel kalkınmada devletin doğrudan müdahalesi.
- 1974-1983: Gıdanın kendi kendine yeterliliğini araştırma.
- 1984-1991: Endojen gelişim için halka sorumluluk verme.
- 1992-2000: Kırsal kalkınma politikasının ilke kılavuzu benimseme.
- 2000-2015: Kırsal kalkınma stratejisi benimseme.

¹⁰² Bkz. Seeda, Mensuel nigérien d'informations générales.

Bu cihazların kırsal alanlarda dağıtımı için Nijer devleti tarafından planlar, projeler, programlar ve tarımsal kalkınma stratejiler açısından bu beş farklı seçenekleri denemektedir. Kavramlarına geri dönelim. Kronik gıda güvensizliği ile bağlantılı olarak: “Elverişsiz ortamlarda yaşayan toplumların yapısal yoksulluk durumu, temel gıda ihtiyaçlarını karşılamak için kaynaklara erişmelerine izin vermez” (Gado vd., 2003). Konjonktürel olarak gıda güvensizliği ilgili : “Kuraklık, çekirge istilası, sel, salgın hastalık gibi çok daha tesadüfen olan ve geçici risk faktörlerine bağlıdır” (Gado, Chako et Maikorema, 2003). Konjonktürel olarak tipta gıda güvensizliğine gelince, son 40 yılda Nijer en az 10 kez ağır gıda krizleri maruz kalmıştır. Bazılarının sadece yerel veya bölgesel etkisi vardı. Diğerleri ulusal veya uluslararası çaptadır. İkisi de şiddeti ve süresi sebebiyle Nijerlilerin hafızasına kazınmıştır: 1973-74 (*Sojay meera* 1) ve 1984-85 (*El Bohari* 2).¹⁰³ Eğitim ve sağlık alanlarından harıç, Nijer’de devletin güçlü desteğine ihtiyaç duyulan bir alan varsa, tarım ve hayvancılıktan oluşan kırsal kesimdir. Bu sadece önemi için değil (zira INS 2011 istatistiklere göre, Nijer nüfusunun en az %80’i kırsal alanlarda yoğunlaşmıştır) aynı zamanda en az bu iki ana sebepler için:

- Ülkenin ekonomik merkezi olmasa bile, hayvancılık ve tarım uzun zamandır ekonomik faaliyetin kilit alanları olmuştur. Bu faaliyetlerin çoğunlukla kırsal alanlarda gerçekleştirildiği vurgulanmalıdır.
- Bir başka açıdan bakıldığında, kırsal nüfusun çabaları ve fedakârlıkları sayesinde, ülkenin önde gelen kadrolarının, özellikle siyasi ve entelektüel elitlerin, sosyal statülerini değiştirdikleri toplumlarının “kremi” haline gelmektedir.

Şu hâlde genel olarak Nijer’in gelişimi için ve özellikle bu tekrarlayan gıda krizlerine bir son vermek için, bu kırsal dünyayı harekete geçirmek, duyarlılaştırmak, denetlemek ve bu kaynaklara ulaşmak için gerekli kaynak ve teknikleri sağlamak tarımsal ve ormancılık-pastoral faaliyetlerinin gelişmesi önemlidir. Devletin yönetiminde kırsal dünyayla ortak etmek, ilişkilendirmek, dâhil etmek ve çalışmak, Nijer’de demokratik ve kapsayıcı bir yönetimin gerçekleştirilmesini mümkün kılacaktır.

¹⁰³ Bkz. Seeda, Mensuel nigérien d’informations générales.

4.2.2. Ulusal Bağımsız Seçim Komisyonu (CENI) ve Biyometrik Seçim Dosyası Etrafında Anlaşmazlık

Genellikle CENI olarak bilinen Ulusal Bağımsız Seçim Komisyonu, bir yandan seçim sayımını, seçim dosyası dikkatle hazırlanma ve yönetmesi (klasik veya biyometrik), diğer yandan seçim ve referandum operasyonlarının organizasyonu, gelişimi ve denetlemesi temel görevler yapılmaktadır. Biyometrik sayım aracılığıyla, CENI “kimliğine sahip kişileri listede ne yapmaktadır? Gelecek seçmenlerin kolayca tanımlanacağı doğum sertifikalarına, kimliklere ve seçmen kartlarına daha fazla erişebilecekleri mobil duruşmalar düzenlemektedir¹⁰⁴”. Nijer politik sınıfının aktörlerle CENI'nin kurumsallaşması etrafında çekişmeli doğası nedir?

4.2.2.1. Bağımsız Ulusal Seçim Komisyonu Etrafında Siyasi Sınıfın Dava Açılması

Nijer'de siyasal çoğulculuğun ortaya çıkmasından bu yana, seçimleri sadece örgütlenmeleri ve bundan sonra ortadan kalkmaları nedeniyle doğası gereği zayıf kurumsallaşmış organlar olan ad hoc veya koşullu CENI tarafından yürütülüyordu. 2016 yılında Nijer'in teknik ortakları, Uluslararası Frankofoni Örgütü (OIF), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Ulusal Demokratik Enstitü (NDI) tarafından yürütülen seçim sürecinin değerlendirmeleri yapıldı. Nitekim bu değerlendirmeler seçim metinlerinde eksiklikler bulmuş ve tımarlama ihtiyacını, hatta Nijer seçim sistemini ıslah etmeyi tavsiye etmiştir. CNDP, 4 ve 6 Ekim 2016 tarihlerinde düzenlenen bu son oturumları takiben, Nijer'deki seçim sistemini ve onu yöneten çeşitli metinleri düşünmeye başlamak için böyle bir şey önerdi. CNDP'nin sonuçlarının takibi olarak 23 Kasım 2016 tarih ve n°00187/PM sayılı kararı ile başbakanlık bünyesinde geçici bir komite kurulmuştur. Bu komite, devlet, İçişleri, Kamu Güvenliği, Ademi Merkeziyet ve Olağan ve Diyanet İşleri Bakanlığı kararıyla bir komite tarafından hazırlanan teknik döküman temelinde çalışmıştır ve seçim meselelerinden sorumlu ve alt bölgedeki diğer ülkelerin deneyimlerine dayanarak farklı öneriler sunmuştur. Bu farklı öneriler şunlardır¹⁰⁵:

- Seçim metinlerinin yeniden biçimlendirmesi ve uyumlaştırılması;
- Seçim sürecindeki bazı gecikmelerin gözden geçirilmesi;
- Bağımsız ve Daimî Ulusal Seçim Komisyonunun oluşturulması;

¹⁰⁴ CENI, Audiences publiques sur la vulgarisation des reformes des textes électoraux intervenues en 2017, le 25 Janvier 2018 à Maradi.

¹⁰⁵ CENI Komiseri Boukari Issa'nın konuşması, 2017'de müdahale eden seçim metinlerinin reformlarının yaygınlaştırılması konulu halka açık oturumlar vesilesiyle, Niamey'de, Afrika Hall Salonu, 28 Şubat 2018.

- Biyometrik seçmen kartlarıyla takip edilen güvenilir bir biyometrik seçim dosyasının tanıtılması;
- Tüm oy pusulasılar için tek bir bülten kurması;
- Devlet tarafından seçim sürecinin finanse edilmesi.

Nijer'de seçim yasasını taşıyan 14 Ağustos 2017-64 sayılı Organik Kanun hükümlerine tabi olan Bağımsız Seçim Komisyonu'nun (CENI) kurulmasına izin verildi. Bu yeni CENI'nin bileşimi, NDI'nin sosyolojik ve aritmetik tekliflerine cevap vermektedir. Nitekim NDI, bölgeler ve Niamey'de büyük bir forum düzenledikten sonra kalıcı bir CENI yaratma ihtiyacını ve büyüklüğünü gözden geçirme ihtiyacını dile getirdi. Bunun yerine tüm yüz yedi (107) siyasi parti (Nijer Ulusal Egemenlik Konferansı'nda, orada yirmi beş siyasi parti sayıldı) orada oturmak zorunda kalıyor. Bunun yanında çok fazla maliyet gerektiriyor, on üç (13) üyeden oluşan bir Komisyonu seçmeliyiz. Böylece, şu anki CENI şöyledir:

- Sivil toplumun bir (1) temsilcisi;
- Kadın Derneğinin bir (1) temsilcisi;
- İçişleri Bakanlığı'ndan bir (1) temsilci;
- Ulusal Bilişim Müdürlüğü bir (1) temsilcisi;
- Cumhuriyet Başkanlığı'ndan bir (1) temsilci;
- Başbakanın bir (1) temsilcisi;
- İktidardaki siyasi çoğunluğun üç (3) temsilcisi;
- Siyasi muhalefetin üç (3) temsilcisi.

Bu oluşumda, bağlı olmayan tarafların üyelerinin görünmediği belirtilmelidir. Anayasa, bu CENI'de temsil edilmesini sağlamadığı için temsil edilmiyorlar. Bununla birlikte, yeni CENI'nin kurulmasının mutabakat olmadığı için, muhalefet partileri üç (3) temsilci bu seçim kurumuna göndermeyi reddediyorlar. Bağlı olmayan siyasi partilerle muhalefet boykot ediyor. Yeni seçim yasası ve CENI ile olan güçlü anlaşmazlığını gösteriyor. Onlara göre, on üç (10) üyeden on (10) üyeyi iktidar parti müttefiklerine aittir. Bu nedenle, 2021 seçimlerine böyle bir yapının varlığıyla gitmemekle tehdit ediyorlar. FPNAD başkanı Hambally Dodo Oumarou şu şekilde ifade etmektedir: “*Özel bir seçim yasasını ve CENI'yi hoşnutsuzluğun aktivasyonuna katkıda bulunan ve Nijer politik sınıfını derinden bölen emirlerle verme teşebbüsü, bugün kimsenin sonuçları tahmin edemediği gelecekteki çatışmalar için bir durum yaratıyor*”.

Mevcut politik rejimin gerçek bir siyasi diyalogunun, hareketi veya ittifakı olmayan diğer partilerle reddedilmesine neden oldu. Bunu gelecekteki seçimleri yönetecek mekanizmaların (muhalif olmayan bir seçim yasası, muhalefet ve bağlı olmayan kuruluşlar tarafından itiraz edilen bir CENI) hayata geçirileceği yolla ilk bakışta görülebilir. Bu rejimde, CNDP'nin bir tür tasfiyesi bile var. PND Aweweya başkanı ve bağlı olmayalar grubunun üyesi Soumaila Amadou konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde ifade ediyor:

“Cumhurbaşkanı Tandja zamanında Nijer siyasi sınıfı arasındaki fikir birliği şu şekilde elde edilir: CNDP'deki oturum sırasında, maddelerin okunması geçer. Farklı gruplar, oybirliği olmayan veya kusurları, eksiklikleri olan maddeleri not almakta ve değiştirmektedir. Genellikle sabahtan gece yarısına kadar üç gün boyunca tartışırız. O tarihte, devlet meseleleri, ulusal çıkarlardan bahsediyoruz. Çok sayıda soru ve tartışmayı gündeme getiren mevcut CENI'nin kompozisyonuna kıyasla, Tandja döneminde CENI Başkanının seçimi şu şekildedir: CNDP'ye beş hâkimi bir listesi sunulmaktadır. CNDP soruşturmaları yürütür ve oybirliğiyle üç sulh hâkimi seçer ve bu sulh hâkimlerinden sonra cumhurbaşkanı, CENI'nin başkanı ve seçilmeyen iki sulh hâkimi arasından birini seçer diğeri başkan yardımcısı tasdik etti. Öte yandan bugün CENI başkanlık seçimi için, muhalefet ve ona bağlı olmayanlar konuyla ilişkili değildir. Komiteleri oluşturdular ve onlara uyan CENI başkanını seçtiler. Analiz yapıldığında şu anki CENI üyelerinin esas olarak politik iktidar olduğunu anlayacaktır”.

Bunlar muhalefet partileri ve muhalefete bağlı olmayanların da önderliğini yaptı. Hatırda tutulması gereken, protesto ve itiraz yürüyüşlerinin düzenlenmesi, sloganlar yoluyla, seçim yasası ve CENI ile anlaşmazlıklar¹⁰⁶:

*Seçim yasalarının tecavüzcüleri yazıklar olsun!
Seçim hileleri yazıklar olsun!
Seçim dolandırıcılarına yazıklar olsun!
Anayasaya aykırı CENI'ye yazıklar olsun!
Demokratik olmayan CENI'ye yazıklar olsun!
Dâhil olmayan ve kabul etmeyen CENI'ye hayır!*

Muhalefet ve iktidara gelen partileri arasında 2016'dan bu yana seçim ihtilâflı için gerçekten ne yol açtı? Muhalefetin, gergin sosyo-politik iklimi sakinleştirmek için politik iktidara katılma konusundaki kategorik reddini ne açıklar?

¹⁰⁶ Bkz. Déclaration de la marche suivie de meeting du FRDDR et du FPNAD.

4.2.2.2. Biyometrik Seçim Dosyası Etrafında Siyasi Sınıf Anlaşmazlığı

2011'den günümüze kadar, siyasi partilerin dikkati biyometrik bir seçim dosyasının detaylandırılmasına yönelmiştir. Bu siyasi aktörler arasında oybirliği ile düzenlenebilecek şeffaf seçimleri örgütlemek için, Nijer'de seçim anlaşmazlıklarının seçimlerde var olduğu neredeyse her zaman bilinmektedir. Bunun için CEFEB adı verilen Biyometri Seçim Dosyası Düzenleme Komitesi kuruldu. Bu komite, yeteneklerinin güçlendirilmesi için Abdoul Karim Moussa Bocar Sy'nin de sözlerinde görülmektedir: “*komşu ülkelere ve hatta Gana, Fildişi Sahili'ne deneylerinden öğrenmek için biyometrik seçim dosyası açısından çalışma gezileri yapmak zorunda kaldı. Ve bu çerçeveyi bu seviyeye Nijer'deki CENI'ye getirdi*”. Ancak ne yazık ki bu biyometrik dosyanın seçeneği muhalefet ve bağlı olmayan taraflar tarafından reddedildiği için terk edildi. Onlar bu yeni düzene kişisel nedenlerden dolayı (daha fazla veya daha az objektif) bağlı kalmadı. CENI'yi, bildiği geleneksel seçim dosyasına geri döndürme zamanına zorladı. Böylece, 2016 seçimleri bağlamında, biyometrik bir seçim dosyasının yokluğunda geleneksel seçim dosyasını düzeltmek için OIF uzmanlarını çağırıyor. Bu dosyayla, bir seçim dosyası olan 2021 genel seçimleri için benimseme fikrinde bu seçimlere gitmek için siyasi partiler arasında belirli bir fikir birliği veya uzlaşma bulunmuştur.

Zorlu bir bağlamda ve özellikle de sinerji içinde çalışarak enerjileri birleştirmekle ilgili endişe, 2016 yerel ve genel seçimlerinin arifesinde *Direnış Vatandaşı* olarak adlandırılan bir kolektif olarak kuruldu. Örgütsel koşullar çok şeffaf değildi ve pek çok endişeyi dile getirdi. Bu kolektif, sadece bir hatırlatmak için, “*Sauvons le Nijer*” grubunun küllerinden doğmuştur. Uygulaması haklı çıkmıştır ki bu seçimler gerçekten demokratik ilkeler temelinde örgütlenebilir. Nijer politik sınıfının seçmen kütüğü etrafındaki aktörleri arasındaki sürekli anlaşmazlık, onları gerçeklere göre bugün için olmayan derin bir krize sürükledi. Bu dosya “seçim sahtekârlığı ya da diğer sorunların çözümünde her derde deva değil. Seçimlerde şeffaflığı teşvik edecek hükümler olmalıyız¹⁰⁷”. Böylece, yedinci Cumhuriyet'i rejiminin iktidar çoğunluğunun partilerini oluşturan MRN, muhalefet partilerini “CENI'nin çalışmalarını ertelemeyi ve CENI'nin bir biyometrik seçmen kütüğünün kurulması olasılığı¹⁰⁸” evlat edinmek suçlamaktadır. Muhalefet partilerinin CNDP'nin çalışmalarına katılmama ya da temsilcilerini CENI'ye göndermeme konusundaki

¹⁰⁷ CENI, 2017'de müdahale eden seçim metinlerine yönelik reformların yaygınlaştırılmasıyla ilgili kamuya açık oturumlar, Dosso'da 23 Ocak 2018.

¹⁰⁸ Journal Le Sahel N° 9479 du jeudi 15 février 2018, s. 5.

tavrının mevcut açıklaması nedir? Çalışmanın anketi yaparken görüşülen muhalif aktörlerin birçoğu, iktidardaki iktidarın diktatör davranışları nedeniyle liderlerinin sürgünde kalması nedeniyle CNDP ve CENI'ye karşı tutumlarını haklı çıkarmaktadır. Ayrıca, Nijer'de hâlihazırda geçerli olan gergin ve zararlı siyasi iklimlerin temelinde olmakla suçlanıyorlar.

Sosyo-ekonomik (ve hatta politik) yönüyle ilgili olarak başka bir açıdan, sosyo-politik güçlerin politik iktidar tarafından alınan “popüler olmayan” önlemlerden duydukları hoşnutsuzlukları gösterme tepkileri nelerdi? Başka bir deyişle, yıllardır STK'ların (yüksek yaşam maliyetine karşı mücadelede müdahale eden) ve yönetim çerçevesindeki siyasi partiler (muhalefet ve bağlı olmayanlar) tarafından üstlenilen vatandaşlık eylemleri nelerdir?

4.2.3. Nijer'de 2005 ve 2018 Maliye Yasası: Zenginler için Bir Kazanç Kaynağı ve/veya Nüfusun Dezavantajlı ve Zedelenebilirler Kısımlarına Vergi Yükü?

Bir yasa halkın çıkarı için mi yoksa onu bastırmak için mi yapılır? Nijer'deki 2005 ve 2018 mali yasalarının aşağıdaki karşılaştırmalı analizi bize bu konu hakkında daha fazla bilgi verecektir. Bu finans yasalarına karşı halk popüler protesto hareketlerine yol açan sosyo-politik güçlerin devlet tarafından yapılması gereken görüşüp konuşma olmadığını gösterilecektir. Başka bir deyişle, bu finans yasaları üzerindeki tartışmalar, sosyo-politik güçler ve yürütme gücü arasında derin bir uyumsuzluğa dönüştü. Vatandaşla iktidar bir araya getiriyor. Fakat iktidar, bu tartışmaya bir son verip “açık ve yapıcı” diyalogu tersine çeviriyor. Belge gücü, sosyo-politik hareketlere ve anlaşmazlıklara yol açmaktadır, şöyle ifade edilmektedir: “kuvvet argümanın kuvveti üzerinde hâkim olmuştur”. Bunu halk milislerinin sokaklara çıkmasına sebep oldu.

4.2.3.1. 2005 Mali Yasasının Olay İncelemesi: Hatırlanması Gereken Dersleri

İzlenecek olan analiz ilk olarak 2005 finans yasasının uygulanmasının açıklayıcı bağlamını ilgilendirecektir. Çok fazla gecikme olmadan, Nijer'de iyi bir sosyo-politik yönetim ortamı yaratmak amacıyla, muhalefet ve bağlı olmayan partileriyle iş birliği içinde, Koalisyon Kalite Eşitliğini pahalı hayata karşı yönlendiren yurttaşlık mücadelesine ilgi duyacağız.

4.2.3.1.1. 2005 Mali Yasasının Uygulanması için Açıklayıcı Bağlam

2004 yılı sonunda Ulusal Meclis, bütçe oturumu sırasında 2005 bütçe kanununun kabul edilmesi aynı zamanda Nijer'deki seçim kampanyası dönemine denk gelmiştir. Ortaya çıkan

durum ya da önemli siyasi riskler göz önüne alındığında, hükümet, Breton Woods kurumlarının önerdiği masraftan kısma ölçümlerini dikkate almadan bu bütçe yasasını kabul etmiştir. Çünkü bu ölçümlerin seçim döneminde dikkate alınması halinde, seçmenlerin davranışlarının farklı olabileceğini biliyordu. Böylece seçimler sonucunda cumhurbaşkanının görev süresinin uzatılması isabtlı oldu. Yetki yenilendiğinde, başbakan de yenilendi, yeni hükümetin ilk eylemi 2005 bütçe kanununu, uygulanmadan önce sistematik bir şekilde gözden geçirmek oldu.

Bu mali yıl bağlamındaki en çarpıcı unsur, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'nun Nijer hükümetine önerdiği masraftan kısma vergi ölçümlerinin getirilmesi ile karakterize edildi. Gerçekten de, bu ölçümleri temel olarak Katma Değer Vergisi'ni (KDV), özellikle temel ihtiyaçlar (süt, pirinç, şeker, su, elektrik vb.) üzerinde genişletmeyi amaçlamıştır. Başka bir deyişle, KDV nedeniyle bu ürünlerin fiyatları yaklaşık %19'luk bir yükseliş yaşanacaktır. Bunun, geçimi hâlihazırda çok ilkel ve istikrarsız olan savunmasız nüfusun durumunu daha da kötüleştirme muhtemeldir. Bu, tüketici derneklerinin birbirleriyle iletişim kurması birbirlerine danışmasını ve Nijer'de *yüksek yaşam maliyetine karşı Kalite Eşitliği Koalisyonu* adı verilen bir sosyal cephenin oluşturmasını neden oldu. Bu Koalisyon ilk önce hemen hemen bütün alanların sosyal katmanlarıyla temas kurdu. Büyük Nijerli halkı arasında bilgi ve farkındalık çalışması üzerinde bu ölçümler öngörülebilir etkiye teşvik etmiştir. Genel olarak bu insanların doğası gereği vatandaşı olduğu vizyon ya da mücadele yöntemine bağlı kalmasını sağlamıştır. Yurtiçinde Sorumlu Vatandaşlık Hareketi (MPCR) başkanının belirttiği gibi, bu koalisyonun önemli isimlerinden biri o zamanda:

“Bu tedbirlerin içeriği için cumhurbaşkanına bir mektup yazılmış. Ardından, hükümetin tepkilerini ölçmek için bir zaman tanındı. Sonunda bu da başarısız oldu ve 15 Mart 2005 gününü Dünya Tüketicileri Günüyle aynı zamana denk getirdik. Nijer'de tüketicileri, hükümet tarafından 2005 bütçe kanunu çerçevesinde uygulamaya konulan bu mali ölçümlerin kaynaklanan bu durumla ilgili kaygılarını dile getirmek için seferber eden ilk fırsattı” (Nouhou Mahamadou Arzika ile kişisel iletişim, 15 Eylül 2018).

15 Mart 2005'te, Koalisyon Eşitliği Kalitesi'nin hayat pahalılığına karşı yürüttüğü bu hareket, yalnızca sivil toplum örgütleri tarafından düzenlenen ilk tarihsel hareketlerden biridir. Nijer'de sosyo-politik yönetimin yeniden düzenlenmesinin de belirleyici olduğu bir gerçektir. Gazibo (2007: 28) şöyle der: “Sivil topluma üye talep eden diğer kurumlar sosyal sorunları için kendilerine bayrak yapmaktadırlar. Koalisyon Kalite platformu ve Nijer'in Sivil Toplum

Demokratik Koordinasyonu (CDSCN) gibi kuruluşlar “açlığa karşı” ya da “hayat pahalılığına karşı” olan platformlardır. İlk protesto yürüyüşünü düzenleyen organize eden gruplar arasında yer alırlar. Yoksullara ücretsiz gıda dağıtımı ve özellikle önemli tüketim mallarının fiyat istikrarı gibi sağlanması için tedbir alırlar”. Bu süreçten sonra siyasi otorite toplumsal güç olan aktörlerin farkına vardı. Bu aktörlerin rolü, demokratik yönetim kurulması için bir karşı-güç meydana getirmektir.

4.2.3.1.2. Muhalefete Bağlı Olmayan Partiler ve Sivil Toplum Eşitliğine Dayalı Pahalı Yaşama Karşı Vatandaş Mücadelesinin Sosyo-Politik Yönetim İlgisi

Hükümet, birkaç toplumsal karışıklıktan sonra Koalisyona bağlı aktörlerinin tutuklanmasıyla sonuçlanan (her şeyden önce onları hapisshaneden serbest bırakarak) görüşmelere katılmayı kabul etti. O zaman muhalefet partilerinin mali yasa etrafındaki sivil toplum örgütleri arasındaki *diyalogu kolaylaştırmak için*¹⁰⁹ oynadığı temel rolün dikkate alınması önemlidir. Bu diyalog, Koalisyon hükümetiyle arasında 18 Nisan 2005 tarihinde bir anlaşma imzalanmasına yol açtı. Hükümet geçmiş eylemleri gözden geçirmeyi taahhüt eder. Koalisyonun aktörleri, ortaklıkların çeşitlendirilmesi madencilik ve petrol kaynaklarının değerlendirilmesi ve yeniden ele alınmasını arzu ediyor. Önerilen yeni yaklaşımları tanıtmaya çalışarak yönetim paradigmasının gözden geçirilmesini önerir (alternatif teklifler). Devletin ek kaynaklara sahip olmasına izin vererek bu kaynakların sömürülmeden elde edilen ürünlerin pazarlanmasını sağlamıştır.

Böylelikle, 2006 yılında Nijer devleti kendi halkını yararlanmak için *madencilik ve petrol kodlarının*¹¹⁰ revize edilmesini taahhüt etmiştir. Ondan sonra Nijer devletinin yasal durumu gözden geçirilmiş, geriye kalan sadece uygulanması kalmıştır. Bu yeni kodların uygulanması

¹⁰⁹ Gerçekler, bu siyasi muhalefetin bu kriz kararındaki tarihsel rolünün tesadüfi veya ilgisiz olmadığını gösterdi. Gerçekten de, yürütme ve sosyal güçler arasındaki bu anlaşmadan ayrı olarak, muhalefetin bu arabuluculuğu, PNDS-Tarayya liderlerinin (o zamanki muhalefetin ana partisi) cumhurbaşkanı ile yeni bir politik tartışmalar evresine başlamasını sağlamış olurdu. Aynı zamanda muhalefet ve hükümet arasında bir uzlaşma sağladı. Başbakan aleyhinde (ancak ana iktidar partisinin bir üyesiydi) başarılı bir kınama hareketine yol açan bir uzlaşmadır. Başkanlık sarayındaki Cumhurbaşkanı ile muhalefetin lideri arasındaki sık ve düzenli toplantıları da hatırlarız. Bu toplantılar, cumhurbaşkanının, anayasaya aykırı addedilen üçüncü bir terim “Ta Zartché” arama niyetlerini açıkça reddettiği 2009 yılına kadar sona ermeyecektir. Bu hükümet, muhalefet ve sosyal güçler arasında şiddetli bir mücadele yarattı ve 10 Şubat 2010'da bir askeri darbeye yol açtı.

¹¹⁰ Bu kodların ilk ve son versiyonu, 1993'ten bu yana, Ulusal Egemenlik Konferansı'nı derhal izleyerek, siyasi geçiş döneminde ortaya çıkmaktadır. Konferans'ta bu kodları geliştirmek için bir çerçeve oluşturuldu. Aksi takdirde, Nijer'in bağımsızlığından beri böyle bir çerçevelenme yoktu (Bkz. Nouhou Mahamadou Arzika ile görüşme).

bağlamında, ortakların çeşitlendirilmesi revizyonun ayrılmaz bir parçası olduğu belirtilmelidir. Gerçekten, çeşitlilik Nijer'in diğer ortaklıklara ve yeni deneyimlere açılmasını gerektirmektedir: “Nijer, uranyum madeninde dünyanın üçüncü büyük üreticisidir. Fransız şirketi Areva 30 yıldır uranyum üretimini tekeline almıştır. Nijer hükümeti 2007 yılı başlarında bu tekeli ortadan kaldırmaya karar almıştır. Uranyum ve petrol için yeni lisanslar verip petrol fiyat artışını sağlamak ve uranyum gibi temiz enerji kaynağını yeniden değerlemek Fransız şirketi Areva'ya 300 ton uranyum istemiştir” (Gazibo, 2007: 31). Dolayısıyla, ülkenin bağımsızlığından sonra ilk defa Areva'yı madencilik alanında tek bırakmayacaktır. Örneğin yeni petrol kodu için maliyet paylaşımı ve konum kavramını ortaya koymuştur. Nijer için, Haziran 2008'de Çin şirketi CNPC (Çin Ulusal Petrol Şirketi) tarafından verilen 300 milyon dolarlık bir gelir elde etmesini sağlamıştır. O dönem hükümete büyük bir katkıydı ve hiçbir zaman bütçe desteği ortaklığında bu kadar para alınmadı. Özetle bu millet mücadelesi, siyasi otoritelerin ülkenin maden kaynaklarının yüksek potansiyeline sahip olduğunu göstermiştir. Devletin kalkınma politikalarının gerçekleştirilmesini sağlamak için öncülük etmişlerdir. Dolayısıyla artık devlet vergilerini sadece vatandaşların vergileri üzerine dayandırmak zorunda kalmamıştır. 2018 mali kanununun durumu nedir? Açıklayıcı uygulama bağlamını göz önünde bulundurarak, bu 2018 mali yılı ile 2005 yılı arasındaki farklılıklar nelerdir?

4.2.3.2. 2018 Mali Yasanın İncelenmesi: Alınması Gereken Dersler

İlk olarak, 2018 mali yasasının uygulanması için gerekli ortam tartışılacaktır. Ardından Nijer'deki sosyo-politik yönetim ortamı oluşturmak için muhalefet ve muhalefet dışı partilerin halk mücadelesini analiz etmek soru işareti olacaktır.

4.2.3.2.1. 2018 Mali Yasanın Uygulanması için Açıklayıcı Bağlam

STK aktörler tarafından “aşağılık ve antisosyal” olarak nitelendirilen bir yasa olan 2018 mali yasasına değinelim. Gerçekten de, STK'lar tarafından oy birliği ile reddi yönünde karar verilmesine rağmen, bu yasa iktidardaki çoğunluğa ait milletvekilleri tarafından büyük ölçüde onaylandı. Nijerlilerin büyük çoğunluğu ihanete uğradıklarını ve terk edildiklerini düşündüler. Nijer halkına son derece ağır gelecek ve halk üzerinde vergi yükünü artıracak bir yasa meydana gelmiştir. Buna ek olarak aynı yasa telefon şirketleri, pazarlamacılar ve hidrokarbon sektörünün bağımsız promotörleri gibi küresel ölçekli şirketlere “devasa vergi hediyeleri” vermektedir. Aynı

STK aktörlerine göre, bu 2018 maliye yasasında yer alan mali önlemler, özellikle endişe duydukları ölçüde nüfusun popüler alanlarını tehlikeli ve doğrudan etkileyecek hükümlerdir¹¹¹:

- Bundan böyle elektrik şebekesine veya otonom bir elektrik enerjisi sistemine bağlı bir sayaç olan tüm kişiler tarafından ödenmesi gereken bir ev vergisi oluşturulması. Bu vergi, ev sahipleri, kiracılar veya orada yaşayan insanlar için geçerlidir.
- Sentetik vergi oranının ticari faaliyetler için %2'den %5'e, hizmetler için %3'ten %7'ye yükseltilmesi, ticaret için en az 60.000 FCFA ve hizmetler için 80.000 FCFA'nın belirlenmesi ile birlikte hizmet.
- Artık mal ve yolcuların karayolu taşımacılığına, kırsal üreticilerin satın alınmasından sonra tarım ürünlerinin pazarlanmasıyla uğraşan tüccarların yaptıkları davalara, daha önce muaf tutulmuş olan gıda maddeleri, tarımsal girdiler, okul malzemeleri gibi muhtelif ürünlere, uygulanacak Katma Değer Vergisi (KDV) temelini genişletilmesi.
- Devletin özel alanına ait arazinin devri için temel fiyatın yeniden değerlendirilmesi.
- Gayrimenkul transferlerinin sermaye kazançları hakkında asgari bir vergi tahsilatı teşkil edilmesi.
- Herhangi bir yasallaştırılmış belgede, maluliyet altında 200 FCFA'nın damgalanması.
- Her bir hak sahibi tarafından toplanan net pay için ölüm başına belirli transfer vergi oranlarının güncellenmesi ve azaltılması.

Yeni mali yasasının en fakir vergi mükelleflerini, yani hizmet bakımından devletten daha azını alanlar hedef aldığını belirtmek gerekir. Nijer hükümetinin bu konudaki affedilemez hatası, STK' aktörlerine göre, *TATTIE*¹¹² adı verilen Gelen Uluslararası Trafik Sonlandırması üzerine verginin kaldırılması ve verginin toptan¹¹³ tutarı üzerinden hesaplanmasının oranları ve modalitelerinin revize edilmesi gibi görünmektedir. Durumu, hükümetin, yoksulların vergi mükelleflerinin büyük yabancı çokuluslu şirketler için vergi hediyelediği ödemesine yönelik az çok gizli iradesini yansıtmaktadır. Bu yetkililerin şirketlerin çıkarlarını halkın aleyhine olan

¹¹¹ Bkz. Mémorandum du Cadre de coordination des actions de la société civile.

¹¹² Yeni 2018 tarihli mali yasasında “Nijer hükümeti tarafından sunulan vergi hediyelediği, TATTIE'nin sindirmesi nedeniyle tek telefon şirketleri için yaklaşık 29 milyar FCFA tutarındadır” (Bkz. Mémorandum du Cadre de Coordination des Actions de la Société Civile).

¹¹³ CCASC Memorandumdaki aynı açıklamaya göre “Petrol ve gaz sektöründeki belirleyiciler ve bağımsız teşvikçiler için asgari yassı vergi oranlarının değişmesiyle ilgili 15 milyar FCFA parası bir “eksiklik” tahmin edilmektedir”.

ayrıcalıklarına karşı korumak ve savunmak için belirli bir eğilimi mükemmel bir şekilde göstermektedir. Bir parantez açacak olursak:

- 2006 nolu madencilik yasasının uygulanmasını reddeden ve hala yarım yüzyıl boyunca (1971'den günümüze) Nijer uranyumundan bir sözleşmeyi imzalamadan devam eden Fransız nükleer şirketi Areva haklarını geri kazanmak için Nijer devlete fayda sağlayabilir.
- Nijer'de olan yabancı telefon şirketleri de tüm dünyada uygulanan belirli vergileri ödemeyi reddediyor.
- Nijerliler'in, çokuluslulara, hükümetlerin sıradan vatandaşlardan daha fazla yararlandığı bu kıymetli madenden (altın) var olduğunu bile bilmiyor olabilir.

Gerçekleri Nijer'in neden yerleşmiş büyük yabancı şirketler için gerçek bir eldorado haline geldiğini açıklıyor gibi görünüyor. Bu şirketler çeşitli yasal vergi avantajlarından yararlanırlar ve aynı zamanda hizmetlerin kalite kontrolü, çevre koşulları ve devlete yönelik faydalar bakımından yetkililerin tam kayıtsızlıklarından yararlanırlar. Yürütme istediği şeyin aksine, 2018 bütçe kanununun içerdiği mali önlemlerin alt bölgedeki ekonomik durgunluk, emtia fiyatlarındaki düşüş, özellikle petrol ve uranyum tarafından açıklandığına inandırmaya çalışıyor. 2018 bütçesinin farklı başlıklarını incelerken, hükümet harcamalarını azaltmak için herhangi bir eylem yapılmadığını açıkça göstermektedir. Ayrıca başkanlık, danışman ve her tür temsilcinin¹¹⁴ katıldığı büyük bir atama ile en yüksek makamlarca sürdürülen hayali işlerin uygulamasına son vermek için herhangi bir eylem yapılmamıştır. Kamu kaynakları etkili bir şekilde yönetilirse, bu durum devlet bütçesine önemli bir destek sağlayabilir.

Ayrıca, 16 Mart 2018 Cuma tarihli Posta, Telekomünikasyon ve Dijital Ekonomi Bakanlığı'na bağlı Bakanlar Konseyi tebliğine göre, bu Konsey, 27 Şubat 2015 tarihli kararnameyi değiştiren ve ekleyen n°2015-095/PRN/MPT/EN taslak kararı incelemiş ve kabul etmiştir. Bu karar, uluslararası tek yönlü ağ geçidi sisteminin idari ve teknik yönetiminin yanı sıra uluslararası çağrı Nijer'den ve/veya Nijer'e gelen ve giden trafiğinin ücretlendirilmesine ilişkin ilke ve usulleri de belirler. 27 Şubat 2015 tarihli kararnamede yapılan değişiklik, Gelen Uluslararası Trafik'in Sona Ermesi Hakkında Vergi'nin (TATTIE) kaldırılmasından sonra

¹¹⁴ Belli kurum ve bakanlıklara tahsis edilen bütçelerin incelenmesi: özellikle Cumhurbaşkanlığı, Ulusal Meclis, Maliye, İçişleri ve Savunma bakanlıkları 55 milyar FCFA tasarruf etmenin mümkün olduğunu göstermektedir. Bu para, yeni bir başkanlık sarayının inşası, çeşitli idari binaların inşası, ulaşım araçlarının satın alınması vb. gibi gereksiz veya prestijli harcamalara harcanır (Bkz. Mémorandum du Cadre de Coordination des Actions de la Société Civile).

gerçekleşti. Bu taslak kararnamenin kabul edilmesi, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdakilere izin vermeyi amaçlamaktadır:

- Vergi tabanını genişleterek devlet gelirlerinde artış;
- İletişim ağlarında ulusal kapsama alanını artırmak için altyapı yatırımlarına yeniden canlanma;
- Nijer'de uluslararası telefon görüşmelerinin maliyetinde bir azalma.

Bakanlar Konseyi'nin bu tebliğini incelerken, hükümetin Nijer'den giden ya da Nijer'e gelen aramaların maliyetini azaltmak için TATIE'den vazgeçmeye veya bastırmaya karar verdiği anlaşılmaktadır. Kapsamın genişletilmesi, yoksun bölgelerin tüm bölgelerinin telefonuna erişime izin verecektir. Aynı zamanda, tebliğ ifadesiyle, şirketlerin gelirlerini ve devletin vergi gelirlerini arttıracak olan vergi tabanını da arttıracaktır. TATIE'nin ortadan kaldırılmasıyla ilgili olarak, STK'lar aktörlerinin hükümete karşı bakış açılarının çelişmesine yol açan ikili bir söylem vardır. Gerçekten de, siyasi yetkililer Nijer'in TATTIE'yi kullanması için tek UEMOA ülkesi olduğuna ve bu durumun kaldırılmasının telefon kapsamını genişleteceğine, devlet vergi gelirlerinde ve telefon şirketlerinin sayısında artış olacağına inandırmaya çalışıyor. Bu kaldırma her iki tarafa da fayda sağlayacaktır. STK'lar aktörleri için bu kaldırma devlet için bir gelir kaybıdır. “Çünkü TATIE bölgedeki ülkelerin çoğunun aldığı bir vergidir ve bu verginin kaldırılması, Orange-Niger otoritelerinin bariz nedenlerle herhangi bir şeyi reddedemeyeceği bir Fransız şirketin Genel Müdürü tarafından yürütülen gizli manevralar ve müzakereler sonucunda gerçekleşti¹¹⁵”. Bu düzeyde konuyla ilgili, sadece dikkatli bir ampirik çalışma TATIE'nin kaldırılmasının gerçek nedenlerini belirleyebilir.

Başka bir kayıda bakacak olursak, yani temel sosyal alanlara, burada da 2018 mali yasasının paradoksal olarak onlara marjinal bir pay verdiği dikkat çekebiliriz. Böylece 2018 bütçesinde yer alan kaynakla, eğitim ve sağlık %11,99 ve %5,12'lik paya sahiptir; tarım ve hayvancılık ise sadece %6'sını temsil etmektedir. Savunma Bakanlığı'nın bütçe tahsisatlarındaki harcama payının 120 milyar FCFA'dan fazla olduğu yani, güvenlik alanı harcamaları 2018 bütçesinde toplam harcamaların %17'sini oluştururken, harcama ve kamu güvenliği harcamaları %1,93'tür.¹¹⁶ Dahası ve açıklanan amaçlar için, Ulusal Meclis bütçesi son yıllarda katlanarak artmıştır. Bir milyar iki yüz elli milyondan (1.250.000.000 FCFA) 1994'te, bu yıl 2018'den

¹¹⁵ Bkz. Déclaration du Collectif des Organisations de la Société Civile.

¹¹⁶ Bkz. Mémorandum du cadre de Coordination des Actions de la Société Civile.

yaklaşık on sekiz milyar beş yüz milyon (18.500.000 FCFA) tutarındadır. Temel sosyal hizmetlere tahsis edilen bütçelerin oranı, Cumhuriyet ve başbakan tarafından büyük demagojik vaatlere rağmen, yıldan yıla büyük ölçüde düştü.¹¹⁷

Özetle, ülkenin sosyo-ekonomik ve politik yaşamı bazı analistlere göre 2018 mali yasası “kaçınılmaz olarak tüm ekonomik yaşamın, üretken ve sosyal yatırımların yok edilmesine yol açacaktır”. Bu 2018 mali yasasını reddetmeleri göstermek için, Nijerli sivil toplum aktörleri, muhalefet ve bağlı olmayan partileri belirli aralıklarla sık sık düzenlenen yürüyüşler, toplantılar, konferanslar ve medya kuruluşları aracılığıyla harekete geçiyorlar. Bu yasanın kabul edilemez olduğunu düşünüyorlar. Çünkü Nijerli hanelerin zaten zor olan durumunu ciddi biçimde etkileyebilecek bir dizi mali ve idari önlemleri içeriyor.¹¹⁸ Gerçekten de bugün sefalet neredeyse her evde söylenecek tek kelimedir. Hükümet bazı antisosyal ve zamansız politik seçimler yaptığı için temel ihtiyaçlar bile nüfusun çoğunluğu için erişilemez hale gelmiştir. Sonuç olarak, hane bütçeleri bazı antisosyal ve uygunsuz politik seçimlerden dolayı tehlikeli bir şekilde etkilenmektedir.¹¹⁹ 2018 mali yasasındaki önlemler haksızlık olarak algılanmaktadır, çünkü harcama bölümünde insanların kaygılarını dikkate almamaktadırlar. Yukarıda belirtildiği gibi, temel sosyal alanların payı çok düşüktür ve büyük ölçüde Nijer devletinin uluslararası taahhütlerinin ve yetkililerin kendileri tarafından verilen sözlerin altında kalmaktadır.¹²⁰

4.2.3.2.2. Sosyo-Politik Yönetimde CCAC, Muhalefet ve Bağlı Olmayan Partilerin Vatandaşlarla Mücadelesi

Vatandaşlar STK'lar aracılığıyla 2018 bütçe kanununun oylanmasından bu yana Ulusal Meclis tarafından, *Anayasa*¹²¹ onlara hak verdiğinde gibi, birkaç ay boyunca ve her iki haftada Niamey sokaklarında ve bazı büyük şehirlerde barışçıl gösteriler düzenler. Bunun için protesto

¹¹⁷ Bkz. Discours du Cadre de Concertation et d'Actions Citoyennes de la Société Civile Nigérienne Indépendante.

¹¹⁸ Bkz. Mémorandum du cadre de Coordination des Actions de la Société Civile.

¹¹⁹ Bkz. Discours du Cadre de Concertation et d'Actions Citoyennes de la Société Civile Nigérienne Indépendante.

¹²⁰ Mémorandum du Cadre de Coordination des Actions de la Société Civile.

¹²¹ 25 Kasım 2010 anayasası ve Nijer devleti tarafından onaylanan çeşitli uluslararası, bölgesel ve alt bölgesel hukuki belgeler, barışçıl protesto özgürlüğünün temel özgürlük, bireysel ve kolektif bir hak olduğunu kabul eder. Vatandaşların ve ulusal topraklarda yaşayan tüm insanların hayatları ve yönetim üzerinde talihsiz sonuçları yetkililer tarafından duyulma fırsatına sahip olduğunu, yani haklarını savunmak için olumsuz etki yaratabilecek herhangi bir politikaya muhalefetini ifade etmelerinin mümkün olduğunu göstermektedir. Bu olaylar, haklarını savunmak için kullanabilecekleri tek yoldur. Ve bu durumda hükümet, ulusal egemenliği satma politikasını yeniden gözden geçirme yükümlülüğünü getirmektedir (Batı askeri üslerinin bölgeye kurulması) ve özellikle 2018 bütçe kanunu içinde yer alan antisosyal sayılan önlemler.

ettiler. Onların onaylamaması gösteriyorlar ve bu kanunu kabul etmeyi reddettiklerini ifade ettiler. STK'lar CCAC adlı Görüşüp konuşma ve Vatandaş Eylem Çerçevesinde gruplandırmıştır. Muhalefet ve bağlı olmayan partileri bu gösterilere felaket halindeki devlet yönetimi tarafından işaret edilen mevcut yönetim kusurlarını göstermek için katılıyorlar. Muhalefetin ana partisi MODEN FA Lumana Africa'nın Niamey bölgesel koordinatörü belirttiği gibi: “Nijerliler köşeye sıkışmış, yorulmuş, umutsuz ve kurtarmak için bıraktığı acil durumdan kurtulmak istiyor. 2018 yılı, bu şeytani sisteme karşı kararlı, kalıcı ve acımasız bir mücadele yılı olmalıdır¹²²”.

Mücadelenin teyidi, kamusal meydanları işgal ederek sokaklardaki tekrarlayan toplumsal hareketlerde resimlendirilmiş veya somutlaştırılmıştır. Hareketler esnasında, *sloganlar*¹²³ aracılığıyla göstericiler, kendilerini temsil edecek daha değersiz ve meşru buldukları konusunda yöneticilere karşı duydukları hoşnutsuzlukları, huzursuzlukları ve öfkeleri ifade ederler. Bu analiz büyük ölçüde muhalefetin ve güçteki çoğunluğun açık ve acımasız bir mücadelede açıkça görüldüğü seçim sonrası sosyo-politik kriz 2016'ya dayanacaktır. Muhalefeti bugün yaşadığı tüm kötülüklerin kökenini, özellikle de kötü yönetimini, kendi topraklarının egemenliğini ve halkını yitirmesini suçlamaktadır. Yedinci Cumhuriyet rejiminin uygulamalarına karşı bir protesto yürüyüşü sırasında FRDDR ve FPNAD toplantısının ardından bir politikacının sözleriyle kanıtlandığı gibi:

“Cumhurbaşkanı Issoufou Mahamadou rejimi azami yetersizlik eşiğine ulaştı. Demokrasi ve Cumhuriyet’in ilkelerini ve değerlerini geri çevirmeyi seçti. Cumhuriyet’in yasaları ve düzenlemeleri, kamusal eylemleri yürütmenin tek yolu olarak. Örgütlenme, fikir ve tezahür özgürlüğü de dâhil olmak üzere, temel hak ve özgürlükleri, bireysel ve kolektifleri neredeyse sistematik olarak ihlal ederek. Başkaları için bazı tacizlerin yaygın bir şekilde uygulanmasının yaygınlaştırılması yoluyla eşit olmayan bir Cumhuriyet’in kurulması. Sıradan kültürünü teşvik ederek işlere ve kamu alımlarına erişimin düzenli idari prosedürlerini bozarak. Kamu baskısının gücünün kullanımını kutuplaştırarak, devletin bazılarının yararına olan hukuki kısıtlaması diğerlerinin zararına”.

¹²² Bkz. Soumana Sanda'nın konuşması, MODEN-FA Lumana Africa partisi Niamey'nin bölgesel koordinatörü, yürüyüşü sırasında FRDDR ve FPNAD toplantısının ardından.

¹²³ “Mahamadou Issoufou'nun hükümetini istemiyoruz! 7. Cumhuriyet'in hükümeti yazıklar olsun! Rönesans yazıklar olsun! Cumhuriyet'in hırsızları yazıklar olsun! Cumhuriyet'in hainleri yazıklar olsun! Anayasa ihlallerini yazıklar olsun! Vasat politikacılar yazıklar olsun! Kamu parası zimmetine yazıklar olsun! Nijer'in uranyum, petrol, altın hırsızları yazıklar olsun! Nijer'in okulun düşmanları yazıklar olsun! 2018 finans yasası yazıklar olsun! Antisoyyal finans yasası yazıklar olsun! Anti-demokratik finans yasasını yazıklar olsun! 2018 aşağılık finans yasasına hayır!” (Bkz. Yürüyüşü sırasında FRDDR ve FPNAD toplantısının ardından).

Bu sosyo-politik gerilimlere rağmen, yöneticiler krizi tahliye etmek için diyaloga çok açık değiller. Aksi takdirde, onların sosyo-politik iklimi yatıştırabilmek için 2018 maliye hukuku konusunda uzlaşma arayışı için kendi başaktörleri ile bir diyalog çerçevesi kurmayı reddediyorlar. Gerçekten de, STK'ların ve siyasi partilerin (muhalefet ve bağlı olmayanlar) aktörleri, söz konusu kanunun sözde demokratik rejimde bir çeşit iktibas ettiğini belirtiyorlar. Bu nedenle, tek taraflı olarak karar alma ve yürütme gücünü, antisosyal olarak kabul edilen ve aynı zamanda da popüler ve meşru iddialarına karşı sağduyuyu suçlamakla suçluyorlar. Kısacası, hükümeti, kendileriyle müzakere etmeyi kabul etmemekle veya sosyal ve politik gerilimlere rağmen geri adım atmakla suçluyorlar. Daha da kötüsü, Teknik ve Finansal Ortaklar (TFP'ler) de dâhil olmak üzere, dış ortakların açıkça desteklenmesiyle, ülkenin sosyo-politik güçleriyle diyalog olasılığı, gerçeklerden uzaktır. Gerçekten, mevcut Maliye Bakanı, hükümetin STK'lar tarafından çokça eleştirilmesine rağmen, 2018 bütçe kanunu ile ilgili hiçbir şey yapamayacağını defalarca doğrulamıştır. Öyleyse, durumu bu hükümetin halktan çok PTF'lere daha fazla borçlu olduğunu göstermiyor mu? Nijer sivil toplumundaki ateşli bir oyuncuya göre “dış ortaklar, bunlar Nijer hükümetinin çalıştığı kişilerdir. Daha da iyisi, meşruiyetini kendisinin türettiği ve kendisinin desiderata hesaba katmaya mecbur hissettiğini düşündüğüdür¹²⁴”.

Aynı şekilde, STK'lar Nijer'deki Avrupa Birliği resmi temsilcisinin halk üzerinde muazzam fedakârlıklar yükleyen, yabancı şirketlerin vergi hediyelediğini veren ve sosyal güçlerle diyalog reddeden bir hükümetin tavrını cesurca açıklamaktan duydukları derin kızgınlıkla ifade ediyorlar. STK'lar, *uranium gate* kapısından bu Maliye Bakanı 200 milyar FCFA zimmetine geçirmek olmuş, özellikle *Katako* ve diğer resmi olmayan alanda Nijerlilere dürüstlük ve mali yurttaşlık dersleri veriyor.¹²⁵ Üstelik STK'lar görüşüp konuşma memorandum çerçevesi başkanının açıkladığı gibi ifadeler, ana şikâyetlerini yerine getirmek için sürekli bir mücadele içinde olan vatandaşlar arasında bir uyumsuzluk ve memnuniyetsizlik bataryası içerir. 2018 finans yasasının bazı hükümlerinin yürürlükten kaldırılması:¹²⁶

- Belli hükümlerin yürürlükten kaldırılmasını talep ettiğimiz aşağılık yasaları tarafından yönetilen birleşme ve tezahür özgürlüğünün savunulması ve korunması;

¹²⁴ Moussa Tchangari, *Bras de fer autour de la loi de finances 2018: organisez un référendum plutôt qu'une marche*, le 02 Mars 2018, <https://www.facebook.com/moussa.tchangari/posts/10211179169696418>, Erişim Tarih: 05-03-2018).

¹²⁵ Déclaration du Cadre de concertation des organisations de la société civile Nigérienne, Niamey le 03 Mars 2018.

¹²⁶ Mémorandum du Cadre de coordination des actions de la société civile, le 14 Janvier 2018 à Niamey.

- Son zamanlarda, icra gücümüz tarafından sömürülen yargının bağımsızlığının güçlendirilmesi, yakınlarda gösterilerimizle ilgili verilen kararlar aracılığıyla olmuştur;
- Kamu maliyesi, kamu ihaleleri, kamu ve yarı kamu işletmeleri, madencilik ve petrol sözleşmeleri, kamu özel ortaklık sözleşmeleri, dış borçlar ile alanları yöneten tüm şirketler ve özel şirketlerin sistematik denetimleri devlet tarafından verilen stratejik imtiyazlar (telefon, içme suyu, ulaşım);
- Nijer devletini diğer güçlere bağlayan tüm gizli savunma anlaşmalarının ihlali ve ülkemizde kurulan tüm yabancı askeri üslerin derhal kapatılması;
- Eğitim sistemi reformu, devlet okulunun rehabilitasyonu ve öğretim fonksiyonunun yeniden değerlendirilmesi;
- Herkesin sağlık sigortası planları ve/veya karşılıklı sağlık sigortası aracılığıyla bir sağlık sigortası sisteminin kurulması yoluyla insanların sağlık hizmetlerine erişiminin kademeli olarak iyileştirilmesi;
- Emtia fiyatlarını ve kiralari düzenlemek için önlemler de dâhil olmak üzere yüksek yaşam maliyetiyle mücadele etmek için önlemlerin kabulü ve uygulanması;
- Genç mezunlar ve okul dışı gençler için bir iş yaratma programının oluşturulması;
- İşçi hakları için madencilik ve petrol şirketleri tarafından uygunluk yanı sıra, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların gerçekleşmesi için gerekli iç kaynakların harekete artırmak amacıyla maden ve petrol sözleşmelerini yeniden yapılması;
- Kırsal kalkınma ve gıda öz yeterliliğine elverişli koşullar yaratması;
- Nijer tarafından onaylanan uluslararası hukuki belgelerin ruhuna ve mektubuna uygun olarak göçmenlerin avlanmasının derhal durdurulması ve göçle ilgili faaliyetlerin suç haline getirilmesi.

Bu STK'lar pozisyonunun belirli bir dinamiğini göstermektedir. Popüler kaygıları dikkate alan ve Nijer'deki sözde sosyal ve demokratik gerilemeyi engellemeyi amaçlayan bir platforma dayanan bir mücadeledir. Bu mücadele, memorandum başkanına göre, Nouhou Mahamadou Arzika, "ülkemizin egemenliğini ve halkının onurunu savunmak içindir". Bu sözleri duymak, Nijer'de uygulanan belirli bir "acımasız ve adaletsiz yönetim" önermektedir. Kişisel çıkarları karşısında, Nijer politik yöneticileri, aldatmanın ve politik kurnazlığın ardına gizlenen fırsatçı politikacılar olarak kaldıkları için liderlikten yoksundurlar. Diğer taraftan, sosyo-politik krizde hatırlanması gereken şey, politik yöneticilerin popüler öfkenin ve toplumsal hüsransız farkında

olduğunun bilincinde olmakla birliktedir. Her sesleri üzerinde protestocular tarafından eleştiren vergi tedbirleri sürdürmek için sarsılmaz kararlılıklarını ilan etmeye devam etmektedirler. Bir örnek olarak 4 Mart 2018 tarihinde, MRN tarafından cumhurbaşkan ve onun hükümeti yasada yer alan önlemleri uygulamak için geniş halk desteğinden yararlandığını göstermek için büyük bir sokak gösterisi düzenlendiğine dikkat edilmelidir. Ulusal Meclis tarafından geçirilen bütçe kanununda yer alan belirli hükümlerle ilgili popüler uyuşmazlıklara yanıt veren iktidardaki birçok partiyi göstermektedir.

Gerçekten, CCAC'nın 2018 maliye yasasını şiddetle suçlama rolünün verildiği anda, aynı zamanda hiyerarşik, piramidal ve eşitsiz bir Cumhuriyet'in yönetimi için de en yüksek enerjiyi kınamaktadır. MRN'nin tamamı adına konuşan ana iktidar partisi (PNDS Tarayya) başkanı “bu finans hukukunun Nijerli hanelerin, özellikle daha az varlıklı hane halkının durumu üzerindeki olumsuz etkilerini reddetliyor. Yemek yemek, çocuklarını iyileştirmek ya da eğitmek için kim mücadele eder bu yasada, sivil toplum ve muhalefetin maruz kaldığı zorluğu haklı çıkarabilecek hiçbir şey yoktur¹²⁷”. Bu yasanın meşruiyetini haklı çıkarmak için, açıklamaları yoluyla MNR şunu ifade eder: “2018 maliye yasası gerçekten, 1998'den beri bir UEMOA direktifinin uygulanmasına vesile olmuştur. Sadece ülkemiz henüz başvurmamıştı. Yönergeyi uygulayarak, ülkemiz diğer ortaklarına karşı iyi durumdadır. 2017 yılında %15'ten az vergi oranına sahip olan ülkemiz, Gine Bissau'nun hemen öncesinde, %20'lik hedefin ilk defa hedeflenmesinden çok uzak olan alt bölge ekonomik topluluğumuzun diğer tüm ülkelerinin gerisinde 2019 yılında kalmaktadır¹²⁸”.

Cumhurbaşkanlığı çoğunluğuna mensup bazı siyasi partilerin, hükümetin 2018 maliye kanununun düzeltilmesine yönelik sivil toplumun taleplerini görmezden gelmeye teşvik etmeye istekli oldukları gözlenmektedir. STK'ların harekete geçirilmesi yoluyla “meşru” vatandaşlar sorumlu ve sonuçlu iddialar "yanlış ve demagojik" konuşmayı tercih ediyor. Hitabeler sosyal tutarlılığı riske atabilir. MNR'ye göre Nijerlilerin partizan ve militan düşüncelerinin temelinde, herhangi bir politik tarafa ait olmayan (muhalefetin güçlerine karşı-iktidar partileri) “iyi niyetle vatandaşlara karşı kötü niyetli insanların tutumu”. İşte bu yüzden STK'lar Kolektifi yürütme

¹²⁷ Vatandaşın Eylem Günü: Niamey'de 11 Mart 2018 tarihli gösteri vesilesiyle sivil toplum örgütlerinin açıklaması.

¹²⁸ Cumhurbaşkanlığı çoğunluğu siyasi partilerin üyeleriyle ilgili açıklaması, 14 Şubat 2018 (Bkz. Journal le Sahel n° 9479 du jeudi 15 février 2018, s. 5).

gücünü güvence altına alıyor: “yasaya karşı mücadelemizi sürdürme kararlılığımız, insan haklarının savunulması, demokrasi ve egemenliğin değerleri ve ilkeleri ülkemizin¹²⁹”.

Bu bölümü özetlemek gerekirse, Nijer'de siyasi rejimlerin çok benzer olduklarını çünkü aynı yöntemleri, aynı yönetim uygulamalarını kullandıklarını hatırlamalıyız. Gerçek şu ki bir siyasal partinin muhalefette olduğu zaman nasıl kınandığıdır, aynı fiilleri bir kez iktidara gelse tam tersi olarak kendisi yapacaktır. Böylece, bugünün iktidarının savunucuları tarafından öne sürülenler gibi, 2005'te yöneticiler Koalisyon Kalite Eşitliği'nin hareketini rejime karşı yöneltilen bir hareket olarak pahalı hayata karşı tanımlamışlardı. İktidara göre vatandaş sosyal bir hareket değil, politik bir harekettir. Nijer'de demokratik uygulamanın paradoksunu göstermektedir. STK'lar ve muhalefet liderlerinin, 2005 ve 2018 mali yasalarına karşı şiddetli ve koşulsuz muhalefetlerinin uzun süre hapiste haksız yere çürümelerine yol açtıkları için ağır bir haraç ödemek zorunda kaldıkları bir uygulama vardır. Bir sivil toplum liderinin söylediği gibi: “Nijer güncel siyasi tarihi, sivil toplumdaki söylediklerini yapmayı bir gün tükürdüğünü yalayan politikacılar gördü. Herkese bir gün diz çökmüş halini gösterdi¹³⁰”. Politikacıların bazı nankörlükleri sivil toplum aktörlerine karşı mücadelede yaptıkları ortaklıkları muhalefet ve iktidar mücadelesinde birbirlerine karşı gösteriyorlar mı?

Bazı politikacıların mevcut davranışları, hak ve görevi kabul etmeyi reddettiklerini göstermektedir. Ayrıca, takdis eden ülkenin anayasası STK'ların meşruiyetini, demokrasinin temel ilkelerini yani ulusal egemenliği sorgulayan ve vatandaşların haklarını yabancılaştırmak, hükümet politikalarına karşı eylem çağrısında bulunmayı onaylamayı reddetmeleri. Bir sivil toplum aktörü bunu bir protesto anlayışına koyarken: “*İktidarın sevinçleri parti çoğunluğunun liderlerini sivil toplum aktörlerinin daima sivil toplumun liderlerini ve muhalefet liderleri ve militanları Nijerli vatandaşlar olarak kendi haklarını savunan, kendi olaylarını örgütlemeye hakkına sahip olan, sivil toplum tarafından organize edilenlere katılmaya. Kısaca özlemlerine aykırı bir politika yürüten bir hükümete karşı çıkmak unutmuyor*”. Biri diğerinde olduğu gibi, politik istikrarsızlık, ekonomik durgunluk, bozulma, ıstırap ve sosyal adaletsizlik gibi faktörlerin Nijer'i “şiddetli” vatandaşların hoşnutsuzluğu ifadeye karşı bağımsızlık kazandırdığı unutmamalıdır. Bu ülkede sosyal güçlerin endemik hareketleri ve protestoları, bazen ulusal çıkar

¹²⁹ Bkz. Sivil Toplum Örgütleri Kolektifi açıklaması.

¹³⁰ Moussa Tchangari, Crise sociale autour de la loi de finances 2018: Que faut-il retenir de la marche du 4 Mars? <https://www.facebook.com/moussa.tchangari/posts/10211193419532655>, Erişim Tarihi: 07-03-2018.

mantığının bir parçası olsalar bile, sosyal ve politik aktörler aradaki farklılıkları ve ayrılıkları vurguluyorlarsa, devleti zayıflatırlar. Son olarak, bazı insanlara göre 2018 maliye yasasının sayısının, yöneticilerin eğlendirmesi için bir stratejidir. Halkın dikkatini, topraklarının son zamanlardaki batı askerleri üsleri tarafından temel sorundan uzaklaştıracaktır. Aslında Nijer'de vergi ödeme problemi nedir? Nijerli vatandaşların mali vatandaşlık yapmaları konusundaki isteksizliği ne açıklıyor?

4.2.3.3. Nijer'de Vergileri Ödemek: Hangi Amaçlarla?

Bu gözlem kesinlikle uzun ama düşündürücü anlam ve malzeme ile doludur: “Nijerliler esas olarak vergilere karşı değillerdir. Hayır. Öfkenin merkez üssü, kamu parasının yönetilme biçiminde yatıyor. Vergi mükellefleri, kurbanların skandal olarak bataklarını sürdürdükleri için fedakârlık talep ettikleri konusunda öfkeleniyorlar. Nijer’de 45 bakanlara mı ihtiyacımız var? Kesinlikle hayır. Tek Cumhurbaşkanlığı güvenliğinin bütçesi yılda 9 milyar FCFA'ya hükmeder mi? Devletin ilk üç kişiliği aşırı derecede tahsis edilen siyasi fonlar ne olacak? Diğer şeylerin yanı sıra, vatandaşların hoşnutsuzluğunun nesnesidir. Bu ulusal zenginliğin yeniden dağıtımına yönelik kamu politikasının terk edilmesi isteniyor ¹³¹”. Nijer sivil toplumdaki bir aktör şöyle demişti: “*Aramızda vergi veya ödemeye karşı olan kimse yok. Vergi vatandaşlık olmayan karşı, bu verginin kişisel zenginleştirme amaçları doğrultusunda yönlendirilmesine karşıyız*¹³²”.

Açık olarak, STK'lar vergilendirme ilkesine aykırı değildir. Aksine, vergi vatandaşlığı teşvik etmek ve seferber edilen kaynakların daha iyi kullanılması için zayıf yönetimi kınamak için mücadele ediyorlar. Çünkü bunlar aracılığıyla ulusal çıkarların kolektif başarıları finanse edilecektir. Bol miktarda mali kaynak, kamu hizmetlerinin iyi işleyişini, yani sosyo-ekonomik, politik, kültürel ve teknolojik kurumların sağlamlaştırılmasını ve pekiştirilmesini garanti edecektir. Güvenlik, yol, okul, üniversite, sağlık, hidrolik, tıbbi altyapı vb. başka bir deyişle, hiçbir devlet sakinlerinin katkısı olmadan çalışamaz. Bu katkı sayesinde egemenliğini, özerkliğini ve diğer devletlere karşı bağımsızlığını dürüstçe garanti ediyor. Bunu bir devletin görevlendirilmesi için gereken vergi, hatta sermayenin rolünü gösterir. Bu yüzden adil, uygun ve dinamik bir maliye politikası olmayan bir ülkenin gelişimini öngörmek ütöpik olacaktır. Yeni 2018 mali yasasına odaklanarak, Nijer'de sosyal barışın yarın için olmadığını anlayacağız. Bir

¹³¹ Bkz. L'enquêteur, Quotidien Nigérien d'Informations N° 1831 du Vendredi 2 Mars 2018, s. 4.

¹³² Bkz. Déclaration du Collectif des Organisations de la Société Civile.

STK aktörünün işaret ettiği gibi: “*Tüm halkların popüler olmayan ve antisosyal ölçütlere maruz kaldığı bir zamanda, Nijer nüfusunun yaşadığı son derece zor bir içeriğe rağmen, batı ve batıdaki asimetric bir savaş ile karakterizedir. Ülkenin doğusunda, gıda güvensizliği, gençlerin işsizliği, eğitim ve sağlık sistemlerinde kronik bir kriz, yaşama maliyetinde baş döndürücü bir artış ve halkın ezici çoğunluğunun yaşam standardında devam eden bir bozulma mevcuttur. Prensler bizi yöneten, arkadaşlarının yararına, halkın ve ülkenin bütünüünün ezici çoğunluğunun zarar görmesi için böyle bir antisosyal finans yasası geliştirecek*¹³³”.

Nijer'deki mevcut sosyo-ekonomik ve güvenlik durumu, demokratik yönetimin buluşmada olmadığını açıkça göstermektedir. Çünkü bu demokratik yönetim diyor ki; aynı zamanda ulusal kaynakların yeniden dağıtılmasında vatandaşlar arasındaki belli bir eşitliğin yöneticileri tarafından değerlendirilmesinden söz ediyor. Demokratik yönetimi hâlâ kimler söyleser, yöneticilerin, halkın çıkarlarını, tüm ulusun egemen, klan ve partizan çıkarlarını zedelemeye yönelik taahhütlerin ve temel kanun metinlerin saygısını ifade eder. Bir düşünür yarım asırdan fazla bir süre önce yazdığı gibi: “Milletler yok oldu. Çünkü üyelerinden bazıları sınıfının çıkarlarını milletinkilerin önüne koydular...” (Benda, 1942: 99). Nijer bağlamında, yöneticilerin yönetime karşı olan zayıf hesap verme kültürü ile birleştirilmiş iyi yönetim sorununu gündeme getirmektedir. Bu yüzden birçok vatandaşlar Nijer devletine vergi ödemek zorunda olmadığını, bunun da kamu fonlarının yırtıcıları olarak görülen politikacıların zararına çok az yarar sağladığını görmüyor. Başka bir açıdan, 2016 yılında Nijer'de ticari tesislerin tahliyesinin etkisini veya sosyo-ekonomik sonuçlarını tartışacak.

4.2.4. Ticari Tesislerin Tahliyesinin Sosyo-Ekonomik Etkisi

2016'da kimseye bir sır değil, Nijer'de PND/ Tarayya partisi ikinci beş yıllık bir süre için iktidara geldikten hemen sonra (popüler olmayan ve diktatör) beklenmedik uygulamalar gözlendi. Vatandaşların ekonomik ve sosyal hakları etkileyen uygulamalardır. Nitekim tahliye özellikle önlemlerin zorunlu yer değiştirmesi, tüccarlar dâhil olmak üzere ekonomik oyunculara karşı yetkililer tarafından atılmıştır. Kent merkezlerinde başladı. Bu önlemler, ticari tesislerin (dükkanlar, kiosklar...) kamulaştırılması, müsadere edilmesi, yıkılmasıyla sonuçlanmıştır. Bunu yaparken, ticari özgürlüklerin, kişilerin hareketlerinin ve mülklerinin belirli bir kısıtlamasına yol

¹³³ Bkz. Discours du Cadre de Concertation et d'Actions Citoyennes de la Société Civile Nigérienne Indépendante.

açmadı mı? Diğer bir deyişle, ekonomik faaliyetlerin belirli bir şekilde yasaklanması ya da suç haline getirilmesi yasal olsa da, o günden bu yana Nijer'de ortaya çıkmıştır. Bunun için, bazı tüccarların zorla göç etmesi, tahliye kurbanlarının, kadınlarını ve çocuklarını geride bırakmak zorunda kaldılar. Bu tüccarlar arasında da zenginliklerini hiçbir şey için ve beklenmedik bir şekilde kaybetme şokuna direnemedikleri için ölümler kaydedildi. Ülkede kalanlar ekonomik krizle boğuşuyorlar. Bu ekonomik krizi Niamey'de ve büyük şehirlerindeki işsizlik, suç, güvensizlik ve suçluluk oranını katlanarak artırdı. Ticari tesislerin tahliyesi halkı için bir darbe olmaya devam ediyor. Çünkü ekonomik formaya saldırdı ve barış, dayanışma, karşılıklı yardım vb. üzerinde doğrudan bir etkisi oldu. Yerin ekonomik operatörü tarafından söylendiği gibi: “Nijer'deki yaşanmış bu güç tüm güçlerin en kötüsüdür”. Kamu makamları tarafından vatandaşlara karşı koordine edilmemiş ve demokratik olmayan politikaları nedeniyle yaratılan hüsrana ve işsizlik derecesini göstermiyor mu?

4.2.5. Güvenlik Krizinin Sosyo-Politik İklim Üzerindeki Sonuçları

Yukarıda bahsedilen tüm bu krizler ve insan hakları ihlallerine, genel olarak *Sahil-Sahra bölgesinde*¹³⁴ ve özellikle Nijer'de siyasi otoritelerin Savunma ve Güvenlik Güçlerinin (FDS) önemli bir hazırlığı olmaksızın acı ve ölümcül sonuçları olan savaşlarda yer alan Nijer'deki güvenlik durumunun bozulması eklenmiştir. Gerçek bir insani felakete yol açarak, FDS içerisinde ve hatta sivillerin içerisinde de büyük bir yaşam kaybına neden olmuştur. Nitekim Nijer hükümetinin ne olağan ne de tecrübeye sahip olduğu, hatta bu kargaşa destekleyecek ve kontrol edecek yeterli maddi ve mali araçlara sahip olmadığı uluslararası bir dünya savaşı başlatmıştır. Boko Haram güney-doğu (Nijerya-Çad) ve kuzey-batı (Libya-Cezayir-Mali-Burkina Faso) sınırlarında sırasıyla “İslamcı cihatçılar” unsurlarına karşı mücadeledir. İşte bu Nijer'deki bölgeler (Diffa, Agadez, Tahoua ve Tillabéry) terörizmden etkilenen bölgelerdir ve Nijer hükümeti Fransa, ABD, İtalya Almanya, Belçika ve İspanya gibi Batılı ülkelerin askeri müdahalesini talep etmeye zorlayan faktörlerdir. Batılı askeri üslerin ulusal topraklarda varlığın artması Nijer hükümeti tarafından onaylandı. Bu durum, Ulusal Meclis'in onayı olmadan gerçekleştirildiği hatırlanmalıdır (çünkü yürütme tarafından ona danışılmadı bile). Hiçbir zaman

¹³⁴ Sahil-sahra coğrafi bölgesi “Kuzey Afrika ve sahra altı Afrika ayıran sahil bandında bulunan tüm ülkelerdir. Bu ülkeler böyle sıralanmaktadır: Cezayir, Burkina Faso, Libya, Mali, Moritanya, Nijer, Sudan ve Çad. Yoksa bu alanda dışı kalan diğer ülkeler özel dikkat hak kazanmaktadır: Fildişi Sahili, Gine, Gine-Biso, Nijerya ve Senegal”(Union Africaine, 2014: iii).

Nijer tarihinde, yani bağımsızlığından beri (3 Ağustos 1960) altıncı Cumhuriyet'in sonuna kadar (Nisan 2011'de geçici olarak sona eren), gelen Rejimler Ulusal Temsilin onayını almadan yabancı güçleri buraya yerleşmeye davet ederek ülkenin egemenliğini yabancılaştırılmamıştır.

Ayrıca anayasal hükümlerinin ihlali göz önüne alındığında, yabancı askerin üslerin kurulmasının bu yetkisi sadece devletin egemenliğini etkilemekle kalmadı. Aynı zamanda ve özellikle Nijer bölgesindeki terörist saldırıları da güçlendirdi. Bu üslerde görev yapan ve en son askeri teknolojiye sahip olan asker bu teknolojiye rağmen, terörist hedefleri bulmakta bile aciz kalarak, onları yok edemediler. Onların saldırı yapmasını engelleyemeyip gün boyunca sık sık meydana gelen saldırılar vatandaşları rahatsız etmektedir. Bu güvenlik durumunun ustaca düşünülmüş, bilinçli olarak yaratılmış ve stratejik olarak Nijer siyasi otoritelerinin bu üslerin varlığının sebebi olarak haklı çıkarmak ve meşrulaştırmak için suç ortaklığıyla suçlanmayacağına doğru düşünmeye itmiyor mu? Hükümeti neden bu askeri üslerin varlığını haklı bir şekilde, ulusun korunması ve bütünlüğü için gerekli olduğunu iddia etmekte ya da savunmakta ısrar ediyorlar? Nijer güvenlik aygıtının terörist gruplara karşı zayıfladığını açıklayan ne var ki?

Az ya da çok makul bir hipotez cumhurbaşkanı tarafından ordunun askeri bağlanmalarda en iyi unsurları ya da uzak illerdeki alt mevkilerde gönderilmesiyle başa çıkma ihtimali vardır. Öyle ki Nijer'in güvenlik ağaları, son aylarda önemli rol oynayan terörist gruplara karşı, tamamen savunmasız durumuna düşmüştür. Başkan Issoufou'nun orduda gerçek bir itibarının olmadığına bir göstergesidir.¹³⁵ Başka bir hipotez, sahadaki ordunun elinde modern ve etkili silahların bulunmaması vurgulamaktadır. Aksine askeri gücünün çoğu, cumhurbaşkanının olası bir darbeye karşı güvenliğinin sağlanması için başkentte görev yapmakta. Tüm bu hipotezlerden kargaşa stratejisinin Nijer krizi bağlamını daha iyi açıklamak için en çok akla yatan bunlar olduğu görülmektedir. Bu yüzden vatandaşlar, güvenlik güçlerinin ülke güvenliğini sağlamak için askeri harcamalarının, benzeri görülmemiş şekilde artmasını takiben ederek mafya ve insanlık dışı politikalar, sivil toplum kuruluşları aracılığıyla kınanmaktadır. Bu askeri harcamalara ayrılan öncelik hükümetin eğitim, sağlık, gıda, su, gençlik istihdamı vb. alanların gelişimine yatırım yapmalarına engel teşkil etmektedir.

¹³⁵ Nicolas Beau, L'armée du Niger en embuscade, <https://mondafrique.com/larmee-niger-embuscade/>, Erişim Tarihi: 26-09-2018.

Vatandaşların bir kısmı da son enerjileriyle Nijer'deki Batı askeri üslerinin varlığının şiddetle kınamaktadırlar. Bunu, büyük çokuluslu firmaların ülkenin sahip olduğu doğal ve madencilik kaynaklarını (altın, uranyum, petrol, demir vb.) yeni-sömürgeci bir emperyalist yoluyla yağmalamasına izin verilmiş bir sistem olarak görüyorlar. Özellikle de, coğrafi olarak konuşulan bu askeri üslerin, gezegenin açık bir sır olduğu, önemli, nadir ve stratejik kaynaklarıyla dolup taşıdığı muazzam bir çöl alanı oluşturan *Sahara*'ya¹³⁶ yerleştirilmelerin bir göstergesidir. “Tüm Fransızca konuşan Afrika ülkelerin ümidi ve tüm kötülöklere karşı her derde deva olan Sahra ve dört milyon kilometre karesi, Fransa'nın büyük güç kalma son şansı temsil etmektedir. [...] Gerçekten ikinci Dünya Savaşı'ndan sonra, koloniler bağımsızlık isteme evriminde, Sahra nerede metalik madenler, petrol, kömür ve akarsulara var kendi geleceği için şimdi Fransız yetkililere problem olmaktadır” (La documentation française, 1958: 3-4). Bu doğal kaynaklar, büyük kapitalist çokuluslu şirketlerin açgözlülüğünü gittikçe daha çok çekmektedirler. Özellikle biliyoruz ki “Sahra enerji deposu olarak tüm soruları değiştirebilen kabiliyet sahiptir. Sadece Fransızlar değil aynı zamanda Avrupa için ve bu yüzden uluslararası güçlerin düzeni değişebilir” (Le populaire de Paris, 18 Mars 1957). Sahara'nın jeopolitiği ile ilgili olarak, biri atasözü şunu söylememiş mi? “Sahara'yı kontrol eden dünyayı kontrol eder”. Bir sonraki büyük dünya kapitalist çıkarlarının çatışmasının acımasızca oynanacağı bir alan olacağı göstermiyor mu?

Yeni sömürgeci sistemi konuşurken, Halidou Yacouba şöyle düşünüyor: “Sahel devletlerinin siyasi başarısızlığının mantıklı bir sonucu olduğu kesindir. Ancak batılı askeri güçlerin varlığına yol açan yeni sömürgeciliği, bir kırgınlık olmadan savaşp kovulmalıdır. Bu da siyasi gerçekçiliği göstermekle ancak olur. Madem ki bunların varlığı Sahel devletlerin isteğiyle gerçekleşmiş, yeni-sömürgeci sistemi demokratik bir yolla kınanıp kovulmalıdır. Batılı güçlerin

¹³⁶ Sahara'nın jeopolitiği, Batılı güçlerin bölgeyi kontrol etmek için uyguladıkları jeostratejinin bir göstergesidir. Örneğin, bölgenin istikrarsızlaştırılmasını şekillendiren Arap Baharı gibidir. Ayrıca Kaddafi rejiminin yok edişi, *Alka Ida*, *AQMI* ve diğer terörist grupların Sahara'da iyi yerleşmesi için bir temel oluşmuştur. Günümüzde Sahara'nın göç, uyuşturucu kaçakçılığı, terörizm, isyan, silahlı örgüt ve her türlü suçtan önemli bir uluslararası alan olduğu da unutulmamalıdır. Union Africaine'nin (2014: 7) raporu tarafından onaylandığı gibi, “yaptığı çabalara rağmen, Sahel bölgesinde güvensizlik devam ediyor. Özellikle terörist grupların oluşumu ve suç ekonomi gelişimi, her türlü kaçakçılık, büyük haydutluk ve rehin almalar. Terörizm ve uyuşturucu ticareti arasındaki ittifak güvensizlik iklimi ağırlaştı böylece bu bölgenin büyük tehditi olmaktadır. Gerçekten uyuşturucu trafiği özellikle kenevir ve kokain teröristlerin yeni finansman kaynağı sağlanmaktadır. Bunlardan ek rehin almalarda toplanan fidyeler onların rahatsız edici kapasiteleri ve çalışma alanları Batı Afrika'da ve Doğu Afrika doğru daha genişletilmektedir. Bu çok yönlü tehditleri bölgeselden uluslararası boyut almaktadır. Sahil-sahara bandın devletleri kontrol zayıflığı ve stratejik ve operasyonel yetenekler sahip olmadığından kaynaklanmaktadır. Ayrıca tahmin ve müdahale kaynak eksikliğinden ek bölgesel farklı girişimlerin yetersiz koordinasyonudur”.

askeri yardımı olmadan, Sahel devletler askeri ve ideolojik olarak iyi silahlanmış teröristlerle yüzleşebilecek mi? İşte bütün kötü niyet biçimlerini ortaya koyan soru budur. Siyasi gerçekçilik, tüm iç ve dış demokratik güçlerinin birleşmesini gerektirir¹³⁷”.

4.3. Nijer'de Sosyo-Politik Krizleri Yükseltici Bazı Faktörler

Bugün, Nijer devletinin yönetimi yozlaşmış uygulamalardan ve siyasi otoritelerin yaşam tarzındaki çılgınca ve hatta aşırı artıştan kaynaklanan kamu fonlarının çeşitlenmesi ile vasıflandırılmaktadır. Bir yandan, güçlü yolsuzluğa maruz kalan temel sosyal alanlara tahsis edilen bütçelerde ciddi bir azalma söz konusudur. Bu alanların kalite seviyesi bir temenni durumuna düşmüştür. Gerçekten, yerel ve ulusal düzeydeki durumun boyutunu anlamak için eğitim ve sağlık gibi alanlara bakmak yeterli olacak. STK ve sendikaların bu durumdaki rolü, kötü yönetimi kınamak, iyiye katkı sağlamak ya da çözüm önermek değil midir? Sosyal güçlerin (STK'lar ve sendika merkezleri) oybirliği ile seçme ek olarak siyasi güçleri tarafından üstlenilen bazı hileler de örneğin 5. ve 7. Cumhuriyet'lerinin rejimleri, vatandaşların temel özgürlüklerini kısıtlamak ve yürüyüşlerini yasaklamaktadır. Sendikalar, medya sansürü (eleştirel tartışmalar nedeniyle) ve başka herhangi bir vatandaş ya da sendika mücadelesinin önlenmesi için de vardır. Nitekim kamu düzenini bozma ya da güvenlik nedenlerinden dolayı bu rejimlerin sistematik olarak, biraz da olsa, bu toplumsal güçlerin herhangi bir eylemini yasaklamak zorunda kaldığı aşikârdır. Hükümetlerini desteklemek olsa da sivil toplumun bir temsilcisi “bu risklerin hiçbirisi yoktur, daha da kötüsü, Niamey Belediyesi yetkililerinden izin alınmasına gerek dahi yoktur” diye beyanda bulunmuştur.

Bu da hükümetin işlerini destekleyen bir durum olmadığı sürece, gösteri özgürlüğünün Nijer'de kısıtlandığını göstermektedir. Yoksa sözde demokratik bir rejimde protesto hakkı bir istisna ve yasak haline gelir. Dahası “sosyalistler” tarafından yönetilen bir rejim, muhalefette buldukları sırada, uzun bir zamanda demokratik değerler vaat eden ve bu değerlerin şiddetli bir şekilde savunucuları olan PND/Tarayya Partisi'dir bunlar. Fakat bugün kamu özgürlükleri, gösteri özgürlüğü neredeyse yok oldu ve tamamen sorgulayacak hale gelmiştir. Her ne kadar gelip geçmiş rejimlerin en acımasız olsalar da bugün bu “sosyalistler” iktidardadırlar ve

¹³⁷ Bkz. <http://www.nigerinter.com/2016/11/justice-sociale-et-paix-en-afrique-decryptees-par-dr-halidou-yacouba/>.

yönetimde kimsenin söz sahibi olmadığına inanırlar herkesi susturmak için ellerinden geleni yapmaktalar. Abdoulaye Seydou belirttiği görüşmede şu cümleleri kullanmaktadır:

“Mahamadou Issoufou rejimi altında bir çeşit diktatörlük yaşıyoruz. Bugün yönetimde, istisna kural haline geldi ve kural haklara ve hatta hizmetlere ulaşma açısından bir istisna haline geldi. Ve bu bir diktatörlük ve gizlenmiş bir demokrasidir. Özellikle Nijer’de son seçimlerin nasıl yapıldığını bilindiğinde, çıkan cumhurbaşkanının muhalefeti tamamen zayıflatması gerektiğini düşündüğünde, örneği, eski Ulusal Meclis başkanı ve güçlü rakibi olan Hama Amadou’yu tutuklayarak bunu gerçekleştirdi bilinmektedir. O ise seçim kampanyasını hapiste yürütmesine rağmen seçimi kazanarak ikinci tura kalmıştır. O, kampanyaya gitme özgürlüğüne sahip olamadı ve sonunda, cumhurbaşkanı tek aday oldu. Çünkü diğer aday geri çekildi, destekçileri ona aday olmamasını istedi (ikinci tur için) ve seçimlerin boykotunu başlattılar, % 93’ün üzeri bir oranıyla Sovyet bir zafer olarak seçilecek. Ve tüm bu süreçten sonra Hama Amadou’nun dosyası, adaletsiz olarak, yer olmadığı için mahkeme tarafından beraat edildi (oysa seçimlerden önce, ithal edilen bebekler davasında sokulmuştur). Bütün bunlar demokrasinin büyük bir gerilemesine neden oldu (seçim soygunu). Bunun yanı sıra seçim faaliyetlerinin medyada yer alması için defalarca şiddete maruz kalan basın organlarına kamu gücünü kullanılmıştır. Seçimlerin arifesinde, emri nereden geldiğini bilinmeden, radyo ve televizyon kanallarını sistematik olarak kapanmasına şahit olunmuştur”.

“Bir diktatörlük rejimi yönetmez, hâkim oluyor” demeye genelde alışılmıştır. Bu tür rejimler, sürekli günlük sosyal adaletsizlikler karşısında ezilenlerin istifasıyla beslenir ve güçlenirler. Bu rejimlerde vatandaşların olası hak talepleri ister haklı olsun ister olmasın, zulümlere karşı sorumludur. Ayrıca diktatörlük rejiminde çoğunluk keyfi olarak azınlığa dönüştü, aynı şekilde azınlık ta çoğunluğa dönüşür. Bu liderler bir vicdan sorunu yaşamıyorlar mı? Çünkü sonrakini güç ve dehşetle yönetmek keyfi bir durum değil mi? Diktatörlük, kendisini demokratik olarak nitelendiren bir devletin vatandaşlarına ve insanlığa karşı bir suç değil midir?

Sosyal örgütlerinin müdahale ve istek dinamiklerini kırmak için, perspektifte tek düşünceye sokuşturmak için özgürlükleri kısıtlamak gerekir. Nijer’de eski yöntemlere belirli bir dönüş var. İlk önce, halk içerisinde herhangi bir rejime karşı çıkarsa, muhalefet statüsünü alır. Onun bir tek çıkış yolu; cumhurbaşkanı iyiliğini, pozitif yonlarını söylemek, yaptığı yanlışlıkları örtmektir. İkincisi, tek düşünceyi empoze etmek, sosyal örgütlerinin protesto etmek ya da kamusal meydanları işgal etmelerini yasaklamak. STK’ların aktörlerinin *sivil itaatsizliğinin*¹³⁸

¹³⁸ Şiddetsiz yapılan bir tür isyan olan bu sivil itaatsizlik, bugünlerde Nijer’de lejyon olan insan hakları ve vatandaşlık gibi açık ihlalleri yansıtıyor. Yöneticilerin sosyal sözleşmeyi ihlal ettiği ve halkı hak ve özgürlüklerinden mahrum bıraktığı anda haklı olabilir.

tamamen baskısı yani onların tutuklamaları, sınır dışı edilmeleri ve hapsedilmeleri; özel mediyalarının işlerini engelleyerek vb. bazı zamanlar insanları hapse ataraktır. Diğerleri korkutmaya, yolsuzluk ve tehditler (hatta bazen bile yaşam tehditleri) iktidarın tarafından bu aktörlere ve onların yakın işbirlikçilerine karşıdır. Doğal olarak diktatörce ve popüler olmayan eski metotları karşıya tıpkı beşinci Cumhuriyet gibi yedinci Cumhuriyet yetkilileri de insan hakları koruyanlar susturulabilirler. Önemli bir rol oynamalarına rağmen demokratik sürecinin ve hukukun üstünlüğü sağlamlaştırması önemlidir. Kamuoyunda şiddete başvurulmak suretiyle, hukuku kuralları bu ülkede güvensizliğin artmasıyla uygulanmamaktadır. İktidarın pratikleriyle, Nijer'de hukukun üstünlüğünü yok edip devlet tarafından şiddetin meşrulaştırılması yöneticiler tarafından kullanılıyor mu? Bu şiddet meşru mu? Nijer'de, şimdi siyasiler tarafından STK'ların protestolarının yasaklanması ve bireysel özgürlüklerin kısıtlanması ile ilgili örnek olayı inceleyelim.

4.3.1. Politik Açıdan Halk Özgürlüklerinin Kısıtlanması

Mevcut olayların uygun bir analizi için, Nijer'deki sivil özgürlüklerin kısıtlanması durumunu mükemmel bir şekilde ortaya koyan çarpıcı gerçekleri ortaya koyalım. Gerçekten vatandaşa protestonun (JAC) bir parçası olarak, her iki haftada, 28 Ocak 2018'den itibaren 2018 maliye yasası ve ulusal egemenliğin peşkeş çekilmesine¹³⁹ karşı eylemler yasaklandı. Niamey kent özel heyetinin başkanı, Maradi, Zinder ve Tahoua gibi belediye yetkilileri, 25 Mart 2018 tarihli *barışçıl yürüyüşün*¹⁴⁰, STK'lar tarafından organize edilmesini yasaklayan bir karar aldı. Ancak, demokratik haklarını iddia eden vatandaşların barışçıl protestolarını yasaklamak işi çıkmaza sürüklemek değil midir?

Niamey şehrinin özel heyet başkanına göre, bu yürüyüş *güvenlik nedeniyle*¹⁴¹ yasaklandı. Bu sebeple, CCAC ülkenin güveninin özgürlüğü kısıtlamak için bir bahane olduğu için yetkililere oldukça kızgın. Ülkenin karşı karşıya olduğu güvenlik krizi, CCAC'a göre bir

¹³⁹ Ulusal egemenliğin kaybedilmesi, Ulusal Meclis'in onayı olmadan Batı askeri üslerinin Nijer topraklarına kurulması gerçeği ile açıklanmaktadır. Bu nedenle Nijer halkı bu askeri üslerin varlığına katılmıyor. Buna ek olarak, hâlihazırda harabe halindeki kamu maliyesinin kaldırılması da söz konusudur. Gerilimin alt bölgelerarası bağlamda artan güvensizlik.

¹⁴⁰ 2018 finans yasasına karşı mücadelelerinden bu yana, tüm CCAC etkinlikleri her zaman barışçıl olmuştur. Bu, organizatörlerin ve binlerce katılımcının sorumluluk ve nezaket ruhunun kanıtı değil mi?

¹⁴¹ Nijer ve alt bölgedeki mevcut güvenlik bağlamına referans ile Niamey kentinin yakın çevresinde son terör saldırıları dâhil.

diktatörlük, yabancı askeri üslerin kurulmasını teşvik ederek ve “vahşice” zenginleştirerek ülkenin egemenliğinin kısıtlanmasına ortam oluşturacaktı. Güvenlik harcamaları için muazzam mali kaynakların önemli bir kısmını cebce indireceklerdi.

CCAC bu yetkililere, gerçekte, sosyal ve politik güçlerle diyalogun sistematik olarak reddedilmesi ister. Nijer'deki sosyo-politik krizin mevcut durumunu açıklayan demokratik değerlerinin ve ilkelerinin çiğnendiğini hatırlatıyor. Ayrıca insan hakları ihlalleri çeşitli sosyal adaletsizliklerin özellikle de haklarını ihlal eden vatandaşlar için bir hukuk yolu olarak kullanılacak kurumları etkilemenin yanlış olduğunu hatırlatır. Bu makamların iddia ettikleri, halkı korumayı terörizmi tercih eden yaygın yolsuzluğun olduğunu da hatırlatır. Bütün bunlar, CCAC oyuncularının her türlü adaletsizliğe ve keyfiliğe direnmeyi seçmelerine neden olan sebepleri açıklamakta ve yasadışı buldukları için reddetmektedir. Bu aktörler, demokrasiyi güçlendirmek için verdikleri mücadeleden ötürü belirli bir kararlılık gösterdiler. Bunlar, yukarıda bahsedilen özgürlüklerin kısıtlanmasını kabul etmeyi kategorik olarak reddettiler.

Onlara göre, bu haklar Nijer anayasası ve konuyla ilgili uluslararası hakların tüm kanun metinleri tarafından garanti altına alınmasına rağmen kullanılmadı. Aslında bu kararın amacı hakların etkin bir şekilde kullanılmasını engellemektir. Dolayısıyla anayasanın 15. maddesine atıfta bulunarak “Kimsenin açıkça hukuka aykırı bir düzeni yürütemeyeceğini” belirtmektedir. Öyleyse demokrasinin amacı halka hizmet etmek olan otoritelerin meşruluğunda izole olduğunu ve haklı olduğunu söylemek sıradan bir şey değil midir? Bu bağlamda, CCAC tarafından *yasadışı*¹⁴² olarak imzası olan yetkili otorite yani Niamey kent özel delegasyonunun başkanıdır. CCAC sonunda bu karara uymayı reddetti ve sokak eylemlerine karar verdi. Belediye yönetiminin idari kararı anayasal bir meşruiyetten çizgisinde görülmesine rağmen (önceki sayfada yer alan dipnota bakınız), *CCAC liderlerinin*¹⁴³ tutuklanmasına yol açtı. Çünkü onlar

¹⁴² Nijer Anayasa Mahkemesi'nin 22 Temmuz 2004 tarihli ve 04/08/CC/MC sayılı kararına istinaden: “Belediye meclisi üyesinin görev süresinin belirlenmesi, organik hukukun alanıdır dolayısıyla kararname ile uzatılamaz”. 25 Kasım 2010 tarihli Anayasa'nın 164. maddesine göre (tümleşik güncellemesi Ekim 2017'dir), açıkça belirtmektedir. “Yerel yetkililer organik bir yasa tarafından yaratıldı. Seçilen meclisler tarafından serbestçe yönetiliyorlar”. Bu açıkça, seçimin yerel makamların müzakere organlarının meşruluğu için bir ön şart olduğu anlamına gelir. Ancak şu bir gerçektir ki iki yıl boyunca Nijer'de, devlet başkanlığı aracılığıyla, kamu özgürlüklerini çerçeveleyebilecek meşru bölgesel toplulukların otoritelerini seçmek için seçimler düzenlemek yerine (polis gücü) seçilmiş memurların görev süresi boyunca kararname ile uzatmak için anayasal gerekliliklerin cehaletine devam eder. Ancak, bunu yaparken ve Anayasa Mahkemesi içtihadının ışığında, otorite (belediye ve bölge) yerel makamların konseylerine tanınan imtiyazlar altında hareket etmek için gereken meşru güce sahip değildir.

¹⁴³ Toplamda 25 Mart'ta Niamey'de tutuklanan 23 sivil toplum aktörleri vardı. Bunların arasında Moussa Tchangari (Vatandaş Mekânları Alternatifi (AEC) genel sekreteri), Ali Idrissa Nani (Şeffaflık ve Bütçe Analizi için

kamusal alanda gösterileri yasaklayan kuralları ihlal etmekle suçlandılar. Bu liderler olağanüstü hâl kararının yürürlükte olduğu yerlerdeki (yani Ouallam, Filingué, Tillabéri, Daikaina vb.) cezaevlerinde yargılandılar ve tutuklandılar. Bu vatandaşların temel özgürlüklerinin ne kadar tehdit altında olduğunu gösteriyor. 2005, 2006 ve 2007'deki olayların ortaya çıkışında Nijer'de sivil toplum ve *siyasi partilerin*¹⁴⁴ hemen hemen aynı aktörler tarafından organize edilmesi rahatsızlık yaratmıştır. Bu durum yöneticilerini kendilerini savunmacı politika izlme mahkûm etmiştir.

Uluslararası Af Örgütü 25 Mart 2018 tarihinde kamuya açık alanda yapılan göster sırasında keyfi tutuklamaların, sivil toplum ve siyasi muhalefet aktivistlerinin serbest bırakılmalarını istedi. Aktivistlerin tutuklanmasının ardından, Nijerli yetkililer çağrıda bulunarak derhal serbest bırakmaya çağırdı. Gaëtan Mootoo, araştırmacı Uluslararası Af Örgütü'ne Batı Afrika'da fikrini belirttiği gibi: “Yüzlerce kişi, ifade ve örgütlenme özgürlüğü haklarını kullanmaları nedeniyle keyfi olarak tutuklandı. Onlar yargılanıyor; bazıları vicdan mahkûmlarıydı. [...] Eylemcilerin tutuklama dalgası ve güvenlik güçlerinin bariz bir şekilde tepki göstermesi göstericilerin barışçıl olarak toplanma özgürlüğü hakkını ihlal edilmesine neden oldu. Aynı zamanda Nijer'de zaten gergin olan durumun düşme riskini de ortadan kaldırıyordu¹⁴⁵”. Güvenlik güçlerinin gün boyunca sivil toplum örgütlerinin yanında yer aldığı meydanlarda bekledikleri (Place Toumo ve Place de la Concertation) belirtilmektedir. Ayrıca gösteri amaçlı toplantıları kontrol altına aldılar. Özellikle diğer CCAC liderlerinin herhangi bir toplantısını yasaklamak için bu örgütlerin genel merkezinin etrafında ve çevresinde gece devriyeleri düzenlediler. İfade, gösteri, toplantı, örgütlenme özgürlükleri için bu ciddi tehdit değil midir? Başka bir ifadeyle özgürlükleri koruyamayan ve garanti edemeyen bir devlet, cumhuriyetçi bir devlet olduğunu söylebilir mi?

Organizasyon Ağı (ROTAB) koordinatörü), Nouhou Mahamadou Arzika (Sorumlu Vatandaşlık için Yurtsever Hareketi (MPCR) başkanı), Lirwana Abdourahamane (Avukat ve sivil toplum üyesi). Bu Nijer ana sivil toplum örgütlerinin aktörleri sırasıyla Ouallam, Filingué, Tillabéri ve Daikaina cezaevlerine götürülür (Bkz. 2018 saha araştırması).

¹⁴⁴ 2018 senaryosu, sivil toplum aktivistlerinin (şu andaki Adalet Bakanı Marou Amadou dâhil) Niamey'de hapishanelere sürüldüğü ve polis nezaretinde tutulduğu 2005, 2006 ve 2007 senaryolarına benzemektedir ve daha sonra politik aktörlerin ev gözetimine hapsedildi (İçişleri Bakanı, Bazoum Mohamed dâhil) (Bkz. 2018 Saha Araştırması).

¹⁴⁵ Nijer'deki insan hakları durumu hakkında Uluslararası Af Örgütü 2018 raporudur. Bunun için, muhalefet tüzüğü'nün 7. maddesi de vardır: “Hiçbir lider, hiçbir muhalefet aktivisti, yasalara aykırı olmamak kaydıyla, siyasi görüşleri nedeniyle cezalandırılmaz. Yürürlükteki yasaların öngördüğü sebeplerden başka nedenlerle gelip gitme özgürlüğü konusunda herhangi bir ihlal yapılamaz” (Bkz. Ordonnance n° 2010-85 du 16 décembre 2010 portant Statut de l'opposition, s.2).

Ayrıca özel medyanın 25 Mart 2018 tarihli yürüyüşü müteakip yetkililerin “keyfi” uygulamalarından mahrum kalmadığının belirtilmesi önemlidir. Böylelikle sivil toplum (Ali Idrissa Nani) aktörlerinden birine ait olan Labari basın grubu bu yürüyüşü gerçekleştirirken gözaltına alındığı bilinmektedir. Burada ortaya çıkan güvenlik güçleri tarafından da Üst Düzey Haberleşme Kurulu'ndan (CSC) ne yazılı bir bildirim ne bir polis görevini sunmuştur. Gaëtan Mootoo'nun da belirttiği gibi: “Bağımsız bir televizyonun kapatılması, ifade özgürlüğüne haksız bir saldırıdır. Bir basın organının askıya alınması, Üst Düzey İletişim Kurulu'nun sorumluluğundadır ve bilgimize kadar kamuya açık bir karar verilmemiştir¹⁴⁶”. Ancak, demokratik bir rejimde, STK aktörlerinin ve gazetecilerinin işlerini korkmadan ve sindirme ya da tacize maruz kalmaksızın yapmalarını sağlamak siyasi makamların görevi değil midir?

Bu basın kuruluşunun yeniden faaliyeti için mahkeme tarafından verilen karara rağmen merkezi yönetim bu kararı görmezden geldi. Nijer anayasasının 117. maddenin 1. paragrafında şöyle der: “Yargı kararları herkese zorla kabul ettirilir, yani hem kamu yetkililerine hem de vatandaşlara aynıdır. Onlar sadece yasalar tarafından yetki çerçevesinde eleştirilebilirler”. Oysa bu ülkenin siyasi yetkilileri, anayasal hükmü göz ardı etmiş ve hatta çiğnemişlerdir. Kısacası yazarın belirttiği gibi “Gösteryi yasakladığında, tehdit edilen ifade özgürlüğüdür. Bu durumda otokrasi asla uzak değildir¹⁴⁷”. Nijer askeri rejimi gibi, şimdi de Ulusal Egemenlik Konferansı'nın sivil otoritelerinin, vatandaşların anayasada yer alan hak ve özgürlüklerinden yararlanmalarını engellediğini fark etmektedir. Bu sebeple insan hakları alanında çalışan STK'lar, Nijer'de yönetim kuralları olarak keyfiliğe ve sosyal adaletsizliğe karşı mücadele etmek için çalışıyorlar. Bu ülkede, sendika merkezlerince özgürlüklerinin siyasi otoriteler tarafından kısıtlanması durumuna dair tepkileri ne olacak?

4.3.2. Sendikal Özgürlüklerin Siyasi Tarafından Kısıtlanması

Nijer'deki sendikal özgürlüklerin kısıtlanmasıyla ilgili olarak, yine bir konuyla ve güncel konuya ilişkin bir soru için, analiz yapılacak olursa son üniversite krizi olarak UENUN (Niamey Üniversitesi Nijerli Öğrenciler Birliği) ve SNECS (Araştırmacı Öğretmenler ve Yüksek Araştırmacılar Ulusal Sendikası) arasında yapılacaktır. Sosyal İşler ve Düzen Komisyonu

¹⁴⁶ Bkz. Rapport 2018 d'Amnesty International sur la situation des droits humains au Niger.

¹⁴⁷ <http://www.iedas.ca/blog/5909213037461504/>, Erişim Tarihi: 14-06-2018.

(CASO)¹⁴⁸ üyeleri ve bir araştırmacı (Araştırma ve Öğretme Matematiği Enstitüsü (IREM) üyesi) arasında öğrencilerin yoldaşlarının otobüslerinin çıkışını düzenlediğini zaman “banal” dalaşmak olarak kabul edilen bir sonuç ortaya çıkmıştır. Bu krizden hatırlamak gereken en önemli olan şey; SNECS'in krizi sona erdirmenin yollarını bulmak için bir diyalog çerçevesinde UENUN'la oturmak için kategorik bir reddi yayınlamasıdır. Ayrıca, üniversite topluluğunda bir çatışma yönetim aracı olan Üniversite Yaşam Gözlemevinin (OVU) yokluğuna dikkat edilmelidir. Hatırlatma olarak, OVU eski Üniversite Sosyal Diyalog Komitesinin (CUDS) rolünü oynar. Niamey'deki Üniversite yetkilileri diyalogu edecekler mi? Eğer kabul etmiş olsalardı, Üniversitenin Konseyi tarafından UENUN genel sekreter ve onun yardımcısı dâhil olmak üzere beş sendikacı önderlerinin nihai dışlanmasına nasıl ulaştı? Bu sendikacı öğrenciler nihai dışlanma cezalarını ne motive edebilirdi? Bir sendika yapısının (SNECS) başka bir sendika yapısının (UENUN) feshetmesini çelişkili değil mi? Bunu yaparken, SNECS bir sendika yapısı olarak UENUN'un varlığını sorgulamayı amaçlamıyor mu?

Öğrencilerin ayrı tutma girişimi hakkındaki raporunda, CASO tarafından saldırıya uğrayan öğretmen Rektörü'nden sorduğunu bilinmesidir: “Üniversite aktörleri için bir tehdit oluşturan bu tekrarlanan durumu incelemek gerekir. Üniversite toplumu için bu zararlı unsurlara karşı dayanıklı kararlar ve uygun yaptırımlar yapmaya (da davet ediyor)¹⁴⁹”. SNECS aracılığıyla öğretmenler CASO'nun kapatılmasını talep etmelerine ve meslektaşlarına karşı saldırıdan sorumlu olan öğrencilere karşı örnek yaptırımlar talep etmelerine yol açtı. Ayrıca UENUN temsilcilerinin üniversitenin tüm müzakere organlarından dışlanmasını ve polis kuvvetlerinin güvenliğini sağlamak için görevlendirilmesini talep ediyorlar. UENUN'un sendika yöneticilerini dinlerken, Rektörlük disiplin kurulunun bu kesin hariç tutma cezaları, öğrencilerin örgütlenme hakkını engellemeyi hedefledikleri için orantısızdır. Böylece, SNECS'in siyasetçi tarafından manipüle edilmesine inanıyorlardı. Çünkü politik merkez annesi ve yasası tarafından yasal olarak CNS'nin n°27 tanınan bir örgüt olan Nijer Okulları Birliği (USN) çözülmek istiyor. Bu öğrencilerin dışlanmasıyla ilgili bu yaptırımlara ek olarak, işi bırakma için SNECS akademik ve üniversite faaliyetleri boykot etme perspektifinde sınırsız emir söz atma noktasına kadar gitti.

¹⁴⁸ CASO'nun üyeleri, IREM'in araştırmacısında fiziksel ve ahlaki bir saldırganlıktan sorumlu olarak kabul edilmektedir (Bkz. 2018 Saha Araştırması).

¹⁴⁹ Rapport de l'enseignant chercheur agressé par la CASO: Dr Otto Adamou Chercheur à l'IREM, Niamey le 07-02-2018.

USN'e göre¹⁵⁰: “Disiplin Üniversite Konseyi, rektörlüğünün yetkilileri tarafından öğrenciler için bir yerleşim forumu olarak dönüştürülmüştür. Politik yetkilileri suç ortağının bakışı altında üniversite öğretmenleri tarafından üretilen akademik felçtir. Bu nedenle, USN'in Yönetim Komitesi, Cumhuriyet başkanı Issoufou Mahamadou'ya, özellikle üniversiteler ve genel olarak eğitim sistemini içine alan ağır tempoya çağırılmaktadır. Ayrıca, devletin özellikle öğretmen-araştırmacıların gereksiz özerkliğine bir son vermek ve Üniversite Konseyi başkanının atanması gereken bir cumhurbaşkanının atanmasına gecikmeksizin Nijer'deki Kamu üniversiteler statülerinin gözden geçirilmesini şart koşuyoruz. Her zaman tercih edilen pozisyonda olan bir öğretmen araştırmacısının bulunduğu yerde tarafsız bir kişi olması şarttır”.

Niamey'deki Abdou Moumouni Üniversitesi (UAM) bazı öğretmenleri özellikle akademiyle ilgili olan öğrencilerin eleştirilerine karşı isyankârdır. UENUN genel sekreteri Sita Hamidou Diabiri'nin sözlerine göre, “Sürekli kınanması, bazı öğretmenlerin temel dayanağı olan akademik çalışmaların geciktirilmesi. (...) 2015-2016 promosyon hakkı ilk yılda neredeyse üç yıl oldu. Yüksek Lisans seviyesi için, geri dönüş yapmadan önce bir ila iki yıl arasında bir boşluk demek olan bir örneği gözlemlemeye zorlanan promosyonlar kaç kişidir? Günümüzde üniversite eşi görülmemiş bir işlev bozukluğu yaşarken, hırsların sessiz kaldığı bir akademik ölüm haline geldiğini söylenmektedir. Alt bölge ülkelerinde (Burkina, Benin ...) öğrenciler akademik bir çıkış yapmak zorundadırlar. 400 sıfır (0) intihar ve düzenli intiharları, bir sonsuzluğa dayanan P.V'nin düzeltmeleri ve müzakereleri, kurumu ve bizi içine alan birçok kötülüktür. Maalesef hükümet, kötülüğün kaynağına saldırmak yerine, ölüm mangalarını bize saldırmak için gönderir. Sayılar geri geliyor ama dışarı çıkmıyorlar. Sonuç olarak, hükümet akademik çalışmalara ve burslara yatırım yapması gerektiğinden daha fazla yatırım yapmaktadır. Görünüşe göre, özerklikten zevk alıyorsunuz demektir ki, devlet bu talihsiz durumlara bakma hakkına sahip değildir. Ebeveynler asla bitmeyen çalışmaları anlamıyorlar¹⁵¹”. Nijer'deki işlevsiz üniversite sistemi ve siyasi otoritelerin otoriter davranışlarının bunlarla nasıl karıştığını görmek için UENUN ve USN liderlerinin endişelerini bir tür kalp ağlayan çaresizlik gösteriyor. Onların, mevcut durumu düzeltmek için aydınların rolünü gerçekten oynamasını engellemek gerekir. Birinin düşündüğü gibi: “Mezunlara, akademisyenlere ve entelektüellere saldırdığımızda, tehdit edilen şey düşünmek

¹⁵⁰ Déclaration de presse du Comité Directeur de l'Union des Scolaires Nigériens (USN), Niamey le 15 mars 2018.

¹⁵¹ Lettre ouverte du Comité Exécutif de l'UENUN au SNECS/ section UAM, Niamey le 21 février 2018.

için özgürlüktür ve faşizm asla uzak değildir¹⁵²”.

Demokratik olarak seçilmiş ve giderek daha radikal hale gelen, yani kendisini totaliterciliğe dökülen bir siyasal sistem, artık popüler ve demokrasiye sahip olmadığını göstermektedir. Bu tür rejimler, otoriterlik biçimleriyle ve hatta bazen güçlü askerileştirme ile tanınırlar. Bu bağlamda özgürlük, artık bir hak değil, mücadeledir; bu bir veri değildir, ancak inşa edilir ve çekilir. Duclos'un (1962: 23) söylediği gibi “Hükümet halkın haklarını ihlal ettiğinde, isyan halkın için ve halkın her kısmı için en kutsal ve en vazgeçilmez ödevlerdir”. Vatandaşlar kendi menfaatlerini yetkililer tarafından yeterince dikkate alınmadıkça veya düpedüz olarak dikkate aldıklarında, memnuniyetsizliklerini ifade edebilirler.

Gerçekten, hukukun üstünlüğünün kesinlikle gömülü olduğu, yani yöneticilerin diktatörler ve saldırılara yol açtığı seçici ve ayrımcı bir adaletin yerine getirildiği yerlerde halkın direnişine ihtiyaç duyulmaktadır. İnsan Hakları ve Vatandaşın Evrensel Bildirgesi'nde yer alan tüm temel hak ve kamu özgürlüklerine zalimce saldırılmaktadır. Nijer'de şu anda birçok vatandaşın görüşleri, otoriterlikle savaşıma ve adaleti reddetme konusundaki kararlılıklarından endişe duyuyor. Sivil toplum aktörleri, politik militanları, gazeteciler, entelektüeller ve demokratlar da işkenceye maruz kalıyor ve aynı zamanda sindirme, taciz ve hapsedme ile keyfi olarak mağdur ediliyorlar. Nijer'den daha iyi olan şey, bu yöneticiler vatandaşlığın boğulma mantığının bir parçası, meşru endişeler ve vatandaşların hakları hakkındaki hor görme ve dikkatsizlik mi? Ayrıca, siyasi liderlerin iktidarının kötüye kullanılması durumunda bu vatandaşların tepkileri veya uygun tepkileri neler olabilir?

4.3.3. Popüler Hareketler veya Halkın Siyasal Rejimin Gücünün Kötüye Kullanılmasına Karşı İhtilaller: Toplumsal Güçlerinin Tepkileri

“Bir rejimin bilançosu sadece gerçekleştirdiği eylemlerle değil, kışkırttığı tepkilerle de ölçülür” (Duverger, 1961: 183). Nijer'in temel yasasının ruhuna uygun olarak, yani anayasa, devlet iktidarını halkına karşı sorumlu tutar. Genel olarak ortak iyilik için çalışmak, her şeye, her yere ve insanların layık ve sadık hizmetçilerine karşı hareket etmek gerekir. Bu nedenle yöneticilerin her zaman bu yükümlülüğünden vazgeçmesi, STK'ların halkın hizmetinde gerçek demokratik yönetimin temellerini atmak için kendilerini hareket ediyorlar. Bu yönetim siyasi

¹⁵² Bkz. <http://www.iedas.ca/blog/5909213037461504/>.

otoritelerin olduğu bir gerçeklik olmaktan çok uzaktır. Otoritelerin çoğu CNS'den geliyor. Ulusal kaynakların sürekli olarak yağmalanmasıyla mevcut ve gelecek nesillerin kaderini mühürledi, egemenliğin satılması (Batı askeri üslerinin kurulması), demokrasi ve insan haklarının temel kurallarının yitirilmesidir. Böylece cumhuriyetçi ilkelerin inkâr edilmesini kışkırtmak, ülkenin bugün öne çıktığı eşitlik ve adaleti göstermektedir. STK'lar yetkilileri millete daha az önem veren siyasi seçimleri tercih etmeye iten entelektüel ve vizyoner tarafından körleştirilmekle suçluyorlar. Bu milletin çıkarlarını kendi çıkarlarını ve kişisel itibarını zedelemek içindir.

Kolektif sosyal refah arayışında, bu politik otoritelerin başarısızlığı yadsınamaz. En kötüsü, iktidar demagojisinin Nijer'i sosyo-ekonomik düzensizliği gizleyemediği ilerici ve sürdürülemez bir yoksullaşma durumuna sürüklemelerini, politik ve hatta yasal olan, bugün bu halkın kendi kaderlerine terk ettiği gösteriyor. “Kimsenin” çaldığı yanına kar kalmaz sözü yöneticiler arasında en çok paylaşılan değer olmaya devam ediyor. Millet haksızlık yapıldığını ve rehin alındığını söylemeye gerek yok. STK'ların önderliğinde sözde “kurtuluş” hareketlerinin neden ortaya çıktığını açıklıyor. Çünkü insanlar yöneticileri tarafından son derece şiddetli ve ezici bir biçimde ezilmiş hissediyorlar. Şiddetler ve basınçlar onların temel haklarının reddine yol açtı. Böylece: “şu anki seferberlik kanıtıyor, günümüzün tüm meseleleriyle ilgili bireysel ve kolektif farkındalığımızın dünyasına karşı ve zayıf yönetime karşı savaşmak için hiçbir çaba sarf etmeden kararlılığımızı somut olarak ifade ediyor. Kamu fonlarının toplanması, yasa dışı zenginleşme, ulusal zenginliklerin toplulaştırılması ve seçilmiş temsilcilerimizin, halka rağmen, iktidarı ve konumunun kötüye kullanılması¹⁵³”.

Nijer'de hala konuştuğumuz bu zayıf yönetim, ruhaniyetin bir görüşü olmaktan çok uzaktır. Ancak günlük olarak vatandaşlarının yaşadığı “acımasız” bir gerçekliktir. O zaman bu tip yönetimde insanların yeterli tepkileri ne olacak? Özünde bu yazıda yer alan Halidou Yacouba'nın ilgili analizine atıfta bulunarak: “Şu andan itibaren yönetilen bir hükümetin adaletsiz olduğunu düşünür. Şu andaki kurucu anlaşmadır. Anayasa artık yöneticiler tarafından saygı görmez, bu yüzden yönetime isyan etmekle yükümlüdür. Kanuna itaat etmemektedir. Ama bizim durumumuzda hangi itaatsizlik aslında şiddete başvurmamalıdır. Şiddet olsa bile, medeni şiddettir. Hangi medeni şiddet fikirlerin şiddeti, entelektüel şiddettir. Entelektüel gerçeği söylemeli. Entellektüel şiddet bir devletteki adaletsizliğe karşı savaşmak için demokratik bir

¹⁵³ Bkz. Bağımsız Nijerli Sivil Toplumun Uyum ve Yurttaşlık Eylemleri Çerçevesi'nin konuşması.

yöntemdir. Bu nedenle isyanın haklı çıkması, yönetilen hükümetin artık sözleşmeye saygı duymadığını düşündüğü andan itibaren, bir sivil hükümetin filozof açısından bir sözleşme olduğu kanunu ihlal eden isyandır¹⁵⁴”. Demokratik yönetimde, diktatörlük ve otoriterlik halkın gelişimi ve özgürlüğü için yasaklanacaktır. Halkın onunla ilgili herhangi bir hükümet eyleminin kontrolünde uyanık olmalıdır. Ona karşı herhangi bir adaletsizliği kabul etmemeli ya da tolerans etmemelidir. Bu süreçte, vatandaşların özgürlüğünü ve esenliğini garanti altına almayı amaçlayan tarihsel bir rolü sahip aydınlar sayesinde gerçekleşir.

Halkın isyanı bu politik sınıfın davranışları karşısında meşru mu? Bu isyan en iyi sonuç olarak kabul edilir, bu politikacı sınıfını disipline ve vatandaşların genel menfaatini daha iyi düşünmeye getirmenin en emin yolu addetmektedir. Halkın bu isyanı üstüne alabilir mi? Burkina Faso eski cumhurbaşkanının dediği gibi, devrimci Thomas Sankara: “İsyanını üstlenemeyen köle, onun kaderine acımayı hak etmiyor. Bu köle, kendisini özgürleştirmeyi iddia eden bir efendinin şüphe uyandırıcı rahatsızlığı üzerine bir şeyler yaparsa, talihsizliğini tek başına cevaplayacaktır. Sadece mücadele kurtarıyor...”. Bugün, Nijer’in halkı kendinin bulduğu mevcut durum, mücadele, isyan bir hak değil, bir yurttaşlık görevidir. Ülkenin bazı adamların özel iradesiyle feci bir duruma dönüşmesini izlemek kabul edilemez ki “ne inanç ne de hukuk” halkı tarafından nitelendirilen, Nijer’in kendilerine ait olduğunu düşünen ve yalnızca istedikler veya arzularını yapabilirler. Bir sivil toplum aktörü görüşmede şöyle bir ifade ediyor: “*Nijer halkı sabırlı ve cesur halktır. O oradadır, gözliyor, gitmesine izin veriyor ama bu kendisini istifa ettiği anlamına gelmez. Her zaman doğru anı bu tür davranışlar için gerekli olan cevabı nasıl vereceğini biliyordu. Ulusal Egemenlik Konferansı'nda bu halkın tepkisinin ne olduğunu, ‘Ta Zartché’ nin projesi karşısında, tepkisinin de ne olduğunu da gördük. Takdir eden halkıdır*”.

Barış, Demokrasi ve Kalkınma için Panafrikan Ağı (REPPADD) gibi genç derneklerin ortaya çıkması, vatandaşların vicdanı, güç aşırılıklarına karşı bir mücadele bilinci yaratma mücadelesini yeniden yaşamaya çalışmaktadır. Onlar günlük mücadeleleri, vatandaşların temel haklarını anlamaları ve savunmalarını sağlamak için güçlendirmeleridir. REPPADD aktörleri kamu faaliyetlerini düzenler ve medyaları iletişim kanalları olarak kullanır: “*REPPADD, Nijer vatandaşı vicdanında bir mücadele bilinci yaratmaya çalışmaktadır. Çünkü sadece mücadele*

¹⁵⁴ Bkz. Dr. Halidou Yacouba, Araştırmalar Yönetilmek Yetkilendirmek (HDR) savunma, Konu: Afrika'da Sosyal Adalet ve Barış.

öder ve bizi özgür bırakır. Derneğimiz Sankara idealini sürdürmeye çalışıyor. Ayakta ve birleşmiş bir gençlik toplarla, herhangi bir güvenlik aracıyla, suçluyla, baskıyla yüzleşebilir. Yaptığımız yurttaşlık çalışması ve bunu organizasyonumuzun hedefleri ile ilgili olarak demokrasinin çeşitli boyutlarında yapıyoruz". Bu anlamda REPPADD gibi sivil toplum örgütleri veya dernekler, çağdaş dünyanın karşılaştığı zorlukların vatandaşlarının uyanışı veya farkındalık rolünü oynarlar. Ayrıca, doğrudan ya da dolaylı olarak, ülkenin demokratik yönetiminin başarısına katkılarını getirmeye çalışırlar.

BEŞİNCİ BÖLÜM: NİJER'DEKİ DEMOKRASİ KRİZİ

Nijer şu anda, Ulusal Egemenlik Konferansı'ndan bu yana, siyasi, sosyal, ekonomik, finansal, güvenlik, kurumsal ve kültürel gibi çeşitli tezahürleri olan çok boyutlu iç krizlerle birlikte yaşamaktadır. Bu krizlerin artması ya da devam etmesi, temel olarak bir takım karşı-değerlerin bir şekilde kuralların kötüye kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Toplumun amaçları doğrultusunda yemin edenler resmi standartların aksine belirli bir grubun çıkarlarına (bazen muhaliflerin yetersizliği nedeniyle) hizmet etme derdinde olabilmektedir. Nijer siyasi sınıfındaki aktörler bu krizlerden suçlu mudur, yoksa sorumlu mudur? Diğer bir deyişle, oynadıkları doğrudan veya dolaylı roller nelerdir?

5.1. Nijerli Politikacıların Davranışlarını Belirleyen Bazı Kültürel Miras Unsurları

Burada Nijerli siyasetçilerin birkaç yıl boyunca davranışlarını belirlemeye devam eden iç ve dış faktörlerle ilgili kültürel miras unsurları ele alınacaktır.

5.1.1. Afrika Geleneksel Hükümet Modeli ve Modern Dönem Nijer Hükümet İlişkileri

Bir radyo röportajında, tarihçi Profesör Djibo Hamani'nin Nijer geleneğindeki kral gücünün doğasına atıfta bulunarak uygun bir şekilde ifade ettiği gibi: “Bir kral iktidara geldiğinde organize edilen törenler vardır ve bu törenlerde, önce Kral soyundurulur, neredeyse yarı çıplak bırakılır ve aşağılanma koşullarına maruz bırakılır. Sonra yeniden doğar ve tören düzenlenirken bir damat gibi ayaklarının üzerine kına uygulanır ve ülkenin kaderi ile evlendirilir. Bundan sonra ona şöyle bir konuşma yapılır “Her şeyi unut. Sana iyilik yapanları, unut. Seni incitenleri de, unut”. “Devletin mülkünü alıp sana iyilik yapan birine onu veremezsin, birisini suçlayamazsın ve seni kim incittiyse intikamını almak için devletin yetkilerini kullanamazsın”. Artık ülkenin kocası olduğu için herkesin babası haline gelir¹⁵⁵”. Yönetilenleri arasında ayırım yapmaksızın burada, herkes için var olan bir kral ya da şef görülebilir. Onların güvenliğini sağlar ve korunmalarını veya refahlarını garanti eder. Bu nedenle, kendisi ve halkı arasında bir güvensizlik yaratabilecek her türlü davranıştan kaçınır. Bir şekilde onların ruhani rehberi, onların babasıdır.

¹⁵⁵<http://www.rfi.fr/afrique/20100802-djibo-hamani-elections-avaient-ete-libres-le-niger-aurait-vote-non-referendum-gaull>, Erişim Tarihi: 21-04-2017.

Buna karşı bir durum ise, o zaman geleneksel şefin çalışması için kendi bütçesine sahip olmamasıdır. Şefin parası sadece kişisel parası değil aynı zamanda onu çevreleyen saraylarda bir müşteri ağı için sürdürdüğü krallık parasıydı. Günümüzde, Nijer'deki demokratik devletin yönetiminde gözlemlenen davranışların kaynağı geçmişin sosyo-kültürel değerleri midir? Sorusunu akla getiriyor. Bu ikinci anlayışa dayanarak, bugün yönetim modu da dâhil olmak üzere kraliyet kültürünün, tüm idareye kadar uzandığını belirtmek gerekir: “Yeni bir bakanın hizmet başkanının, bir kanton şefi gibi davranması ve kanton şefinin imgesindeki iyiliğini ve kaynaklarını yeniden dağıtması bekleniyor¹⁵⁶”. Bugünkü yönetimin patronlarının çoğu, kanton şefleri gibi davranmaktadır. Onların hizmetleri kişiselmiş ve devlet malları da özel mülkleriymiş gibi hareket etmektedirler.

Bu liderler gibi, onlar da kamu fonunu özel fondan ayırmak için mücadele eden saraylarla çevreliyorlar. Vakunta'nın (2006: 35) açıkça belirttiği gibi “Afrika'nın neredeyse her yerinde, geleneksel yöneticilere atfedilen kutsal rol, siyasi liderlere de aktarıldı ve bu, iktidarın kötüye kullanılması ve görevi bıraktığı zaman da sorumlunun cezasız kalmasıyla sonuçlandı”. Zamanlar aynı değildir ancak birkaç istisna dışında geleneksel liderlerin uygulamaları mevcut siyasi liderlerin uygulamalarına benzer veya benzer niteliktedir. Zamanla bir çeşit bulaşma etkisi vardır. Modern hükümet ile liderin statüsündeki değişim nasıl olacak? Geleneksel iktidardan modern iktidara geçişe işaret eden süreçte meydana gelen çeşitli değişiklikler ele alacaktır.

5.1.1.1. Şefin Statüsünün Modern Hükümet Türüyle Kargaşası

Geleneksel Afrika hükümeti, *şefin*¹⁵⁷ kesinlikle şehrin yönetimi dışında ayrıca da tek monopol olduğu rejim türüdür. Modern hükümetle, bu şefin yerine cumhurbaşkanı veya devlet başkanı getirilmiştir. Geleneksel şeften farklı olarak, bu devlet başkanı birkaç suçluya geçirilen halkaları zorla kabul ettirmiştir: o sık sık sert eleştirilip ve kötü bir talihle karşı karşıya kalmıştır. Gerçekten Nijer geleneğinde, şefin hayatta olduğu müddetçe onun yerine geçmek neredeyse imkânsızdır, hatta kabul edilemez. Öyleyse Batı modern anayasalarla, devlet başkanının ölümünde yerine geçecek olan kişi de dâhil olmak üzere sadece geçici olarak bile olsa

¹⁵⁶ Jean-Pierre Olivier de Sardan, *Thème*: Les rivalités de proximité: *Le baabize tarey*, de la famille à la politique, Troisième séance du programme “séminaires de sciences sociales 2017-2018”, le mardi 10 Avril 2018 au Lasdel (Niamey/Niger).

¹⁵⁷ Bu metinde, gelenek ve göreneklerin koruyucuları olan geleneksel şefler ima edilmiştir.

seçimlerden önce ülkenin başına geçebilirler.¹⁵⁸ Şef daha sonra kendini farklı ve dinamik bir bağlamda bulur. Modern hükümetin yeni kurallarının kabul edilmesi zorlayıcı bir süreçtir. Doğuştan olmayan ancak zamanla elde edilen yeni zihinsel bakış açılarına ihtiyaç vardır. Nijer sosyal dokusunda demokrasi reflekslerinin kök salması için yeni bir demokratik uygulamalar nesli gerekir mi?

Hamadou Moustapha Diop söylediği gibi: *“Liberal demokratik bir hayatın zorunluluklarına uyum sağlıyoruz. Yaptığımız bir çıranklıktır ve bu, öğrendiklerimizin dünyanın en iyisi her derde deva olduğu anlamına gelmez. Gerçeklerimize adapte olmak bize kalmış”*. Gerçekten, bu uyum nasıl gerçekleşti? Malum Nijer’in Fransa’dan 1945’teki kurtuluşun ardından, Afrikalılara oy hakkının, parti ve dernekleri kurma hakkına sahip vatandaş ünvanının verildiği bir anayasa kabul edilmişti. Öte yandan Nijerliler, daha sonra alışık olmadıkları ve mekanizmasını bilmedikleri demokrasiyle (özellikle seçim sandığı) birdenbire karşılaştılar. 1946’dan 1960’ta bağımsızlığa kadar demokrasiye çıranklık yapmaya devam edilmiştir.¹⁵⁹ O zamandan beri, bu çıranklık sürecinde Nijer demokrasisi, dengesini istikrarsız ve geleceği belirsiz olan bir ileri-geri hareketin sürekli bir pozisyonuna yerleştiren az ya da çok acı verici deneyimler yaşamıştır. Şimdi Nijer’deki kamuoyu seçimleri veya seçim demokrasisi ve bu demokrasisiyle bağlantılı engellere dönelim.

5.1.1.2. Seçim Demokrasisi İle İlgili Sorunlar

Nijer’deki demokrasi çıranklığının önündeki engel, gelenek ve göreneklerde yatmaktadır. Gerçekten, toplum aristokratik ve feodaldı. Bu yüzden yapılacak seçimler olsa bile en büyük kişiler, aristokratlar ve feodal liderlerin seçimine katılan savaşçılardır. Bu arada aşağı halk ise ya marjinalize edilmiş ya da kenara koyulmuştur. Ancak Batı tarzı demokrasi pratikte bir yenilik

¹⁵⁸ 06 haziran 2017 tarihli ve 2017-50 sayılı Kanununun 53. (yeni) maddesinin birinci satırbaşına göre: “Cumhuriyet başkanlığının ölüm, istifa, alçalma ve yitirilmesi nedeniyle boşalması halinde veya mutlak engel, Cumhuriyet başkanının görevleri, Milli Meclis başkanı tarafından geçici olarak uygulanır ve eğer önlenirse, önceliğe göre Ulusal Meclis başkan yardımcıları tarafından uygulanır” (Bkz. Constitution (Promulguée par décret n° 2010-754/PCSRD du 25 novembre 2010. JORN n° spécial 19 de 29 novembre 2010). Mise à jour intégrée, Octobre 2017).

¹⁵⁹ Sanoussi Tambary Jackou belirtiyor ki, “Nijerlerin 1946’da ortaya çıkan siyasi parti fenomenininden haberdar değildir. Yine de yol boyunca seçimler vardır. Böylece 1946, 1948 ve 1952’de parti adaylarıyla seçimler yapıldı; 1956’da parti adaylarıyla belediye seçimleri vardı; 1957 ve 1958’de parti adaylarıyla yasal seçimler vardı” (Bkz. Sanoussi Tambary Jackou ile görüşme).

getirmiştir çünkü *vatandaşlık*¹⁶⁰ kavramı benimsenmiş ve vatandaşlar hak ve görevlerde “eşit” ilan edilmiş ve aynı zamanda seçme ve seçilme hakkına sahip olmuşlardır. Sanoussi Tambary Jackou şu sözlerle anlatmaktadır: “*Batı tarzı demokrasiye alışkın değiliz. Liderlik seçimi sistemi olsa da, her etnik gruba veya kabileye özgüdür. Bu seçimler, modern demokrasi ilkelerine göre yani oy pusulalarıyla, seçim sandıklarıyla, çok sayıda adayla yapılmadı*”. Nijer'deki seçim uygulamalarının gelişimine rağmen, oylama konusunda özgürce karar veremeyen seçmenler var. Bu demek oluyor ki, karizmatik bir şahısın arkasında duranlar, örneğin, köy şefi ya da dini liderler, onlarla aynı yönde oy kullanmaktadırlar. Bazen bu şahıslardan, soru sorma hakkına sahip olmadan, bir adayı oylamalarını söyleyen emirleri bile alırlar. Bu seçim davranışları geleneksel değil midir ve demokrasi için bir fren değil midir? Ayrıca, *evlilik oyu*¹⁶¹ olarak adlandırılan diğer oy kullanma şekillerini de not etmek gerekir: eşinin ve çocuklarının oy seçimini yönlendiren kocalar ya da bunun karşılıklı olması.

Nijer'de demokratik uygulamalara yönelik diğer engeller arasında seçimlerin düzensizliği ve seçim yarışları öncesinde, sırasında ve sonrasında para ve maddi gücün rolü yer almaktadır. Böylece, ilk olarak, bu ülkede seçimlerin örgütsüzlüğü, sosyo-politik hayatta çeşitli aktörleri içeren gerçek bir kaygı kaynağıdır. Bu endişe esas olarak, hemen hemen her zaman sadece seçim sicilini değil, aynı zamanda Nijer'in tüm siyasi sınıfı tarafından kalıcı, rıza ve onaylanmamış bir Ulusal Bağımsız Seçim Komisyonunun (CENI) kurulması ile karakterize edilen çekişmeli doğadan kaynaklanmaktadır.¹⁶² Seçim sorunlarının seçimle ilgili faturası ise CENI'den kaynaklı olarak, seçimlerin neredeyse her zaman bir sürü zorluk, hata, başarısızlık, dolandırıcılık, elle sayma, uzlaşma eksikliği gibi nedenlerle vergilendirileceğini açıklamasıdır. O zaman, Nijer devletinin bölgesel ve yerel düzeylerde, bu seçimlerin iyi gitmesi için oynadığı asıl rol nedir? Aşağıdaki, bu soruyu cevaplamaya çalışacağız.

¹⁶⁰ Leuprecht (2001: 29) tarafından vatandaşlık kavramına verilen anlam, daha kesin gözüküyor, yani şöyle diyor: “Demokrasi aktif vatandaşlık olmadan canlı ve katılımcı olamaz. Vatandaş, kendi adına iktidarı uygulayanlara katılmaya ve onları kontrol etmeye çağırılır. Yapmazsa, nesnenin durumuna indirgenme riski taşır. Kararları başkaları tarafından onun istemediği şekilde yapılabilir. Vatandaşların yokluğu demokrasi için ölümcül bir tehlike oluşturur”.

¹⁶¹ Braconnier, Céline (2010). *Une autre sociologie du vote: les électeurs dans leurs contextes bilan critique et perspectives*. Paris: Cergy-Pontoise, Lextenso éditions LEJEP ; Mayer, Nonna et Perrineau, Pascal (1992). *Les comportements politiques*. Paris: Armand Colin ; Mayer, Nonna et Boy, Daniel (1997). *L'électeur a ses raisons*. Paris: Presses de Sciences Po ; Mayer, Nonna, éd, (1997). *Les modèles explicatifs du vote*. Paris: Montréal, Québec: Harmattan ; Mayer, Nonna (2010). *Sociologie des comportements politiques*. Paris: Armand Colin.

¹⁶² Bu konuyla ilgili daha fazla analitik bilgi için, bu belgenin 4. bölümüne, özellikle de "Ulusal Bağımsız Seçim Komisyonu ve Biyometrik Seçim Sicili Dairesi'ndeki Davalar" başlıklı bölüme bakınız.

İkinci nokta seçim meselelerinde yolsuzluklar konusudur. İnsanların seçilebileceklerini ve özgürce aday olabileceklerini fark ettikleri zaman işin bozulmaya başladığı belirtilmelidir. Para veya maddi güç, günlük uygulamalarda ve Nijer'deki seçimlerin organizasyonlarında belirli bir eğilimi ele geçirdi. *Oy veya seçmenlerin vicdanlarının satın alınması*¹⁶³ yoluyla, siyasi aktörlerin prensipten yoksun olduğu bu ülkede demokrasinin düzgün işleyişine gerçek bir engel haline gelmiştir. “Halk arasındaki militan hâkim görüş, siyaseti geçim kaynağına dönüştürme eğilimidir. Parti liderleri militanları böylece sürekli yasal çerçevenin dışına çıkma riski altında almak isterler. Bu koşullar altında, kırılması güç bir kısır döngü oluşturulmuştur¹⁶⁴”. Ne yazık ki, Nijer'de, tüm seçimlerin oyların ve seçmenlerin vicdanlarının satın alınması ve seçim sonuçlarının tersine çevrilmesi yoluyla seçime hile karıştırılması ayırt edilen bir gerçektir. Bu nedenle, bu tür seçimlerin seçilmiş temsilcileri, halkı gerçek anlamda temsil ettiklerinin ya da seçilmiş olduklarını farkında değildirler. Ulusal çıkarların destekçisi ve koruyucuları olmak için gereken çabayı göstermediklerini söylemek mümkündür. Bundan dolayı, meşru ve popüler bir tabandan yoksun oldukları için sonunda kendilerini kırılğan bir konumda hissederler.

Son olarak, Nijer'de çok partili bir sistemin ortaya çıkmasından bu yana seçim demokrasisinin sorunlu yönlerini belirtmek için bir parantez açalım. Gerçekten de, ülkeyi yöneten askeri hükümetlerden sonra, darbecilerden birinde, general Ibrahim Baré Mainassara sivil-politikacı olarak kendisini dönüştürmüş ve seçim düzenleyerek inatla iktidarda kalmıştı. Bu seçimlerden iki yıl sonra ve uzun süren sosyo-politik krizlerin ardından general Baré 9 Nisan 1999'da askeri bir cunta tarafından öldürüldü. *Seçim baskını* askeri bir cunta tarafından, darbe generaline yapılan bu suikastın ana hipotezlerinden veya sebeplerinden biri olarak ilerletiliyor. Son iki darbeciden farklı olarak komutan Daouda Malan Wanké (1999) ve korgeneral Salou Djibo (2010) askeri darbe hükümetlerinin ardından demokratik seçimler düzenleyerek barışçıl bir şekilde ülke yönetimini terketmişlerdir. Nijer'de siyasetçilerin davranışlarını ve demokratik uygulamaları etkileyen bu kültürel mirasın diğer dış öğeleri nelerdir?

¹⁶³ Siyasi Partilerin Şartı'nın 43. maddesinin 2. paragrafında açıkça belirtilmektedir ki: “Seçim kampanyaları sırasında, vicdan ve her türlü yolsuzluk satın almanın hükümleri uyarınca yasaklanmış ve cezalandırılmıştır. Ceza kanununda öngörülen yaptırımlara hâle getirmeksizin Seçim Yasası'nın 166. maddesi” (Bkz. Ordonnance n° 2010-84 du 16 décembre 2010 portant Charte des partis politiques, s. 9).

¹⁶⁴ Hükümet ve siyasi partilerin liderlerinin toplantı raporu, s. 7.

5.1.1.3. “Yanmış Toprak¹⁶⁵” ve “İyi Bir Hüküm Sürdürmek için Bölme” Politikası: Batılı Olmayan Toplumlara Hükmetme ve Sömürme Amaçlı Bir Avrupa Stratejisi

Avrupalılar Afrika'ya geldiklerinde, Batı tarzı sosyal organizasyonun diğer tarzlarına imrenilecek hiçbir şeyi olmayan, iyi tanımlanmış bir sosyal yaşam biçimi bulmuşlardı. Ama zamanla neredeyse her şeyi değiştirmişlerdi. Dolayısıyla Fransız sömürgecileri doğrudan yönetim “*direct rule*” sistemi aracılığıyla neredeyse her şeyi tahrip etmişlerdi ve hepsi de ülkeyi kendi yöntemlerine mecbur bıraktılar. Sistemlerini kolonilerinde kurmak ve zorla kabul ettirmek için güç, terör ve bölme taktiğini kullandılar. Bu sistem, devlet yönetiminin aşırı merkeziyetçiliği ile karakterize edildi. Bir karşılaştırma olarak İngiliz sömürgeciler ise, kendi sistemlerini kurabilmek için seçmiş oldukları geleneksel şeflerin oynayacağı rolün önemli olduğu bir tür taban demokrasisi diyebileceğimiz yerinden yönetim modelini tercih etmişlerdir. Dolayısıyla, İngiliz sömürgeciler Fransızların yaptığı gibi yok etmek yerine buldukları dolaylı yönetim “*indirect rule*” modeliyle sosyal organizasyonu daha az etkilemişlerdir. Kolonilerde karşılaştıklarıyla kendi kimliklerini ve kültürlerini harmanlamaya çalıştılar.

Sömürgeliler gelmeden önce Afrika toplumlarının yönetim sistemi az çok demokratikti. Bir problem ortaya çıktığında istişare yapma imkânları söz konusuydu. Ancak bu durum, demokrasi biçimini Batı modeline benzer olduğu anlamına gelmez. Gerçekten de geleneksel sosyo-kültürel değerlerimizde bir şeflere karşı gelinmiyordu. Şef söylediği her şey için eleştirilmiyor ya da onun buyrukları bir eyleme tahvil edilmiyordu. Genel olarak Afrikalı politikacıların ve özellikle Nijerli siyasetçilerin davranışlarında bu imaj mevcuttur. Gelişmiş modernite ve mevcut toplumların karmaşıklaşma süreci göz önüne alındığında, bağlamlar aynı değildir. “Yanmış toprak” politikası ve “iyi bir hüküm sürdürmek için bölmek” stratejisi, Avrupa ülkeleri tarafından- özellikle de Fransız sömürgesi olan ülkeler bağlamında Fransa tarafından- bulunmuştur. Bu politika ve strateji Avrupalıların, eski kolonilerini bağımsızlıklarından sonra da en iyi şekilde kontrol altına alması için çok uyumlu bir formül olarak görünmektedir. Bu durum, sürekli bir istikrarsızlık, kargaşa, çatışma ve sosyo-ekonomik, finansal, politik ve hatta kültürel krizlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Böylece, bu eski sömürgeler gerçek gelişimlerine odaklanmaktan ziyade siyasal

¹⁶⁵ “Yanmış toprak” politikası, kişinin bir şeyi olmayacağını, tüm enerjisini kendi isteğine bağlı olarak kullanması. Nijer söz konusu olduğunda bu politika, özellikle Fransız sömürge sisteminden miras alınmıştır. Ve Nijerli politikacıların demokratik rejimlerin yönetimindeki mevcut davranışlarını haklı çıkarır.

tartışmalara kapılacaklar. Seydou Amani şu sözlerle ifade etmektedir: “*Bugün, politikacılarımızın (komplolar, entrikalar ve diğerler gibi) davranışları sömürge mirasını yansıtmaktadır. Sömürgeciler böyle davrandırlardır. Sömürgecilik döneminde, bir kişi kendilerine tehdit oluşturduğunda, onu yok etmek için her türlü komplo durumlarını ortaya koymuşlardı. Miras aldığımız bu sistemi bugün Nijer'de çok partili demokrasi bağlamında uyguluyoruz*”.

Nijer yöneticileri günlük davranışlarında öne çıkmaya çalışan sömürgeci bu mirası uygulamaktadır. Aksine, onlar da bu davranışı sergilemek için zevk ve heves bulurlar. Nijer siyasi sınıfının, esas olarak Batılı “biçimlendirme” sisteminden kaynaklanan durumu nedir?

5.1.1.4. Nijer Siyasi Sınıfının İnşası

“Ülkemizde var olan tipik “demokrasi” sistemi, Batının kuklaları, yani hükümetlerimizin başındaki yerel valileri yerleştirmesinin bir yoludur. Öyleyse bu sistemi düşünelim. Onların şeytani planlarını biçimini bozacak daha bir B planına ihtiyacımız var. Nijer'de İran, Rusya, Çin ülkeler gibi geleneksel ve dini birim konseylere ile çift olarak çalışacak başka bir nesil politikacılara ihtiyacımız var. Sonuç olarak, popüler bir tabana sahip güçlü bir siyasi sisteme ihtiyacımız var” (Bkz. Soumaila Amadou ile kişisel iletişim, 31 Ocak 2018).

Bu alıntı, bazı Nijerli vatandaşların, ülkeyi hâkim olan Batılı emperyalist sistemden çekebilmek için mevcut siyasi sınıfa güvenmediklerini göstermektedir. Eski sömürgeci güçlerin hizmet eden bir tür politikacıya ait bir yapıya tanık mıyız? Bu yapı ile ilgili açıklayıcı mantıkların bazılarını anlamak için tarihe bir adım atalım. Böylece, ilk olarak, bizim analizimiz o sırada Fransız Batı Afrika (AOF) genel valisi olan Jules Brévié'nin konuşmasına odaklanacaktır. AOF hükümet kurulunda yaptığı açıklamaya göre, sömürgeleştirmenin üç ana plandaki hedeflerini bu şekilde açıklamıştır: sosyo-kültürel, politik ve ekonomik. Bu yüzden kendini şu terimlerle ifade etti: “Sömürgecilik, politika ve ekonomik zorunluluklar için işimize çifte görev empoze edilmektedir. Bir yandan, her alanda yardımcılarımız olmasına yönelik gelen yerli kadroları eğitmek ve özenle seçilmiş bir seçkinin yükselişi sağlamaktır. Başka yandan, halkı bize yaklaştıracak şekilde eğitmek, onları bize daha yakınlaştırmak ve yaşam tarzlarını değiştirmektir... Siyasi bakış açısından, yerlileşme çabalarımızın farkında olmaları ve onları Fransız yaşam şekline bağlamaktadır. Sonuç olarak ekonomik açıdan bakarsak, geleceğin üreticilerini ve tüketicilerini hazırlamaktadır¹⁶⁶”. Sosyo-kültürel açıdan, Afrika sosyo-kültürel gerçekliklerden tamamen

¹⁶⁶ Bulletin de l'Enseignement en A.O.F, n° 74, s.3 (Bkz. Bu alıntı kitaptan alınmıştır: Moumouni, Abdou (1998). *L'éducation en Afrique*. Présence Africaines Editions, s. 54-55).

kopuk bir eğitim sisteminin kurulmasını inşa etmektir. Eğitim müfredatı aracılığıyla, sömürgeci hedefe ulaşmak için eğitim sistemi altyapıyı oluşturacaktır.

Bir örnek olarak, Nijer bağlamında, özellikle ilköğretim düzeyinde, “*La Famille Boda*” (Boda Ailesi) ders kitabının kullanımı büyük ölçüde açıklayıcıdır. Gerçekten de, genel olarak Afrika anlayışında ve özellikle Nijer'de aile çevresi baya geniştir. Emile Durkheim'in bu anlayışa verdiği mana “*mekanik dayanışmayı*” sürdürdüğü daha büyük bir boyuta sahip olmasıdır. Fakat “*La Famille Boda*” okul programında, Nijer okullarında *ailenin nükleer anlayışını*¹⁶⁷ geliştirip o dönemdeki öğrencilere aşılacaktır. Bu programın hiçbir yerinde Nijerli tipteki ailenin diğer mensuplarına yer verilmemiştir: amca, teyze, dede, kuzen, yeğen vb. Bu düzeyde arzulan eğitim amacı, Afrikalılara bireysel ruhun aşılması ve onların sosyal ilişkilerini, birlikte yaşama biçimlerini yok edilmesidir. Çünkü bir noktada okula giden ilk kişiler bireysel ve bencil bir şekilde davranmaya başlamıştır. Örneğin, bir devlet memuru olduğunuzda, diğer ebeveynlere irtibat kurulmaz ya da onlarla sosyal temasların sıklığı gittikçe azalır. Hiçbir şey önemli değil sizin “küçük” aileniz (eş ve çocuklar) dışında. Dolayısıyla, burada amaçlanan hedef, Afrika toplumlarını “yıkarak ve yeniden yapılandırmak”. Batı toplumu gibi uydurmak, özellikle “*organik dayanışmanın*” olduğu Avrupa gibi modellemektir. Bu modellemeyi gerçekleştirmesi ve kolaylaştırması için, "yerlileri" tanımlayacak sömürgeci dillerin öğretilmesi gerekmektedir. Afrikalılar bu dilleri öğrendiklerinde, aynı zamanda, sömürgeciliğin kültürünü aktaracaklar ve teşvik edeceklerdir. Dolayısıyla bilinçli veya bilinçsiz olarak beyazların yaşam biçimini benimseyecek, yabancılaşacak, çoğu kendi kültürlerini terk edecek, yeni tutum ve davranışları evlat edinecektir.

AOF genel valisi tarafından kullanılan “özenle seçilmiş bir seçkinin yükselişini sağlamak» ifadesini çok anlamlı mesaj taşımaktadır. Özellikle “1940'larda başlayan bağımsızlık hareketinde, Afrika memurlarının yetiştirilmesine yönelik okulun oynadığı önemli bir rol vardır. Sonunda 1960'da bağımsızlığını kazanarak sömürge devlet aygıtları ele geçirilmiştir, ama durumunu pek de değişmemiştir. Sömürge okullarında, sömürge sonrası devletin bürokratik kadroları sömürge okullarında eğitim görmüşlerdir. Afrika'daki sömürgeci okul, Asya sömürgelerinde yaşananlardan farklı olarak, yerel bir yazma ve sistematik bilgi aktarımı geleneksel gerçekler üzerinde kurulmamıştır. Elitlerin yetiştirilmesinde nispeten önemli bir

¹⁶⁷ Sadece çiftlerden ve çocuklarından oluşan bir aile ortamıdır.

kırılma yaşanmıştır. Bunun sosyalleşmesi aynı zamanda devleti de etkilenmiştir” (Bierschenk vd., 2007: 239). AOF genel valisinden gelen bu mesaj, gelecekteki Afrikalı seçmenler için bir uyarı olarak anlaşılabilir. Liderleri seçmek için Afrikalıların oyları çok az değerli olacaktır. Başka bir deyişle, iktidara yalnızca sömürgecilerin hoşuna gidecek bir kişi erişebilecektir. Bu yüzden, seçimleri sahte bir şekilde düzenlenip ve halkın seçim oylarına hiç saygı göstermeden sömürgecilerin istediğin lideri seçimleri kazanmış olacaktır (bu insanlar bu seçimlerde sadece simgesel bir rol oynarlar). Bu liderlerin misyonu artık halkın çıkarlarına değil, Batı'nın metropolüne hizmet etmeye yönelik olan politik elitlerin yetiştirilmesine yol açar. Dolayısıyla, bu *yerel valeler*¹⁶⁸ hiçbir zaman kendi halklarına hizmet etmiyorlar. Neredeyse her zaman, uluslararası emperyalizme hizmet etmek için Afrika devletlerinin başına yerleştirilmiştir. Gazibo'ya (2005: 207) göre, “Afrika elitlerinin sorumluluğu, kendi egemenlik durumuna iş birliği yamaktır”?

Rocher (1986: 39), analizlerinde “egemenlik, temel kurallar ne olursa olsun, iktidarın kurulduğunun, kabul edildiği ve uygulandığı, her iki tarafta da kabul edilen örtülü veya açık kurallara göre kabul edildiği ve uygulandığı sosyal ilişki olduğunu” düşündürmektedir. Aynı yazar bir açıklama daha yapıyor: “iktidarın egemenlik anlayışının uygulanabilmesi için, yani tanınmış ve kabul edilmiş bir şekilde uygulanabilmesi için, bir temele yani bir mevzuata ihtiyaç duyulmasıdır. Etkinliğin bu mevzuattan kaynaklanacak, kurallardan esinlenecektir” (Rocher, 1986: 40). Bu aynı analizler Nijer'in durumuna aktarılabilir. Çünkü birinciden yedincin Cumhuriyet'e kadar, Nijer'de yaşanan seçimlerde ve askeri derbelelerde, gizli veya açık bir şekilde, kısa veya uzun vadeli, Fransa olmak üzere Batı'nın katılımı her zaman vardır. Son olarak, “yarınki üreticileri ve tüketicileri hazırlamak” ifadesini kullanarak, vali Jules Brévié basitçe ve somut olarak Afrika halkının Batı'ya daha ucuza satılacak hammadde üreticileri olacağını söylemek istemiştir. Buna karşılık Afrika halkı çok pahalıya Batı fabrikalarında üretilen mamuller, mallar, ürünlerin tüketicileri olacaklardır. Her iki sistemlerde, kaybedenler Afrika nüfuslarıdır.

Özet olarak, bunlar AOF Konseyinde Jules Brévié'nin konuşmasının üç eksenidir. Gelişimle ilgili temel boyutlar, bu eksenler Fransa tarafından sömürgeleştirme ve Afrika toplumlarının

¹⁶⁸ Az gelişme ülkelerinde, emperyalizmi her türüyle savaştık düüst bir devlet başkanının uzun vadede iktidarda kalmayacağı açıktır. Her zaman sorunlarla, her türden şantajlarla, hatta fiziksel eliminasyonla (Sankara, Lumumba ve diğerlerinin örnekleri, Fransız kısmının Afrika bağlamında tarihsel gerçekler olarak hizmet eder) karşılaşacak.

altıgene sürekli bağımlılığın sürdürülmesi ile ilgili olarak uygulanan bir stratejiydi. Bu da toplumların yöneticilerini, ulusal çıkarları tatmin edecek mekanizmaların peşinden koşmalarını engelleyen dengesiz bir duruma sokuyor: “Medeniyetlerin büyük çatışmasından bu yana, halkının çıkarlarına hizmet etmek isteyen fakir bir ulusun lideri zengin milletler tarafından öldürüldü. Bugünkü liderlerimiz bunu biliyorlar. Bu yüzden bize hizmet etmekte zorlanıyorlar. Kafalarının üzerinde, milliyetçiliğin en ufak bir işareti olduğu zaman onları gebertmeye hazır bekleyen Damoclès’in kılıcı ve utanılacak bir şantaj var. Bu nedenle normalde akıllı insanlar iktidara gelirler ve artık tanınmazlar. Tıpkı ordu kanallarına ve tanklarına gitmeniz ve meydan okumanız zor olduğu gibi, başkanlarınızın emperyalist güçlerin tehdidine karşı çıkması zordur¹⁶⁹”. İktidar dengesindeki eşitsizlik, en az gelişmiş devletlerin neredeyse her zaman kukla liderlerin Batılı hükümetlerin ve çokuluslu ülkelerin hizmetini önderlik ettiklerini açıklıyor. Özellikle de az gelişmiş ülkelerinin genel olarak Afrika devlet başkanlarının devrimci, ilerici veya milliyetçi zihinleri veya tutumları nedeniyle bu emperyalist ve kapitalist güçler tarafından öldürüldüğü pek çok açıklayıcı örnek olarak verilebilir.

Aynı şekilde, genel olarak Sahel'de terörizmle mücadele bağlamında ve özellikle Nijer'de Cumhuriyet'in başkanının Paris'e gidip “Başkanlık muhafızlarının güçlendirilmesi için özel birimlerin oluşturulması çağrısında bulunması¹⁷⁰”. Cumhurbaşkanı aracılığıyla başka bir devletin cumhurbaşkanı tarafından güvenliğini sağlamasını isteyen bir devletin egemenliği nerede? Bunu yapmak zayıflık göstermenin bir türü değil mi? Bunu yaparken, bir ülke sistematik olarak toprak egemenliğini kaybetmez mi? Özellikle küreselleşmenin böyle bir döneminde yeni sömürgeci projelerin ve şirketlerin ortaya çıkması doğal kaynak, zengin maden yatakları olan bölgelerde moda olması: uranyum, petrol, fosfat, demir, elmas vb. Bir yandan, bu kaynakları büyük çokuluslu devletler işlerini ve refahını sağlamak için yağmalıyorlar. Öte yandan, faaliyet gösterdikleri alanlarda çevresel hasara, malzemelere ve yaşam kaybına neden olurlar. Nijer bu durumda bir istisna değildir. Batılı ve çokuluslu ülkeler tarafından Nijer'de başkanlık seçim kampanyalarının finansmanı konusu hakkında konuşmak için bir parantez açalım. Başka bir deyişle, bu fonların, siyasi liderlerin halkın çıkarlarının korunması da dâhil olmak üzere demokrasiye getireceği zararlı etkiler için parantez açalım.

¹⁶⁹ Bkz. Vision US Africa: les mécanismes de la poursuite de l'intérêt national.

¹⁷⁰ Le Canard déchaîné n°743, 27 juin 2016, s. 4.

Böylece, Batı sömürgeciliğin yeni gelişimiyle, daha büyük mineral ve doğal kaynaklar (uranyum, altın, petrol, elmas, demir, kakao, kahve vb.) ve ağırlıklı olarak Nijer gibi az gelişmiş ülkelerde emperyalist projenin acımasızlığı görülmektedir. Bu proje, güçlü çokuluslu sık sık suç ortaklığı içinde olan Batılı ülkelerin hükümetleriyle sürmektedir. Şu anki operasyon şekli az ya da çok basittir. Birincisi Batı askeri üslerinin Nijer topraklarında kurulup, eğilimleri ya da ekonomik ve emperyalist nedenleri saklarken teröre karşı mücadele etme bahanesiyle geliyorlar. İkincisi, Nijer gibi az gelişmiş ülkelerinin politik alanı üzerinde kontrol sahibi olmak için, bu çokuluslu ülkeler tarafından başkanlık seçim kampanyalarını finanse ediyorlar ve seçilmiş siyasi bireylerin onların hizmetinde oluyorlar. Maddiyata ve kaynaklara ihtiyaç duyduklarında ve kaynakları daha ucuza alıp, bazen de onları ücretsiz olarak yağmalamak istediklerinde bu devletlerin her türlü mevzuatına aykırı davranışları kolaylaştırılmış olunur. Fransız yan kuruluşu *Areva*¹⁷¹, Nijer'de bir örnek olarak hizmet vermektedir.

“Siyasi partilerin finansmanı demokrasinin kurulması için çok önemlidir. Ülkemizde çokuluslulardan para aldığımızda, ülkenizin genel menfaatini asla savunmayacaksınız. Çünkü çokuluslu seninle aynı çıkarlara sahip değildir. Ve çoğunuzun Afrika'da dolaştığını görüyoruz: Bolloré, Areva ve vb. Onların en iyi stratejileri yolsuzluktur. Mesela Gine, Benin ve Kamerun ele aldığımızda Bolloré seçimlere bir önceki gün gitmişlerdi. Kampanyaların ve adayların finansmanını kontrol etmezsek, insanlar bu çokulusluların merhametine bırakarak şeytanla vaftiz edecekler” (El-Hadj Idi Abdou ile kişisel iletişim, 26 Ekim 2016).

Çok uluslu ülkelerin finansmanı, Nijer'in de dâhil olduğu bu devletlerin siyasi makamlarını, yozlaşmayı ve manipüle etmeyi başardıkları anlamda dengesiz bir güç dengesini empoze etmeye hizmet ediyor. Bütün bu yolsuzluklar, özellikle de çok uluslu bilirse de, halkın çıkarlarını savunduğu ölçüde demokrasiyi reddediyor. Çünkü bu çok uluslu ülkelerin yasalarını ülke yöneticilerine yöneltiyor. Daha sonra, bu yöneticilerinin zarar görmesi için asimetrik güç dengesi gereklidir. Hâlbuki herhangi bir ilişkide bu raporun görüşünü kaybetmemelisiniz çünkü en önemli faktör ve hatta bir tamamlayan: “İnsanların davranışlarını herhangi bir ilişkide anlamakta güçlük çekerseniz, aydınlatmak için güç dengesini kullanın. Kim kimdir? Kim kimden daha

¹⁷¹ Areva, Fransız devleti için önemli bir ekonomik ağırlığı temsil etmektedir. Çünkü nükleer alandaki faaliyetleri sayesinde, Fransa'yı dünya ölçeğinde bir güç haline getirmektedir. Aynı zamanda, bu Areva, cevherin çıkarılması alanında Nijer için ekolojik, çevresel ve sıhhi bir tehlikeyi (uranyumun yüksek radyoaktivite oranı) temsil etmektedir. Genel olarak Afrika'da ve özellikle Nijer'de “vahşi” kapitalist ve emperyalist projenin tipik örneğidir. Nijer devleti ile Areva arasındaki uçurumu hatırlatmaktadır. Çünkü bu Areva Nijer devletinin haklarını yeniden kazanmasına izin verecek 2006 madencilik yasasını kategorik olarak reddetmektedir.

güçlüdür? Kim kime bağlıdır? Kim kimlerden korkuyor? Ve her şey netleşir¹⁷². İşte şu anda, gerçekte tesadüfi olmayan ancak bazen dış veya iç faktörler tarafından şartlandırılmış olan bu davranışların anlamını ve doğasını anlayacağız.

Sonuç olarak, bu literatürden anlaşılacağı gibi Nijer politik sistemi hem sömürge tarihine hem de sosyo-kültürel değerlerimize sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle Nijerli politikacıların dış ve iç faktörlerin bir fonksiyon olarak, statülerine göre davranışlarını, yani iktidarda olup olmadıklarını veya muhalefette olduklarını belirler.

5.1.1.5. Politikacıların Statüsü Durumlarına Göre Davranışları

Nijer'de “demokrat rakip, diktatör yönetici” şeklinde sık sık söylendiği gibi, bu özlü söz ya da popüler anlatış bir yönetici veya rakip kendi statüsüne göre benimsenen davranışı geniş ölçüde ifade eder. Öyleyse, politikacıların kendi vatanseverliklerini, demokratik veya cumhuriyetçi ideallere olan bağlılığını, daha da şiddetlenmiş milliyetçiliğini, hatta bazen abarttıklarını açığa çıkarmıştır. Kısacası, muhalif olmak onu popülist bir duruşu benimsemeye, bilge ve hatta demagojik ifadelerle sahip çıkmaya ve halkı ikna etmeye ve onu seçmeye ikna etmeye teşvik eder. Öte yandan, rejimi iktidarda veya hatta popüler olmayan başka bir deyişle yok etmeyi amaçlayan diğer stratejileri benimser. Bu ülkenin sorumlusu olmadığı sürece, Nijerli siyasetçinin iktidarın eylemlerinin eleştirilmesi ve reddetmesi konusundaki tutumunu benimsediğini anlıyoruz. Fakat bir kere devlet iktidarının alanına girdiğinde, demokrasinin sonu budur. O halde pozisyonu otomatik olarak değiştirdiği ve kategorik olarak herhangi bir eleştirel analize düşmanca davranması ortaya çıkacaktır. Gerçekten, daha önce ifade özgürlüğünü savunan ve özgür bir basına hak iddia etmiştir. Bugün vatandaşların özne haline geldiği diktatörlüğü ve ülkenin temel kanunu (anayasa) tarafından kabul edilen temel özgürlüklerin sistematik bir sorgulamasını kuyuyor. Başka bir deyişle, demokratik ve cumhuriyetçi değerlere saygılı olmayı talep eden insan hakları savunucusu olan geçmişte demokrat, zayıf yönlerini bakış açısını fark etmesine yol açabilecek çelişkili bir tartışmaya düşmanca diktatör olma tavrını ortaya koyuyor. Diğer siyasi güçler ya da sivil toplum örgütlerinin (muhalefet ya da sivil toplum örgütleri) gücünün bir parçası olarak dürüst ve yapıcı diyalog ihtimalini engellemektedir.

¹⁷² Bkz. Vision US Africa: les mécanismes de la poursuite de l'intérêt national.

Nijer'in şu anki bağlamını göz önünde bulunduran bir örnek vermek gerekirse: 7. Cumhuriyet'in siyasi figürleri ana muhalifeti rakip olarak değil, *siyasi yönden yok edilmesi*¹⁷³ gereken ve kamusal olarak (çünkü onlar siyasal ağırlığını artırma eğilimi taşıyan veya çok korkunç ve popüleritesi olan adaylardır) yenilgiye uğratılması, hatta tasfiye edilmesi gereken düşmanlar olarak gördüğü çok açık bir şekilde ortadadır. Güncel şeylerin uygulamasında, onları seçim yarışının dışına itmek için siyasi güç “makyavelist olarak” kabul edilen iki yöntemi benimser:

- İlk yöntem olarak yemine dokunmak ve onu suçlamak için iktidar ilk önce müttefiklerinin rütbesi olan bazı kişileri tutuklar. Onların seçilme ihtimalini kamufle etmeye çalışır;
- İkinci yöntem, rakiplerinin seçim sürecinde ayakta kalmaması için aynı yasal fırsatlara sahip olmasını önlemektir. Bu durum, iki şekilde oluyor. Ya partilerin liderleriyle üsleri arasındaki pek çok anlaşmazlık ve bölünmeyi kapsayan olayla enstrümantalleştirilir ve siyasi oluşumların çatışması böylece körüklenir. Ya da davasına bağlı olmayan ve ona düşman olan tarafların liderleri, yanlış dosyaların oluşturulması marifetiyle gerçekleştirilen keyfi tutuklamalarla, haksız yargılama usullerine tabi tutulur. Bu, Nijer'deki mevcut siyasi iktidarın örneğidir. Uyuşmazlık dolayısıyla ve iç savaşlarla (özellikle muhalefetin), ezilmeye ve yerlerinden edilmeye maruz kalmaktadırlar. Bu durum ülkede, siyasal sistemin içerisinde rekabetin değil hâkimiyetin kurulmasına neden olmaktadır.
- Bu süreç muhalefet ile hükümet arasındaki siyasi savaşları provoke etmeye ve kışkırtmaya devam ediyor. Bu aynı zamanda Nijer'deki mevcut sosyo-politik krizlerin kökenindedir. Her şeyden önce, çatışmanın olması ve taraflar arasında yapıcı diyalogun olmaması, genel olarak hükümet ve muhalefetin, Nijer'in 1991 ile demokrasinin gelişinden bu yana yaşadığı tüm sosyo-politik krizlerin kökünde kökünde neyin olduğunu gösteriyor ve nitekim bu durum çok partili sistemin tümü için geçerlidir.

“Şu anda, muhalefet ve iktidar içerisinde bir mutabakat yoktur. Çünkü iktidarda zihniyetin ya da dikkati, zaten sürgündeki muhalefet Hama Amadou'nun liderine yöneltildi. Nijerli politikacılar birbirlerini iyi tanıyorlar. Vatana ihanet, bölünme, iftira, nefret ve inkârların şantajı her zaman ilişkilerini belirledi. Bu eski siyasi sınıf, dinamik ve vatansever gençlik ile

¹⁷³ Nijer'de bu günlerde bir uygulama haline geldiği için, siyasi bir rakibi politik olarak tasfiye etmek, ona karşı suçlama yapmak ya da onu hapsedmek için "kirli" dosyalar çıkarılmaktadır. Bu, onun adli sicilini olumsuz etkileyebilir, yani siyasal kariyerini ya mevcut seçim sürecinde normal olarak ortaya çıkmasını engelleyerek ya da bu süreçteki şansını azaltarak tehlikeye atabilir. Örneğin, Nijer'de 2016 seçimlerinde muhalefet lideri Hama Amadou'nun suçlanması ve hapsedilmesi bunun içi oldukça açıklayıcıdır.

değiştirilmelidir. Tek alternatif budur” (Soumaila Amadou ile kişisel iletişim, 31 Ocak 2018).

Bu bölümü sonuçlandırmak için, Sanoussi Tambary Jackou analizi dikkate alınacaktır: “*Nijer’de demokrasinin öğrenilmesinin engellerinden biri, bu öğrenmenin çok inandırıcı olmadığı*”. Sosyo-kültürel, politik ve ekonomik gerçeklerimizin çoğunu göz ardı eden ihraç edilmiş bir demokrasi modeline uyum sağlayamayan ve onu sahiplenemeyen bir halkla yapılacak çok şey var. Ayrıca, Nijer siyasi sınıfının aktörleri arasındaki tartışmalar ve kaçınılmaz çatışmalar yoluyla, ülkenin gelişiminin gerçekleştirilmesi için mücadele ettiği ve demokrasinin her zaman embriyonla ilgili aşamada veya sürekli deneme yanılma durumunda olduğu da eklenmelidir. Ancak, zorluk çeken bir okul, Nijer’deki bu demokrasi krizinin üstesinden gelmeye yardımcı olabilir mi? Başka bir deyişle, Nijer’deki demokratik süreçte zaten krizde olan okulun veya üniversitenin rolü ne olabilir?

5.1.2. Nijer Okulundaki Krizin Bilançosu ve Entelektüellerin Demokratik Süreçteki Yeri

Birincisi, Nijer’de okul krizi ve işlevsiz demokratik çerçeve arasındaki ilişkiyi yerleştirilecek. Daha sonra, bu çerçeve doğrultusunda Nijerli aydınlarının başarısı veya başarısızlığı analiz edilecek.

5.1.2.1. Okul Krizinin Demokratik Süreçte Bilançosu

Bir halkın zihinsel durumunun, başka bir deyişle onun kültür, eğitim ve öğretim düzeylerinin bir ülkenin demokratik sürecini açıkça görmelerine izin verdiği açıktır. Bu zihinsel durum, bu süreçte tutarlı ve sorumlu bir rol oynamasına izin verir. Ayrıca, herhangi bir demokratikleşme sisteminin başarısının veya başarısızlığının, kurulan eğitim kurumunun doğasıyla yakından bağlantılı olduğu da açıktır. Bu eğitim kurumu, ülkenin sosyo-kültürel, politik ve ekonomik gerçeklerini hesaba katarsa, kendilerini ulusların gözünde devletlerinin etkisine yorulmadan adayın dinamik ve sorumlu vatandaşları eğitecektir. Bu vatandaşlar kendilerini; anavatanlarına bağlı hissedecekler, sevecekler ve hayatlarının pahasına savunmaya hazır olacaklardır. Ulusuna iyi davranışlar seğileyebilecek herhangi bir eylemde bulunmaya isteksiz kalmayacaklardır. Sosyolojinin Kurucu babalarından biri olan Auguste Comte bunun böyle olduğunu açıkça belirtmektedir: “bir toplumun siyasi organizasyonu zihinsel

organizasyonunun, yani eğitiminin bir işlevidir¹⁷⁴ dedi. Ve Platon açıkçaya şöyle ifade eder: “herhangi bir siyasi reform zorunlu olarak eğitim reformunu içerir¹⁷⁵”. Eğitim temeli olmayan bir demokrasinin anarşiye, özgürlüğün fazlalığına yol açtığını sebep oluyor, çünkü çeşitli bireysel özgürlükler acımasızca birbirleriyle yüzleşecek. Bu herhangi bir sosyal bağı tehlikeye atacak ve çatışma yaratacaktır. Bu nedenle, özgürlüğün doğru bir şekilde uygulanması, yani disiplinli bir özgürlük demek; zorunlu olarak eğitim gerektirir. Durkheim’in (1898: 16) belirttiği gibi, “Genel olarak, özgürlüğün öğrenilmesi gereken ve çocuklarımızın da kullanması gereken hassas bir araç olduğunu kabul etsek bile, tüm ahlaki eğitim bu doğrultuda yönlendirilmelidir”.

Buna karşı, eğitim kurumu yukarıda belirtilen gerçekleri hesaba katmazsa, vatandaşları değil; dış güçlerin gücü ve üstünlüğü için yorulmadan hizmet edecek bireyleri eğitecektir. Bu bireyler ülkelerini zayıf ve az gelişmiş kalmasına neden olacak davranışları kabul edeceklerdir. Bu nedenle, onları istedikleri gibi manipüle eden bu güçlerin boyunduruğu altında kalacaklardır. Bu tür eğitim sisteminden ortaya çıkacak kurumlar, yalnızca halkın yaşadığı gerçeklerle ya da gerçeklerle tamamen çelişen dışa dönük ve “kolonize edilmiş” bireyleri yetiştirir. O halde, bir demokrasinin bir halka yardımı ve desteği olacaksa, geleceğine dikkat etmeyen bencil bir bireyi değil, o halkın sorunların üstesinden gelmesine hizmet edecek ve ülkesinin geleceği için sorumlu bir vatandaş olacak bireylerin eğitilmesini sağlamalıdır.

Şu soruyu sormak doğru olmaz mı? Nijer'deki derin krizde olan bir okul, liderlerini makul veya rasyonel bir seçim ile seçebilecek vatandaşları nasıl oluşturur? Nijer okulundaki krizi, temel olarak ve açık bir şekilde, eğitim meselesinin sorumlusu olan liderlerin tutarsızlığı ve dikkatsizliğiyle açıklanmaktadır. Gerçekten, eğitimdeki sözleşme veya kontrat sistemi öğretmenlerin ve öğrencilerin çeşitli grevleri, ilköğretimden üniversiteye kadar eğitimin kalitesini önemli ölçüde düşürmüştür. Çoğu durumda, pedagojisiz/eğitbilimsiz artı eğitim olmaksızın, meslek sahibi olmayan öğretmenlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Onlar sevdiklerinden dolayı değil, sadece günlük geçimlerini sağlamak için eğitim alanında çalışıyorlar. Buna ek olarak, Nijer toplumunda öğretim elemanlarının (çoğu çalışan elemanların aylardır ödenmemiş maaşları mevcuttur) ve öğretmenlerin (bu işin sefaletle eş anlamlı olduğu varsayılmaktadır) yetersiz çalışma koşulları da eklenmiştir.

¹⁷⁴ Bkz. <http://www.nigerinter.com/2016/11/justice-sociale-et-paix-en-afrique-decryptees-par-dr-halidou-yacouba/>.

¹⁷⁵ A.g.e.

Politik çoğulculuğun ortaya çıkmasından bu yana, Nijer'de eğitim alanının altında yatan fon ve destekler açıklanmamaktadır. Ampirik veriler, nüfustaki bu kadar yüksek oranda okuma-yazma seviyesi ile azınlığın (yöneticiler) büyük bir muhalefet olmaksızın çoğunluk (halk) üzerinde hegemonyasını uygulama fırsatı olduğunu göstermektedir. Ulusal Egemenlik Konferans'tan sonra Nijerli yöneticilerin çoğu genellikle entelektüel seçkinlerin suç ortaklığıyla (veya onların sessizliği), insanların veya halkın zihinsel durumundan dolayı (okuma yazma bilmemesi) onların zihinlerini daha iyi işlemekte, yağmalamakta ve işletmektedir. Gerçekten, bu insanlara hizmet etmek için çabalamak yerine, büyük kaygılarını çözmek yerine; bu yöneticiler kendilerini ve yakınlarını zenginleştirme amacıyla hareket etmektedirler. Ayrıca, dış güçlerin çıkarlarına hizmet eden bu yöneticiler, bunlar ile suç ortaklığı içerisinde hareket etmektedirler. Buna ek olarak, bu güçler bazen Nijer'in kamu ve dış ilişkilerinin yönetimine ve kendi yerel temsilcilerini seçerek suç ortaklığıyla sağlamaktadırlar. Sonuç olarak, Nijerliler sadece kendi yöneticilerinin ve aydınlarının değil, aynı zamanda doğal ve madencilik kaynaklarını (uranyum, petrol, altın vb.) yağmalamaya, satmaya ve tasfiye etmeye devam eden bu dış güçlerin kurbanları olmaktadır. Bundan dolayı, Nijer'de eğitim, sağlık, tarım, altyapı vb. gelişiminin temeli olan sosyal alanlarda gözlemlenen aksamalar ve geri kalmışlık bu durumu açıklamaktadır.

Kısacası, cehalet içinde demokrasiyi empoze etmeye çalışmak, tamamen kumdan yapılmış bir yapıya, yani istikrarlı bir temele dayanmayan ve gelecekte ortaya çıkabilecek engellere dayanıklı bir yapıya benzemektedir. Halkın yönetimi hakkında gerçek zamanlı bilgi eksikliği ile karakterize edilen insanların cehaleti ile yöneticiler onu aldatmak için onu kandırmaktan yararlanırlar. Söylemeye alışılmış olduğu gibi, “halkın okuma yazma bilmeyen bir çoğunluğu, yalnızca kamu yararına çok az önem veren ya da umursamayan yozlaşmış yöneticiler seçebilmektedir”. Nijer özel durumu, demokrasinin, günlük olarak uygulandığı gibi cehalette yaşayan bir insana faydası olmayacağını göstermektedir. Bu bölümü bitirmek için, eğitimin ekseni, tüm ekonomik, sosyo-kültürel, teknolojik ve politik gelişmelerin temeli olduğunu söylemek mümkündür. Eğitimin desteği olmadan önemli bir şey olmaz. O bize gitmek istediğimiz yolu gösterir. Küreselleşen dünyada daha fazla başarılı olmak ve daha az acı çekmek için yol gösteren unsur eğitimidir. Daha fazla verim ve daha az kusur ile küresel bir varlık inşa etmenin en kesin ve açık yolu eğitimden geçmektedir. Bu yüzden, genel olarak bir ülkenin gelişimi için iyi bir eğitim sistemi ve bu eğitimin herkese ulaşılması, yaygınlaşması ve özellikle demokrasi krizine karşı etkili olması gerekmektedir.

5.1.2.2. Entelektüellerin Demokratik Süreçteki Yeri

Herhangi bir demokratik sistem sürecinin düzgün çalışması, tüm insanlara ve kaliteli bir eğitim vermekten geçmektedir. Aslında, tek başına bu sürecin iyi yürütülmesi için yeterli ve yetkin insan kaynaklarını yetiştirmeyi izin verilmelidir. Herhangi bir eğitim projesinin amacı, belirli riskleri önlemek insanları gelecek zorlukları karşılaması günümüz dünyasının sorunlarını anlayabilmesi için eğitmektir. Dilin kötüye kullanılmasıyla, bu kişilere bazen (mezun olup diploma sahibi oldukları için) mezunluklarına veya bağlamlarına göre entelektüel denir. Ancak, bu iki kavram arasında bir ayırımı veya fark var mı? Onların derin kritik anlamı nedir?

Böylece, bir entelektüel, nasıl yaşayacağını ve genel ilgiyi bilme hissine sahip olan kişidir. Çünkü “kamuoyunda tartışmaya katılır, bazen inisiyatifi alır ve onunla birlikte gelen riskleri üstlenir, bağımsız kalır, bu ne tarafsız ne de sistematik olarak “karşıt olan” olduğu anlamına gelmez. Ana silahı, iktidarı, onları organize eden gerçekler ve fikirlere (grotesk hakaret veya dogmatik bir söylemin veya söylemin aptalca tekrarı değil, herkese bir açıklama olarak hizmet etmek için) ve ayrıcalıklı enstrümanından gelen kalem olmalıdır. Elbette kalkınma, ekonomi, toplum, adalet, demokrasi, siyaset hakkında konuşacak ve halkla ilişkilere, kamu politikalarına, hepimizi ilgilendirenlere, hukukun üstünlüğünün vaatleri konusuna karışacaktır¹⁷⁶”. Burada açıkça, bir entelektüel ve bir mezun olan kişi arasında fark var (Nijer'de çok sık karıştırılan iki kavramdır). Entelektüel statüsünün mutlaka bir mezun olmasını gerektirmediği ve mezun olan kişi durumunun mutlaka bir entelektüel olduğu anlamına gelmemektedir. Diğer bir deyişle, bir entelektüel olmak için mezun olmak yeterli değildir. Entelektüelin daha derin anlamı, teorik tartışmalara katılabilen bu kişiyi yayınları, konferansları ve karar verme tartışmaları gösterir. Durkheim'in (1898: 7) açıkladığı gibi: “Entelektüel, zekâ tekeline sahip olan bir şey değil; zekânın gerekli olmadığı sosyal işlevler söz konusu değildir. Fakat aynı zamanda, her yerde zekâ araç ve amaçtır: zekâ genişlemesine kullanılan bir araçtır, yani yeni bilgi, fikir ya da duyularla zenginleştirilmesine yönelik kullanılır. Bu nedenle bu meslekler (sanat, bilim) için zekâ her şeydir ve bu özelliklerin ifade edilmesi adına doğal olarak adanmış insana entelektüel denmiştir”. Toplumuna ışık tutmaya yardımcı olur, böylece bazı tuzaklar ve çatışmalardan kaçınılabilir. Entelektüel, para kazanmak ve iyi bir yerde çalışmak veya bir kabinde çalışmak değildir. Entellektüel olmak, Nijer'de olduğu gibi başkanlık, başbakanlık, bakanlıklar ve diğerlerinin

¹⁷⁶ <http://www.iedas.ca/blog/5909213037461504/>, Erişim Tarihi: 14-06-2018.

ofislerini beslemek ve yatırım yapmak için göçebelik pahasına fakülteleri ve okulları terk etmekle eş anlamlı değildir. Kısacası, “*Les Lois*” Platon'un yazarının ifadesine göre, “entelektüel, varlık duygusu olan, dolayısıyla yüksek bir kolektif etik duygusuna sahip olan kişidir¹⁷⁷”.

Bu büyük filozofun dışında, diğer düşünörlere göre entelektüel bir: deha (Jean Paul Sartre), bilgili (Levi Strauss veya Raymond Aron), yetenekli (François Giroud), cesur (Simone de Beauvoir), güçlü (Wolé Soyinka), güzelsever (Léopold Sédar Senghor), ışıklı (Bachir Diagne), yoğun (Aimé Césaire), göz kamaştırıcı (Mamani Abdoulaye) vb. Tabii ki, liste kapsamlı değildir, ancak entelektüel kişiliğini oluşturan içsel insanı ve sosyal niteliklerini gösterir. Özellikle topluma ve genel olarak insanlığa faydalı olmasını sağlayacak nitelikler gerekir. Nijer'in özel durumunda, bazı aydınların, başarılı bir demokratik yönetim için halkın ve siyasetin hizmetine bilgilerini ortaya koymalarını engelleyen nedir? Başka bir deyişle, bu entelektüellerin Nijer'in demokratik sürecindeki rolü nedir? Her şeyden önce, Nijer vatandaşlarının bazılarının o ülkenin entelektüel elitlerine sahip oldukları algıları ile başlayalım.

“Nijer'in entelektüel eliti, bu ülkenin az gelişmişliğinin temelidir. Onun bencilliği, ihaneti, vatanseverlik eksikliği, tembelliği vb. yüzünden Nijer'i öldüren kişidir. Bununla birlikte, o entelektüel eliti iyi koşullarda çalıştı ve özellikle Diori ve Kountché (1960'dan 1987'ye kadar) dönemlerinde. Nijer'in kâğıt üzerindeki gelişimi hakkında çok fazla konuşur ama toplumsal değişim veya zihniyet doğrultusunda hareket etmez. Bu entelektüel elit, yalnızca devletin kaynaklarını ele geçirmesinin kolay olacağı büyük “tarımsal” pozisyonlarda olmak için mücadele ediyor” (Soumaila Amadou ile kişisel iletışı, 31 Ocak 2018).

Bu seçkinlerin, kendilerini kişisel ve bencil çıkarlarını tatmin etmek için siyasetten kolay kazançlar arayan bir gıda (tarımsal) mantığına yönelmiş belirli bir zengin aydın ırkından oluştuğu görölmektedir. Çoğu zaman, onları geçici olarak iktidar kurucuları olmaya zorlar. Siyasete insanlardan çok daha fazla borçlu hissediyorlar. Entelektüel “fahiş” olurlar, çünkü bilimlerini, bilgilerini toplumsal adaletsizliğe, yolsuzluğa, ayrımcılığa, belirli sayıda vatandaşın dışlanmasına öncelik veren bir yönetimin diktatörlük ve sevilmeyen uygulamalarını desteklemek ve kınamak için kullanırlar. Nijer vatandaşları hem politik sınıfının hem de entelektüel seçkinlerin yüzünden kurban olmuştur. Bununla birlikte, Nijer'deki sosyo-politik krizin mevcut bağlamında, vatandaşların, kamu tartışmaları yoluyla, Nijer gelişimini ciddi şekilde zayıflatan önemli konularını oluşturan toplumsal konularda aydınlanması bekleniyor. Bu konular örnek

¹⁷⁷ Platon (1967). *Les Lois* (Traduction par Émile Cambry). Paris: GF-Flammarion.

olarak: okul ve üniversite krizi; 2018 finans yasasının değerlendirilmesi (ve yakında 2019 için); anayasanın siyasi iktidar tarafından belirli hükümlerinin ihlal edilmesi; temel özgürlüklerin ihlal edilmesi; nüfusun, bölgeselcilik ve bölen bir karakterin belirli tabloların (özellikle bazı siyasi liderlerin) tutulmasının; Batı askeri üslerinin ulusal topraklara yerleştirilmesi; göç sorunu vb. Bu durum entelektüellerin rolününün bir milletin yaşamında ne kadar önemli olduğunu gösterir. Wallerstein'in (1982: 140) farklı bir şekilde söylediği gibi: “Kendini politikadan koparan entelektüel, gerçekten delici bir toplumsal analiz yapma olasılığında koparır ve aslında kendini gerçeklerden koparır”.

Rekabetlerin tipolojisi ve genel olarak Nijerli politikacıların karşı çıktığı çatışma türleri nedir?

5.2. Nijer'deki Siyasi Rekabetlerin veya Çatışmaların Tipolojisi

Bu araştırma çerçevesinde, Jean-Pierre Olivier de Sardan tarafından “yakın” ve “mesafe” rekabetleri ile incelenen iki rekabet türü elde edilir. Birincisi, farklılıklarıyla değil, benzerlikleriyle karakterize edilen düşmanlara karşı çıkan bir çatışma türüdür. Örneğin, ebeveynler, akrabalar, yakınlar, benzer düşünen insanlar arasında aykırılıklar meydana gelir. Bu tür rekabetler göze çarpmayan, özel ve birbirine karşıdır. Biri diğerinin rakibidir. Karşılaştırmalı olarak kamplar arası düşmanlığın, oluşumunda dini, sosyal, etnik, kültürel, coğrafi gibi sebepler var. Ulusal bir sınır bulunduğu için “rekabetle kıyaslandığında, burada oldukça fazla problem var” (Olivier de Sardan: 2018). Kısacası, “biri diğeriyle savaşıyor çünkü o farklıdır. Bu çatışmalar açık, kamusal ve temel farklılıklara karşı çıkıyor”(Olivier de Sardan: 2018). İnsanlar birbirlerinden nefret ettiğinde, korku ve nefretin kalplerine otomatik olarak yerleştiği açıktır. Bu nedenle, Nijer'de, iktidarda olanlar şu anda rakiplerini siyasi olarak kontrol etmek, izlemek ve hatta “yok etmek için” daha fazla kaynak, enerji, istihbarat ve zaman seferber ediyorlar. Başka bir deyişle, politik düşmanlar olarak değil, burdan daha çok korktukları söylenebilir. Alınan bu iki boyut, Nijer bağlamında siyasi çatışmaların analizini yapmamızı sağlayacaktır. Bunu yapmak için, rekabetleri gösterme açısından siyasi dünyayla olan ilişkiyi göstermek için aile yapılarıyla başlayacağız.

5.2.1. Aile Yapıları ve Siyaset Arasındaki Rekabetler İlişkisi

Nijer'de siyasetçiler arasındaki rekabetin özünü anlamak için aile bağlamından başlamalıyız. Peki, bu bağlamı nitelediği ve siyaset dünya ile ilişkisi nedir? Jean-Pierre Olivier de Sardan'a (2018) göre, siyasal elit gibi genişletilmiş aile, nispeten benzer özelliklere sahip iki arenaya benzer ve her ikisi de dostluğu, düşmanlığın, karşılıklı yardımın, rekabet, ittifak ve kalp kırıklığı son derece istikrarsız birlikteliği ile belirlenebilir. Ona göre, Nijer günlük aile gerçekleri olan üç sosyal direklere dayanmaktadır:

- İlk direk çokeşliliktir, eş-eşler arasındaki rekabet, bir kadının başka bir kadını rakip veya tehdit olarak görmesine neden olan “*eş-eşler sendromu*” ile belirtmektedir. Bu bazen sıkı anlamda çok eşli bağlamın ötesine bile uzanır. Başka bir deyişle, yasal bir çiftte bile, kocanın her zaman başka bir eş veya boşanmış ve yeniden evlenmiş bir kocayı almak istemesinden, eski karısıyla ilişkiden şüpheleniliyor. Bu Nijer'deki aile ilişkilerinde son derece güncel bir gerçektir. Aile alanının dışında, aile birliğinin çokeşliliğine benzer rekabetlere sahip oldukları için eş-eşler olarak muamele gören politikacılar da vardır.

- İkinci direk, “*baabiizetarey*” fenomeni ile ilgili olarak miras paylaşımı sorununa işaret eder: bu *Zarma* dili kavramı, orijinal olarak çok eşli aileler bağlamında düşünülen çocukların yani aynı babadan ama farklı annelerden oluklarındaki koşullarını ifade eder. Bu tür çocuklar genellikle kıskançlık, rekabet, nefret vb. duygularla bağlanır. Aynı annenin çocukları ile karşılaştırıldığında, çoğunlukla aralarındaki suç ortaklığı ilişkileri vardır, dayanışma ve yardımlaşma yoluyla birleşirler. Bu nedenle, bu seviyede, aynı annenin çocukları mirasın paylaşılmasında diğer annelerin diğer çocuklarından daha fazla dayanışma gösterme eğilimindedir.

- Üçüncü direk ise, özellikle de bir şefin mirasını alan çok eşli bir ailede miras sorunuyla ilgilidir. Aslında şeflik hak sahiplerine ayrılmıştır. Sadece kanton, kümeleme, köy, il şefi vb. şeklinde oluşmaktadır. Şefliğin tahtına oturmak için rekabet olduğundan rakiplerin hepsi kardeşler, kuzenler, ebeveynlerden oluşmaktadır. Mücadele genellikle aralarında serttir ve hatta adaylar arasındaki çatışma, mevcut siyasi alanda neler olup bittiğine dair bir örnek teşkil edebilir. Böylece, şefliği ardılının farklı mantıkları, politik dünya ile az çok resmi ve doğrudan bir bağ kurmaktadır. Aynı zamanda Nijer'de aile ve siyaset arasındaki rekabetin sosyal algıları arasındaki yakın ilişkiyi gösterir. Başka bir deyişle, rekabet ailenin ve politik normların yapısal bir

bileşenidir: “Aile alanında ve politik alanda neler olduğu arasında gerçek bir yapısal yakınlık vardır. Bu iki evrende temel olarak aynı düzenin bir süreci vardır” (Olivier de Sardan: 2018). Nijer'deki siyasi partiler içindeki iç rekabetler, pratikte, sapma, düzeltme ve gayri resmi kurnazlıklar gizlice lehine çok sıktır.

Çoğunlukla siyasi şantaj ve suikastler yoluyla gerçekleştirilirler. Ruhani-dinsel girişimciler ve dalkavuklar siyasi rekabetinin yaratılması, sürdürülmesi ve vurgulanması üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. İleri gelen nedir?

5.2.2. Ruhani-Dinsel Girişimciler ve Dalkavuklar Aile-Siyaset Rekabeti Üzerindeki Etkisi

Nijer toplumunun kuvvetle islamileşmesine rağmen¹⁷⁸, insanlar sürekli olarak gizli güçlere aralarındaki bazı anlaşmazlıkları çözmek veya yakın siyasi veya aile üyelerinin iddia edilen komplolarını engellemek için başvurumaktadırlar. Bunun için, genellikle *Zarma* dilinde “*zima*” (fetiş) ya da “*alfaga*” (murabıt) olarak adlandırılan gizli uygulamalarla ruhani-dinsel girişimcilere ya da gizli uygulama tüccarlarına başvururlar. Onlar, müşterilerini korumak, sürekli bağlılığın büyümesi ve güçlenmesi için, bir tür cehennem dairesi yaratırlar. Şüphe mekanizmasını beslemek için yakınlığın ve rekabet ateşinin canlanmasına sebep olmaktadır. Politik ortam da bu tür rekabetlere müsaade etmektedir. Tek eşlilik olsun ya da olmasın aile bağlarıyla ilgili olarak, eşler, sadece kocalarını değil, aynı zamanda eşlerinin için kötü manevralarını engellemek için büyü vb. girişimcilerin müşterileri haline gelirler.

Politikacılara gelince, bu ruhani-dinsel girişimcilere başvurmaları, seçmenlerini de evcilleştirmek, onların desteklerini korumak, seçimlerini kazanmak veya rakiplerini herhangi bir seçimde yarışmasından yoksun bırakmak istedikleri gerçeği ile açıklanabilir. Bu girişimciler, çevrelerinde yer alanların onların ölümünü istemesi ya da onlara bir darbe yapmak istenmesi durumunda onlara önceden haber veriyorlar. Korku ile güçlendirilmiş bir tür güvensizlik kurulur ve ruhani-dinsel girişimcilerin gücüne başvurulması bu durumda gerekli ve kaçınılmaz hale gelir. Böylece, ailede siyasi alanda olduğu gibi, bu gizli istişareler ve uygulamalardan kaçınmanın neredeyse imkânsız olduğu açıktır. Bu ruhani-dinsel girişimcilere ek olarak, siyasal sefalet devam dalkavuklarının önemli bir rolünün olmadığını belirtmek gerekir. Onlar bunu sürdürmek

¹⁷⁸ Nijer nüfusunun %99'u Müslümandır (Bkz. Institut National de la Statistique (2011). *Le Niger en Chiffres*. Niamey).

için, Nijer'de siyasi bir çatışma olduğunda, aracılık başlatılmış olsa bile başaktörleri uzlaştırmak için, çatışma devam eder ve giderek endişe verici bir boyut alır. Onlar hem aile hem de siyasi yapılarda, aktörlerin her birinin konumunun ve ilgisinin kendilerini tüm sıkıntıların ve rekabetin kalbine nasıl attıklarını çok iyi biliyorlar. Bu yüzden strateji kullanıyorlar ve neyden yararlanıyorlar.

Aşağıdaki bölümde, Nijer'deki siyasi sınıfın aristokrat doğası gösterilmeye çalışılacak ve bu sınıfın üyeleri arasındaki siyasi çelişkisi analiz edilecektir. Bu Nijer'deki kamu işlerinin “eşitsiz” yönetiminin ortaya çıkmasını gösterecek ve bunun ülkenin gelişimi üzerinde bir etkisi olacaktır.

5.3. Aristokrasi ve Nijer'deki Siyasi İttifakların Çelişkisi: Kamu İşlerinin “Eşitsiz” Yönetiminin Gelişi

Bu bölümde, aristokrasinin ve siyasi ittifakların çelişkisi, Nijer'deki halk işlerinin “eşitsiz” yönetiminin ortaya nasıl çıkardığı gösterilecektir. Bu yönetimin aşağı yukarı her seviyesinde cezasız kalması, keyfiyetin, yolsuzluğun, adaletsizliğin olduğu ve nepotizmin toplumda yaygınlaştığı görülür. Çünkü bunu iktidar ve müttefikleri günlük uygulamaları olma sürecindedir.

5.3.1. Aristokrat Siyasi Sınıfı

Nijer'de, 1960'tan günümüze pratikteki politik gücün başındakiler, aristokratlar olarak kabul edilen birkaç aile etrafında dönüyor. Bu Nijerli aristokrasi veya siyasi elit neyi karakterize ediyor? Bu elit morfolojisi ve fizyonomisinde karakterize eden şeyler: “aynı okullara okumuş binlerce kişilerdir, Zarma'daki ifadesine göre ise "*Windi beeri*"den bahseden Nijer'in aynı büyük ailelerine aittir yani geleneksel aristokrasiye veya yeni burjuvaziye, önemli, seçkin, saygın ailelerden gelen büyük tavizlerdir. Bunlar genellikle Kanton şefi, ekonomik zenginleştirilmesi, siyaset ve okul sermayesinin kavşağında bulunan ailelerdir ve onlar elbette “*Windi kayna*”yı aşağılık olarak adlandırarak karşı çıkıyorlar yani bu küçük evler, küçük aileler, fakir olan ailelerdir” (Olivier de Sardan: 2018). Bu sosyal tabakalaşmanın, “bireyler, aileler veya sosyal grupların merdiveni üzerinde hiyerarşik olarak başkaları yüksek kademelerde, öbürleri küçük kademelerde sıralandığı süreç” (Stavenhagen, 1968: 201). Bu elitin birbirine bağlı bir politik-

ekonomik burjuvazinin tüm özelliklerine sahip büyük ailelerin soyundan kaynaklanan kısıtlı bir sınıfta ne kadar yoğunlaştığını göstermektedir. Nitekim bu büyük aileler arasında bir ara bağlantı var “çünkü aynı yaşam biçimiyle birleşiyorlar, aynı yerlerin sıklığı, gayrimenkuldeki yatırımların iş, ıslahında, şehirlerdeki zeminlerle binaların çoğalmasını ve patronaj listesi yeniden dağıtımlarını ifade eden görkemli harcamaların ekonomik birikimi sayesinde olmuştur. Ofis ayrıcalıklarının çoğalması, partizan bölünmeler için herhangi bir ideolojik temelin olmamasıdır. Çocukların aynı özel elit okullarda ve kuzeydeki üniversitelerde (Fransa, Kanada, Amerika Birleşik Devletleri...) yerleştirilmeleri, yurt dışı sağlık ve tıbbi tahliye, birden çok stratejik evlilik ittifakları ile neredeyse sistematik bir evlenmeye aittir. Karşılıklı tanışma ve bu seçkinlerin ortak sosyalliği, başkent Niamey'in sosyal yaşamını noktlayan vaftiz ve düğünler yoluyla olmuştur” (Olivier de Sardan: 2018). Bu Nijer'in siyasi seçkinlerini karakterize eden yakınlık, benzerlik ve hatta bazen suç ortaklığı bağlarını yansıtır.

Nijer'deki partilerin siyasi ittifaklar kurmasının nedenleri nelerdir? Bu ittifakları da karakterize eden şeyleri nelerdir?

5.3.2. Siyasi İttifakların Çelişkisi

“Siyasi liderlerin kamu işleri yönetiminde kendi seçim tabanındanki baskıya direnmek için devlet ve genel çıkara yüksek bir ilgisi olmalıdır¹⁷⁹”. Bir ittifak durumunda, politikacı onu iktidara getiren yoldaşlarının önünde silahsızlandırılır. Partizan, klan olarak ve hatta cimri çıkarlarını tatmin etmek için rehine alınır. Bazen partizanca anlayış kendi hüküm ve çıkarlarıyla çelişen bir hükümet politikasını kabul etmeye zorlar. Daha da kötüsü, mal ve ulusal çıkar hizmetlerine yönelik kötü davranışlarından karşı siyasi yoldaşlarını cezalandırmazlar. Nijer'de, çıkarlarını arayan menfaat grupları her zaman partiler aransındaki ittifaklarını sağlamışlardır. Politikacılar için, bu ittifakları “bir sosun içindeki tuz” gibidir. Başka bir deyişle, politikanın malzemeleri veya bileşenleridir. Demokratik uygulamaya tat ve lezzet veren onlardır. *İyi yönetim*¹⁸⁰ meselelerinde, bu ülkede Ulusal Egemenlik Konferansı'nın yayınlandığı siyasi

¹⁷⁹ Bkz. Compte rendu de la rencontre du Gouvernement et des leaders des Partis Politiques, s. 7.

¹⁸⁰ Houedanou ve Erpicum (2010: 24) gibi yazarlar için, iyi yönetim “ortak iyilik için kontrol ve otoritenin doğru kullanılmasıdır. İyi yönetim olan bir ülkede, kararlar katılımcı bir şekilde yapılır. Tüm vatandaşlar yasadan önce eşittir ve en zayıflar korunur. Sorumlu olanlar, belirli bir görev için halk tarafından seçilir ve bu yetkiye saygı duyulur. Vatandaşlar yerel ve ulusal mali ve maddi kaynakların doğru kullanımını izleyebilir; izleme raporları yayınlanmaktadır. Yargı bağımsızdır ve suçlardan sorumlu olanlar yargılanmaktadır. Tüm araçlar yoksulluğun üstesinden gelmek ve eğitim, sağlık, suya erişim ve tüm vatandaşlar için toplumun hayatına katılım sağlamak için

rejimlerin başarısızlıklarını açıklayan temel faktör bu değil midir? İşte burası, seçim mükâfatları Nijer'deki siyasi iktidarın ve müttefikleri tarafından kamu işlerinin eşitsiz yönetimi üzerindeki etkisini kısaca incelemektir.

Böylece, Jean-Pierre Olivier de Sardan'ın ifadelerine göre, bu Konferans'tan bu yana “siyasi göçebeliği” ve “ittifakların valsı” Nijer siyasi alanına hükmeden oldukça yakın iki olgudur. Aslında, olgu olarak militanların veya kadroların bir partiden diğerine hizipleşme ve çeşitli bölünmeler oranında oluştuğu gerçeği ile açıklanmaktadır. “Partinin kararlarından memnun olmayan yerel veya ulusal düzeyde olan herhangi bir lider, onun seçmenleriyle beraber olduğu partiyi bırakmaktan çekinmeyecek, başka bir partiye geçer ve geçeceği partiyi daha önce düşman bir parti olsa dâhil hiç umursamaz. Partiden ayrılma veya değiştirme nedenleri neredeyse kalıcıdır, hemen hemen her zaman kişiseldir ve programdaki farklılıklardan veya siyasi anlaşmazlıklardan neredeyse hiç sapmaz”(Olivier de Sardan: 2018). Dönemsel olarak oluşan siyasal göçebelik ve partilerin orta kadroları arasındaki sık sık olan yaylacılıkla açıklanır. Çıkarlar için, kazanç peşinde onlara bazen parti değiştirmek zorunda kalabiliyorlar. İkincisine gelince, yani “ittifakların valsı”, bu konferansın tüm taraflarının karşılıklı olarak müttefik olduğunu, sonra mücadele olduğunu, daha sonra müttefik olduğunu, daha sonra mücadele olduğunu ve antagonizmin kesinlikle tüm olası konfigürasyonları da dâhil olmak üzere yıllar boyunca yeniden savaştığını gösteriyor.

Jean-Pierre Olivier de Sardan bugüne kadar neredeyse tüm ana partileri hala yöneten bu Ulusal Konferansı'ndan çıkan liderler olduğunu belirtti. Bütün bu liderler olası tüm konfigürasyonlarda muhalefetle olduğu gibi hükümet ile de değiştirilir. Bu yüzden onun ifadelerine göre “aynı siyasi sınıf uzlaşma ve çatışma, barışma ve boşanma, kardeşlik ve nefret ile 25 yıldır sürekli olarak kendinden devralacak. Bu siyasetin üyelerinin muhalefete geçtiklerinde yaptıkları şey hepsinin zamanında şikâyet ettikleri şeydir. Öte yandan iktidara geçtiklerinde yaptıkları şey, daha önceki iktidarların benimsedikleri davranışlardan öteye geçememiştir” (Olivier de Sardan: 2018). Başka bir deyişle, muhalefetin ve çoğunluğun çok daha fazla enerji gerektirerek iktidarda oluşu tartışmalı uygulamalar arasında olduğu vurgulanabilir. Kayırmacılığın doğrudan sonucu olan idarenin siyasallaşması, günlük işleyişi düzenli olarak

harekete geçirilir. İyi yönetim, yetenekli ve etkili Devletler yaratmayı mümkün kılar. Kamu ve özel alanların kendi rollerini etkili bir şekilde oynayabileceği bir ortam yaratır. İyi yönetim siyasi, ekonomik, sosyo-ekonomik ve kurumsal düzeyde sürdürülebilir büyüme ve gelişme üretir”.

kamu hizmetleri etkinliği engelleyen “müsterisi olma” tipinin kalıcı müdahalesidir. Kamu kaynaklarının zimmete geçirilmesi ve böylece rejim iktidarlarının, destekçilerini ve ailelerinin zenginleşmesini sağlıyor. Büyük çaplı tüccarların veya seçim fonlarının korunması bazen çılgınca zenginleşmeyi teşvik ediyor. Seçimlerin manipülasyonu “seçimden kaldırmak”; muhalefet, medya ve STK'ların zulmüdür. Halkın seçilmiş temsilciler tarafından seçim vaatlerinin yerine getirilmemesi, vb. bütün bunlar demokrasi krizine ve yönetenlerin gücünün meşruluğuna yol açmıştır.

Siyasi partiler arasındaki rekabetlere geri döndüğümüzde, ilişkilerine rağmen çatışmalar bazen aynı ittifak içinde, aynı partide ya da hatta aynı fraksiyonda (**yakın anlaşmazlıklar**) ortaya çıkar. Herhangi bir parti yoldaşı yarın rakip olabilir ve tam tersi. Ve her ittifak belli bir şekilde tersine çevrilebilir. Kavgalar bugünün müttefikleri ve belki de yarının müttefikleri olan dün müttefikleri arasında son derece şiddetli olabilir. Öte yandan, genellikle iktidardaki taraflar ile muhalefetteki taraflar arasındaki çatışmalardır (**uzak anlaşmazlıklar**). Güç mücadeleleri ve hesap vermek, bu iki parti kategorisi arasında kalıcı ve katıdır. Eski bir müttefik yoldaşın hapsedilmesi de dâhil olmak üzere tüm dayak ve şantajlara neredeyse izin verilir. Nitekim Nijer'de demokratik rejimlerin 25 yıllık tecrübesinden bu yana, hapishaneye geçiş, darbe girişimi ve zimmete para geçirme, insan kaçakçılığı (ithal bebeklerin şu anki mevcut durumu) vb. nedenler adı altında bir dizi siyasi figürün neredeyse bunlar yüzündendir.

Nijer'deki aile ilişkilerinin merkezinde bulunan iktidar, medeni ve kardeşçe rekabetleri, ittifaklar ve büyük çatışmaların temellerini gözden geçirmiştir. Bu nedenle Nijer'de genellikle siyaset bir aile meselesidir, tıpkı ailenin de genellikle siyasi bir mesele olduğu gibi. Jean-Pierre Olivier de Sardan bunu söylüyor: “Aile ve siyaset ortak bazı yapısal özelliklere sahiptir. Özellikle, her ikisi yakın anlaşmazlık alanlarıdır” (Olivier de Sardan: 2018). Bunu özellikle Afrika veya Nijer ailesinin temel iç dayanışmasının bir alanı olacağını bazı klişeler veya stereotipler sorgulamaya çağırıyor. Ve “ters olarak siyaset iyi yerleşmiş kamplar arasındaki dış yüzleştirmenin bir alanıdır. Bu iki tarafça tartışılabilir çünkü bir yanda aile ilişkilerinin karşılıklı yardımlaşma, kardeşlik ve karşılıklı saygı düzeyinin açıkça altındadırlar. Ancak genellikle özel gerçeklikte çok farklıdırlar. Tam tersine kurulan iki siyasi kamp arasındaki yarışmalar, her kampın yoldaşları arasında, arkadaşları arasında, aile gibi müttefikler arasında, birbiriyle gerilimlilerin sayısız iç rekabetlerle karşı karşıya kaldığı gerçeğini vurgular” (Olivier de Sardan:

2018). Nijer'de diğer partilerle ittifakları oluşturulması ve sürdürülmesi konusundaki siyasi iktidarın stratejileri nelerdir?

5.3.3. Siyasal İttifakların Oluşturulmasında ve Sürdürülmesinde İktidarın Stratejileri

Nijerli politikacıların, özellikle de iktidarın, akranlarıyla ittifaklarının oluşturulması ve sürdürülmesi kullandıkları farklı stratejilerden bahsetmek, desteğe dayalı ampirik örneklerle derinlemesine analiz yapılmasını gerektirir. Her şeyden önce şunu söyleyen bir sözün altını çizmeye ya da bahsetmeye götürür: “*Bir politikacı zekât vermez. Onun verdiği her şey bir gün çıkarlarına hizmet edebilmek içindir*”. Bu söz politikacının rasyonel veya hatta faydacı davranışları hakkında çok şey söylüyor. Bu politikacı tesadüfen hareket etmez, ancak bazen iyi düşünülmüş ve stratejik olan “bencil” hesaplamalarına temelindedir. Nijer bağlamında, siyasal bir müttefiki beslemek, ona geniş ve çeşitli avantajlar vermekten, iktidara nihai *bağımlılık*¹⁸¹ pozisyonuna yerleştirmek içindir (dışsal önyargılardan ve maddi imtiyazlardan faydalanmak içindir). Bazen siyasi müttefik bile, kamu kaynaklarının önündeki bir sistemde işleyeceği veya işlediği ekonomik suçtan bağımsız olarak rejimin cezasız kalmasından yararlanır. Bu rejimin müttefikinin sadakatini kazanması ve onu sonsuz bir teslimiyet halinde tutması için ona itaat etmesi için bir strateji gibi görünüyor. Lakin bu müttefikin kendisini iktidardan özgürleştirmeye veya başkanlığın çoğunluğunu terk etmeye çalışması durumunda onun için tehlikelidir. Kendisine şantaj yaparak şarkı söylemenin bir yolu olan “politik politikacı” olarak kabul eder. Onu hapseden ve onu siyasi bir mahkûm haline getirebilen onunla ilgili bazı “kirli” dosyaların yakalanmasıdır.

Bir müttefik olduğunda iktidara sadık ve uysal olmak, onunla kalıcı olarak kalmanın en iyi yolu gibi görünüyor. Nijer'in siyasi tarihinde çok partili sistemin ortaya çıkmasından bu yana, hükümete müttefik tarafların her türlü şantajın kurbanı olduğu çeşitli örnekler sunmuştur. Bu partilerin kırılması, ezilmesi, sindirilmesi, bilinçlerinin satın alınması ya da en kötü durumda liderlerinin iktidar tarafından hapsedilmesi şu anki mevcut yöntemlerdir. Bu tür girişimlerde bulunmanın sebebi diğer müttefikleri caydırmak içindir. Siyasi yönetimin kritik durumdan bağımsız olarak, iktidarla birlikte kalmaya ve zorlamanın bir tarafıdır. Nijer'de siyasi aktörlerin “fikir birliği” temel sosyal alanların kararsızlığı veya güvensizliğine yol açabilir.

¹⁸¹ Burada bahsettiğimiz bağımlılık “olumsuz (veya pasif) bir bağımlılıktır”, Balandier (1952: 49) ifadelerine göre “doğal” olan getirdiği psikolojik avantajlar nedeniyle kabul edilen veya aranan”.

5.3.4.Siyasi Aktörlerin “Fikir Birliğinin” Sosyal Alanların Kararsızlığı Üzerindeki Etkileri

*Fikir birliği*¹⁸² kelimesinin gerçek anlamından hareketle, Nijer siyasi sınıfının aktörleri arasında neredeyse hiç bulunmadığı görülmektedir. Gerçekten, esas olarak onların tek fikir birliğinin siyasal makamları paylaşmak konusunda uzlaşmak olduğunu ve bir kriz durumunun çıkması için herhangi bir siyasi problemi çözmek olduğunu deneyler göstermektedir. Başka bir deyişle, siyasi ittifaklar neredeyse hiç *genel çıkar*¹⁸³ için yapılmamıştır, ancak neredeyse her zaman “partizan, kişisel ve bencil” çıkarların siyasi hesaplamalarına dayanmışlardır. Dolayısıyla “*Ulusal birlik hükümeti*” gibi terminolojilerin kullanımı, hükümet politikacılar belirli bir dengeyi güvence altına almasını sağlamak için sadece koşulların ittifakıdır. Aksi halde, muhalefetin büyük bir adayına karşı çoğunluğu oluşturmak için dün birbirlerini karşı olan, hakaret eden ve kendilerini aşağılayan insanları, bugün siyasi partilerden oluşan bir koalisyonda kendilerini nasıl anlayabiliriz. Bugün, siyasi partilerin bir koalisyonunda ya muhalefetin büyük bir adayına karşı çoğunluğu oluşturuyor ya da onu gerçek anlamda bir biçim olarak alan sözde ulusal birlik hükümetinin kurulması için çağırıyor. Çok sayıda bakanlığın oluşturulmasına yol açan bir nedendir. Nijer’de siyasi aktörler arasında yaygın bir uygulamadır. Nitekim en son durum, 2016 yılında, Cumhuriyet başkanının yüksek temsilcisinin görevinin oluşturulması, bu ülkede politikacıların yeni cumhuriyetçi kurumları nasıl icat ettiğini, bazen anayasaya aykırı olarak, yeni müttefikleri ayarlamak veya beslemek için bir örnek teşkil etmektedir. Bu da devletin hâlihazırda aşırı yüklenmiş fonunun daha aşırı yükünü artırmakta, devlet görevini düzgün ve uygun bir şekilde yerine getirmesini engellenmesini sağlamaktadır.

Onlar aynı zamanda fikir birliği ya da “beslenme” ittifakları olarak da adlandırılırlar, çünkü genellikle mahkûmiyet ya da ulusal çıkar anlamında yapmazlar. Gerçekten, Nijer siyasi sınıfı arasında bir ittifak olduğu zaman, bakanlık pozisyonlarının bir fazlası olacaktır. Güvenilirliği toplum tarafından algılanamaz ve önemi ortaya çıkmaz. Bakan rütbesiyle cumhurbaşkanına ancak bakanlar portföyü veya kesin bir şartname olmaksızın belirli bakanlar veya danışmanları

¹⁸² Fransız Larousse sözlükleri şu kavramı şöyle tanımlamaktadır: “1. Kamuoyunun en büyük sayısının anlaşması ve rızası: Sosyal fikir birliği; 2. Resmi oylama olmaksızın, itiraz ve çekimsizlikten kaçınan bir anlaşmaya varma prosedürü” (Bkz. <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/consensus/18357?q=consensus#18253>, Erişim Tarihi: 02-09-2018).

¹⁸³ Bu “genel çıkar” kavramını anlamak için, tüm bu ilgi alanlarıyla çok sayıda vatandaşın yaşam koşullarının iyileştirilmesine katkıda bulunur.

için geçerlidir. Genellikle “hayalet” ya da "görünmeyen" bakanlar olarak adlandırılırlar çünkü politik ve hatta kamusal sahnede nadiren görülürler. Bazıları sadece ulusal bayram organizasyonlarında (her yıl 18 Aralık'ta kutlanan Nijer'in Cumhuriyet ilanının kutlamasında) veya büyük bir uluslararası zirve (örneğin önümüzdeki yıl 2019'da Niamey'de Afrika Birliği (UA) zirvesinin organizasyonunda) gibidir. Ayrıca, birçoğu politik sebeplerden dolayı bu durumu kariyerlerine borçludur. Onların desteği devlet bütçesi üzerinde herhangi bir sonuç çıkarmaz. Nijer cumhurbaşkanı Niamey'in ulusal bir sempozyumda bu yönde bir açıklama yapmasına yol açtı¹⁸⁴: “*Siyasi modernizasyonun bir diğer engeli, ülkemizdeki siyasi partilerin ve siyasi uygulamaların rolünün anlaşılmasındadır. Siyasi partiler ve hükümet, özellikle, gerçekten kişisel olmayan bir yönetimin kurulması için yetkinlik ve liyakate dayanan atamalar yapmak için çabalamalıdır. Mevcut atama yöntemleri, devleti zayıflatmada önemli bir faktördür*”.

Cumhurbaşkanlığındaki danışmanlar bakanların giderlerini verdiği sorumlulukla, Nijer vergi mükelleflerinin fakir ve savunmasız halkının zararına mükellefleri ile ilgili olarak, *onların büyük boy sayısı*¹⁸⁵ ve lüks günlük yaşam tarzı artık gösterilmeyecektir. Bu vergi yükümlüleri bu çok uluslu politik personeli beslemek için süt ineği olarak hizmet etmeye mahkûm edildiğini göstermektedir. Bu nedenle, yeni finans hukuku 2018 ile eğitim, sağlık, hidrolik vb. alanlara kıyasla cumhurbaşkanlığına ayrılan bütçenin büyük payı olduğunu göstermektedir.¹⁸⁶ Şu anki iktidar böyle hareket etmek için ne kullanıyor? Kendisine bu ayrıcalıkları tanıırken, bu tür davranışların sosyal ve demokratik olarak adlandırdığı ve kendisini tanıyan bir Cumhuriyet'te bu tür davranışların provoke edebileceği sosyal ve psikolojik hayal kırıklıklarını ustaca göz ardı etmesine izin verdiği bir istikrar sorunu için midir? Ve kanunda tüm vatandaşların eşitliğini

¹⁸⁴ Bkz. Nijer Cumhuriyet'i başkanı Issoufou Mahamadou'nun konuşması, kültür rönesansı programının doğrulanması için uzmanların ulusal konferans resmi açılışında.

¹⁸⁵ Bu araştırmalar kapsamında ve sonuna kadar, yanıt verenlerimizden hiçbiri tam olarak Cumhuriyet başkanlığı sarayında bulunan bakanlar düzeyindeki bakanlar kurulu sayısının tam olarak ne kadar olduğunu (rakam olarak) söyleyemediler. Buna ek olarak bu sarayda, Ulusal Meclis'te, başbakanda vb. resmi olmayan bir şekilde sürdürülen resmi ve diğer siyasi makamların belirsiz ve tanımlanmamış bir listesi vardır (Bkz. 2016, 2017 ve 2018 Saha Araştırması).

¹⁸⁶ Cumhuriyet başkanlığı: **157 919 965 637 FCFA**; Yüksek Öğretim, Araştırma ve İnovasyon Bakanlığı: **52 044 563 176 FCFA**; Mesleki ve Teknik Eğitim Bakanlığı: **25 162 596 545 FCFA**; Ortaöğretim Bakanlığı: **47 612 813 975 FCFA**; İstihdam, Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanlığı: **987 714 247 FCFA**; Kamu Hizmeti ve İdari Reform Bakanlığı: **1 741 332 480 FCFA**; Gençlik Girişimcilik Bakanlığı: **98 851 690 FCFA**; Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı: **107 497 532 153 FCFA**; Topluluk Gelişimi ve Bölgesel Kalkınma Bakanlığı: **19 299 808 781 FCFA**; İlköğretim, Okuryazarlık, Ulusal Dillerin Teşviki ve Sivil Eğitim Bakanlığı: **129 572 452 016 FCFA**; Su işleri ve iyileştirme Bakanlığı: **48 536 989 032 FCFA**; Sağlık Bakanlığı: **109 218 315 891 FCFA**; Kadınların Güçlendirilmesi ve Çocuk Koruması Bakanlığı: **1 697 319 836 FCFA**; Alanlar ve Konut Bakanlığı: **6 592 274 626 FCFA**; Nüfus Bakanlığı: **5 046 674 559 FCFA**; (Bkz. Journal Officiel de la République du Niger du 29 décembre 2017, Spécial n° 26).

tanımış olduğu halde.¹⁸⁷ Bu eşitlik elbette ki şans eşitliği, vatandaşların arasındaki servetlerin dağılımı şansıdır. Ne yazık ki, halkın tanık olduğu mevcut durum ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi'nin ve milletvekillerinin hukukun ve bu maddelerini ihlal etmek bu iktidarın gözünde, fanteziden başka bir şey değildir. Ulusal Meclis hükümet eylemini kontrol etme görevine sahip değil mi? Anayasa Mahkemesi anayasanın garantörü değil midir? Neden hiçbir yaptırım olmaksızın, anayasa maddelerini Nijer'de bu uygulamanın önemsiz hale getirildiği noktayı çığnemeye neden olan iktidar hakkında hiçbir şey yapılmıyor? Bir zamanlar sahip oldukları saygınlığı kaybetmiş olmaları nedeniyle siyasi otoritelerin popülerliği ile sonuçlandı.

Bazı vatandaşların gözünde demokratik rejimin kurulması sadece bir araç, politik elitlerin kendilerini sosyal ve ekonomik ayrıcalıklara özgürce bağışlamalarına izin veren bir strateji, yasadışı ve gayri meşru olarak bir mali imparatorluğa girmesidir. Bu zenginliğin kökeni, kendisine özgü herhangi bir ekonomik veya endüstriyel faaliyetten kaynaklanmayan, ancak esas olarak yağmalamadan, kaynakların ve kamu maliyesinin önünden yayılan burjuvaz için ortaya atılmış bir stratejidir. Bu nedenle harcamalarında belirli bir savurganlık vardır, çünkü servetlerini elde etmek için hiçbir kişisel çaba gösterilmemiştir. Bu bölümü tamamlamadan önce, kamu maliyesinin çok partili sistemin (üçüncüden yedinci Cumhuriyet'e kadar) liderlerinden muzdarip olduğu lüks ya da ayrıcalık harcamalarına ek olarak, şunu belirtmek önemlidir. Aynı zamanda Nijer'deki güvenlik yönetiminin, bir taraftan sosyal ve güvenlik iklimini ciddi biçimde etkileyen ve diğer yandan da ülkenin *temel sosyal alanlarının*¹⁸⁸ finansmanını ciddi bir şekilde etkileyen terörizmle mücadelesidir. Gerçekten, terörle mücadeleye olan bağlılığının bir sonucu olarak, sınırlı mali ve maddi kaynaklarına rağmen, Nijer hükümeti güvenlik¹⁸⁹ alanında müthiş yatırımlar yapıyor ve bu, sağlık, eğitim, su, gençlik istihdamı vb. dâhil olmak üzere birçok sosyal alanların finansını doğrudan etkiliyor. Bu alanlar yeterince finanse edilmemesi nedeniyle arka

¹⁸⁷ Şu anki Nijer anayasasının 3. maddesine bakınız: “Nijer Cumhuriyet'i birimsel bir devlettir. Bir ve bölünmez, demokratik ve sosyal devlettir. Temel ilkeleri şunlardır: - Hükümeti Halk için Halk tarafından ve Halk aittir; - devlet ve dinin ayrılması; - sosyal adaleti; - Ulusal dayanışma”(Bkz. Constitution promulguée par décret n° 2010-754/PCSRD du 25 novembre 2010. JORN n° spécial 19 de 29 novembre 2010, Mise à jour intégrée, Octobre 2017).

¹⁸⁸ Dünyada hiçbir ülke, önemi iyi belirlenmiş olan temel sosyal alanları marjinalize ederek gelişemez. Gerçekten, bu sektörlerin sadece önemli bir gelişmesi, bir devletin diğer ülkeler veya kalkınma ortakları, özellikle teknik ve finansal ortakları karşısında bağımsızlığını kazanmasını sağlayacaktır.

¹⁸⁹ Nijer, bütçesinin% 17'sinden fazlasını güvenlik sektörüne, sağlık ve eğitim gibi temel sosyal alanların zararına ayırıyor (Bkz. Journal Le Sahel n° 9437 du mardi 28 novembre 2017). Ayrıca, 2018 maliye yasasında, Millî Savunma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı, Kamu Güvenliği, Ademi Merkezîyet ve Geleneksel ve Diyanet İşleri Bakanlığı'nın **127.620.531 FCFA** bir bütçesi vardır ve **99 088 772 548 FCFA** (Bkz. Journal Officiel de la République du Niger du 29 décembre 2017).

planda bırakılıyor. Hatırlanması gereken bir örnek olarak, milletvekilleri parlamentosu önünde Ulusal Meclis'te yaptığı açıklamada, bütçe bakanlık temsilcisi, 2017 yılının Nijer'de yatırım yapılmayacağı yıl olacağını aktarmıştır. Savunma alanında genç mezunların işe alınmamasını dikkate çekmiştir (askeri, jandarma, polis ve ulusal muhafızların muhtemel veya olanaksız bir şekilde işe alınmasına rağmen). Bu durum iktidarı yaşam biçimlerini gözden geçirmeye, yolsuzluğa ve kamu fonlarının kötüye kullanılmasına karşı savaşılmaya çağırarak STK'ların belirli bir öfkesini kışkırttı.

Siyasi otoriteler tarafından halklara yönelik bu masraftan kısma ölçümleri, toplumsal huzursuzluğu kışkırttı ve liderleri “ezilmiş ve kurban olmuş halkın teriyle tahtın altında yaşayan prensler” olarak tanımlayan STK'ların tümüyle protesto etmesine yol açtı. Bu yöneticilerin popüler olmayan günlük pratiklerini ifşa etmek için sokakların seferber edilmesidir. Onlar, temel sosyal alanların derin ve sürekli olarak az gelişmesini sürdürmekle suçlanmaktadır. Ve bu yıllarca Nijer'de paylaşımları olan aynı siyasi bireylerin lehine yeniden üretebilmeleri ve sürdürebilmeleri içindir. Siyasi liderler, STK'lar tarafından yolsuzluk uygulamaları arayışıyla ilgili ülke çıkarlarını tehlikeye atmakla suçlanıyorlar.

5.3.5. Genel Çıkar Sorunu: Kolay Kazanç Aranması ve Yolsuzluk Pratiğinin Sosyal Kabulü

Küresel olarak, *genel çıkar* kavramı etrafında belli bir belirsizlik vardır: “bu bir soyutlamadır, düşünülemez, maddi değildir, sanaldır. Bağlamak çok zordur. Her birimiz için tanımlanması kolay olan şey kişisel çıkarlardır¹⁹⁰”. İnsanların her şeyden önce bireysel ve kişisel çıkarlar tarafından motive edildiği ve onları tatmin etmek için, genellikle her zaman genel çıkarın arkasına saklandığı açıktır. Bir toplumda tüm yakınsak olmayan, fakat zorunlu olarak karşı çıkılan çok sayıda çıkar olduğu gözleminde başlamak önemlidir. Gerçekte, herhangi bir organizasyon genel çıkar olarak adlandırılan şeyi savunmak için meslek sahibi değildir. Daha ziyade, özel çıkarları savunur çünkü amacı "*tümü*" kucaklayan bir dernek veya örgüt yoktur. Örgütler belirli yönlerden ya da bir araya getirilen çeşitli yönlerden, ama hiçbir zaman bütün değildir. Bu yüzden onlara “çokluğu” denir. Devleti yönetme meselesi olan sadece siyasi partiler,

¹⁹⁰ Bkz. Vision US Africa: les mécanismes de la poursuite de l'intérêt national.

her şeyi idare edebileceklerini iddia edebilirler. Çünkü genel çıkar, tek başına devleti farklı yapıları ve kurumları aracılığıyla somutlaştıran ve savunan devlettedir.

Bu STK'ların genel çıkarlarının, kaygılarının ve şikâyetlerinin dikkate alınması için politik otoritelerden gördükleri baskı yoluyla değişikliğe katılmaktır. Onların rolleri güç dengesini, yani genel ilgiyi tanımlayan belirleyici unsuru ortaya çıkarmaktır. Başka bir deyişle, bu örgütleri engelleyen çıkarların ne olduğu konusunda değişmeyen fikirleri ortaya koymaya çalışmaktadır. Sonunda, genel çıkar sorunu bir yorumlama sorusudur. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde, silah taşımak isteyenler bir araya gelip birlik oluşturuyor ve ortak çıkarları savunmaya çalışıyorlar. Buna karşı olanlar da, aynı ilgiyi gösterip harekete geçiyorlar veya bir dernek oluşturmak için ilgili yerlere başvuruyorlar. Herkes, şeylerin vizyonunun devlete en doğru, en sivil görüş olarak dayatılmasını ister: yani, herkesin çıkarlarının, dikkate alınmasını. Ama aslında kategorik bir çıkar açısından düşünüyoruz. Dolayısıyla örgütlerin mücadelesi, bazen sadece bir grubun çıkarı olan çıkar ahlakını kurmaktır. Sadece kısmi bir gerçeği tutabilirler. Genel çıkarların evrimi toplumda birbirleriyle savaşan farklı örgüt çıkar kategorileri arasındaki güç dengesinin sadece bir işlevidir. Bu bir güç oyunu, ittifaklar ve birçok şeyden oluşan bir oyundur. Çelişkili bir şey yoktur çünkü genel çıkar asla sabit değildir, dinamik ve evrimseldir. Bugün Nijer'de, STK aktörlerinin endişe edebilecek ve mutlaka herkese fayda sağlayabilecek şeyleri savunabileceğini düşünmek bir ütopya değil mi? Politikacıların yalnızca insanların çıkarlarını ya da daha fazla önemsediklerini düşünmek de abartı değil mi? Çalışmanın bu kısmının sonuçları bu soruları cevaplamamızı sağlayacaktır. Peki, Nijer'deki genel çıkarların savunulması ile ilgili olarak kolay bir kazanç aranması sorununa ne olacak?

Paranın kral olduğunu söylemeye alışılmıştı, çünkü günlük yaşamımızda çok önemli bir yer edinmiş ve bugün dünyada yüce hüküm sürmektedir. Onun dizginsiz bir şekilde aranması, sosyal, kültürel, ahlaki ve manevi değerlerimizin “havaya uçmasını” sebep olmuştur. Nijer'de demokrasinin ortaya çıkışı, insanlar için olağanüstü bir şekilde zenginleşmek için bir çerçeve, bir bahane ve hatta bir kısayol olarak hizmet etti ve bu rekor sürede herkes bu zenginliğin yayılmasını istememiştir. Herhangi bir ekonomik ve mali etiğe aykırı davranışları ile kendi halkları için “kurtlar” haline gelen bir yöneticiler kategorisinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu şekilde, kolay kazancı savunmak bir tür kültüre yol açmış ve bir tür “fasit” döngü oluşturmuştur. Bu, insanların iş ve fedakârlıktan çok daha kolayca inanmalarına yol açmıştır.

Nijer toplumunun kolay kazanım aramasındaki bu kabulü, diğer yandan, yolsuzluk pratiğinin toplumsal kabulünü ima etmez mi? Bu uygulamayı eleştiren ve kınayan birkaç kişi, paradoksal olarak herkesin kendi hesabını bir sistemin karmaşık ve sessiz bakışları altında bulduğu gerçeğini göstermiyor mu?

Bu ülkede yolsuzluk pratiğın toplumsal kabul düzeyi, Profesör Mahamane Tidjani Alou'na göre "insanların servetlerinin nereden geldiğini sormamasına sadece yiyoruz"¹⁹¹ demesine neden olmuştur. Konuşmacının bu fikri, siyasi makam vasıtasıyla insanların kısa sürede milyoner; hatta milyarder olmaları için bir adım atma adımı olarak gördüğü bir ülkedeki tüm yolsuzluk sorununu göstermektedir. Zenginliklerini, herkesin görüşlerine ve zaman zaman Nijer vergi mükelleflerini soyup etkin ve hatta temel sosyal hizmetlerden yoksun bırakarak devletin geri zenginliklerinden övünürler. Buna rağmen, kamu mallarına "akbabalarına" kendi mülkiyetleriymiş gibi sunanlara karşı herhangi bir şey yapılmamaktadır. Adli, ekonomik ve mali "ihmali olan ve suç oluşturan" eylemleri cezalandırarak emir vermek istediğinde, siyaset genellikle yargı eylemlerini kışkırtarak veya bu dosyaların yargılamasının yapılmasında önyargılı olmaya zorluyor. Sadece sağlam bir siyasi dayanağa sahip olmayanlar (siyasi bir parti veya dayanağı) cezalandırılır. Bu anlamda, hükümetin partizanları/müttefikleri, zimmete para geçirme veya kamu fonlarının kötüye kullanılması durumunda adaletle karşı korunmaktadır. Böylece, demokrasinin ortaya çıkmasıyla birlikte, yaptırımların azlığı ve Nijer gerçeği olarak kalan ve iktidar elitinin dokunulmazlığı nedeniyle kamu maliyesi nispeten esnekliğe yer vermektedir. Bazı insanlar düşünüyor ki yolsuzluk politika haline geldiğinde "kötü yönetimin omurgası" olacaktır. Tüm siyasal modernleşmeye karşı çıkan bir beladır. Nijer cumhurbaşkanı ulusal sempozyumunda işaret ettiği gibi: "*Yolsuzluğa karşı mücadele, siyasal modernleşmenin tam olarak ikinci faktörüdür çünkü yolsuzluk devletin toplu seferberliğinin kapasitesini ortadan kaldırır. Bu salgına sebat etmesinin nedenlerinin daha da derinlerine inmek önemlidir. Bu da bir kimsenin onu engelleyen bir güç yoksa gelişmeye eğilimli olan kaygı ile olan bağlantısı nedeniyle biyolojik bir kaynak bulmaktadır. Bu yavaşlama kuvveti sadece devlet olan istikrarlı kurumlara ihtiyacımız var*"¹⁹².

¹⁹¹ Yolsuzluk ve Asimilasyon Suçlarla Mücadele Yüksek Kurumu'nun (HALCIA) altında düzenlediği bir kamu konferansında, **Tema:** Göçle ilgili yolsuzluğa karşı mücadele; Yer: Dışişleri Bakanlığın (Niamey/Nijer), 09-12-2017.

¹⁹² Bkz. Kültürel Rönesans Programının Doğrulanması İçin Ulusal Uzmanlar Ulusal konferansın resmi açılışında, Nijer cumhurbaşkanı Sayın Issoufou Mahamadou'nun konuşması.

Johansen'in (2002: 1564) analizinde "Siyasi sistemin aktörlerinin tüm ulusu temsil etmesi ve davranışlarını ulusun kurtuluşuna yönlendirmesi gerektir. Diğer taraftan eğer kişisel, özel, ekonomik ve sosyal çıkarları ile kendilerine rehberlik edilmesi ve kamu yararının zarar görmesine izin verilmesi durumunda, önceliği alan bozulmadır. Özel ve kamusal yaşam, siyasi sistem ve diğer sosyal sistemler arasındaki ayrımı öngörür ve tam olarak aktörlerin bu ayrıma saygı duymaması nedeniyle kamu yararına yönelik siyasi sistemin varlığını tehlikeye atması gerçeğinden oluşur. Bu nedenle kamu güvenliği, onu oluşturan bireylerin erdemini gerektirir" diye yazmıştır. Yazar, bozulma ve yolsuzluğun bir siyasi sistemin varlığını veya bir devletin çöküşünü tehlikeye atabileceğini gösteriyor. Union Africaine'nin (2014: 2) açıklamasına göre, yolsuzluk "ülkelerin zenginliğine rağmen birçok Afrika ülkelerinin sosyo-ekonomik kalkınma projelerini olumsuz etkileyen bir bela" olarak tanımlanmıştır. Özetle, kamu yararı problemi hem yöneticilerin hem de yönetilenlerin hem de Nijer'deki yolsuzluk uygulamasının sosyal olarak kabul edilmesi için kolay kazanç aramasının bir çerçevesi olarak görev yapmıştır. Bu problem aynı zamanda, bu ülke vatandaşları için halkın temsilcileri olmayan CNS sonrasında siyasi sınıfa karşı belirli bir muhaliflik oluşmasına hizmet etmiştir.

5.4. Nijer'de Devlet Yönetiminin Üçüncü Cumhuriyet'ten Yedinci Cumhuriyet'e kadar Eleştirel Bilançosu ve Ulusal Egemenlik Konferansı Sonrası Siyasi Sınıfın Karşı Vatandaşlarının Kopuş Söylemi

Bu düzeyde, ilk olarak Nijer'in devlet yönetiminin üçüncü Cumhuriyet'ten yedinci Cumhuriyet'e kadar eleştirel bilançosunun çıkarılması gerekmektedir. Bu, ülkenin demokratik yönetiminde meydana gelen çabaları, farklılıkları ve anlaşmazlıkları görmemizi sağlayacaktır. İkinci olarak, Ulusal Egemenlik Konferansı sonrası siyasi sınıfın karşı vatandaşların belirli bir kopuş söylemi gösteren ifadeleri gösterilecektir.

5.4.1. Nijer'de Devlet Yönetiminin Üçüncü Cumhuriyet'ten Yedinci Cumhuriyet'e Kadar Eleştirel Bilançosu

Yaklaşık otuz yıllık demokratik deneyimden sonra Nijer'in sosyo-politik ve ekonomik yönetiminde bilançosu parlamıyor. Asıl sorun, Ulusal Egemenlik Konferansı'ndan kaynaklanan politik sınıfın tutarsızlığı gibi görünüyor. Bir zamanlar çok fazla hayallere ve davranışlarından dolayı değişime dair umutlara ilham veren bu sınıf, Ulusal Egemenlik Konferansı'nda verdiği söz

ve taahhütleri yerine getiremedi. Daha da kötüsü, bir ideali savunan ya da cumhuriyetçi bir değer ilkesi taşıyan birkaç siyasi parti nadir bulunmaktadır. Onların asıl gayesi her şeye rağmen devlet iktidarına tutunmaktır. Sonuç olarak, vatandaşların iyi siyasi oluşumu bir sonraki planda olmuştur veya hatta unutulmuştur. Pek çok Nijerli vatandaş, Nijer'in bu çok partili demokrasinin ortaya çıkmasından bu yana zayıf yönetilen bir ülke olduğu konusunda hemfikirdir:

- Kamu kaynaklarının israfı, yöneticilerin politik programlarının kötü uygulanmasına yol açan kamu fonlarının sistematik ve yöresel olarak zimmete aktarılması;
- Yolsuzluk, kayırcılık ve adaletsizlik devletin tepesindeki şahıslarda ve sosyo-ekonomik, politik yaşamın hemen hemen tüm alanlarında görünür hale gelmiştir;
- Yönetimin *siyasi aktörler*¹⁹³ tarafından kuvvetle ve aşırı siyasileştirilmesi, idari yönetimde tüm bir titizliği önler. Liyakat, tarafsızlık, yeterlilik gibi nesnel ölçütler, devlet görevlilerinin sorumluluk pozisyonlarına atanmasında öznel ve salt siyasi kriterlerle yer değiştirir;
- Partizanlık ve klan yakınlıkları için cezasızlık ve katı saygı, insanları banka hesaplarını doldurmak için ulusal ekonomiye zarar vermeye veya hatta dâhil etmeye teşvik etmektedir. Buna ek olarak, hükümet tarafından belirli bir hesap verilmemesinin kamu işlerinin yönetiminde şeffaf olmayı imkânsız hale getirdiği söylenilebilir;
- Yöneticiler ve yönetilenlerin vatanseverlik eksikliği; devletin çabalarını ciddi biçimde tehlikeye atmakta, kamu mallarının ve genel çıkarların ilgisiz kalmasına neden olmaktadır. Bu vatanseverliğin demokrasi ve “Siyaset politikası” gelişimiyle söndüğünü özellikle belirtmek önemlidir;
- Tarafların seçmenlerini ikna etmek için ilgili, tutarlı ve ikna edici siyasi ideolojisinin olmaması, çoğu zaman oyların belirli bir şekilde değiştirilmesine veya seçilmek için ethno-bölgeci ve klan ölçütlerini öne çıkarmaya itmektedir. Ve seçmenlerin yapmacık, ihmalkâr ve pasif davranışları politikacıların onlara manevralar yapmalarına sebep olmuştur;
- Nijer hükümetinin yabancılara ve uluslararası kurumlara olan bağıllığı, politik ve ekonomik egemenliği sorgulamaya ve gelişimin ciddi biçimde engellenmesine neden olmuştur. Çünkü sadece ülke içinde mevcut olan yerli kaynaklar (uranyum, petrol, altın, kömür vb.) için programlarının geliştirilmesi ve yürütülmesi sırasında, ülkenin bağımsızlığından bu yana birbirini izleyen hükümetler, dış kaynakların harekete geçirilmesi noktasında yabancı

¹⁹³ Nijer'de siyasi partiler tüzüğü'nün 50. maddesinin 2. paragrafında yer alan işaret ettiği düşüncesinin aksine “Siyasi partilerin idarenin tarafsızlığı ilkesine saygı göstermesine yardım etmektedirler” (Bkz. Ordonnance n° 2010-84 du 16 décembre 2010 portant charte des partis politiques, s. 10).

yatırımcılara çok daha fazla güvenmektedir. Bu bağışçıların finansmanını durdurmak, çoğunlukla siyasi krizler veya silahlı ayaklanma (darbe teşebbüsü gibi) durumlarda, yöneticinin egemen işlevlerini yerine getiremez ve böylece kamu hizmetlerinin güvencesizliğine neden olur.

Geniş iç kaynaklarına rağmen, Nijer'in günlük olarak dış yardımlara güvenmeye devam ettiğini söyleyelim. Ülkeyi az gelişmişlikten ve sosyo-ekonomik durgunluktan kurtarmak için mücadele eden bu kaynaklardan gerçekten kim faydalanıyor? Bir hipotez olarak, Nijer ülkesi yöneticilerden dolayı kurban oluyor, yani kaliteli siyasi liderlikten yoksun olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla, bu eksiklik ülkenin ve halkının kötü yönetiminin kökenindedir. Yaygın olarak adlandırılan “politik burjuvazi” belirli bir toplum sınıfının varlığını, egemenliğini, halk sınıfının hegemonyasını sürdürmek ve halkın çıkarlarından önce çıkarlarını garanti altına almak için iktidarı memnuniyetle karşılar. Bu, ülkenin sosyo-ekonomik dokusunun istikrarsızlığı, nüfusun farklı katmanları arasındaki eşitsizliklerin ve toplumsal adaletsizliğin güçlendirilmesi ve hızlandırılmasının gerçekleştirdiği gibi, kayda değer bir şekilde desteklenmiştir. Yöneticiler ve yönetilenler arasında, servetini kamu hazinesine borçlu olan ve büyük kitlelerin fakirleşmesine neden olan küçük bir zengin sınıfının oluşmasından dolayı yönetilen önemli alanlardan; eğitim, sağlık, beslenme, istihdam, ulaşım, su işleri vb. temel sosyal alanların istikrarsız ve durgun olması gözlemlenebilir. Nijer politikalarının birçok analistlerine göre, bu ülkede iktidarda olmak, bir tüccar olmaya benzer. Çünkü Tangri (1982: 6) Gana ve Nijerya durumları düşündüğü gibi “Politika kesinlikle ticari bir girişime benzerdir”. Ve Foltz (1973: 148), “Parlamentoya seçilen bir aday kolayca gelirini beş katına çıkarabilir ve genişletilmiş ailesinin ihtiyaçları ve isteklerini sağlamak mümkün olur” demiştir. Kısacası, Nijer’de çok partili demokrasinin ortaya çıkışı, ülkeyi kaçınılmaz olarak az gelişmişliğe götüren çeşitli, çoklu ve çok yönlü sosyal sorunların kökündedir. Bu, genel olarak özellikle de neredeyse boğulma durumunda olan eğitim, sağlık, gıda vb. alanlarındaki çeşitli kalkınma politikalarının on yıllardır kesin ve tatmin edici sonuçlar elde etmemesi ile açıklanabilir.

Ülkeyi içinde bulunduğu durumdan çıkarmak için gerçek bir politik lidere sahip olmak özellikle demagojinin yapılmadığı ve Nijer hükümetinin çoğunu Ulusal Egemenlik Konferansı’ndan alınan güçlü demokrasi dönemi ütopyik olmaya devam ediyor. Aboubacar Yenikoye'nin (2007: 12) belirttiği gibi, “Ulusal Egemenlik Konferansı sırasında ve sonrasında yinelenen demagoji, ülkeye saldıran büyük sorunlara asla bir yanıt olmayacaktır”. Croiset'e

(1920: 335) gelince “demokrasinin demagojinden çok daha korkulur bir düşmanı yoktur” çoktan dedi. Burada temel olan, Nijer'de, insanlara yapılan yanlış vaatler sahte umutlar, perişanlık yaratıyor.

Bu demagojinin liderler tarafından uygulanması, bu insanların halkın kaygı ve taleplerine ne kadar az ilgi duyduklarını açıklıyor. Bu, demokrasinin düşüşüne neden olarak, ülkede meydana gelen darbelerden dolayı bu liderlerin meşruiyetini sorgulanmasına yol açıyor. Bu yazarların fark ettiği gibi: “Bu darbelerin siyasi koşullarının analizi, Nijer'in demokratikleşme süreci üzerinde çok cesaret verici olmayan gözlemlere yol açtı. Demokratik sürecin sürdürülebilirliğini sağlamak için yetersiz görünen politik sınıfın ve siyasi oyunun hakemi olarak duran ordunun her daim rolü var. Darbelerin her zaman politik engelleme durumlarında meydana geldiğini belirtmek önemlidir. Silahın gücü, gücün zayıflığına göre daha azdır. Siyasi sınıf, anlaşmazlık çözümü ve krizler yönetimi için etkili bir mekanizma kuramamıştır. Genel olarak, demokratik ilerleme Nijer'de özellikle dikkat çekici olmasına rağmen, demokratik yönetim konusunun güçlü olduğu açıktır. Demokratik sürecin başarısızlığına neden olan politik uygulamalar kurumsal sistemden daha fazladır. Siyasi söylem ve kültürün zayıflığı, siyasi partilerin bölgeselleşmesi ve etnikleşmesi ve partiler içindeki iyi yönetimin başarısızlığı, siyasi sınıfın demokratik sürecin ilerlemesini korumak için başarısız olmasının tüm nedenleridir. Bu şartlarda, ordunun devreye girmesi demokrasiyi yeniden tesis etmek için kurtarıcı olarak kabul edilir. Bu nedenle, ordu ve darbelerin siyasi sınıf, krizlerin kilitlenme durumlarına yol açamayacağı bir bağlamda, iktidarı yönetmenin bir yolunu bulana kadar Nijer'deki siyasi manzaranın bir parçası olacağı sonucuna varılabilir” (Bryden ve N'diaye, 2011: 205). Bu yazarlar Nijer'deki zor ve sorunlu demokratik yönetimin burada altını çiziyor. Bu yönetim, siyasi sınıfın ülkenin kalkınmasının başlıca zorluklarını üstlenmesini ve hatta diğer yandan demokratik sürecin sürekliliğini sağlaması için mücadele etmektedir. Politik tıkanıklık olduğunda ya da sosyo-politik kriz ve ekonomik durumlar söz konusu olduğunda, siyasi oyunun hakemi olarak duran ordunun darbeye gerçekleştirdiği sık müdahaleleri açıklar.

Bir başka notta, Nijer'de demokratik yenilenme ile birlikte CNS sonrasında sosyo-politik iklimin zararlı ve gergin kaldığı unutulmamalıdır. Bu, sendikaların, okul/üniversite ve sivil toplum örgütlerinin zayıf liderlik uygulamalarına meydan okumak için sık sık ayaklanmasına neden olmuştur. Darbeler, sık sık bu toplumsal güçler ile ortaya çıkan yeni partiler arasındaki

sorunlara doğrudan ve “uygun” yanıtlar vermişlerdir. Bunlar, tecrübe ve siyasi vizyonlarından yoksun olmaları nedeniyle, demokratik uygulamalarda kuralların içselleştirilmesi için mücadele etmektedirler. Özetle, CNS sonrası yeni siyasi hayat, sosyo-politik aktörler arasındaki diyalog ve fikir birliği eksikliğine iner. Bu, aktörler tarafından demokratik oyunun kurallarının içselleştirilmesi eksikliği ve siyasi sınıfın demokratik kültürünün yetersizliğidir. Bu bağlamda, Nijer vatandaşlarının integral çok partili ya da demokratik yenilenmeden kaynaklanan politik sınıfa karşı belirli bir kopuş söylemi bulunmaktadır.

5.4.2. Ulusal Egemenlik Konferansı Sonrası Siyasi Sınıfa Karşı Nijer Vatandaşlarının Kopuş Söylemi

“Nijer’de altın, uranyum ve petrol gibi madencilik kaynaklarının işletilmesine rağmen yoksulluk artıyor. Öte yandan, başkent Niamey’de ve ülkenin diğer büyük şehirlerinde ciddi anlamda (çok fazla yakıt tüketen) hükümet ya da özel şahıslara ait çok katlı villaların çoğaltılması ve bireylerin hızlı bir şekilde artması dikkat çekicidir. İktidar öyle değildir. İktidar kendi ülkesi için fakirlik, sefalet ve kötü yaşamın çukurundan kurtulmak için çalışmalıdır. Kısacası, herhangi bir siyasi hükümetin görevi, çeşitli yönlerini ve unsurlarını dikkate alarak halkın refahını sağlamaktır” (Soumaila Amadou ile kişisel iletişim, 31 Ocak 2018).

Siyasi aktörlerin bu algısı Terray’ın (1987: 14) Afrika devletinin analizini doğrulamaktadır “birçok durumda biriktirmenin, zenginleşmenin ve ilerlemenin ana yeri olduğu”. Kanza’ya (1968: 59) gelince “Siyaset artık insanlara ve devlete hizmet etmek için güç kazanmanın bir aracı değildir; zengin olmanın hızlı bir yoludur. (Ve buna ek olarak) profesyonel politikacıların sayısı sürekli artıyor”. Bu iki yazarların tezleri birbirini desteklemektedir. Birçok vatandaş hüküm süren sosyo-politik ve ekonomik yönetimi açısından Nijer’den bir değişim beklemektedir. Tartışmasız bir şekilde devam etmelerine rağmen mevcut siyasi liderlerden kaynaklanan demokratik sürecin başlangıcının ön planında bir kopuş olmaktadır. O zamanda demokrasi o kadar çok umut uyandırdı. Ama sonunda toplumun hemen hemen tüm kesimlerinde egemen olan bir hayal kırıklığı dalgası yarattı. “Sürekli artan siyasi oyunların hayal kırıklığı, her gün 180 derece değişen ittifaklarla ilgili hayal kırıklığı, şiddetlenmiş kişisel rekabetlerle ilgili hayal kırıklığı, aralıksız güçlerin, klanlar ve klanların çileleriyle ilgili hayal kırıklığı. Ve bütün kamu hizmetlerinin yıkıcı biçimde bozulması, elitlerin giderek zenginleştirilmesi, genç kitlelerin işsizliğine ve yaygın yolsuzluğun kuşkusuz zemin hazırlıyor” (Olivier de Sardan: 2018). Bunu genel olarak siyasetin ve özellikle siyasi aktörlerin giderek reddedilmesine yol açmıştır. Nijer

yerel dillerinde “siyaset” kavramının çok küçümseyen ve son derece olumsuz çağrışımı bu durumu açıklar. Böylece bu kavram dillerinde; kavgaların, bölünmenin, ihanetlerin, kişisel menfaatlerin, şantajın, aşağılamanın, iftiraların karşılığıdır. Şu an ülkemizde uygulanan ve uygulanmakta olan demokratik sistem, bugün bir başarısızlık olarak görünür. Çünkü çok düşünülmüş bir Batılı şantaj olarak kabul edilen bir sistemdir, yani bizi yeniden koloni haline getirmenin bir yoludur. “Bu başarısızlık, mevcut dönemin ıssız siyasi gerçeklerinin aksine, kamu hizmeti anlamında büyük bir ahlaki ve toplumsal titizlikle General Seyni Kountche'nin askeri rejimi için artan nostaljik işarettir. Bu Nijer son derece paylaşılan bir örnektir” (Olivier de Sardan: 2018). Bu ülkede bu demokrasi krizine radikal alternatif ne olabilir? Başka bir deyişle, vatandaşları tarafından sürekli siyasi bağlantıyı koparmak, Nijer'deki demokratik toplumu krizlere karşı tepki gösteren kopuşun söylemleri nelerdir?

Nijer'de siyasetin reddi, Selefî ideolojinin (İzala örgütü) bu demokrasi krizine radikal bir alternatif geliştirdiği ve öne sürdüğü gerçeğiyle açıklanabilir. Bu alternatif şeriatın hatta halifelik'in kurulmasına işaret eder. Bu ülkede müreffeh bir ideoloji altında “Avrupa demokrasisinin kriz üzerine müreffeh sağ Ekstrem şeklindedir. Onlara efsanevi bir konu sunarak memnuniyetsizlikleri toplar. Nijer'de en yaygın “*degagizm*” versiyonu radikal islamcılıktır” (Olivier de Sardan: 2018). Bu dini felsefe, Nijer'deki siyasetin güncel pratiğini “*fitna*” olarak niteliyor. Aslında, Arap-müslüman kökenli bu terim genellikle “Ümmet” veya müslüman topluluk içindeki anlaşmazlığı belirlemek için kullanılır. Nijer'de bu terimin kullanımı ulusal ya da siyasal toplumda, toplumdaki anlaşmazlığın genişletilmesi anlamına gelmektedir. Genel olarak siyasetin ve özellikle demokrasi reddinin arkasında, Nijer'deki siyasi sınıfın aktörleri arasındaki yinelenen *iç rekabetler*¹⁹⁴ var. Bu nedenle, nüfusun ezici bir kısmı, bu aktörlere daha fazla itibar vermeyi, sürekli çatışmalara ve rekabete ülkeyi ilerletebilecek siyasi perspektiflerden çok daha fazla güven verdiği için eleştiriyor. Öte yandan Aboubacar Yenikoye'nin (2007: 61) farklı bir şekilde ifade ettiği gibi, “frenlenmemiş güç mücadelesi ülkemizin çürümüş olduğu durumdan kurtulmak için mücadeleye yol açtığı zamandır”. Gerçekte bu, politik sınıfın ideologlar, vatanseverler ve samimi siyasetçilerden¹⁹⁵ yoksun olduğunu göstermektedir. Bu

¹⁹⁴ Yukarıda, politik sınıfın bu aktörleri arasında var olan rekabetler biçimleri ayrıntılandırılmıştır.

¹⁹⁵ Vatansever olarak, ulusun hayatını olumsuz yönde etkileyen bir durum olduğu anda, resmen ifşa etme, bir çıkış yolu bulma veya çözüm önerisi sunma konusunda samimi olan birisini duymak samimi olacaktır. Konuşmasında, vatandaşlık perspektifleri için samimiyet, gerçek ve vatandaş katılımını hissetmek gerekir. Çokuluslu Areva örneğini

yüzden birçok Nijer vatandaşı umutsuzluk içinde kalmış ve sonuç olarak yöneticiler tarafından uygulanan demokratik sisteme daha az güvenmektedir. Devletin derinlemesine bir reformunu, yani sivil ve vatansever bir ruhu olan siyasi elitlerin derin bir yenilenmesini talep ediyorlar. Çünkü onlara göre, mevcut siyasi sınıf ülkeyi kalkınma ve refah yolunda koymak için mücadele ediyor.

Bu çalışmanın son bölümünde, demokratik oyunun kurallarının içselleştirilmesi ile Nijer'de diyalog sorunu arasındaki ilişki kurulacaktır. Bu ülkede, özellikle sosyo-politik açığa dayanan bir demokratik yönetimin modeli için de perspektifler belirlenecektir.

dikkate alarak, Nijer'de kaç tane siyasi liderlerinin bu Areva'nın çevre, sağlık ve sosyo-ekonomik kötüye kullandığını açıkça veya resmen açıklamak için çıktıkları ortaya çıktı?

ALTINCI BÖLÜM: NİJER'DEKİ DEMOKRATİK OYUN KURALLARI KÜLTÜRÜ VE İÇSELLEŞTİRİLMESİ: DİYALOG PROBLEMİ VE DEMOKRATİK YÖNETİM MODELİ İÇİN PERSPEKTİFLER

Bu tezin amacı, diyalogun her türlü barış sorunu için bir başat faktör olarak önemini ortaya koymaya çalışmaktır. Başka bir deyişle, Nijer'deki sosyo-politik çatışmaları çözmek için, kriz içindeki ya da çatışan farklı taraflar arasındaki diyalogu ilerletmek neredeyse imkânsızdır. Benzer şekilde, yön gösterenleri veya koşulları affetme, hoşgörü, uzlaşma ve yapıcı diyalog olan barış olmadan herhangi bir sosyal, ekonomik, politik veya kültürel ilerlemeyi gerçekleştirmeyi veya kaydetmeyi düşünmek de imkânsızdır. Bir devlet içinde bu maddi ve manevi değerlerin ilerlemesi, radikal muhalefetlerin üstesinden gelmeyi ve anlaşmazlıkları kolayca önlemeyi veya çözmeyi mümkün kılar. Nijer'deki çeşitli sosyo-politik krizlere yöneltilecek eleştirel bir bakış açısı, analizimizi bu konunun temel noktalarını oluşturan üç eksen üzerinde konumlandırmamızı sağlar:

- Çatışmada başaktörlerin arasında yapıcı ve kapsayıcı bir diyalogun bulunmaması;
- Sosyo-politik aktörler tarafından inşa edilmiş güçlü bir demokratik kültürün olmaması;
- Bu aktörler tarafından demokratik oyunun kurallarının içselleştirilmemesi.

Öncelikle, Nijer'de demokratik kültürü karakterize eden ya da demokratik olmayan bazı unsurlara bakmamız gerekir.

6.1. Nijer'de Demokratik Kültür

Bu konudaki literatürle ilgili olarak halkın belirli bir seçim özgürlüğüne sahip olduğu, kendi konumlarında ve doğrudan veya dolaylı olarak kendilerini ilgilendiren kararlarında belirli bir bağımsızlığa sahip bir sisteme sahip bulunduğu sonucuna varmak gerekir. Samir Amin, Foé Nkolo'nun kitabına önsöz yazarken “demokrasi ilkesi alternatif seçimler yapma olasılığına dayanmaktadır¹⁹⁶” şeklinde açık bir şekilde ifade etmiştir. Dolayısıyla demokrasi, halka bir vatandaş olarak hareket etmeyi taahhüt eder ki bu da Montesquieu'nun güçlü ifadelerine göre “Vatandaş olmak, şehir yasalarına saygı, genel çıkar duygusu, öngörü, olgunluk, ölçü, hoşgörü, farkın kabulü, sorumluluk, kendini aşma vb. gibi asli niteliklerin bir bireyde cisimleşmiş

¹⁹⁶ Nkolo, Foé (2008). *Le post-modernisme et le nouvel esprit du capitalisme sur une philosophie globale d'Empire*. Dakar: Codesria, s.20.

olmasını gerektirir¹⁹⁷". Bunlar, bireyi bir demokrasinin ve bir Cumhuriyet'in içerdiği davranış kalıplarının benimsenmesi tutumuna iten niteliklerdir. Kişi böylece, şüphesiz ulusu için sorumlu ve yararlı bir vatandaş olabilir. O zaman, Nijer için mevcut bağlamında demokratik bir kültürün karakteristik özellikleri nelerdir?

6.1.1. Demokratik Kültürün Karakteristik Özellikleri

Demokratik bir kültürün karakteristik özellikleri, bir ülkede demokratik yaşamın doğasında var olan uygulamaları gerçekten gösteren unsurlar veya işaretlerdir. Demokrasinin evrensel değerleri olarak oybirliği ile tanınan bir dizi uygulama vardır. Jacquemot'un (2012: 127) belirttiği gibi "Afrika'da devlet şiddeti on yıldan beri fetih sonucunda siyasi haklar ve ifade özgürlüğü lehine azalmıştır". Bununla birlikte, demokratik bir devlet özünde, en azından siyasi haklarını ve vatandaşlarına ifade özgürlüğünü garanti eder. Aktörler tarafından demokratik siyasi oyunun değerlerine ve kurallarına saygılı olmak, insanların refahı ekonomik, maddi, manevi gibi ahlaki olarak tanınması için bir şans olabilir mi? Demokratik bir devletin diğer göstergeleri olarak, aşağıdaki unsurları hatırlamak önemlidir:

- * Aramızda var olabilme farkına rağmen hoşgörülü olmak ve birbirimizi kabul etmek;
- * Çelişkili fikirleri kabul etmek;
- * Adayların, kaybetme ya da kazanma ruhun seçimlere giderek demokratik oyunu oynamaya karar vermek;
- * Demokratik sürecin sağlanabilmesi için iktidarda katı bir siyasi sistemin olması;
- * Vatandaşların ekonomik, maddi ve manevi gelişimini sağlamak;
- * Ekonomik refah için kentsel ve kırsal kalkınmanın sağlanması.

Nijer bağlamında, Ulusal Egemenlik Konferansı çok acı verici tatbikatı pedagojik erdemleri olan bir sınavdı. Bu anlamda, en azından, her yöneten yönetilenlere hesap verme yükümlülüğüne sahip olduğunun vurgulanmasına izin vermektedir. Ayrıca, toplumsal bir mesele üzerine, demokratik bir sistemde vatandaşlar arasında hiçbir zaman oy birliği olmayacağı için, eleştiriye kabul etmeye hazırlanıyor. Erdemlerden biri de, kökenine, kariyerine bakılmaksızın, herhangi bir vatandaşa izin veren halk egemenliğinin kullanılması bir şehrin yönetiminin sorumluluklarının emanet olarak verilebilmesidir. Nijer'deki çok partili demokrasinin ortaya

¹⁹⁷ Montesquieu, Charles (1979). *De l'Esprit des lois* (T.1). Paris: Flammarion.

çıkışı sayesinde, bir zamanlar toplumda referans değerler olarak kabul edilen bazı sosyo-kültürel veya sosyolojik yüklerin geri dönüşü veya “uçuşu” olduğu görülmektedir. Belli politik sorumlulukların yerine getirilmesinde vatandaş kararlı olarak bunun toplum için faydasına dikkat etmektedir. Bu durumda, sosyal hareketlilik daha güçlüdür çünkü liyakat, “öznel” türdeki vatandaşların doğuşunun veya sosyal kökeninin yerini alacaktır. Cumhuriyet onlara teorik olarak bile olsa aynı hak ve görevleri verir. Aynı zamanda kanunların önünde onlara “herkes gibi adalet” sağlar. Böylece sosyal ilişkilerdeki karmaşıklığın (kasabın oğlu, kölesi, prensi, vb.) Cumhuriyet ve demokrasi sayesinde önüne geçilmektedir.

Son olarak, bir başka erdem de hesap verebilirlik ilkesidir; bu sayede, genel oy hakkı, seçilmiş olan kimselere mutlakiyet vermez. Bu amaçla, seçilen aynı kişiler, “gayrimeşru” bir yöneticinin ayrılmasına ya da özlemlerine meşru bir şekilde cevap vermeyen mekanizmalara yol açmaktadır. Bu nedenle, demokratik kültürün karakteristik özellikleri açısından Nijer’in CNS bir şekilde Nijer toplumunda bu erdemlerin kurulmasını mümkün kılacaktır. Fakat aynı zamanda bu ülkede demokratik kültürün eksiklikleri durumunda bu erdemlerde belirli bir düşüş söz konusudur.

6.1.2. Demokratik Kültürün Yetersizlikleri

Nijer'de militanlar siyasi partilere daha az inanıyorlar. Onlar gerçekte azimliliğin erdemlerine ve politik angajmanın anlamlarına aşına değillerdir. Bu partiler içinde bile, militanlar, müşterek ticari ilişkilerle ilgili olan bazı kombinasyonlardaki uyuşmazlıklarda kişisel çıkarlarına çok daha fazla inanıyorlar. Bugün ulusal çıkarların korunması için “ciddi bir darbe” olmaktadır. İktidardaki bazı politikacılar demokrasiyi halka tahakküm ve boyun eğdirme aracına dönüştürürler. Bir işaret olarak, Nijer'in resmi veya itibari bağımsızlığından bu yana, tek partilerin ve ordu mensuplarının rejimleri bile bu ülkeyi asla bir dış güce sahip bir askeri sömürge yapmamışlardır (ki özellikle ülke sahipleri için pozitif dönüşler doğası gereği olmaksızın emperyalist çıkarlara hizmet etmektir). Bu dış güçlerin ellerine, 7. Cumhuriyeti'nin mevcut siyasi rejimi “masrafsız” bir Nijer teslim etmişti. Bir atasözü diyor ki: “Demokrasi, halkını köleleştirmek için daha az erdemli kişileri iktidara getirebilir”. Köleleştirme, Nijer'in mevcut yöneticilerinin çıkarlarını kalkın çıkarlarının zararına yönelmeden hizmet ettikleri gerçeğiyle açıklanabilir. Elbette demokratik kültürün eksikliklerini yansıtan unsurların listesi eksiksiz değildir, fakat Nijer bağlamında diğerleri arasında hatırlanmalıdır:

*Kamusal pazarların aşırı faturalandırması ve her yerde yolsuzluk uygulamaları, artık neredeyse her düzeyde müzakere edilmektedir: bugün bir operasyon tarzı, Nijer nüfusunun çok büyük bir kısmı tarafından kabul edilen ve hoş görülen genel bir oyun haline gelmiştir. Bu özellikle altyapı tesisleri veya küçük yapımların finanse edilmesinde genellikle büyük masraflarla, tahrif edilmiş borçlar nedeniyle ortaya çıkan aşırı maliyet ve fazla fayda sağlamayan vergi mükelleflerinin sırtlarında fazladan standart dışı taşma ve önlemler konusunda daha belirgindir. Nijer'de faaliyet gösteren Çinli girişimciler tarafından yaygın olarak söylendiği gibi “*Eğer yolsuzluk az ise fazla çalışırsın. Eğer yolsuzluk fazla ise az çalışırsın*”;

*Hesap verebilirliğin yokluğu, kamu işlerinin yönetiminde şeffaflığın olmayışı, hükümetlerin mali yolsuzluklara meyli olması halkın yoksul yönetiminin ve Nijer'in az gelişmişliğinin kökünü oluşturan kamu fonlarının zimmetine girmesine neden olmaktadır.

*Şiddetsizlik kültürünün bilinen kötü şöhreti: Bu sadece Nijer'deki darbelerin sıklığını değil, aynı zamanda her zaman sosyo-politik güçlerin alanlarını karakterize eden yapıcı ve kapsayıcı diyalogun eksikliğini de açıklayabilir. Nijer demokrasisini, olaylarla ve tatsız gerilimlerle dolu bir demokrasi haline getirdi.

Darbeler hakkında konuşursak Nijer'de neredeyse akut bir siyasi kriz durumu ortaya çıktığında, darbe toplumun sivil politikacılardan daha fazla yurttaş, vatansever ve demokratik olduğunu düşündüğü ordunun müdahalesini aradığı bir uygulama haline geldi. Bu müdahale önemsiz değildir çünkü devam eden demokratik sürecin çalışmasını zorlaştırmaktadır. Ayrıca, bu darbeler, Kane'nin (2011:7) belirttiği gibi, “Nijer politik çoğulculuğunun zayıflatıcı bir unsurudur”. Nijer'deki bu darbe kültürü, cumhuriyetçi olmayan bir ordunun varlığını haklı çıkarmıyor mu? Başka bir ifade ile; bu ülkedeki iktidarı ele geçiren diğer siyasi partiler nedeniyle bu ordu edinilmiştir. Çünkü ordunun gerçek cumhuriyetçi karakterinin Nijer'deki darbelerin pratiklerini sona erdirebileceği açıktır. Bu durumda ordu, iktidarı ele geçirirken siyasi partilere karşı tarafsızlık duruşunu benimseyebilir. Son olarak, bir halkın demokratik kültürle ilgili cehaletinin, liderlerinin demokratik ilkeleri ve iyi yönetimini olumsuz yönde etkileyecek belirli davranışları benimsemelerine izin verebileceği belirtilmelidir. Aynı cehalet bu liderlerin davranışlarını haklı çıkaracak ve meşrulaştıracaktır. Nijer bu kuralı kaçırmayacak. Nijer örneğinde demokratik kültürün eksikliklerini daha iyi göstermek için analiz aşağıdaki iki örnek üzerine odaklanacaktır:

*Yasaların uygulanmasında yaşanan sorunlar ya da yasa uygulayıcı aktörler sorunu. Yürütme, yasama ve yargı olmak üzere üç yetki arasındaki ilişki;

*Sosyo-politik güçlerin kamusal alanda tartışmaya açılması sorunu.

6.1.3. Yasaların Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar ya da Yasa Uygulayıcı Aktörler Sorunu: Yasama, Yürütme ve Yargı Arasındaki İlişki

Uygun bir şekilde Lippmann'ın (1956: 44) belirttiği gibi: “Yürütme gücü, soran ve teklif eden devletin aktif gücüdür. Temsili meclis, hibe veren, onay veren, eleştiren, kabul eden veya reddeden iktidardır. Fakat her biri kendi doğasına sadık kalmalı, birbirlerini sınırlamalı ve tamamlamalıdır. Hükümet yönetebilmeli ve vatandaşlar da zulüm görmemek için temsilcilere sahip olmalıdır”. Bu durum, demokratik bir rejimde, yürütme ve yasama yetkilerinin birbiriyle ilişkili olduğunu, ancak bağımsız olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, bir yandan, taslak yasalar ve diğerleri bağlamında, yönetim tarafından alınan kararlar, örneğin, Ulusal Meclis'in onayını almadan bir vakfa, popüler ve demokratik bir kabule sahip olamayacakları sürece, birbirlerini tamamlarlar. Diğer taraftan, Ulusal Meclis tarafından geçirilen kanunlar, baş yönetici tarafından (bu durumda cumhurbaşkanı) Cumhuriyet'in Resmî Gazetesi'nde devlet yasaları olarak yayınlanmak zorundadır. Yargıya gelince, görevi demokratik bir sistemde temel özgürlükleri ve hukukun üstünlüğünü garanti etmektir. Bu, iktidarın bağımsızlığı ve demokrasinin sorunsuz bir şekilde yürümesi için güçlü ve kalıcı bir sosyal adaletin kurulması yoluyla bir ülkeye barış getirilmesini mümkün kılmaktadır.

Bu üç gücün erdemleri, yukarıda ana hatları verilen tanımlayıcı ve bağlamsal yönleriyle ele alındığında, Nijer'in özel durumunda yürütme, yasama ve yargı arasındaki zorlu ilişkiyi açıklayabilir miydi? Gerçekte görüldüğü gibi, aktörlerin aksine, yasalar Nijer'de orantılı olarak ve politik rejimlere göre değişir. CNS'den beri, her seferinde politik krizler yaşandığı için, gerçekte aktörleri kendileri için prensipler belirlemişlerdir. Sorunların yerleşik kurallar seviyesinde yer aldığını düşünülerek aslında hiç zaman inanmadıkları Anayasa'yı değiştirmeyi kabul etmişlerdir. “Biz her zaman zorluklarla karşılaşırız çünkü yasalarıyla, kendimize verdiğimiz kurullarla karmaşık bir ilişkimiz var. Sorunların varlığı bence prensip açısından değil, etik açıdandır. Neden Avrupa'da çalışıyor, ama bizden daha akıllı değiller. Avrupalıların

kendilerine yazdıkları kuralları gösteriyorlar¹⁹⁸”. Bir etik davranışı ya da zihniyet problemidir: bu yüzden normların ve değerlerin gözetilmemesi ve bunlara az ya da çok katı bir uyumsuzluk demokrasiye, refah ve kalkınma yoluna doğru ilerlememize izin vermez.

Nijer Cumhuriyeti'nin bakanının vurguladığı gibi “Toplumumuzun en büyük kötülüklerinden biri, yasaların uygulanmamasıdır¹⁹⁹”. Kuralların sürekli değişiminin bağlamsal gerçekliğe değil, arzularımıza göre yapılması prensip değil bir zihniyet meselesidir. Bazı sosyo-politik aktörlerin yarı-başkanlık rejimini denedikleri zamanda bir Nijerli sivil toplum aktörü tarafından da teyit edildiği gibi: “*Yarı-başkanlık rejimi bizde çalışmıyor çünkü bizim prensiplerimiz yok, açgözlüüz, kötüüz, Nijer'i sevmiyoruz, kendimizi seviyoruz*”. Ancak yarı-başkanlık rejimi, bu durumda tek bir kişinin elinde devlet iktidarının yoğunlaşmasına izin vermeyen siyasal rejim türüdür. Bu rejimde iktidar, devlet başkanı ve başbakan (hükümet başkanı) arasında paylaşılır. Şu hâlde, Nijer'de sistem sorun değil, insanlar, samimi aktörler, sadece paraya inananlar ve hemen kazanacakları düşünenlerdir. Bu, Ulusal Egemenlik Konferansı sonrası dönemde başarılı olmak zorunda olan tüm siyasi rejimler için neredeyse aynıdır. Ali Idrissa Nani belirttiği görüşmede şu cümleleri söylemektedir: “*Nijer'de yasal metinlerle ilgili bir sorun yok. Ülkemizde özgürce işler yapabilmek, aktif bir vatandaş olmak için ihtiyacımız olan her şey var. Fakat uygulamada, politik güçlerin, vatandaşların haklarını kendilerini aktör olmaktan alıkoymak için bir deli gömleğine sokma haklarını her zaman kontrol etmeye çalıştıkları açıktır*”.

Nijer gibi bir ülkede yürütülmekte olan, yasama ve yargı yetkilerinin birbirinden ayrıldığı bir gerçektir. Yürütmenin her zaman diğer iki güç üzerinde bir üstünlüğü olduğu düşüncesi onları nasıl esir edeceği üzerinedir. Hatta onları araçsallaştırmayı her zaman sağlıyordu. Bu yazarlar bunu iddia etme hakkına sahip değiller mi? : “Nijer gerçek anlamda demokratik bir rejimi hiç tanımamıştır. Sonuç olarak, hiçbir zaman gerçek demokratik kontrolü öngörmek mümkün olmayan “güçler ayrılığı” ilkesini yaşamadı. 2010'a kadar, birbirini izleyen rejimler, yürütmeye yetkilerin ayrılığını, dengesini ve karşılıklı kontrolünü tehlikeye atan bir yer ve aşırı güçler verdi” (Bryden ve N'diaye, 2011: 190). Nijer'de demokrasiden bahsedilemez. Daha doğrusu

¹⁹⁸ Felsefeci Doç. Dr. Moussa Hamidou Talibi, Doktora tez savunması konusu: *Argümantasyon ve estetik: Jürgen Habermas ve Jean-François Lyotard'da evrensel ve özel problemler*, Garba Oumarou tarafından sunuldu, 9 Eylül 2017, Niamey Abdou Moumouni Üniversitesi (UAM).

¹⁹⁹ Bkz. HALCIA tarafından düzenlenen bir kamu konferansında, Nijer hükümeti Sözcüsü Kültür Rönesansı, Sanat ve Sosyal Modernizasyon bakanı Assoumana Mallam Issa.

demokratikleşme süreci demek en iyisidir. Çünkü demokrasi özünde, bu yetkilerin ayrılmasına ve yasaların, Benda'yı (1942: 67) İnsan Haklarının Bildirgesine atıfta bulunarak onaylamalarına saygı duyduğundan dolayı, “Güçlerin ayrılığını içeren belirlenmemiş herhangi bir toplum... bir anayasaya sahip değildir”. Bu ayrılık, bir iktidarın diğerine karşı sahip olabileceği özerkliğe işaret eder. Bu, bir gücün başka bir güce karşı ayrıcalık vermesini engellemez mi? Nijer’de teorik olarak, bu üç gücün ayrılmasını sağlayan yasalar vardır, fakat uygulamada, diğer iki güç üzerinde bir üstünlüğe sahip olanın yürütücü olduğu açıktır. Bu başka bir derin gerçekliği açıklayabilir: bu yasaların ruhu, Nijer bağlamında yabancı olan sosyo-ekonomik, tarihsel, kültürel ve politik gerçeklerden esinlenmiş olabilir mi?

Nitekim sömürgecilik tarihinden başlayıp Afrika devletlerinin bağımsızlıklarına kavuştukları sömürgeleştirme dönemine kadar, Fransa’nın politik ve hukuki maddelerini kopyalayıp yapıştirmek Nijer siyasi ve entelektüel elitlerinin ortak bir uygulaması haline gelmiştir. Hâlbuki iki ülke aynı sosyo-ekonomik, tarihsel, kültürel ve politik gerçekleri paylaşmıyor. Buna göre bu elitler Fransa devleti anayasasının modelini kopyalamaya ve onu Nijer devletinin bağlamına yapışturmaya yönlendirilirdi. Profesör Djibo Hamani'nin vurguladığı gibi, “Bir anayasa her şeyden önce bir ülkenin tarihinin, geleneklerinin ve arzularının bir yansımasıdır. (...) Çok zengin bir geçmişimiz vardır. Devlet teşkilatı gelenekleri vardır. Bundan tamamıyla kopyalanamaz geçmişlerinden gelen geleneklerinden esinlenerek onlardan istifade edebiliriz. Aynı sorunlarla karşılaşırsak, onlara nasıl yaklaştıklarını ve yerleştiklerini görün. Kurumlar, insan bilimidir. Moğolistan Nijer değil. Nijer Endonezya değil, vb²⁰⁰”. Öte yandan, Nijer’de neden bu yasaların uygulanmasının çok fazla engelle karşılaştığını açıklayabilir, çünkü onların içeriği sosyal gerçeklerimizden, başka bir deyişle alışkanlıklarımızdan ve geleneklerimizden ilham almaz. Peki Nijer’deki sosyo-politik güçler etrafında kamusal tartışmalar meselesi neyi teşkil ediyor?

6.1.4. Sosyo-Politik Güçlerin Kamusal Alanda Tartışmaya Açılması Sorunu

Kamuoyu hakkında tartışmak ve konuşmak neredeyse imkânsızdır. Bu kamusal alan, Wolton (1997: 379-380) tarafından çok iyi tanımlanmıştır: “Bir kitlesinin kamuoyu oluşturması için toplandığı tüm vatandaşlar için erişilebilir bir yer. Genel çıkar sorunlarıyla ilgili makul

²⁰⁰<http://www.rfi.fr/afrique/20100802-djibo-hamani-elections-avaient-ete-libres-le-niger-aurait-vote-non-referendum-gaull>, Erişim Tarihi: 21-04-2017.

konumların söylemsel değişimi, kamuoyunun açıklanmasını mümkün kılar... Bu, bir toplumun oluşturduğu çeşitli politik, sosyal, dini, kültürel ve entelektüel aktörler tarafından düzenlenen en çelişkili söylemlerin karşı çıktığı ve cevaplandığı sembolik bir mekândır. Bu nedenle, her şeyden önce, bir kelime hazinesi ve ortak değerlerin, meşruiyetin karşılıklı tanınmasına ihtiyaç duyulan zaman gerektiren bir sembolik alan: tartışmak, karşı çıkmak, kasten hareket etmek için şeylere yeterince yakın bir vizyondur. Seçimler düzenlendiği gibi kamusal alanın varlığına yarar sağlamamaktadır. Kamusal alan idaresi yönetim kademesine ait değildir. Sadece bir demokrasinin eylemindeki gerçekliği ya da bilgi, görüş, çıkar ve ideolojilerin çelişkili ifadesini sembolize eder. Milyonlarca anonim vatandaşı birbirine bağlayan ve onlara aslında siyasete katılma hissini veren politik bağlantıdır”. Demokraside kamusal alan çok önemlidir. Kamusal alan, barışçıl ve entelektüel bir tartışma ortamında kişilerin özgürce seçim yapabilmeleri için, muhatapların birbirleriyle tanışmalarını, açıkça konuşabilmelerini sağlar ki Rui’ne (2004: 19) göre “tahakküm biçimlerini sınırlamaya elverişli görünmektedir”. Gerçekten, bu tartışma çok yönelimli ve kapsamlı ise, fikirlerin yüzleşmesine, *diyalektiğe*²⁰¹ yol açan birçok fikri üretir ve insanların daha iyi anlaşılması, mükemmel ve kalıcı iletişimi yakalaması için birbirine bağlanmasını meydana getirir.

29 Temmuz- 3 Kasım 1991 tarihleri arasında, Niamey’de düzenlenen Nijer Ulusal Egemenlik Konferansı’nda, ülkenin çeşitli sosyo-ekonomik katmanları arasında ulusal tartışmaların yer aldığı bir kamusal uygulamalara yer verilmiştir. Böylece, bu Konferans eleştirel bir tartışma anı mıydı? Diğer bir deyişle Nijer’in çeşitli kalkınma alanlarındaki yönelimleri üzerine konuşuluyor muydu? Kamu işlerinin yönetimi (özellikle yönetim) ve kalkınma perspektifleri CNS süreci boyunca iyi düşünülmüş müydü? Eğer öyleyse, bu ülkede ebedi sosyo-politik krizi çözmek için CNS sırasında alınan kararların uygulanmasındaki zorluğu açıklayan nedir?

Kamusal alan meselesi, STK’lar (Sivil Toplum Kuruluşları), bazı akademisyenler veya aydınlar, militanlar ve siyasi partiler (güç olan ve muhalefet) tarafından yeniden toparlanmaya başladı. Halk adına konuşma yapan aktörler tarafından kamusal alanın yapılandırılması veya yeniden yapılandırılması söz konusu olduğunda konuşabilir miyiz? Bu insanların yerine kendi

²⁰¹ Pearson (1958: 146) diyalektiği “akıl disiplini, hakikati hakikatten ayıran bilim, ilkeleri sonuçlara götüren ve tutarsızlığı koruyan bir yöntem” olarak tanımlamıştır.

isteklerini ve gerçek ihtiyaçlarını dikkate almadan karar verebilir miyiz? Kamusal alan tartışmasından bahsetmişken, Nijer'in sosyo-politik yaşamının bu analizden sonraki gözlemi yapılmıştır: “Daha doğrusu medyanın müdahaleleri bulunmaktadır. Politikacıların politik bir tartışmada oturduğunu gördünüz mü? Genellikle bunu yapan sivil toplumun aktörleridir ve gücünü uygulamak için bir siyasal yetkisi olmayan aktörleridir. Ama bunu sadece kendi rolleri olduğu için yaparlar ve bu Habermas'ın sivil topluma biçtiği roldür: Kamusal alan tartışmasıyla bir karşı-güç oluşturmak. Ama bu yeterli değil. Siyasi aktörlerin, siyasi animasyondan sorumlu oldukları, en azından bunların birlikte yaşamadığımız şeyler olduğunu söylemek için oturmak zorundadırlar²⁰²”. O yüzden, kamusal alan tartışması, uygun çözümlerin bulunması için günümüz meselelerinin daha iyi anlaşılması için herkesin seferber edilmesini ve katılımını gerektirmektedir. Nijer'de sosyo-politik krizler neden kendine özgüdür ve neredeyse her zaman darbelerden çıkarılmaktadır? Politikalar ve STK'lar arasındaki gerilimler, bu ülkenin sosyo-politik aktörleri arasındaki iletişim eksikliğini ve istişaresini haklı çıkarmaz mı? Nijer'de sosyo-politik aktörler tarafından demokratik oyun kurallarının zor içselleştirilmesini açıklayan şey nedir?

6.2. Nijer'de Sosyo-Politik Aktörler Tarafından Demokratik Oyun Kurallarının İçselleştirilmesindeki Güçlükler

Burada, Nijer bağlamındaki demokratik süreçle ilgili birkaç başarıyı ve/veya başarısızlığı vurgulamaktır. Başarılar hakkında konuşalım, sivil toplum örgütleri (özellikle İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler) olan sosyal güçler gibi yapıların kurumsallaşması ve yeniden canlandırılması hakkında konuşmak daha az önemli olmaz, medyalar, siyasi partiler (özellikle muhalefet ve bağlı olmayan partileri) vb. Demokratik rejimin ilkelerine göre, bu yapılar karşı-iktidarın rolünü oynamak için kurulur. Böylece keyfi kararlar, karalamalar ya da insanlar üzerindeki iktidarın diktatörlüğü gerçekleşmektedir. Onların görevleri, hükümet eylemlerini kontrol etmek, halk ve Hükümet arasında arabuluculuk yapmaktır. Başarısızlıklara gelince, ilk olarak Nijer'de uygulanan demokrasi türünün, tüm anayasal biçimler, cumhuriyetin kurumları ve yönetim tarzındaki liderlerin uygulama biçimleri göz önünde bulundurularak, Fransız tipi Batı modelinden çok esinlendiğine dikkat edilmelidir.

²⁰² Bkz. Felsefeci Doç. Dr. Moussa Hamidou Talibi, Doktora tez savunması sırasında tez savunması: *Argümantasyon ve estetik: Jürgen Habermas ve Jean-François Lyotard'da evrensel ve özel problemler.*

Maalesef bu Nijer'in sosyo-kültürel, politik, ekonomik ve ahlaki değerlerine çok az destek veren bir modeldir. Bu model Nijer'in sosyo-kültürel bağlamına uyumsuzluğunu örneklemeleri için, *laikliğin*²⁰³ biçim, norm ve cumhuriyetçi bir değer veya temel hukukun kurucu ve düzenleyici ilkelerinden biridir. Bu durumda anayasa maddesi olarak kabul edildiği anlaşılabilir, neredeyse Nijer'in tüm nüfusu İslam inancına sahiptir (INS 2011 istatistiklerine göre % 99). Bu bağlamda, neden Nijer'de bir yönetim biçimi olarak *Shari'a* değil? Başka bir deyişle, bu nüfusun dini ağırlığının önemi ile orantılı olarak, sözde geleneksel toplumun yönetim tarzını veya İslam'ı söz konusu toplumun yönetim biçimine kaynak göstererek geçmişe dönüş yapmak gerekli değildir? Anayasada laikliğin tanıtılması, Nijerli vatandaşların yaşam tarzları toplumsal, politik ve kültürel olarak değişime yönelik bir Batılı proje değil midir? Bunlar, aşağıdaki noktalarda cevap vermeye çalışacağımız sorulardır.

Doğası dışadönük olan bu ithal demokrasi modeli, yalnızca siyasi otorite ile halkın arasındaki belirli bir mesafeyi değil, aynı zamanda *iletişim açısından*²⁰⁴ kesin bir güvensizlik de yaratmaya devam ediyor. Örneğin, şaşırtıcı değil, aynı zamanda yaygın bir uygulamadır. Nijer'de görülüyor ki bir siyasi otorite (cumhurbaşkanı, meclis başkanı, başbakan ve diğer yetkililer gibi) bir bölgeye (şehir ya da köy) gittiğinde, yerel halkın dilleri bildiği halde, mesajını daha iyi iletmek için ve iletişim kurabilmelerine rağmen, halkla Fransızca konuşurlar. Ayrıca, bu Batı tipi demokrasi, birçok alanda geleneksel değerlerimizden bazılarıyla ters düşüyor. Örneğin, orijinal geleneksel toplumda, bir eski/ yaşlı/ yaşça daha büyük ile bir genç arasında bir tartışma olsa bile, bu iki insan arasındaki çelişki ve fikir ayrılığı ne olursa olsun, genç kişi hangi ses tonuyla konuşacağını bilmelidir. Ancak konuşmaya devam etse bile, büyük bir alçakgönüllülük, tevazu, bilgelik, nezaket ve ihtiyatla bunu yapacaktır. Diğer taraftan bir politikacı Maman Sani Malam Maman görüşmede şu sözlerle yer vermektedir: *“Nijer'de düzenlenen Ulusal Egemenlik Konferansı'nda, gençlerin yaşlılara bağırdıkları sahneler vardı (bazen onlara yalancı diyerek)*

²⁰³ Bu kavram tanımlaması budur: “Kilise ve devletin ayrılmasına dayanan ve herhangi bir politik veya idari gücün kullanılmasından kiliseleri hariç tutan ve özellikle de eğitim organizasyonu. (Devlet laikliği ilkesi 1958 Fransız anayasasının 1. maddesinde belirtilmiştir). Dini veya partizan kavramlardan bağımsız olarak laik olanın karakteri. (Bkz. <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/consensus/18357?q=consensus#18253>).

²⁰⁴ Nijer'de bu düzeyde politik iletişim eksikliğini vurgulamak gerekir. Yöneticilerin, Fransız dilini ulusa hitap etmek için kullandığı gerçeğiyle açıklanmış bir eksiklik. Bu dil yine küçük bir Nijerli azınlık tarafından anlaşılmalıdır. Çoğu zaman çevrilmiş gazetecilere rağmen, Nijerliler çoğunluğunun, medya aracılığıyla aktarılan siyasi makamların mesajlarının alaka düzeyini veya hislerini kavrayamadığı anlamına geliyor (Bkz. 2017 Saha Araştırması).

ve gençlerin sıkıntıya maruz kaldığı ve küstah gençlik görüldüğü için sıcak gözyaşlarıyla ağlayan yaşlılar görüldü”.

Öte yandan, demokratik yenilenmenin siyasi liderlerinin bir yönetim biçimi şeklinde gerçekleşen sosyal adaletsizlik, nüfusun en geniş kesimini demografik olarak teşkil eden alt nüfus ile aralarındaki uçurumu genişletmeye katkıda bulunmuştur. Nüfus yöneticilerinin anti-demokratik uygulamaları yüzünden ezilmiş ve zarar görmektedir. Nijer'in barış, uyum ve sosyal istikrarını tehlikeye atmak üzere olan bir hayal kırıklığı ve toplumsal sorun dalgası yaratıyor. Bu siyasi aktörlerin demokratik oyun kurallarının içselleştirilmesinden söz ederken, iki ana sonuç ortaya çıkmaktadır. İlk gözlem, bu genç demokratik ülkede (Niger) periyodik olarak yaratılan çok sayıda partinin, ezici çoğunluğun ve gerçekte belirli bir toplumsal projeye sahip net politik programlara sahip olmayan taraflar olduğudur. Kuşkusuz bu, çok az politik vizyona sahip olan ya da ikna edici ve ulaşılabilir bir sosyal projeye sahip birçok muhaliften oluşan politik sınıf sorunudur. Çoğu zaman Nijer'de partiler, müzakereler, görüşmeler veya her türden ittifaktan sonra iktidarın paylaşımına katılma umuduyla doğarlar, ancak herhangi bir toplumsal sorunu çözemezler. Mattes ve Bratton (2016: 1) aynı yönde giden bir analiz yapmakta: “Afrika'daki demokrasi, dünyanın geri kalanında güvenilir bir halkı memnun etmek için kurulmuş bir cephe. [...] Bugün tüm Afrikalıların yarısından fazlası, bir zamanlar kıtaya egemen olan tek parti veya askeri rejimlerden daha özgür olan işlevsel çok partili seçim demokrasilerinde yaşıyor”.

İkinci gözlem, siyasi muhalefetin odak noktasının iktidar karşıtlığı olduğu ancak kendisine verilen rolü Nijer toplumunda pratik olarak gerçekleştiremediğidir. Gerçekten, bazı insanlar, muhalefetin halkın çıkarları için çok nadiren hareket ettiği anlamında işe yaramaz ve yararsız olduğunu söylemektedir. Daha da kötüsü, bazıları, sorumlu bir rol üstlenmedikçe ve çoğu kez ya siyasi rejimi istikrarsızlaştırmak için emperyalist ve sömürgeci dış güçlere bir araç olarak hizmet ettikleri sürece ve darbe ve siyasi komplolar yoluyla demokratik sürecin inşasının önünde engel olarak görülüyorlar. Yukarıda bahsi geçen bu iki gözleme, bilinç sorunu veya yönetilenler ile yöneticiler arasında tezahür eden bir tür “iki yüzlülük” eklenmiştir. Nitekim her birinin kendi eylemlerinin sorumluluğunu ve özeleştiri eksikliğini kabul etmemesi nedeniyle birbirlerini eleştirmiş ve her zaman tek suçlu olduğunu düşündüğü için ötekini azarlamıştır.

Yukarıdaki fikirlerin ışığında, sosyo-politik güçlerin (STK'lar, muhalefet ve bağlı olmayan partileri) farkındalığının dikkate alınmasının ve onların tarihsel sorumluluğunun, Nijer halkının demokratik yapı ve iyi yönetim sürecine tam olarak katılmasına olanak sağlayan kilit unsur olduğunu belirtmek yararlıdır. Bunun için, bu güçlerin içsel birliği, bu toplumun ilgisi ve herkesin refahı, hak ve özgürlükleri garanti altına almak, garanti etmek ve sürdürmek için hükümetin eylemlerini doğru şekilde kontrol edebilmek amacıyla her birinin iktidara karşı rolünü oynayabileceği için tek teminattır. Bu güçlerin birliği yalnız, aynı dilde konuştuklarında, aynı yönde hareket ettikleri, aynı yöne baktıkları ve aynı hedefleri takip ettikleri zaman gerçek olabilir.

6.3. Nijer'de Diyalog Problematığı

Bu bölümün şüphesiz önemi göz önüne alındığında, ilk olarak Nijer'deki sosyo-politik diyalogla ilgili temel zorlukları ele alacaktır. İkinci olarak mutabakat protokolün uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinden bahsedeceğiz. Son olarak, aktörlerin sosyo-politik çatışmaların önlenmesi ve yönetimi konusundaki kapasitelerinin teknik olarak güçlendirilmesinin nasıl olması gerektiğini açıklayacağız.

6.3.1. Sosyo-Politik Diyaloga İlişkin Önemli Sorunlar

Bu çalışma kapsamında karşılaşılan çeşitli CNDS üyeleri, bu günlerde çatışan sosyo-politik ortakların farklılıklarını önlemek ya da anlaşmazlıkları çözmek için diyalog çerçevesinin az kullanıldığı üzerinde oybirliğine varmışlardır. Dolayısıyla, bir *TOC-Nijer doğrulama atölyesinde*²⁰⁵, Nijer'de sosyal diyalog durumunda, aşağıdakiler dâhil olmak üzere, bu tür diyalogla ilgili bazı büyük zorluklar vurgulanmıştır.²⁰⁶ Bunlar:

- Anlaşmadan doğan taahhütlerin korunmasındaki eksikler.
- Ulusal kalkınma politikalarının geliştirilmesi, uygulanması ve izlenmesi sürecinde sendikaların zayıf katılımı.
- Bazı işverenler tarafından OIT sözleşmelerine uyulmaması.
- Devlet tarafından onaylanan sözleşmelerin uygulanmasındaki eksiklik.

²⁰⁵ TOC'un şöyle tanımlanır: "Tüm aktörlerin istediği bir değişikliği gerçekleştirmek için aktörlerin etkileşime girdiği, eylemler, stratejiler, araçlar ve risk yönetimi (varsayımlar) arasındaki eklemler olarak tanımlanmaktadır (Bkz. Atelier de validation TOC-Nijer: Défis Dialogue Social au Niger, présenté par Kafui Fiadjigbe).

²⁰⁶ A.g.e.

- OIT yasalarının ve uluslararası sözleşmeleri bazı aktörler tarafından uygulanmasındaki eksiklik.
- Çalışma ve İstihdam Danışma Komisyonu (CCTE), Sosyal Diyalog Ulusal Konseyi, Ulusal Çalışma Konseyi (CNT), vb. gibi sosyal diyalog yapılarının işleyişi için insan ve maddi kaynak eksikliği.
- DS'nin²⁰⁷ sektörel düzeyde sistemleştirilmemesi.
- DS organları arasındaki zayıf koordinasyon.
- DS organlarının zayıf kapasitesi.
- İş ve terbiyenin teşvik edilmesi için ve bir kalkınma sendikacılığı için, sendikaların iyi yönetimdeki zayıflığı.
- Sendikaların işverenlere karşı pozisyonlarının katılaşması.

Bundan başka, Nijer bağlamında sosyal diyalog ile ilgili şu eksikler not edilmelidir:

- Grup çalışmasını zorlaştıran etkilerin artması;
- Belli sözleşmelerin onaylanmasındaki gecikme;
- Bazı aktörlerin güçlü siyasallaşması;
- Sendikal hareketin zayıf koordinasyonu.

CNDP ile ilgili olarak, siyasi diyalogla ilgili temel sorunlar, şu anda ana partinin iktidar partisi (PNDS-Tarayya) ile muhalefetin ana partisi (MODEN FA Lumana Afrika) arasındadır. 2016 seçim sonrasında anlaşmazlıktır. Bu taraflar aralarında ortak bir zemin oluşturamadılar. Nitekim ana muhalefet partisi, iktidar partisi olan PNDS-Tarayya'yı, bebeklerin uluslararası ticarete alet edilmesiyle suçlanıyor. Buna ilişkin olarak, cumhurbaşkanlarına karşı kendilerini suçlu ilan etmek ve seçimlerin sonucunda hapse attırmakla tehdit ediyor. Muhalifler cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turunda seçime girmeyi reddettiği için, %93'ün üzerinde bir sonuç elde edilmesine izin veren bir seçim oluşturmakla suçluyorlar. Tüm bu sebeplerden dolayı, MODEN FA Lumana Afrika ve müttefikleri, *boş sandalyenin politikasını* politik güce karşı, yani artık CNDP ve CENI kendi faaliyetlerini boykot ederek çağrılara olumlu cevap vermeyecek şekilde kabul etmeye karar vermişlerdir.

²⁰⁷ DS tanımlaması için: “Ortak çıkarların ekonomik ve sosyal politikası ile ilgili konularda çeşitli şekillerde hükümetlerin, işverenlerin ve işçilerin temsilcileri arasında her türlü müzakere, istişare veya mübadele” (Bkz. Atelier de validation TOC-Niger...).

6.3.2. Mutabakat Protokollerinin Uygulanması, İzlenmesi ve Değerlendirilmesi

Mutabakat protokolü, tartışmalar sırasında, her iki tarafın olası bir anlaşma veya uzlaşma arayışında ödün vermek zorunda kaldığı ve bunun yanında bir dizi kararları kabul etmeyi amaçlayan referanslı bir belgedir. Bu bir duraktır, ihtilafın geçici veya kesin bir şekilde askıya alınmasının çözüm önerileriyle duyurulmasıdır. Kısaca, bir mutabakat protokolü sosyal veya politik taleplerin yerine getirilmesi, çalışma koşullarının iyileştirilmesi (hijyen, sağlık, iş güvenliği, üretim, insan faktörleri vb. kurallarına uyulmaması) veya tazminat temelinde hükümler olarak tanımlanabilir. Mutabakat protokolünün uygulanması sosyal ya da politik ortakların kendilerini açık ya da gizli çatışma içinde bulmaları durumunda ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu eylemin anlaşmayı desteklemesi, herhangi bir çatışmanın sonucu için bu ortaklar arasında fikir birliği yapılması gerekiyor. İzlemeye gelince, mutabakat protokolü imzalanır imzalanmaz, çatışmanın taraflarından görüşmeler sırasında varılan anlaşmaların uygulanmasını izlemek için bir komite kurması istenir. Başarısız olan bir parti olduğundan emin olmak için, zaman içinde taahhütlerine geri çağrılabilir:

“CNDS, son tarihine kadar taahhütü onurlandırmak için üstlenilen partiye hatırlatır. Mutabakat protokolün uygulanmasında zorluklar varsa, işveren, bir şirket veya kamu ya da özel bir şirketin durumundaysa, buna uymak ve protokolü değiştirmek için bir tarih verilir. CNDS, İşçi Uyuşmazlık alt komitesi aracılığıyla, şirket düzeyinde sosyal diyalogun gelişimini takip etmekte işveren ve işçiler arasında iyi ya da kabul edilebilir bir sosyal iklim sürdürmektedir” (Alio Oumarou ile kişisel iletişim, 30 Mart 2018).

Anlaşamayan partileri mutabakat protokolündeki taahhütlerine uygun hale getirmek için CNDS'nin alt komite stratejilerinden biri, bu partileri samimi, dürüst ve iyi niyetle müzakere etmektir. CNDS bir *oyalayıcı*²⁰⁸ tespit ettiğinde müzakerelerde, her ortağa kriz veya çatışma sonucu sorumluluğu gözden kaçırmamak gerektiğini hatırlatmaya çalışır. Bir çatışmanın önlenmesi ya da çözüme ulaştırılması için, CNDS söz konusu olduğunda, alt komitelerden birinin meselesinin yetkileri aşan bir duruma işaret ettiği durumlarda başka bir alt komiteye

²⁰⁸ Çatışma çözümü alanında, herhangi bir karar alma gücüne sahip olmayan toplu pazarlık yollamak çok kötüydü. Örneğin, çatışmanın taraflar arasında uzun süren yoğun görüşmelerden sonra, işvereni temsil eden kişi şöyle diyor: “Daha fazla anlaştığımız tüm noktalar için, az ya da çok mutabakata varıyoruz. Onların yürütme taahhüdü değil. Başbakanımı bildireceğim...”. Bu müzakerelerin bir boşlukta yapıldığı anlamına geliyor, çünkü yetkililerin çatışmayı çözüme taahhüdü olmayacaktı (Bkz. Alio Oumarou ile görüşme).

başvurabileceğinin altını çizmek önemlidir. Aksi takdirde, Komisyonun *arabuluculuk*²⁰⁹ yapabileceği CNDS başkanı, bu tür durumlarda son çare olur. Burada başkan, çatışan taraflara bir çıkış prosedürü önermesi anlamında bir arabulucudur. Alt komitelerin komisyon üyeleri partileri bir araya getirmek için bir anlaşma ya da fikir birliği perspektifi içinde bir masa etrafında çalışırlar. Bu yüzden, krizin sona ermesi için anlaşmazlığın taraflarına kolaylaştırma bağlamında tekliflerde bulunulmasına izin verilmemektedir. Bu önermeleri kendilerinin bulmalarına izin verilir.

CNDP örneğinde, mutabakat protokollerinin izlemesi esas olarak, bu yapıyı oluşturan üç siyasi grup yani iktidar, muhalefet ve bağlı olmayan partileri arasındaki fikirlerin tartışmalarıyla ilgilidir. Kaçınılmaz olarak burada aranan şey, gündeme sunulan maddelere ilişkin CNDP üyeleri arasındaki bütün fikir birliğidir. CNDP'nin yardımcı daimi sekreteri Lamine Harouna'ya göre: *“insanlar arasındaki samimi anlaşma, CNDP ile mutabakat protokollerini takip etmeyi mümkün kılıyor”*. Son olarak, CNDS ve CNDP mutabakat protokolünün değerlendirmesini, taraflar arasındaki çatışmalar sırasında yapılan tartışmalara dayanarak yapar. Örneğin, tartışılan on konudan, eğer beş tanesinde anlaşıldıysa, o zaman bu tartışılan taraflar arasında %50 uzlaşma sağlandığı anlamına gelmektedir. Sosyo-politik çatışmaların önlenmesi ve yönetilmesinde aktörler için teknik kapasite oluşturma mekanizmaları nelerdir?

6.3.3. Sosyo-Politik Çatışmaların Önlenmesi ve Yönetilmesinde Aktörlerin Teknik Kapasite Geliştirmesi

CNDS tarafından, çatışmaların önlenmesi ve yönetimi alanındaki aktörlerin teknik kapasitelerini güçlendirilme adına eğitimler, seminerler ve çalıştaylar yapılmaktadır. CNDS dört alt komisyonu komisyon üyelerine eğitim modülleri ve sosyal ortaklara gönderilecek kitapçıkları düzenlemektedir. Bu komisyon üyeleri genellikle kurumun imajını sunmak için konferanslar, çalıştaylar, paneller, seminerlere vb. Katılmaktadır. Devlet ve çeşitli sendikalar, işverenler ve özel alanın çalışanları arasında sosyal diyalogu teşvik etmesi ve barışçıl bir sosyal iklimin sürdürülmesi kapsamında görevler üstlenmektedirler. Bu teknik kapasite geliştirmesi aynı zamanda sosyal ortaklara, mutabakat muhtırasının imzalanması, sonuçları, uygulamaları ve takip etmesi kapsamında müzakereler ve arabuluculukların yararlılığını öğretmeyi amaçlamaktadır.

²⁰⁹ Arabuluculuk başarısız olursa, çatışmanın tarafları mahkemelere gitmeye terk edilir. O zaman, CNDS bir dava mahkemeye getirildiğinde yetersiz kaldığı için müdahale etmemektedir (Bkz. 2018 Saha Araştırması).

CNDS gibi CNDP’de aynı zamanda aktörlerin teknik kapasitelerini geliştirmesine yönelik Nijer’in sekiz bölgesinde seçim dönemleri öncesinde, sırasında ve sonrasında olmak üzere üç düzeyde eğitimler, atölyeler ve seminerler gerçekleştirmektedir. Genel olarak çeşitli aktörler veya paydaşların siyasi meseleleri konusunda farkındalıklarını artırma amacıyla çeşitli ve geniş konular ele alınmaktadır. Özellikle seçimlerle ilgili olarak bu, seçim sonrası çatışmaların önlenmesi veya bir olayın meydana gelmesi durumunda hafifletilmesi için bir fırsat olabilir.

Sosyo-politik sorunları belirledikten sonra, şimdi Nijer’de bir sosyo-politik yönetim modeli perspektifini açıklamalıyız.

6.4. Nijer'deki Demokratik Yönetim Modeli için Perspektifler

Burada, Nijer'deki sosyo-politik aktörler arasındaki çatışmaların önlenmesi ve çözümü için gerekli mekanizmalar listelenecek ve analiz edecektir. CNDS, CNDP, STK'lar ve sıradan vatandaşların algıları ve önerileri aracılığıyla “yapıcı ve kapsayıcı diyalog” kavramı tanıtılacak ve geliştirecektir. Daha sonra, bu çalışmanın bir parçası olarak, özellikle Nijer bağlamında barış, demokrasi, kalkınma ile genel olarak barışçıl sosyo-politik çevre arasındaki yakın ilişki kurulacaktır.

6.4.1. Sosyo-Politik Aktörler Arasındaki Çatışmaların Önlenmesi ve Çözümü için Mekanizmalar: CNDS, CNDP, STK ve Vatandaşlarının Algıları ve Önerileri

Yacouba'ya (2012: 128) göre çatışma “iki şey veya iki kişi arasında muhalefet” olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram aynı zamanda, az ya da çok açık sosyal gerilimlere (açık ya da gizli), siyasi krizlere, şiddet ya da saldırganlık durumlarına, silahlı isyanlara, topluluklar ya da devletlerarasındaki savaflara, dini ayrılıklar, etnik-bölgeselci ayrılıklara vb. de değinebilir. Kısacası, çatışmalar çıkarlarını savunan ve bazen birbirleriyle savaşan sosyal gruplardan kaynaklanır. Toplumsal bir görüngü olarak çatışma, yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır, yani, insan koşullarının kalbinde yer alır. Bu durumda, çatışmaların olmadığı toplumların varlığını hayal etmek pratik olarak zor veya imkânsızdır: “Bunlar modern devletlerdeki birbirinden farklı kesimlerden, toplumsal kesimler arasında var olan farklı çıkarlardan ve bir yandan devlet ile onun parçalanması arasındaki ilişkilerin doğasından ve öteki vatandaşlardan doğan ayrılıklardan kaynaklanıyor. Çatışmalar, sosyal hayatın tüm alanlarını kapsamaktadır: tabii ki politik ve

kurumsal çatışmalar, aynı zamanda sosyo-ekonomik, toplumsal ve kültürel çatışmalardır²¹⁰”. Sonuç olarak, çağdaş toplumlarda, çatışmaları sınırlar içinde azaltmak, sınırlamak için kullanılabilir çok sayıda mekanizma vardır. O zaman, aralarındaki farklılıkları, muhalefetin ötesinde, sıkıntıları ve farklılaşmalarını bir zemin bulmak için diyaloga gitmek için bir hoşgörü ve olgunluk ruhu göstermeye çalışırlar. Ayrıca bu partiler çatışmanın toplum tarafından katlanılabilir hale getirilmesi için çözümler olduğunu göstermektedir. Nijer’de kalıcı ve kendine özgü/yerel krizler yaratan yapısal nedenlerin üstesinden gelmek, Nijer toplumunu şiddet içerikli bir tepki kültüründen bir çatışma önleme kültürüne kaydırmak için kesinlikle gerekli değil midir?

Çatışma önleme mekanizmalarından bahsederek, bir ülkede güçlü bir demokratik kültürün bir değer olduğu evrensel olarak kabul edilmezse oybirliğiyle kabul edilir. Bu anlamda çocukluktan başlayan yoğun ve kalıcı felsefi bir başlatmanın üstesinden gelmenin gereğinden daha fazladır. Başka bir deyişle, gelecekteki yetişkinlerde diyalog duygusu, *fikir tartışması*²¹¹, analiz ruhu, eleştirel yargı, özgür ifade, öz eleştiri, hoşgörü, karşılıklı kabul ve saygı yetiştirmektedir. Bu başlatma, olası çelişkileri önleyebilir veya kolayca çözebilir. Ayrıca adalet, devlet yönetim şekli olarak, cevap veren, ekonomik ve sosyal kalkınma programlarının gerçekleştirilmesi için gerekli olan kalıcı ve tutarlı bir sosyal barış ve huzurun çözümü olabilir. Bu nedenle, Nijer bağlamında, ortak vizyon çağrısında bulunan Çatışma Önleme bir Forum düzenlenmiştir “Devletin demokratik yönetimi perspektifine ve Cumhuriyet’in kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesine kararlılıkla çalışılacaktır. Bu, daha adil bir toplumsal düzenin ve iyi yönetimi ve sürdürülebilir insani gelişmeyi destekleyebilen yeni, evrenselci değerlerin tanıtımını hedeflemektedir²¹²”. Çabalar kesinlikle sürmüştür, ancak sürekli siyasi irade nedeniyle, Forum’un bulguları ve önerileri etkin, verimli ve sürdürülebilir bir şekilde sahada uygulanmasının zorluğuna dikkat çekmek önemlidir. Sosyal adaletsizliklere ilişkin davranışları gözlemlediğimizden, ekonomik, mali suçlar ve egemen sınıfın dokunulmazlığından dolayı

²¹⁰ Bkz. Forum national de validation de la stratégie nationale de prévention des conflits. Contribution de la Coordination des Forces Démocratiques (CFD).

²¹¹ Anlayışımızla bu tür tartışmalar, yani fikir tartışmaları, farkına rağmen diğerini kabul etmeyi amaçlar ve bakış açısı duyulmayı hak eder çünkü yararlı ve muhtemeldir bakış açılarımızı veya görüşlerimizi zenginleştirmektedir. Demokrasinin erdemlerinden birinin tartışma olduğu unutulmamalıdır. Çünkü yetersizliği ve manipülasyonu, özellikle Nijer’in demokrasisinin yaşadığı krizleri açıklayabilirdi.

²¹² Bkz. Forum national de validation de la stratégie nationale de prévention des conflits. Contribution de la Coordination des Forces Démocratiques (CFD).

yönetenlerin hesap vermeme sorunu, öğrencilerin ayaklanmasına, güvensizliğe, silahlı çatışmaya, terörizme ve STK'ların isyanına neden olmaktadır.

Ancak, tek taraflı, seçici ve ayrımcı bir yargı sisteminin kurulmasından dolayı adaletin işlevsizliğinden kaynaklanan çatışmalar olduğu belirtilmelidir (fakirler, zenginler, yöneticiler ve yönetilenler arasındaki ayrım adaleti). Bu, çoğu zaman, vatandaşlar adaletsizlikten hoşlanmadıkları için vatandaşlarına karşı çıkan çatışmaları çözmeleri için şiddet kullanımının açıklamasını yapmaktadır. Onlar yargı kurumunda derin bir hayal kırıklığı duygusu besliyorlar. Bu alt noktayı tamamlamadan önce, 2003 yılında Nijer'deki Ulusal Çatışma Önleme Stratejisi Ulusal Doğrulama Forumu'nun birkaç hedefini vurgulamamız önemlidir. Bunlar aşağıdaki amaçları içerir²¹³ :

- Tüm vatandaşların oy kullanma haklarını kullanmasını sağlayan şeffaf ve güvenilir bir seçim sisteminin kurulması;
- İdari sistemin yönetim kapasitelerinin güçlendirilmesi ve iyileştirilmesi;
- Kamu yetkililerinin kararları kontrol mekanizmalarının güçlendirilmesi ve uygulanması;
- Hukukun üstünlüğünü ve demokrasiyi güçlendirmesi.

Yukarıda listelenen bu dört nokta, Nijer'deki çatışmaların önlenmesi için bugüne kadar sorun teşkil etmektedir. Bu nedenle, o zaman Ulusal Çatışma Önleme ve Sosyal Diyalogun Geliştirilmesi Ulusal Komisyonu'nun (CNPC/PDC), yürütme ve çatışma önleme için ulusal strateji izleme-değerlendirmeden sorumlu ulusal bir yapı olarak kurulmasının nedeni budur. Aynı zamanda, tüm potansiyel olarak çelişen konular hakkında hükümete ve diğer ulusal karar vericilere danışma organı olarak hareket eder. CNPC/PDC'nin felsefesi ya da politikası, “Şiddetli çatışmaların önlenmesi için ulusal kapasitelerin güçlendirilmesi, sürdürülebilir kalkınmaya yapılan yatırımdır²¹⁴”. Nijer'de sosyopolitik aktörler arasındaki çatışma çözme mekanizmalarına gelince, diyalog yolu sosyo-politik krizlerin yerel ve çoğul olduğu bir ülkedeki tek perspektif gibi görünüyor: “Kamu hayatındaki aktörler arasındaki çatışmalar, aslında, gerilim stratejisini sürdürmekle ilgilenenler tarafından akıllıca damıtılan söylentiler ve sarhoşluklardan doğan yanlış anlamalar sonucu ortaya çıkar. Ayrıca, çeşitli siyasi sınırların aktörleri arasındaki diyalog, bu

²¹³ Bkz. Forum national de validation de la stratégie nationale de prévention des conflits au Niger. Les actes du forum.

²¹⁴ A.g.e.

işlem istikrarsızlığa karşı koymak için etkili bir yol mudur?²¹⁵. Nijer'deki sosyo-politik aktörler arasındaki anlaşmazlıkları çözüme mekanizmalarına gelince, diyalog yolu sosyo-politik krizlerin endemik ve çoğul olduğu bir ülkedeki tek perspektif gibi görünüyor: “Politika ve yönetim etkileyen faktörleri ön plana çıkaran endişeler büyük yapısal değişikliklerin uygulanmasını ima etmektedir²¹⁶”. Çünkü Nijer'de yöneticilerin ve yönetilenlerin zihniyetleri, eylemleri ve davranışları ülkenin kalkınmasının önündeki başlıca engellerdir.

Diyalog, bir krizin başaktörleri arasında insanları, kurbanı olduğu sosyo-ekonomik ya da politik kasvetli uçurumdan çıkarmak için bir madde, hakikat ve açıklık tartışmasını gerektirir. Bu nedenle Nijer'de bir diyalogun sonucu, bu başaktörlerin arasındaki bir uzlaşmanın zirvesini “ülkedeki temel sorunlara karşı gerçek mücadele için politik kavgaları ve gerginliklerini aşma fırsatı olarak görüyor: yoksulluk, eğitim, sağlık, integral gelişme, bilimsel, teknolojik ve askeri zayıflık...²¹⁷”. Nijer politik sınıfı fikir birliği olduğu sürece, bu çatışmaların önlenmesi ve düzenlenmesi için bir çerçeve görevi görebilir. Bu fikir birliği olmadan, herhangi bir gelişmeyi öngörmek zor veya imkânsız olurdu: “Siyasi partiler arasında, çatışmaların önlenmesi için bir mekanizma olarak hizmet edebilecek olan ve aynı zamanda politik bir eylem biçimi olarak da kullanılabilen diyalog ve istişare için bir çerçeve oluşturmanın aciliyeti bir gerekliliktir.²¹⁸”. Bu durum 2004 yılında Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi olarak adlandırılan bir yapının kurulmasına neden olmuştur. İkincisi, taraflar (iktidar, Muhalefet ve İştirakler) arasındaki bu tür diyalogu destekleyen bir organdır. Bu yapı hakkında, bu günlerde birçok STK aktörleri CNDP'nin Nijer'deki siyasi aktörler arasındaki çatışmaların önlenmesi ve düzenlenmesi için bir çerçeve olarak yararlılığını pek görememektedir. Bir STK aktörünün açıkladığı gibi²¹⁹:

“Kararnameyle oluşturulan CNDP, anayasal bir yapı değildir. Fakat o bugün karşı-iktidar olduğu noktaya çok fazla güç verildi. Yasaları Meclis’e dikte eder ve on yedi milyon Nijerli yerine karar verir. Bir uzlaşmaya varmak için o kadar uzağa gider ve halkın adına cumhurbaşkanından anayasayı revize etmesini bile isteyebilir. CNDP sınırlarının ötesine geçti. Bu, aktörlerin mutabakat bulmak için büyük tanıklar ile görüşebileceği, yani yönetim için anlaşmaya varma anlamında bir politik diyalog çerçevesidir. CNDP, Nijer’de hiçbir

²¹⁵ Compte rendu de la rencontre du Gouvernement et des leaders des Partis Politiques, s. 6.

²¹⁶ Bkz. Forum national de validation de la stratégie nationale de prévention des conflits. Contribution de la Coordination des Forces Démocratiques (CFD).

²¹⁷ Bzk. Cheikh Boureima Abdou Daouda, Analyse de la situation sociopolitique du Niger.

²¹⁸ Bkz. Déclaration solennelle sur la création d’un cadre permanent de dialogue politique au Niger.

²¹⁹ Laouali Aboubacar, sivil toplumun aktörü, Radyo-Televizyon Labari’sinde (RTL) Tema: 2. hükümetin kurulması sorusu, 7. Cumhuriyet’in 2. yasama Meclis’i tartışması, Niamey’de 21 Ekim 2016 (gece saat 9’da).

zaman büyük bir sorunu çözememiş siyasi partilerin birliği olarak dayatılamaz. Örneğin, “Ta Zartché” ve seçim krizleri sırasında ortadan kayboldu. Son kez daha, seçimleri ertelemek için, CNDP'nin iki toplantısı gizlice 48 saat içinde yapıldı ve bu toplantılar biter bitmez, derhal kabul ettirdiği için Ulusal Meclis'e verildi. Halkı önemsizleştirmekten kaçınılmalıdır. Zira bu halk egemendir ve güç ona aittir. Bu zaten Cumhuriyet'in anayasasıdır. CNDP'nin varlığını asla kabul etmedim”.

Nijerli sivil toplumun aktörü CNDP'nin varlığını bile sorgulamaktadır. Nijer'deki siyasi krizlerin çözümlerinde önemini görmemektedir. Ancak, geçmişte oluşturulduğu gibi ilk zamanlarda, bu kurum önemli bir rol oynamıştır. Fakat şu anki haliyle, CNDP üyeleri artık 2016 yılında yapılan genel seçimlerden bir önceki günden bu yana iktidar ile süren çatışma yüzünden Başkanlık tarafından çağrıldığı toplantılara katılmayan muhalefet tarafından benimsenen “boş sandalye politikası” tutumundan dolayı tam bir uyumsuzluk halindedir. Peki, çatışmadaki sosyo-politik aktörler arasındaki diyalogun önündeki zorluklar ya da engeller nelerdir? “Yapıcı ve kapsayıcı diyalog” kavramı ne anlama geliyor? Başka bir deyişle, bu kavramın, Nijer’de endemik sosyo-politik krizler bağlamındaki sosyolojik anlayış ve etkileri neler olabilir?

6.4.2. “Yapıcı ve Kapsayıcı Diyalog” Kavramı Etrafında Anlayışı

“Bugün Nijer’de sorun varsa, bunun nedeni kamusal denetimin etkisiz olması mı yoksa olmaması mıdır? Siyasi sınıfta sahip olduğumuz sorunlar neye bağlı? Kamusal kanıtlama çalışması için, Habermas şöyle diyor: “Bütün taraflar hemfikir kabul etmeli”. Uzlaşmaya varmak için bir tartışmaya girecek eğilimlerimiz yoksa buna değmez. Anlaşma olması için, kabul etme şartlarına zaten sahip olmalı. Ama herkes onun fikirleriyle geldiğinde ve diğer kişinin ne dediğini dinlemeye çalışmadığında, asla anlaşamayacağız. Ve kabul ettiğimizde bile, tartışmak için oturmayı kabul etmiyoruz...”²²⁰”.

Buradaki amaç, ulusal yaşama ilişkin soruların yönelimleri çerçevesinde eleştirel ve yapıcı kamusal alan tartışmasının önemli rolünü vurgulamaktır. Gerçekten, bu tür tartışmalar sosyo-politik, ekonomik ve kültürel alanlardan farklı aktörleri eleştirel, açık, saygılı, hoşgörülü ve entelektüel bir zihniyet içinde bir masa etrafında diyalog sağlamak için topluyor. Bu herkesin değerinin konumunu doğru olarak öğrenmesini sağlar, çözümler aralarında mutlaka müzakere edileceği için mümkündür. Tartışmaların kapsamı, farklı görüş ve duyarlılıkların demokratik olarak kendilerini ifade etmelerini sağlamaktadır. Bu, başaktörlerin benzer ve farklı bakış açılarını vurgulamak için herkesin ilgi ile dinlediği iyi bir iletişim kanalı oluşmasına neden

²²⁰ Bkz. Felsefeci Doç. Dr. Moussa Hamidou Talibi, Doktora tez savunması sırasında tez savunması: *Argümantasyon ve estetik: Jürgen Habermas ve Jean-François Lyotard'da evrensel ve özel problemler.*

olmuştur. Bu yöntem, uzlaşmaya varmalarını, yani kimsenin çok fazla kötü hissetmeyeceği ortak bir anlaşma yapmasını sağlayacak, çünkü her birinin ilgisi bir şekilde dikkate alınacaktır. Aboubacar Yenikoye'nin (2007: 43) açık şekilde belirttiği gibi “Hiçbir talep şiddet ve silah yoluyla başarılı olamaz. Sadece çok çeşitli ve çok yönlü enerjilerin birleşmesi sonucu ülkemizin farklı zenginliğini ve gelişmesini sağlayacaktır. Siyasi adem-i merkezîyetçilik, yönetsel ve sezgisel zekamız ve çevreye uyumumuz tarafından üretilir! Bu kolektif ve sağlıklı çaba sayesinde çatışmaya kardeşlerimizi, örgütlü, çalışan ve birleşik halklara ait olduğu inancına dayanarak davet ediyoruz”. Ulusun özel çıkarlarının tüm kişisel menfaatlerin üzerinde tutulması, Nijer halkının bazı çatışma durumlarını önlemesine veya aşmasına izin verecektir.

Diyalog, muhatapların dinleme, karşılıklı saygı, hoşgörü ve kavrayışı destekleyen bir akla yatkınlık içinde olmalarını gerektirir. Dolayısıyla, kriz bağlamında belirli bir duruma karar vermek, diyalojik süreçte ilk adım olarak görünmektedir. Gerçekten, bu süreçteki yer alan muhatapların, ılımlı bir tutum sergilemelerine izin veren bir bilgelik ruhu göstermeleri yani yanlışlarını kabul etmeleri önemlidir. Kısacası, burada ele aldığımız bilgelik ruhu, şeyleri gerçekleştirebilmek için kendimizi sorgulamamıza izin veren insani değeri olarak anlaşılabilir. Houedanou ve Ercicum'lere (2010: 37) göre diyalog kültürünü terfi ettirme ruhu olan “sosyal barış ve kalkınma inşası için temel prensiptir”. Barış, demokrasi ve gelişme ile huzurlu bir sosyo-politik ortam arasındaki ilişki nedir?

6.4.3. Barış, Demokrasi, Gelişme ve Huzurlu Bir Sosyo-Politik Ortam Arasındaki İlişki

Önceki bölümlerde, *barış*, *demokrasi* ve *gelişme* kavramlarının ortak paydasının adalet kavramı olduğu ele alınmıştır. Aslında adalet, aynı zamanda hukukun sanatın kurallarında uygulanmasında da oluşur. Adalet kaidedir, yani örgütlü, uyumlu ve mutlu bir devlet olmak isteyen her devletin omurgasıdır. Adalet olmadan barış, demokrasi ve hatta gelişme olmayacaktır. Aynı zamanda “*herkes için*” adalet her Cumhuriyet'in temelidir. Komi Kouvon'un analizlerinde fark ettiği gibi “Afrika'daki çağdaş toplumların evriminin dinamiklerini belirleyen sosyo-politik krizler nereden geliyor? Adaletsizlikten ileri gelmektedir. Dolayısıyla, Afrika'da sosyal uyuma, barışa ulaşmanın yolu adalettir. Afrika uluslarının bir araya gelmesi gereken en

büyük zorluk, sadece toplumların inşasıdır²²¹”. Bu nedenle adaletsiz bir toplumda barışı sağlamak neredeyse imkânsızdır. Barışın adaletle etkileşimli ve dinamik bir ilişkisi vardır. Barış, sosyal adaleti gerektirir. Sosyal adaletsizlik krizleri ve çatışmaları körüklemiş ve artırmıştır.

Bu çalışmanın çerçevesine dönersek, Nijer'de elde edilecek sosyal barış için, sürdürülebilir kapsayıcı sosyal adaletin tesis edilmesi gerekmektedir. Sosyal cepheyi sakinleştiren ve STK'ların ve merkezi sendikaların temel taleplerini son vermek ya da azaltabilecek bir politika, ekonomideki bir değişim ile el ele gitmelidir: yaşamın pahalılığı, devlet çalışanlarının çalışma koşulları vb. Kısacası, Nijer'deki barış ortamından yoksunluk, adaletsizlik, dışlanma, eşitsizlikler ve sosyal ayrımcılığın yarattığı yoksullukla refah sağlanamaz. Bunlar, Nijer halkının yaşam koşullarının hem şehirlerde hem de kırsal kesimde kötüleşmesine neden olan temel faktörlerdir. “Üretim sistemlerinin iklim şoklarına karşı aşırı derecede savunmasız olmasından dolayı, özellikle gençler ve kadınlar arasında kitlesel işsizliğin sürmesi, temel gıdaların yüksek maliyeti, eğitim sistemlerinde kademeli düşüş temel hizmetlerin kalitesizliği ve metalaşması, düşük bütçeli kamu finansmanından kaynaklanan en yoksullar için erişim zorluklarının kötüleşmesidir²²²”. Özellikle Nijer'in zayıf sanayileşmiş bir ülke ve kıtasal olduğunu (yani denize çıkış yok) bildiğimiz zaman, ekonominin zayıflığı sosyo-ekonomik ve politik krizlerin kökenini açıklıyor. Bu ülkenin izolasyonu temel sorunlardan biri, yani gelişmesinin ana zorluklarından ve kısıtlamalarından biri gibi görünüyor.

Tüm bunlara, *iklimsel tehlikeleri*²²³ nedeniyle yıldan yıla kademeli olarak azalan yağış bandı ile bağlantılı iklim değişikliği de eklenmiştir. Çöllerin fazlalığı sadece yağış miktarında değil, aynı zamanda bitki örtüsü ve hayvancılık üzerinde de doğrudan bir etkiye sahiptir (Tarım ve hayvancılık alanları ülkenin ekonomik ve gıda mallarıdır). Nitekim 1.267.000 km²'lik bir alana sahip olan “ülkenin dörtte üçü sıcak bir çölden oluşuyor ve ülkenin kuzey bölgesinde bulunuyor. Nijer, küçük tepeleri olan ortalama 500 m yüksekliğindeki devasa bir platodur: kuzey doğusundaki yaylalar, *Air masifi* (2.000 m'ye kadar), batıdaki ovalar, orta ve güneydeki düzlükler. Ekilebilir arazi, 2002 yılında tarımla sadece 4,5 milyon kişinin işletmediği 16,5

²²¹ Bkz. Felsefeci Doç. Dr. Komi Kouvon, Dr. Halidou Yacouba'nın Doğrudan Araştırmaya (HDR) Karşı Savunmasının Savunması, tema: Afrika'da Sosyal Adalet ve Barış.

²²² Bkz. Vatandaş eylem günü: etkinlik vesilesiyle sivil toplum örgütleri tarafından yapılan açıklama.

²²³ Nijer denize erişimi olmayan ve karaya oturmuş bir ülkesidir. En yakın liman yaklaşık 1000 km uzaktadır. İklim tropikal Sudanlı türüdür. İki ana mevsim ile karakterizedir: Ekim-Mayıs ayları arasında sekiz ay süren çok uzun ve kuru bir mevsimdir. Ve dört ila beş ay süren kısa bir yağış mevsimi (Nisan veya Mayıs) Eylül ayına kadar (Bkz. www.stat-niger.org/bcrsite/rapports/pdfmigra/chap1_migra.pdf, Erişim Tarihi: 23-09-2018).

milyon hektarı temsil etmektedir ²²⁴”. Bu krizlerin yeniden dirilmesi ve yerleşik doğasını açıklayan tüm bu sorunların ve yapısal zorlukların toplamı Nijer’i gittikçe daha da kontrol edilemez bir hale getirmektedir. Sosyal cepheyi sakinleştirmek ve bu ülkede gerilimlerin yeniden dirilmesine karşı mücadele etmek için iyi yönetime ihtiyaç vardır. Bu iyi yönetim, yalnızca vatandaşların yöneticiler tarafından iyi dinlenmesini değil, aynı zamanda aralarında etkili ve verimli bir iletişimin kurulmasını da, yapılan sözleşmelerde verilen sözün tutulmasını da sağlayacak (özellikle tutulmayan seçim vaatleri yok) ve iyi niyetle görüşmeler yapmalıdır. Bu ancak yöneticiler mümkün olduğunca, ayrımcılığa yapmaksızın nüfusun çoğunluğunu dikkate alan kurallar, normlar ve yasalar belirlediğinde mümkün olabilir. Ayrıca, bu nüfusun dâhil olacağı devletin yönetimiyle ilgili görüşünü belirtmesine izin vermesi için gerekli seviyeye sahip olması gerekmektedir. Kısacası, güçlü bir tartışmacı iletişime, yöneticiler ve yönetilenler arasında bir kavrayışa sahip olmalı. Bu nedenle, öncelikle kendileri için belirledikleri kurallara, normlara ve ilkelere inanmaktan oluşacak bir tür “iletişim ahlakına” sahip olmaları gerekir.

Üstelik tüm bu nedenlerden dolayı Nijer vatandaşlarını haklarına ve sosyal adalet kanalına getirecek doğru politikaların uygulanması gerekmektedir. Bunlar insan haklarına saygı ve ulusal kimliklerin karşılıklı tanınmasını içeren taleplerdir. Bunun dışında Halidou Yacouba'nın onaylandığı gibi: “Afrika'da insan haklarına saygı, demokrasiyi ve demokratik hukuk üstünlüğünü gerektirir. İnsan haklarına saygı, ancak adalet, hakikat ve etrafta işlenen ciddi insan hakları ihlalleriyle ilgili sorumlulukların tanımlanması temelinde insan ilişkilerinin yeniden kurulmasıyla mümkün olur. Gerçekte, cumhuriyetçi vatandaşlık hukukun üstünlüğünün en kesin garantisidir²²⁵”. Afrika devletlerinin ulaşması gereken gerçek hukuk devletleri, zulme karşı mücadelenin ve insan tarafından insan sömürsünün silahlanmadan gerçekleştirildiği medeni devletlerdir.²²⁶ Bunun için Nijer ülkenin gerçeklerini dikkate alacak ve halk kitlelerini etkileyecek gerçek ve derin eğitim reformlarına ihtiyaç duyuyor. Bunlar, eğitim değerleri aracılığıyla, haklarını ve görevlerini tam olarak yerine getirecek sorumlu vatandaşlar olabilir. İyi bir siyasi örgüt için, yöneticiler sosyal adalet için tek yönetim tarzını getirecek veya teşvik edeceklerdir. Ve böylece, herhangi bir gelişmenin vazgeçilmez şartı sosyal barıştır. Peki, felsefi eğitim ve sosyal barış arasındaki ilişki nedir? Mayor’a göre (2007: 9), felsefi formasyonun

²²⁴www.globalbioenergy.org/uploads/media/NER_niger_cp.pdf, Erişim Tarihi: 23-09-2018.

²²⁵ Bkz. <http://www.nigerinter.com/2016/11/justice-sociale-et-paix-en-afrique-decryptees-par-dr-halidou-yacouba/>.

²²⁶ A.g.e.

önemi, özellikle sivil ve ahlaki eğitim yoluyla, hem bireylerde hem de devlette barışın tesis edilmesine katkıda bulunduğunu açık bir biçimde görülmektedir: “Felsefe eğitimi, propaganda, fanatizm, dışlanmaların ve hoşgörüsüzlüklerin çeşitli formlarına karşı koymaya muktedirdir; serbest şekillendirme ve zihinleri yansıtan barışa katkı ve dâhil başlıca çağdaş sorunlara olan sorumluluklarını yüklenmeye herkesi hazırlar etik alanındadır”.

Sonunda, Afrika Birliği'nin raporunda belirtildiği gibi: “istikrar ve kalkınma arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır; birinin varlığı diğeri güçlendirir ve birinin yokluğu diğeri zayıflatır. Bölgenin kalkınma umutlarını etkileyen faktörler, insan faktörleri (rüşvet, kötü ekonomi ve mali politikalar), iklim değişikliği nedeniyle oluşan çevre bozulması gibi doğal faktörler ile kuraklık ve taşkınlar gibi diğer doğal felaketler” (Union Africaine, 2014: 11). Öyleyse, huzurlu bir sosyo-politik ortam için her şeyden önce, mevcut olan sosyo-politik güçler arasında birlikte huzurlu bir yaşam tahsis edilmelidir. Bir arada bulunmanın varlığını ve bu nedenle kendi kendini kabul etmeye teşvik eden iyi komşuluk kurallarına başvurmak suretiyle, , karşılıklı saygı ve hoşgörü sürekliliği sağlanmalıdır. Ayrıca Nijer'de müzakereler prosedürlerine ve müzakereler sırasında verilen taahhütlere saygı duyulması, temeli barış olan huzurlu bir sosyo-politik ortam için izlenecek mekanizmalardan biri gibi görünmektedir. Onun varlığı, Nijer'de demokratik süreci ele geçiren çok sayıda ve çok yönlü çatışmanın önlenmesini ve çözülmesini mümkün kılıyor çünkü “Ülkenin geleceğinin en büyük eksikliği, çatışmayı yönetmek yerine önleme yeteneğini geliştirmede yatmaktadır²²⁷”.

²²⁷ Bkz. Forum national de validation de la stratégie nationale de prévention des conflits au Niger. Les actes du forum.

SONUÇ

Ulusal Egemenlik Konferansı'nın sonunda birçok Nijerli siyasi çoğulculuğu ya da çok partili yönetimi ulusal toplumun kolektif refahı için bir araç olarak görmeyi ummuştur. Ne yazık ki, iktidar ve muhalefetin taraftarları hoşgörü ya da diyalog ruhu tarafından yönlendirilmediler. Bu, demokratik sürecin sağlanması üzerinde olumsuz etkileri olan politik gerilimlerin çoğalmasına neden oldu. Gerçekten, bu gerilimler sonucunda bir çeşit darbe kültürü (1991 yılında demokratik yenilenme döneminden bu yana, Nijer'in 1996, 1999 ve 2010 yıllarında üç askeri darbe geçirmiş olduğunu hatırlatmak gerekir) Nijer'in politik ortamına hâkim oldu. Bu nedenle, CNS sonrası demokratik kazanımların sürdürülmesi mümkün olmadı. Buna ek olarak, bu askeri darbeler pratiklerine “ebedi” bütçe kaynaklarının yetersizliği eklenmekte, Nijer devletinin egemenlik işlevlerini tam anlamıyla yerine getirmesine izin vermek, yani egemenlik harcamalarına ilişkin kamu hizmetlerinin düzenli işleyişini sağlamaktadır. Çoğu zaman kamu görevlilerinin ücretlerinin ödenmesinde gecikmeler yaşanmış ve özellikle de sözleşmeli öğretmenlerin ücretleri ve öğrencilerin bursları ve ödeneklerinin ödemesinde yaşanan aksaklıklar büyük mağduriyet yaratmıştır. Ayrıca hastane ve sağlık merkezleri, okullar, yönetim, temiz su kaynakları vb. alanlarda da işlevsel bozukluklar görüldüğü tespit edilmiştir. Bütün bunlar devleti, varlığını sorgulatacak bir duruma sokarak çeşitli ve yerleşik toplumsal krizleri haklı çıkaracaktır.

Bütün bu krizleri önleme ve çözme için Nijer'de demokratik yönetimin çerçevesini diyalog yoluyla sağlama perspektifinde, Nijer Ulusal Sosyal Diyalog Komisyonu (CNDS) ve Ulusal Siyasi Diyalog Konseyi (CNDP) dâhil olmak üzere danışma organları kurulmuştur. Gerçekten, CNDS ve CNDP çatışma içindeki aktörler ya da protagonistler arasındaki sosyo-politik diyalogu teşvik etme rolüne sahiptir. Kuruluşunun ilk yıllarında, bu yönde önemli çabalar göstermiştir. Ancak şu anda açıktır ki, bu iki cumhuriyetçi kurum, kendilerine verilen görevlerini tam ve gerçek bir şekilde yerine getirmek için mücadele etmektedir. CNDS için çeşitli özel alt komisyonların gönüllü olarak hareket eden üyelerinin görüşleri, çalışma koşulları ile kurumun işleyişine ayrılan bütçenin yetersizliğinin kurumun görevlerini yerine getirmeyi zorlaştıran temel sebepler olduğu yönündedir. Bu sebeplere bazen bu komisyon üyelerinin sosyal krizlerin çözümünde haberdar edilmediklerinin de eklenmesi gerekmektedir. Bu krizler bazen anlaşmazlığı ortaya çıkaran tarafların mutabakat protokollerine saygı göstermediğini de ortaya koymaktadır. Bu sosyal ortakların mutabakat protokollerinde yaptığı taahhütlerin kolektif

görüşmeleri sırasındaki saygısız tutumları, Nijer'deki sosyal çatışmaların önlenmesi ve çözülmesi için gerçek bir engel teşkil etmektedir. Bu yüzden çözümü sağlam bir irade gerektiren sosyal krizleri çözme yolunda aktörlerin yöntemler sunmaları, samimi ve açık yürekli bir katılım ve dikkatli bir iş birliği gerekmektedir.

CNDP'nin siyasi iktidar tarafından araçsallaştırılması, iktidar, muhalefet ve bağlı olmayan siyasi partiler grubu arasındaki çatışmaların önlenmesi ve çözülmesini gerçekten engelleyen en büyük sorundur. Bu düzeyde, konseyin kurulmasından bu yana, seçimler kanunu ve dosya sorusu, özellikle özgür, kapsayıcı ve şeffaf seçimlerin düzenlenmesi konusunda ilgili olarak her zaman politik tartışmaların merkezinde yer almıştır. Bu, politik aktörler arasında bir güvensizlik ortamı yaratmaya devam ediyor. Bu aktörler aynı zamanda diyalog, fikir birliği, iletişim, danışma ve dayanışmanın yokluğunu veya eksikliğini daha iyi açıklayan hoşgörüsüzlük ve politik istikrarsızlık yaratımını da ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle, sosyal krizler gibi politik krizler de yereldir/buraya özgüdür ve bu nedenle çözümsüz kalmaktadır. Nijer'deki bu demokratik yönetim analizlerinin sonunda, bu ülkedeki sosyo-politik krizlerin ana nedenlerinin bir yandan dışlanma, ayrımcılık ve hor görmenin vatandaş haklarının inkârı veya sosyal marjinalleşmenin nesnel sonucu olduğu belirtilmelidir. Bu devlette şiddet kışkırtılmaktadır çünkü özgürlük ve eşitlik ilkeleri sorgulanmaktadır. Öte yandan, yoksulluk, genç işsizliği ve sosyal adaletsizlik, yöneticiler tarafından yıllarca ortaya konan tüm çabaları sorgulanmasını gerektirecek toplumsal bir sorun oluşturuyor.

Kısacası, Nijer'deki sosyo-politik çatışmaların kaynaklarını analiz etmek, kararlılıkla sosyal adaletsizlik ve aşırı yoksulluk gibi sorunları çözmeye eşdeğerdir. Çünkü yöneticiler halkın zenginliğini kendi lehlerine kullanıyorlar. Bu ülkede sadece bu eylemin mükemmel başarısı barışı ve sosyal bütünleşmeyi sağlayabilir. Dolayısıyla, adil ve eşitlikçi bir Nijer toplumu inşa etmek için bu büyük sorunların çözülmesi asıl meseledir. Öncelikle hukukun üstünlüğünün temel ilkelerine saygılı olan, hukukun önünde bütün vatandaşların eşitliği de dâhil olmak üzere her şeyden önce ayrımcılık ve de adam kayırmacılığın olmadığını öne süren toplumlar demokratik toplumlar olarak görülebilir. Fakat adalet ve liyakat; halkının ilerlemesini, gelişimini hedefleyen herhangi bir devlet için aranan tek merkezi ve temel değerdir. Bundan dolayı, her nerede vatandaşlarının arasındaki eşitliğin bozulması bir yönetim biçimi olarak kuruluyorsa orada hukukun üstünlüğü tehdit edilmektedir.

Şu anda, bu kopma bir yurttaşın politik, etnik ya da bölgesel kimliğinin bir işlevi olduğu zaman yönetenlerin rakipleri ve onların koruduklarını (yağmacılar) kamunun parasından uzak tuttukları bir cadı avı düzenledikleri zaman Nijer'de bir anda görülebilir. Bu durum vatandaşlar arasında seçici ve ayrımcı bir adaletin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Demokrasi cumhuriyetçi ilke ve değerlere dayanan bir hukuk devletinin kurulmasını öngörür. Bunlar birbiriyle ilişkili iki kavram olarak demokrasi ve hukukun üstünlüğü birbiri olmadan var olamazlar. Başka bir ifade ile kamuoyundaki tartışmanın içeriğini Nijer vatandaşlarının gerçek ihtiyaçlarını dikkate alan hükümet politikaları olarak belirlemenin zorunlu olduğunu belirtmeden geçmemeliyiz. Çünkü bu ülkede demokratik olarak gerçek bir sosyo-politik yönetimin başarılı olabilmesi için tek taahhüt yapıcı ve kapsayıcı diyalogtur.

Ek-1: CNDS, CNDP, Siyasi Partiler, STK'lar Üyeleri ve Vatandaşlara Yönelen Görüşme Kılavuzu.

Konu I: Nijer'de Ulusal Egemenlik Konferans (CNS) Öncesinde, Sırasında ve Sonrasında Sosyal/Siyasi İklim.

- CNS'den önce hüküm süren sosyal/politik iklim nedir?
- CNS sırasında hüküm süren sosyal/politik iklim nedir?
- CNS'den sonra hüküm süren sosyal/politik iklim nedir?
- Ulusal Egemenlik Konferansı Nijer'nin çeşitli kalkınma alanlarındaki yönelimleri konusundaki görüşmelerde ve eleştirel tartışmalarda önemli bir an mıydı?
- Başka bir ifadeyle, kamusal işlerin, özellikle de politik yönetimi ve kalkınma umutları, CNS sürecinde iyi düşünülmüş mü?
- Eğer öyleyse, CNS sırasında, çatışan aktörler arasındaki güvencesiz fikir birliği nedeniyle sonsuz sosyo-politik krizi çözmek için yapılan kararların zor uygulanmasını neyin açıkladığını açıklar mı?

Konu II: CNDS/CNDP'nin Kurulması ve Rolü için Sebepleri.

- CNDS ve CNDP hangi yılda oluşturuldu?
- CNDS ve CNDP hangi kurumsal bölüm altındalar?
- Nijer bağlamında CNDS ve CNDP'nin oluşumunu neler açıklar?
- CNDS/CNDP'nin özel alt komisyonları ve rolleri nelerdir?
- CNDS ve CNDP'ye atanan görevler nelerdir?
- CNDS ve CNDP'nin işleyişleri nelerdir?
- CNDS ve CNDP'nin ekonomik ve siyasi bağımsızlığı düzeyi nedir?
- Sosyal ve politik krizler durumunda CNDS ve CNDP ofisleri nasıl tutuyor?
- Bu ofisler krizlere kendilerine tutuyorlar mı? Eğer öyleyse, hangi şartlar altında?
- CNDS ve CNDP'nin yaratılışlarından bu yana elde ettikleri başarılar neler?

Konu III: Nijer'deki Sosyal-Politik Krizleri.

- Sosyal/politik kriz nedir?
- Genelde sosyal/politik bir kriz neden oluyor?
- Nijer bağlamında, sosyal/politik bir krizi tanımlayan şey nedir?

Konu IV: Çatışma Taraflar Arasında Şikâyetler, Müzakereler ve Mutabakat Protokoller.

- Genel olarak çatışmayan taraflardan gelen şikâyetlerin niteliği nedir?
- Bir mutabakat protokolü nedir ve sosyal/politik diyalog için yararlılığı nedir?
- Çatışmayan taraflar arasında imzalanan mutabakat protokolü uygulanmasının takibini nasıl sağlıyorsunuz?
- Çatışmayan taraflar arasında imzalanan mutabakat protokolü nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Kolektif müzakereler nasıl ilerliyorsunuz?
- Çatışmayan taraflar arasında diyalog ve müzakere kültürü düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Sosyal/politik aktörlerin uyuşmazlık çözümündeki taahhütlerini yerine getirme stratejiniz nedir?
- Nijer'de sosyal/politik diyalogun promosyonu açısından, hangi mevcut belgeler/kanunun metinleri var?

Konu V: Nijer'de Demokratik Oyunun Kurallarının Kültürü ve İçselleştirilmesi, Diyalog Sorunu ve Sosyal-Politik Aktörler Arasındaki Çatışmanın Çözümü.

- Nijer'de demokratik kültür hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Bu demokratik kültürün karakteristik özellikleri nelerdir?
- Nijer'de demokratik kültür eksikliğinden söz edebilir miyiz?
- Sosyal ve politik aktörlerin demokratik oyun kurallarının içselleştirilmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Diyalog ne demek?
- Sosyal/politik aktörleri bir kriz durumunda nasıl onlar arasında dialog yapmak başarıyorsunuz?
- Çatışmayan sosyal/politik aktörlere girmenizi engelleyen engeller veya kısıtlamaları nelerdir?
- Sosyal/politik aktörleri arasında diyalogu ne düşünüyorsunuz?

Konu VI: Nijer'de Huzurlu Bir Sosyal-Politik Ortam için Mekanizmalar/Yollar.

- Huzurlu bir sosyal/politik ortam ve onun özellikleri nelerdir?
- Nijer'de huzurlu bir sosyal/politik ortamın mekanizmaları/yolları nelerdir?
- Sosyal/politik çatışmaların önlenmesi ve yönetmesi konusunda aktörlerin kapasitelerini teknik olarak nasıl güçlendiriyorsunuz?

- Sosyal politik aktörler arasındaki çatışma çözümünü nasıl kolaylaştırıyorsunuz?
- Farklı sosyal ve politik ortaklar arasında çıkar çatışmasına neden olabilecek genel çıkarlar etrafında sürekli görüşüp konuşma ve bilgi paylaşımı mekanizmaları nelerdir?

Konu VII: Nijer'de Bir Demokratik Yönetim Modeli için Eleştirel Analiz ve Perspektifler.

- Nijer'deki sosyal/politik aktörler arasındaki diyalogu eleştirel analiz nedir?
- Nijer'de bir demokratik yönetim modeli için önerileriniz nelerdir?

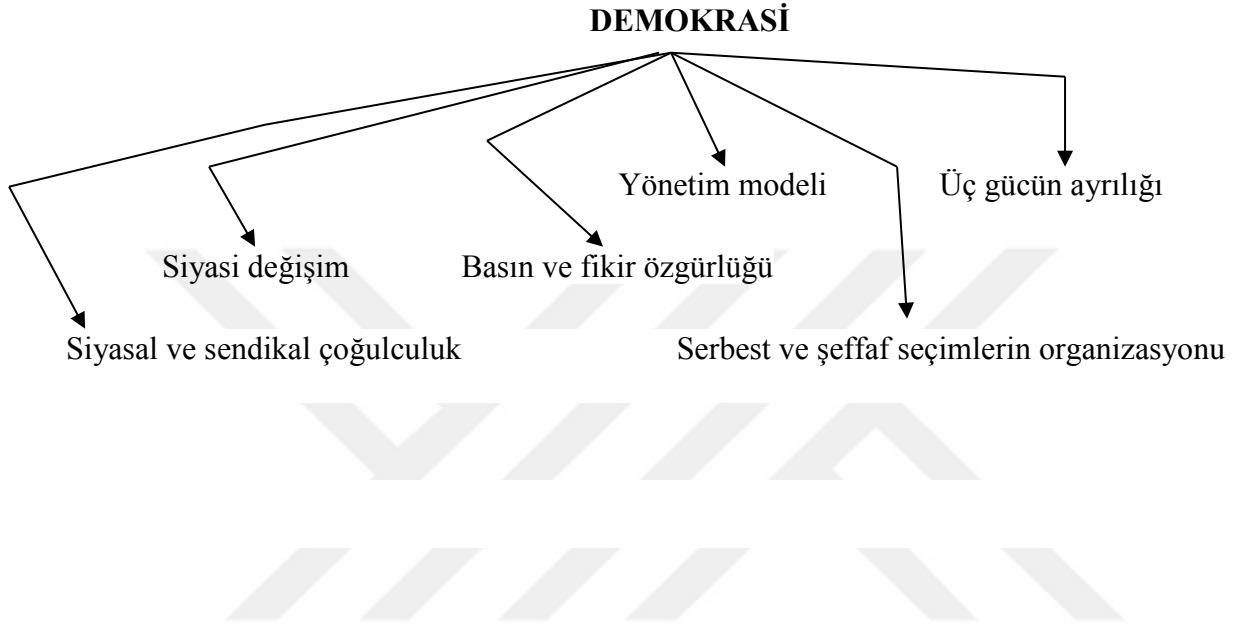

EK-2: KATILIMCILAR LİSTESİ

Nijer'in başkenti Niamey'de 2016 ve 2018 yılları arasındaki araştırmamızda, görüşmelere katılan kişiler şunlardır:

1. **Ibrahim Mounkaila**, 42, öğretmen ve kütüphaneci;
2. **Seydou Amani**, 41, sosyolog ve sendikalist;
3. **Mohamed Baye**, 44, Eğitim Müfettişi;
4. **Ali Idrissa Nani**, 45, sivil toplum aktörü;
5. **Mohamed Moussa**, 40, devlet memur ve eski sendikalist;
6. **Abdoulaye Seydou**, 36, sivil toplum aktörü;
7. **El-Hadj Idi Abdou**, 48, sivil toplum aktörü ve devlet memur;
8. **Hamadou Moustapha Diop**, 72, gazeteci;
9. **Harouna Mohamadou**, 42, gazeteci;
10. **Sanoussi Tambary Jackou**, 79, politikacı;
11. **Moussa Tchangari**, 55, sivil toplum aktörü;
12. Doç. Dr. **Hamidou Moussa Talibi**, 49, öğretmen ve araştırmacı;
13. **Mahaman Mansour El Hadji Daddo**, 75, CNDS'nin başkan yardımcısı;
14. **El Hadji Yahaya Garba**, 48, CNDP'nin daimi sekreteri;
15. **Gérard Delanne**, 58, CNDS'nin üyesi ;
16. **Soumaila Amadou**, 52, politikacı;
17. **Abdoul Karim Moussa Bocar Sy**, 36, hukukçu;
18. **Mamane Sani Adamou**, 53, politikacı;
19. **Nahadjo Amadou Roufaye**, 60, CNDS'nin üyesi;
20. **Alio Oumarou**, 69, CNDS'nin üyesi ;
21. **Maman Sani Malan Maman**, politikacı;
22. **Lamine Harouna**, 50, CNDP'nin daim sekreteri yardımcısı;
23. **Moumouni Sandi**, 48, Ekonomik aktör;
24. **Garba Hassane**, 51, CNDS'nin daim sekreteri;
25. **Nouhou Mahamadou Arzika**, 56, sivil toplum aktörü.

EK-3: Senegal'de Basın Metinlerinde İktidar ve Muhalefet Söyleminde Algılanan Demokratik Bir Sistemin Farklı Bileşenleri (DAFF, 1996: 35).

Ek-4: Nijer'deki Yolsuzluk Algılama İndeksi Hakkında Uluslararası Şeffaflık Örgütü NGO 2017 Raporu

Bu rapor 180 ülke arasından Nijer 112. sıralamaktadır. 2016'da 35/100'e karşı 2017'de 33/100 ve 101/176 sırasında not almıştır. 2008 yılında Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin onaylanmasından bu yana, 35/100 puan, ülkemizin en yüksek puanıdır. 2008 yılında, Nijer 180 ülkeler üzerine 115. sıradan gelmiş ve 2,8/10 not almıştır. Bu not 2011 yılında düştü çünkü Niger 134/183 sıradan gelmiş ve 2,5/10 almış. Böylece:

- 2012: ülkemiz 33/100 puan aldı ve 176 ülke arasında 113. sırada yer aldı;
- 2013: 34/100 puan ve 106/177 ülke sıralaması;
- 2014: 35/100 puan ve 103/175 ülke sıralaması;
- 2015: 34/100 puan ve 98/168 ülke sıralaması;
- 2016: Nijer 35/100 olarak değerlendirildi ve 101/176 sıralamasına sahiptir.

Nijer hala 40/100'lük bir not alamamaktadır. Ülkemizin notu, derecelendirme vasat durumda olsa da, 2011'den 2014'e kadar 2,5/10'dan 35/100'e yükseldi. Bu ilerleme muhtemelen CNUCC'nin belirli hükümlerinin içselleştirilmesinden, özellikle yolsuzlukla mücadele kurumlarının yaratılmasından, geleneksel yolsuzlukla mücadele yapılarının güçlendirilmesinden ve bu mücadeleye inançtan ileri gelmektedir. Yolsuzluğa karşı savaşacak siyasi irade, zamana karşı koyamazdı, cezasızlık arttı ve aniden ülkemiz 40/100 puan bile alamadı. 2015 ve 2017 yılları arasında görülen vasatlık, temel özgürlükler, basın özgürlüğü ve ifade özgürlüğü saldırılarıyla açıklanabilir. Yöneticilerimiz yönetimi iyileştirmek için eleştirilere giderek daha fazla alerjik hale geliyorlar ve ülkemizin ITIE'den çekilmesi açıklayıcıdır.

Dahası, yapılan bir başka endekse göre ülkemiz 2017 demokrasi endeksinde otoriter rejimlere sahip ülkeler arasında yer alıyor. STK Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün son raporu yolsuzluk seviyesi ile sivil özgürlüklerden yararlanma arasında bir ilişkiyi vurgulamaktadır. Bu rapor, hükümetlerin medyanın düzenlemesini azaltmasını ve gazetecilerin çalışmalarının süresinde baskı ya da şiddetten korkmamaları için koşulları yaratmalarını da önermektedir. Uluslararası Şeffaflık Örgütü, iyi vatandaşlık, ifade özgürlüğü ve yolsuzlukla mücadelede basında yer alan rapordaki rolü vurgulamaktadır. Ancak, bu unsurlar ülkemizde hâlihazırda kötü durumdadır. Bununla birlikte, Afrika'da altı (6) ülke (Botsvana, Seyşel Adaları, Cape Verde,

Ruanda, Namibya ve Mauritius) yolsuzlukla mücadeleyi 50/100 'den büyük ya da eşit bir skorla sürdürmeye devam ediyor. Bu altı ülkenin bağımsız bir yargı sistemine sahip olduğunu ve yolsuzluğa karşı savaşmak için sarsılmaz bir siyasi irade ile karakterize olduğunu unutulmamalıdır. Son olarak, bu rapora göre, basın özgürlüğünü baskılayan, sivil özgürlükleri kısıtlayan ve sivil toplumu boğma arayışında olan ülkeler, aslında, algılanan yolsuzluklar endeksi konusunda zayıf bir sonuç elde etmişlerdir.

Ek-5: İstişare Çerçevesi ve Vatandaş Eylemi'nin (CCAC) Yürüyüşü Ardından Oturma Place Toumo Place de Concertation'a kadar, Niamey'de.

Fotoğraf 1

Fotoğraf 2

Fotoğraf 3**Fotoğraf 4**

Kaynak : 28 Ocak 2018 Saha Araştırması.

Fotoğraf 5**Fotoğraf 6**

Kaynak : 11 Şubat 2018 Saha Araştırması.

Fotoğraf 7

Fotoğraf 8

Kaynak: 25 Şubat 2018 Saha Araştırması.

Fotoğraf 9**Fotoğraf 10**

Kaynak : 11 Mart 2018 Saha Araştırması.

Ek-6 : 1960'dan günümüze Nijer nüfusunun evrimi

Tablo 1: 1960'dan günümüze Nijer nüfusunun evrimi.

	1960* Ankete göre tahmin	RGP/H-1977 (15/10/77)	RGP/H-1988 (27/05/88)	RGP/H-2001 (01/06/2001)	RGP/H-2012	2017* Ankete göre tahmin
Nijer Toplam	3.240.000	5.102.990	7.251.626	11.060.291	17.138.707	21.477.346

Kaynak: INS, Rapport d'analyse Etat et Structure de la Population RGPH-2001, Niamey, 2005 ; INS, Rapport d'analyse Etat et Structure de la Population RGPH-2012, Niamey, 2015 ; Journal Le Sahel N° 9498 du Mercredi 21 Mars 2018.

Tablo 2: 1977'den 2012'ye kadar Nijer nüfusunun evrimi.

Bölgeler	1977	1988	2001	2012	Büyüme oranı (1977-88) %	Büyüme oranı (1988-2001)%	Büyüme oranı (2001-12)%
	Efektif	Efektif	Efektif	Efektif			
Agadez	124.985	208.828	321639	487.620	5,0	3,4	3,7
Diffa	167.389	189.091	346595	593.821	1,2	4,8	4,8
Dosso	693.207	1.018.895	1.505.864	2.037.713	3,7	3,1	2,7
Maradi	949.747	1.389.433	2.235.748	3.402.094	3,7	3,7	3,7
Tahoua	993.615	1.308.598	1.972.729	3.328.365	2,6	3,2	4,7
Tillabéry	928.849	1.328.283	1.889.515	2.722.482	3,4	2,8	3,2
Zinder	1.002.225	1.411.061	2.080.250	3.539.764	3,3	3,0	4,8
Niamey	242.973	397.437	707.951	1.026.848	4,8	4,5	3,3
Nijer	5.102.990	7.251.626	11.060.291	17.138.707	3,4	3,3	3,9

Kaynak: INS, 2012.

EK-7: NIJER CUMHURİYETİ HARİTASI

Kaynak: https://www.international.gc.ca/cil-cai/country_insights-apercus_pays/map_carte_ne.aspx?lang=eng, Erişim Tarihi: 07-02-2019.

KAYNAKÇA

Abba, Seidik (1994). *Journalisme et Diffamation en Afrique de l'Ouest*. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°56, pp. 165-167.

Aboubacar Yenikoye, Ismaël (2002). *Bonne Gouvernance: Un Défi Majeur pour l'Humanité*. Niamey: CERCAP, PNUD.

Aboubacar Yenikoye, Ismaël (2007). *Chroniques de la Démocratisation au Niger*. Paris: Harmattan.

Adejumobi, Said (2007). *Partis Politiques en Afrique de l'Ouest: le Défi de la Démocratisation dans les États Fragiles*. International IDEA.

Ahlonsou, Sourou Lucien (2010). *Atelier de planification stratégique sur la mise en place d'un organe de Dialogue Social*. Niamey (Africa Hall) du 29 septembre au 1er octobre.

Allal, Amin ve Pierret, Thomas, (Ed.), (2013). *Au Cœur des Révoltes Arabes: Devenir Révolutionnaires*. Paris: Armand Colin/Recherches.

Alver, Köksal (2011). *Çevgen*. Ankara: Hece Yayınları.

Alver, Köksal (2012). *Sosyoloji Okumaları Kılavuzu*. Ankara: Hece Yayınları İnceleme.

Amadou, Hama (2011). L'ambition Renouvelée du Niger. *Géoéconomie*, 1, n° 56, pp. 9-14.

Amin, Samir (1976). *Impérialisme et Sous-développement en Afrique*. Paris: Anthropos.

Amnesty International. (2008). *Défenseurs des Droits Humains*. Paris: Autrement.

Amnesty International. (2018) *Rapport sur la Situation des Droits Humains au Niger*.

Appuhn, Charles (1965). *Cicéron, De la République des Lois*. Paris: Garnier-Flammarion.

AQUASTAT (2005). L'Irrigation en Afrique en Chiffres—Enquête. www.globalbioenergy.org/uploads/media/NER_niger_cp.pdf, Erişim Tarihi: 23-09-2018.

Arborio, Anne-Marie ve Fournier, Pierre (1999). *L'Enquête et Ses Méthodes: l'Observation Directe*. Paris: Nathan.

- Aron, Raymond, vd., (1960). *La Démocratie à l'Epreuve du XXe Siècle*. Paris: Calmann-Lévy.
- Aron, Raymond (1965). *Démocratie et Totalitarisme*. Gallimard, Collection Idées.
- Arondel-Rohaut, Madeleine ve Arondel, Philippe (2007). *Gouvernance: une Démocratie sans le Peuple?* Paris: Ellipses.
- Arrêt n° 04/08/CC/MC du 22 Juillet 2004 de la Cour Constitutionnelle du Niger.
- Arrêté n° 00274/PM du 06 Décembre 2012 Fixant les Attributions, la Composition, l'Organisation et les Modalités de Fonctionnement de la Commission Nationale de Dialogue Social (CNDS).
- Arrêté n° 00022/PM du 11 Janvier 2013 Portant Nomination des Membres de la Commission Nationale de Dialogue Social (CNDS).
- Atay, Mahmut (1996). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Kentleşme ve Sorunları*. Basılmamış Profesörlük Başlıca Eseri.
- Ateş, Toktamış (1994). *Demokrasi* (2. Baskı). Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Atlani-Duault, Laëtitia (2005). Les ONG à L'heure de la Bonne Gouvernance. Paris: IRD et Armand Colin, *Autrepart*, n°35, pp. 3-17.
- Audard, Catherine (2004). *Rawls, Politique et Métaphysique*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Avar, Banu (2010). *Demokrasi Projeleri* (3. Baskı) (Söyleşi: Cem Küçük). İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Avar, Banu (2012). *Kaçın! 'Demokrasi' Geliyor!* (16. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bada, Médard Dominique (2005). La Société Civile et les Groupes D'intérêts dans le Processus Démocratique. Dakar: *Codesria*, pp. 23-32.
- Balandier, Georges (1952). Contribution à une Sociologie de la Dépendance. Paris: Presses Universitaires de France, *Cahiers Internationaux de Sociologie*, vol. 12, pp. 47-69.

Balandier, Georges (1961a). "Introduction". Le Tiers-Monde. Sous-développement et Développement. Paris: Institut d'Etudes Démographiques. Presses Universitaires de France, *Travaux et Documents*, Cahier n° 39, pp. 13-17.

Balandier, Georges (1961b). Brèves Remarques pour Conclure. Paris: Institut d'Etudes Démographiques. Presses Universitaires de France, *Travaux et Documents*, Cahier n° 39, pp. 369-380.

Balandier, Georges (1964). Réflexions sur le Fait Politique: Le Cas des Sociétés Africaines. Paris: Presses Universitaires de France, *Cahiers International de Sociologie*, vol. 37, pp. 23-50.

Balandier, Georges (1978). L'anthropologie Africaniste et la Question du Pouvoir. Paris: Presses Universitaires de France, *Cahiers Internationaux de Sociologie*, vol. 65, pp. 197-211.

Banegas, Richard (2003). *La Démocratie à Pas de Caméléon: Transition et Imaginaires Politiques au Bénin*. Paris: Karthala.

Baré, Jean-François (1997). *Regards Interdisciplinaires sur les Politiques de Développement*. Paris: Harmattan.

Barret-Kriegel, Blandine (1979). *L'Etat et les Esclaves: Réflexions pour L'histoire des États*. Calmann-Lévy.

Bauman, Zygmunt (2014). *Sosyolojik Düşünmek* (10. Basım) (Çev: Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bayart, Jean-François (1981). Le Politique par le Bas en Afrique Noire. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n° 1, pp. 53-82.

Bayart, Jean-François (1989). *L'État en Afrique : la Politique du Ventre*. Paris: Fayard.

Bayart, Jean-François (1990). *L'État en Afrique: la Politique du Ventre, l'Espace du Politique*. Paris: Fayard.

Beau, Nicolas (2018). L'armée du Niger en embuscade. <https://mondafrique.com/larmee-niger-embuscade/>, Erişim Tarihi: 26-09-2018.

Beaud, Stéphane ve Weber, Florence (2003). *Guide de l'Enquête de Terrain*. Paris: La Découverte, Guides Repères.

Beetham, David ve Boyle, Kevin (2005). *Demokrasinin Temelleri 80 Soru – 80 Cevap* (2. Baskı) (Çev: Kopuzlu A.Z). Ankara: Adres Yayınları.

Benda, Julien (1942). *La Grande Épreuve des Démocraties: Essai sur les Principes Démocratiques*. New York: Editions de la Maison Française.

Bertrand, Badie (1999). *Le Monde Sans Souveraineté: les États Entre Ruse et Responsabilité*. Paris: Fayard.

Bhabha, Homi K. (2002). Connaissance de la démocratie ou la démocratie déréalisée. Paris: *Diogène*, n° 197, pp. 29-39.

Bierschenk, Thomas, vd., (2007). L'éducation de Base en Afrique de l'Ouest Francophone. Bien Privé, Bien Public, Bien Global. In: *Une Anthropologie Entre Rigueur et Engagement*. Essais autour de L'œuvre de Jean-Pierre Olivier de Sardan. Paris: APAD, Karthala, pp. 235-257.

Bilgili, Can (2005). *Medya Eleştirileri (Toplumsal Etkiler)*. İstanbul: Beta Yayınevi.

Bloess, Jean Étienne François, Noreck, Jean-Pierre ve Roux, Jean-Pierre (2004). *Dictionnaire de Sociologie* (3e Edition). Paris: Hatier.

Blundo, Giorgio ve Olivier de Sardan, Jean-Pierre (2001a). La Corruption au Quotidien. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°83, pp. 5-7.

Blundo, Giorgio ve Olivier de Sardan, Jean-Pierre (2001b). Sémiologie Populaire de la Corruption. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°83, pp. 98-114.

Blundo, Giorgio (2011). Une Administration à Deux Vitesses Projets de Développement et Construction de l'État au Sahel. *Cahiers d'Etudes Africaines*, 2, n° 202-203, pp. 427-452.

Boccella, Nicola ve Billi, Andrea (2005). *Développement, Inégalité, Pauvretés*. Paris: Karthala.

Boegner, Philippe (1969). *Presse, Argent, Liberté*. Paris: Fayard.

Boltanski, Luc (1993). *La Souffrance à Distance: Morale Humanitaire, Médias et Politique*. Paris: Métailié.

Boris, Petric, (Ed.), (2012). *La Fabrique de la Démocratie: ONG, Fondations, Think Tanks et Organisations Internationales en Action*. Paris: Maison des Sciences de l'Homme.

Botte, Roger (2004). Vers un État Illégal-Légal ? Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°93, pp. 7-20.

Boucher, Manuel (2015). *Sociologie des Turbulences. Penser les Désordres des Inégalités*. Paris: Harmattan, Recherche et Transformation Sociale.

Bourdieu, Pierre (1987). *Le Sens Commun: Choses Dites*. Paris: Les Editions de Minuit.

Bourdieu, Pierre (1997). *Méditations Pascaliennes*. Paris: Le Seuil.

Boureima, Abdou Daouda (2016). Analyse de la situation sociopolitique du Niger. <http://www.nigerinter.com/2016/02/analyse-de-la-situation-sociopolitique-du-niger/>, Erişim Tarihi: 16-02-2016.

Boureima, Moussa (2006). *Les Politiques Agricoles au Niger, 1960–2015: 55 ans à la Recherche de la Sécurité Alimentaire et de la Réduction de la Pauvreté*. Niamey: Les Editions Belle Afrique.

Boussaguet, Laurie, Jacquot, Sophie ve Ravinet, Pauline (2006). *Dictionnaire des Politiques publiques*. Paris: Presses de Sciences Po.

Bouthoul, Gaston (1967). *Sociologie de la Politique* (2e Edition). Paris: Presses Universitaires de France.

Braconnier, Céline (2010). *Une Autre Sociologie du Vote: les Electeurs dans Leurs Contextes Bilan Critique et Perspectives*. Paris: Cergy-Pontoise, Lextenso Editions LEJEP.

Bryden, Alan ve N'Diaye, Boubacar, (Ed.), (2011). *Gouvernance du Secteur de la Sécurité en Afrique de l'Ouest Francophone: Bilan et Perspectives*. Genève: DCAF.

Buch, Esteban (2002). Le Chef d'Orchestre: Pratiques de l'Autorité et Métaphores Politiques. Paris: Armand Colin, *Annales*, n° 4, pp. 1001-1028.

Buijtenhuijs, Robert (1998). La "Démocratie N'a Pas d'Ancêtres" et Alors? Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°69, pp. 134-138.

Bulletin de l'Enseignement en A.O.F, n° 74.

Burdeau, Georges (1956). *La Démocratie: Essai Synthétique*. Bruxelles: Neuchâtel, la Baconnière, Boudry.

Cabanais, André ve Martin, Michel-Louis (1999). *Les Constitutions d'Afrique Francophone: Evolutions Récentes*. Paris: Karthala.

Cabinet du Premier Ministre (2003a). *Forum National de Validation de la Stratégie Nationale de Prévention des Conflits. Contribution de la Coordination des Forces Démocratiques (CFD)*, Agadez du 27 au 31 Janvier.

Cabinet du Premier Ministre (2003b). *Forum National de Validation de la Stratégie Nationale de Prévention des Conflits au Niger. Recommandations*, Agadez du 27 au 31 janvier.

Cabinet du Premier Ministre (2003c). *Forum National de Validation de la Stratégie Nationale de Prévention des Conflits au Niger. Les Actes du Forum*, Agadez du 27 au 31 janvier.

Cabinet du Premier Ministre (2004a). *Communiqué Final du Groupe Ad Hoc de Travail pour le Suivi des Recommandations du Forum National sur la Prévention des Conflits au Niger en Date du 15, 17, 18, 19 et 20 Janvier*.

Cabinet du Premier Ministre (2004b). *Compte Rendu de la Rencontre du Gouvernement et des Leaders des Partis Politiques du 15, 17, 18, 19 et 20 Janvier*.

Cabinet du Premier Ministre (2004c). *Compte Rendu de la Rencontre du Gouvernement et des Leaders des Partis Politiques du 15, 17, 18, 19 et 20 Janvier*, (AFD).

CADHP. (2008). *Rapport du Groupe de Travail de la Commission Africaine sur les Populations/Communautés Autochtones: Mission en République du Niger 14-24 Février 2006*. Copenhague, Banjul, International Work Group for Indigenous Affairs.

Calame, Pierre (2012). *Sauvons la Démocratie! Lettre Ouverte aux Femmes et Hommes politiques de Demain*. Paris: Charles Léopold Mayer.

Campbell, Bonnie (1996). *Débats Actuels sur la Reconceptualisation de l'État par les Organismes de Financement Multilatéraux et l'USAID*. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n° 61, pp. 18-28.

Carbone, Giovanni M. et Larouche St-Sauveur, Annabelle (2006). Comprendre les Partis et les Systèmes de Partis Africains: Entre Modèles et Recherches Empiriques ». *Politique Africaine*, n°104, pp. 18-37.

Casamayor (1969). *La Justice pour Tous*. Paris: Flammarion.

Cefaï, Daniel (2007). *Pourquoi se Mobilise-t-on?: Les Théories de l'Action Collective*. Paris: La Découverte/Mauss.

CENI. (2018a). *Audiences Publiques sur la Vulgarisation des Reformes des Textes Electoraux Intervenues en 2017*. Dosso, le 23 janvier.

CENI. (2018b). *Audiences Publiques sur la Vulgarisation des Reformes des Textes Electoraux Intervenues en 2017*. Maradi, le 25 janvier.

CENI. (2018c). *Audiences Publiques sur la Vulgarisation des Reformes des Textes Electoraux Intervenues en 2017*. Niamey, le 28 février.

Comité Français pour la Solidarité Internationale (2005). *La Coopération de Société Civile à Société Civile. Stratégies et Pratiques de Partenariat*. GRET-CFSI. <http://cercle.lu/download/partenariats/CFSIStrategiespartenariat.pdf>, Erişim Tarihi: 02-07-2015.

Chamard-Heim, Caroline (2002). *La Distinction des Biens Publics et des Biens Privés: Contribution à la Définition de la Notion de Biens Publics*. Paris: Dalloz.

Champagne, Patrick ve Christin, Olivier (2004). *Mouvement d'Une Pensée: Pierre Bourdieu*. Paris: Bordas, Collection Philosophie Présente.

Chevallier, Jacques (2003). La Gouvernance, Un Nouveau Paradigme Etatique? *Revue Française d'Administration Publique*, 1-2, n°105-106, pp. 203-217.

Chomsky, Noam (2012). *Medya Gerçeği* (4. Basım) (Çev: Yılmaz Abdullah ve Akinhay Osman). İstanbul: Everest Yayınları.

Cling, Jean-Pierre, Razafindrakoto, Mireille et Roubaud, François (2002). La Banque Mondiale et la Lutte Contre la Pauvreté: "Tout changer pour que Tout Reste Pareil?". Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°87, pp. 164-174.

CNDP. (2004a). *Communiqué Final de la Deuxième Session du Conseil National de Dialogue Politique*, 1er Avril.

CNDP. (2004b). *Communiqué Final de la Cinquième Session du Conseil National de Dialogue Politique*, 06 Juillet.

CNDP. (2004c). *Compte Rendu de la Réunion du Conseil National de Dialogue Politique du 06 Août*.

CNDP. (2005a). *Communiqué Final de la Réunion du Conseil National de Dialogue Politique du 25 Juillet*.

CNDP. (2005b). *Communiqué Final de la Session du Conseil National de Dialogue Politique du 11 Août*.

CNDP. (2005c). *Compte Rendu des Travaux de la Session du Conseil National de Dialogue Politique du 03 Octobre*.

CNDP. (2005d). *Compte Rendu des Travaux de la Session du Conseil National de Dialogue Politique du 07 Novembre*.

CNDP. (2007). *Compte Rendu de la Réunion du Conseil National de Dialogue Politique du 16 Mai*.

Cohen, Samy (2003). *La Résistance des États: les Démocraties Face aux Défis de la Mondialisation*. Paris: Le Seuil.

Conac, Gérard, (Ed.), (1993). *L'Afrique en Transition Vers le Pluralisme Politique*. Paris: Économica, Actes du Colloque 12-13 Décembre 1990.

Conseil de l'Europe. (1984). *Conférence de Strasbourg sur la Démocratie Parlementaire, 4-6 Octobre 1983*.

Constitution Promulguée par Décret n° 2010-754/PCSRD du 25 Novembre 2010. JORN n° Spécial 19 de 29 Novembre 2010.

Constitution Promulguée par Décret n° 2010-754/PCSRD du 25 Novembre 2010. JORN n° Spécial 19 de 29 Novembre 2010, Mise à Jour Intégrée, Octobre 2017.

Copans, Jean (1992). L'Histoire Face au Politique. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°46, pp. 3-6.

Cot, Jean-Pierre et Mounier, Jean-Pierre (1974). *Pour Une Sociologie Politique* (2 Tomes). Paris: Le Seuil.

Cottureau, Alain et Ladrière, Paul (1992). *Pouvoir et Légitimité: Figures de l'Espace Public*. Paris: EHESS.

Cotteret, Jean-Marie (1973). *Gouvernants et Gouvernés*. Paris: Presses Universitaires de France.

Coulibaly, Abdou Latif (2003). *Wade, Un Opposant au Pouvoir. L'alternance Piégée?* Dakar: Les Editions Sentinelles.

Courade, Georges (1997). Des Papiers et des Hommes: l'Epreuve des Politiques d'Endiguement. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°67, pp. 3-30.

Croiset, Alfred (1920). *Les Démocraties Antiques*. Paris: Ernest Flammarion.

Cüceloğlu, Doğan (2006). *Yeniden İnsan İsana* (35. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Cvetek, Nina et Daiber, Friedel (2009). *Qu'est-ce que la Société Civile?* KMF-CNOE, Friedrich-Ebert-Stiftung.

Daff, Moussa (1996). « Réglage de Sens du Concept "Démocratie" au Sénégal. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°65, pp. 31-40.

Dahl, Robert A. (2001). *Demokrasi Üstüne* (Çev: Kadioğlu Betül). Ankara: Phoenix Yayınevi.

Daouda, Ali (1999). *Etude Prospectives/Bilan de l'Education en Afrique: Contribution du Niger*. Niamey: Groupe de Travail ADEA-Niger.

Daouda, Ali (2001). *La Demande d'Education en Afrique: Etat de Connaissances et Perspectives de Recherche*. Bamako: FASAF.

Darbon, Dominique (2003). Réformer ou Reformer les Administrations Projetées des Afriques? Entre Routine Anti-politique et Ingénierie Politique Contextuelle. *Revue française d'Administration Publique*, 1-2, n°105-106, pp. 135-152.

Décret n° 2000-159/PRN/MT/MA du 23 Mai 2000 Définissant la Composition, les Attributions et les Règles de Fonctionnement de la CNDS.

Décret n° 2001-048/PRN/MT/MA du 24 Février 2001 Modifiant et Complétant le Décret n° 2000-159/PRN/MT/MA du 23 Mai 2000 Définissant la Composition, les Attributions et les Règles de Fonctionnement de la CNDS.

Décret n° 2004-030/PRN/PM du 30 Janvier 2004 Portant Création d'un Conseil National de Dialogue Politique (CNDP).

Déloye, Yves et Ihl, Olivier (2005). Pour Une Histoire Matérielle de la Démocratie. *Critique*, 6, n° 697-698, pp. 484-495.

Devereux, Eoin (2003). *Understanding the Media*. London: Sage Publications.

Diagne, Pathé (1976). De la Démocratie Traditionnelle. Paris: *Présence Africaine*, n° 97, pp. 18-42.

Diagne, Souleymane Bachir, (Ed.), (1991). *La Culture du Développement*. Dakar: Codesria/Focsiv.

Diamond, Larry ve Plattner, Marc F., (Ed.), (1996), *Le Rôle de l'Armée en Démocratie* (Traduit par Berry Monique), The Johns Hopkins University Press.

Diderot, Denis (1740). Droit Naturel. Article de l'Encyclopédie, in Œuvres en 5 vol., Robert Laffont, *Collection Bouquins*, vol. III.

Diderot, Denis (t.y.). Cité. Article de l'Encyclopédie, in Œuvres en 5 vol., Robert Laffont, *Collection Bouquins*, vol. III.

Diderot, Denis (t.y.). Citoyen. Article de l'Encyclopédie, in Œuvres en 5 vol., Robert Laffont, *Collection Bouquins*, vol. III.

Didier, Emmanuel (2007). Quelles Cartes pour le New Deal? De la Différence Entre Gouverner et Discipliner. Paris: Belin, *Genèses*, n°68, pp.48-74.

Djibo, Mamoudou (2002). Rébellion Touarègue et Question Saharienne au Niger. *Autrepart*, n° 23, pp. 135-156.

Doğan, İsmail (2012). *Sosyoloji* (12. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Doğan, Mehmet D. (1997). *Halka Karşı Demokrasi* (5. Baskı). İstanbul: İz Yayıncılık.

Dommel, Daniel (2003). *Face à la Corruption: Peut-on l'Accepter? Peut-on la Prévenir? Peut-on la Combattre?* Paris: Karthala.

Dortier, Jean-François, (Ed.), (2004). *Le Dictionnaire des Sciences Humaines*. Paris: Sciences Humaines.

Dortier, Jean-François, (Ed.), (2013). *Le Dictionnaire des Sciences Sociales*. Auxerre: Sciences Humaines.

Duclos, Jacques (1962). *L'Avenir de la Démocratie*. Paris: Editions Sociales.

Dumont, Fernand (1963). Notes sur l'Analyse des Idéologies. Québec: Presses de l'Université Laval, *Recherches Sociographiques*, vol. 4, n° 2, pp. 155-166.

Durkheim, Emile (1898). L'Individualisme et les Intellectuels. *Revue Bleue*, 4e série, t. X, pp. 7-13.

Durkheim, Emile (1904). L'Elite Intellectuelle et la Démocratie. *Revue Bleue*, 5e série, t. 1, pp. 705-706.

Durkheim, Emile (1908). Pacifisme et Patriotisme. *Bulletin de la Société Française de Philosophie*, VIII, pp. 44-67.

Duverger, Maurice (1961). *De la Dictature*. Paris: René Julliard.

Duverger, Maurice (1965). Le Choix des Gouvernants. Québec: Presses de l'Université Laval, *Étude de la société*, Section 8, "L'Organisation Politique", pp. 301-306.

Edmond, Michel-Pierre (1972). *Philosophie Politique*. Paris: Masson et Cie.

Esoavelomandroso, Manassé et Feltz, Gaëtan (1992). *Démocratie et Développement: Mirage ou Espoir Raisonnable?* Paris: Karthala.

Faye, Saliou (2014). Élections et Instabilités Politiques en Afrique de l'Ouest. Texte d'une Conférence Dispensée dans le Cadre d'un Colloque Organisé à l'Université de Dakar au Sénégal.

Ferguene, Améziane (2004). *Gouvernance Locale et Développement Territorial: le Cas des Pays du Sud*. Paris: Karthala.

Ferréol, Gilles (2000), *Lexique des Sciences Sociales*. Paris: Armand Colin.

Ferréol, Gilles, (Ed.), (2003). *Dictionnaire de Sociologie* (3e Edition). Paris: Armand Colin.

Fiadjigbe, Kafui (y.t.). *Atelier de Validation TOC-Niger: Défis Dialogue Social au Niger*.

Fiadjigbe, Kafui (y.t.). *Atelier National de Validation TOC et de Planification: Gestion des Risques et Hypothèses*.

Fichter, Joseph H. (2012). *Sosyoloji Nedir* (Çev: Nilgün Çelebi). Ankara: Anı Yayınları.

Flichy, Patrice (2010). La Démocratie. Paris: *Revue-Etudes*, pp. 617-626.

Foltz, William J. (1973). Political Opposition in Single Party States of Tropical Africa. In Dahl Robert Alan, (Ed.), *Regimes and Opposition*, New Haven.

Fomunyoh, Christopher (2003). L'État de la Démocratie en Afrique. *Revue Législative*, n° 1, pp. 50-54.

Fragnière, Gabriel (2003). *Citoyenneté, Nationalité, Identité Vers Une Nouvelle Image de l'Europe*. Lorient: Conférence – Débat, 30 Octobre.

France Volontaires (2012). *Consultation en Ligne de la Future Politique Européenne sur l'Appui aux Organisations de la Société Civile dans les Pays Partenaires en Matière de Développement. Europeaid*. <https://www.france-volontaires.org/documents/content/Qui-sommes-nous/Contribution-DG-Europeaid-avril-2012.pdf>. Erişim Tarihi: 02-07-2015.

Frère, Marie-Soleil (2005). Médias en Mutation: de l'Emancipation aux Nouvelles Contraintes. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°97, pp. 5-17.

Froger, Géraldine, vd., (2005). *Quels Acteurs pour Quel Développement?* Paris: Karthala.

- Gallissot, René (1991). Abus de Société Civile: Etatisation de la Société ou Socialisation de l'État. In *l'Homme et la Société*, n° 102, État et Société Civile. pp. 3-9.
- Gaudin, Jean-Pierre (2002). *Pourquoi la Gouvernance?* Paris: Presse de Sciences Po.
- Gaulme, François (1997). Questions d'Ethnies. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°68, pp. 121-124.
- Gazibo, Mamoudou (1998). Gloire et Misères du Mouvement Syndical Nigérien. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°69, pp. 126-134.
- Gazibo, Mamoudou (2003). La Vertu des Procédures Démocratiques: Elections et Mutations des Comportements Politiques au Niger. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°92, pp. 145-156.
- Gazibo, Mamoudou (2005). Lettre au Président des Français à Propos de la Côte d'Ivoire et de l'Afrique en Général de Aminata Traoré. *Critique Internationale*, n° 29, pp. 207-210.
- Gazibo, Mamoudou (2006). Pour Une Réhabilitation de l'Analyse des Partis en Afrique. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°104, pp. 5-17.
- Gazibo, Mamoudou (2007). Mobilisations Citoyennes et Emergence d'un Espace Public au Niger Depuis 1990. *Sociologie et Sociétés*, vol. 39, n° 2, pp. 19-37.
- Gazibo, Mamoudou ve Thiriot, Céline (2009). *Le Politique en Afrique: État des Débats et Pistes de Recherche*. Paris: Karthala.
- Giacobbi, Michèle ve Roux, Jean-Pierre (1990). *Initiation à la Sociologie: les Grands Thèmes, la Méthode, les Grands Sociologues*. Hatier, Collection J. Brémond.
- Gide, Charles (1921). *Principes d'Economie Politique* (23. Edition). Paris: Librairie de la Société du Recueil Sirey.
- Giddens, Anthony (2012). *Sosyoloji* (Çev: Cemal Güzel). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gillet, Éric (1997). Les Droits de l'Homme et la Justice pour Fonder l'Avenir. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°68, pp. 61-68.
- Grandeau, F. (1945). *De la Sociologie à la Politique*. Paris: A. Pedone.

Grawitz, Madeleine (2000). *Lexique des Sciences Sociales* (7e édition). Paris: Dalloz.

Grégoire, Emmanuel (1994). Démocratie, État et Milieux d'Affaires au Niger. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°56, pp. 94-107.

Grégoire, Emmanuel et Olivier de Sardan, Jean-Pierre (1996a). Niger: le Pire a été Evité, Mais Demain? Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°61, pp. 117-121.

Grégoire, Emmanuel et Olivier de Sardan, Jean-Pierre (1996b). Le Niger: Mis au Point Suite. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°63, pp. 136-141.

Gresle, François, vd., (1994). *Dictionnaire des Sciences Humaines: Sociologie/Anthropologie*. Paris: Nathan.

Guillarme, Bertrand (1999). *Rawls et l'Egalité Démocratique*. Paris: Presses Universitaires de France.

Habermas, Jürgen (1992). *Droit et Démocratie: Entre Faits et Normes*. Paris: Gallimard.

Habermas, Jürgen (1997). *L'Espace Public*. Paris: Payot.

Halbwachs, Maurice (1939). Conscience Individuelle et Esprit Collectif. *American Journal of Sociology*, 44, pp. 812 -822.

Hamadou, Zakari (2013). Commission Nationale de Dialogue Social (CNDS): les Capacités des Membres Renforcées. <https://nigerdiaspora.net/index.php/politique-archives/item/41378-commission-nationale-de-dialogue-social-cnnds--les-capacit%C3%A9s-des-membres-renforc%C3%A9es>, Erişim Tarihi: 16-10-2108.

Hamani, Djibo (2010). Si les Elections Avaient été Libres, le Niger Aurait Voté Non au Référendum Gaulliste de 1958. <http://www.rfi.fr/afrique/20100802-djibo-hamani-elections-avaient-ete-libres-le-niger-aurait-vote-non-referendum-gaull>, Erişim Tarihi: 21 avril 2017.

Heckscher, Gunnar (1957). *Démocratie Efficace: l'Expérience Politique et Sociale des Pays Scandinaves*. Toulouse: Privat.

Hermans, Ad (1991). *Dictionnaire des Termes de la Sociologie*. Belgique: Allieur, Flash Marabout.

Hermet, Guy (1997). *La Démocratie*. Paris: Flammarion.

Hermet, Guy, Kazancigil, Ali et Prud'homme, Jean-François (2005). *La Gouvernance: Un Concept et Ses Applications*. Paris: Karthala.

Hibou, Béatrice (1999). *La Privatisation des États*. Paris: Karthala.

Hirschman, Albert O. (1983). *Bonheur Privé, Action Publique*. Paris: Fayard.

Houedanou, Marie Constance et Erpicum, Richard (2010). *Organisations de la Société Civile, Participons au Mécanisme Africain d'Evaluation par les Pairs (MAEP)*. Partenariat Afrique Canada, Inades-Formation.

Hufty, Marc, vd., (2007). *Jeux de Gouvernance: Regards et Réflexions sur Un Concept*. Paris: Karthala; IUED.

İçli, Gönül (2011). *Sosyolojiye Giriş* (5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Idi Dan Bouzou, Samaïla (2012). *Les Institutions Fortes Comme Socle de la Démocratie*. Niamey: MCRI.

Idrissa, Kimba, Tidjani Alou, Mahaman Sanoussi et Yamba, Boubacar (2001). *Le Niger: État et Démocratie*. Paris: Harmattan.

IIES. (2007). *Les ONG*. Paris: Yayınevi yok.

Ihl, Olivier (1996). *Le Vote*. Paris: Montchrestien.

İnceoğlu, Yasemin G. (2010). *Uluslararası Medya "Medya Eleştirileri"*. İstanbul: Der Yayınları, n° 132.

Institut National de la Statistique (2005). *Rapport d'Analyse Etat et Structure de la Population RGPH-2001*. Niamey: Yayınevi yok.

Institut National de la Statistique (2011). *Le Niger en Chiffres*. Niamey: Yayınevi yok.

Institut National de la Statistique (2015). *Rapport d'analyse Etat et Structure de la Population RGPH-2012*. Niamey: Yayınevi yok.

Issoufou Tiado, Mahamadou (2010). *Le Niger, Une Société en Démolition*. Paris: Harmattan.

International Development Consultancy (2018). Niger. Les diplômés, les intellectuels et la loi. <http://www.iedas.ca/blog/5909213037461504/>, Erişim Tarihi: 14-06-2018.

Jaffrelot, Christophe (2000). *Démocraties d'Ailleurs: Démocraties et Démocratisations Hors d'Occident*. Paris: Karthala.

Jacquemot, Pierre (2012). Vincent Hugeux Afrique: le Mirage Démocratique. *Afrique Contemporaine*, vol. 2, n° 242, pp. 125-127.

Johansen, Baber (2002). La Corruption: Un Délit Contre l'Ordre Social: les Qadis de Bukhara. Paris: Armand Colin, *Annales HSS*, n°6, pp.1561-1589.

Journal Officiel de la République du Niger du 29 Décembre 2017, Spécial n° 26.

Kalassi, Kalilou A. dit Paco (2010). *Le Niger et Sa Démocratie*. Université Ferhat Abbas (Sétif) Algérie, <http://www.cridecigogne.org/content/le-niger-et-sa-democratie>, Erişim Tarihi: 10-09-2016.

Kamto, Maurice (1994). *Les Rapports État-Société Civile en Afrique*. Afrique 2000.

Kane, Elimane Mamadou (2011). Lecture et Relecture du Coup d'Etat du 18 Février 2010 au Niger. *Centre Mauritanien d'Analyse de Politiques*, <http://www.institutidrp.org/contributionsidrp/Niger-2011.pdf>, Erişim Tarihi: 04-07-2015.

Kant, Emmanuel (1784). *Idée d'Une Histoire Universelle au Point de Vue Cosmopolitique*. Tome VIII (traduction de Folliot Philippe, Juin 2002).

Kanza, Thomas R. (1968). The Problems of the Congo. *African Affairs*, 67 (266).

Keane, John (1992). *Medya ve Demokrasi* (Çev: Haluk Şahin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Keane, John (1993). *Sivil Toplum ve Devlet* (Çev: Levent Köker, Aksu Bora, Mehmet Küçük, Erkan Akın, Ahmet Çiğdem, Ayşe Nur). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kivisto, Peter (2008). *Sosyolojinin Temel Kavramları* (2. Baskı) (Çev: İhsan Çapcıoğlu ve Sefer Yavuz). Ankara: Birleşik Yayınları.

Kızılçelik, Sezgin ve Erjem, Yaşar (1992). *Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü*. Ankara: Atilla Kitabevi.

Kocabay, Yalçın (2008). *Türkçe-Fransızca Büyük Sözlük* (7. Baskı). Ankara: Okutman Yayıncılık.

Komtsindi, Valère Nkelzok (2005). *La Corruption: Une Lecture Systémique*. Chennevières-sur-Marne, Dianoia.

Labazée, Pascal (1994). *Entrepreneurs Africains Entre Ajustement et Démocratie*. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°56, pp. 3-8.

La Documentation Française (1958). *Le Sahara Français en 1958; 1ère Partie: Inventaire Energétique, Minier et Industriel*. *Notes et Études Documentaires*, 2379, 31 Janvier: 1-28.

Lagroye, Jacques, François, Bastien ve Sawicki, Frédéric (2012). *Sociologie Politique* (6e Edition). Paris: Presses de Sciences Po et Dalloz.

Landry, Jean-Michel (2006). *La Violence Symbolique Chez Bourdieu*. *Aspects Sociologiques*, vol. 13, n° 1.

Lantz, Pierre (1991). *Société Civile et Société Politique*. In *l'Homme et la Société*, n° 102, État et Société Civile, pp. 23-27.

Lapierre, Jean-William (1953). *Le Pouvoir Politique*. Paris: Presses Universitaires de France.

Lapierre, Jean-William (1973). *L'Analyse des Systèmes Politiques*. Paris: Presses Universitaires de France.

Lascombes, Pierre ve Le Galès, Patrick, (Ed.), (2004). *Gouverner par les Instruments*. Paris: Presses de Science Po.

Lassale, Jean-Pierre (1969). *Clefs pour la Politique*. Paris: Seghers.

Laurent, Pierre-Joseph (2000). *Le Bigman Local ou la Gestion Coup d'État de l'Espace Public*. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°80, pp. 169-181.

Lavergne, Réal ve Wood, Jacqueline (2009). *La Société Civile et l'Efficacité de l'Aide: Recueil d'Expériences et de Bonnes Pratiques*. Conseil Canadien pour la Coopération Internationale.

http://www.ccic.ca/_files/fr/what_we_do/aid_consult_group_200908_cso_experience_good_practice_f.pdf , Erişim Tarihi: 03-07-2015.

Lawrence, Neuman W. (2010). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar* (4. Basım), 2 Cilt. (Çev: Sedef Özge). İstanbul: Yayın Odası Yayınları.

Le Bris, Raymond-François ve Schifres, Michel (2005). *L'État Quand Même*. Paris: Odile Jacob.

Le Canard Déchaîné n°743 du 27 Juin 2016.

Lecomte, Jean-Philippe (2010). *L'Essentiel de la Sociologie Politique*. Paris: Gualino-Lextenso Editions.

Le Discours de La Baule (1990). Allocution Prononcée par M. François Mitterrand Président de la République Française à l'Occasion de la Séance Solennelle d'Ouverture de la 16ème Conférence des Chefs d'Etat de France et d'Afrique. <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB461/docs/DOCUMENT%203%20-%20French.pdf>., Erişim Tarihi: 19-09-2018.

L'Enquêteur, Quotidien Nigérien d'Informations n° 1831 du Vendredi 2 Mars 2018.

Lemieux, Cyril (2000). *Mauvaise Presse: Une Sociologie Compréhensive du Travail Journalistique et de Ses Critiques*. Paris: Métailié.

Lemieux, Vincent (1985). Les masses. Paris: Presses Universitaires de France, *Cahiers internationaux de sociologie*, vol. 78, pp.121-123.

Le Monde (2013). Comment la NRA a Monopolisé le Débat sur les Armes aux Etats-Unis. http://www.lemonde.fr/ameriques/article/2013/01/09/comment-la-nra-a-monopolise-le-debat-sur-les-armes-aux-etats-unis_1811091_3222.html, Erişim Tarihi: 16-05-2018.

Leuprecht, Peter (2001). Être Citoyen. *Horizons Philosophiques*, n° 112, pp. 29-31.

Le Sahel n° 9437 du Mardi 28 Novembre 2017.

Le Sahel n° 9479 du Jeudi 15 Février 2018.

Le Sahel n° 9498 du Mercredi 21 Mars 2018.

Le Teinturier, Christine ve Le Champion, Rémy (2009). *Médias, Informations et Communication*. Paris: Ellipses.

Lettre de l'Alliance des Forces Démocratiques (AFD) n° 006/18/07/2003/AFD/P en date du 18-07-2003.

Lettre ouverte du Comité Exécutif de l'UENUN au SNECS/ section UAM, Niamey le 21-02-2018.

Lew, Roland (1991). Société Civile; Vrai et Faux Débat. In *l'Homme et la Société*, n° 102, État et Société Civile, pp. 33-37.

Libération Afrique (2004). Revendications des Travailleurs et Programmes d'Ajustement Structurel. *Dossiers - Travail - Emploi – Syndicalisme*, pp. 1-10, 18 Octobre.

Libération Afrique (2014). En Afrique Comme Ailleurs, Pas de Démocratie Sans Alternance. *Dossiers - Droits Humains – Démocratie*, pp. 1-3, 15 octobre.

Lippmann Walter (1956). *Crépuscule des Démocraties?* (Traduit par Luz Maria). Fasquelle.

Loïc, Blondiaux (2008). *Le Nouvel Esprit de la Démocratie: Actualité de la Démocratie Participative*. Paris: Le Seuil.

Loi Organique n° 2017-64 du 14 août Portant Code Electoral au Niger.

Maidoka, Aboubacar, Malan Kandine, Adam ve Alhada, Alkache (2001). *Les Droits de l'Homme au Niger: "Théories et Réalités"*. Niamey: UAM/FSEJ, INDRAP.

Maignan, Jean-Claude (2000). *La Difficile Démocratisation du Niger*. Paris: CHEAM.

Mappa, Sophia (1997). *Essai Historique sur l'Intérêt Général: Europe, Islam, Afrique Coloniale*. Paris: Karthala.

Maritain, Jacques (1944). *Principes d'Une Politique Humaniste*. Editions de la Maison Française.

Marlio Louis (1940). *Dictature ou Liberté*. Paris: Flammarion.

Martin, Jean-Yves (2003). La Lutte Contre la Pauvreté. *Autrepart*, 3, n°27, pp. 107-111.

- Martiniello, Marco (1995). *L'Ethnicité dans les Sciences Sociales Contemporaines*. Paris: PUF.
- Marshall, Gordon (1999). *Sosyoloji Sözlüğü* (Çev: Osman Akınhay ve Derya Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mattes, Robert ve Bratton, Michael (2016). *Les Africains Veulent-ils Encore de la Démocratie?* Afrobaromètre, Synthèse de Politique n° 36.
- Mayer, Nonna et Perrineau, Pascal (1992). *Les Comportements Politiques*. Paris: Armand Colin.
- Mayer, Nonna ve Boy, Daniel (1997). *L'Electeur a Ses Raisons*. Paris: Presses de Sciences Po.
- Mayer Nonna, (Ed.), (1997). *Les Modèles Explicatifs du Vote*. Paris, Montréal, Québec: Harmattan.
- Mayer, Nonna (2010). *Sociologie des Comportements Politiques*. Paris: Armand Colin.
- Mayor, Federico (2007). *Philosophie et Démocratie*. Paris: UNESCO.
- Mbacké, Cissé F. (2010). *Gouvernance et Services Publics: pour ne pas Renoncer au Rêve du Développement*. Paris: FPH.
- Médard, Jean-François (1992). Le Big Man en Afrique. Du Politicien Entrepreneur. *L'Année Sociologique*, n°42, pp.167-192.
- Meddeb, Abdelwahab (2012). Démocratie et Citoyenneté. Paris: *Etudes*, pp. 4-67.
- Mendras, Henri (2014). *Sosyolojinin İlkeleri* (3. Baskı) (Çev: Buket Yılmaz). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Meynaud, Jean et Lancelot, Alain (1965). Les Idéologies. Québec: Presses de l'Université Laval, *Étude de la Société*, Section 9: "La Culture", pp. 370-372.
- Milutinovic, Zarko (1991). La Démocratisation de l'Afrique. *Revue de Politique Internationale*, n° 986-987, pp. 26-28.

Ministère de la Renaissance Culturelle, des Arts et de la Modernisation Sociale (2018). *Colloque National des Experts pour la Validation du Programme de Renaissance Culturelle*, le 15 février au Palais des Congrès de Niamey.

Montagner, Maxime (2007). Coopération Nord-Sud. Une Société Civile ne se Décrète Pas. *Economie & Humanisme*, n° 382, pp. 57-60.

Montesquieu, Charles (1979). *De l'Esprit des Lois* (T.1). Paris: Flammarion.

Montoussé, Marc ve Renouard, Gilles (1997). *100 Fiches pour Comprendre la Sociologie*. Rosny: Bréal.

Morin, Edgar (1990). *Introduction à la Pensée Complexe*. Paris: ESF Editeur.

Morin, Jean-Michel (2002). *Précis de Sociologie*. Nathan.

Mouiche, Ibrahim (2000). Ethnicité et Multipartisme au Nord-Cameroun. African Association of Political Science: *African Journal of Political Science*, vol. 5, n° 1 pp. 46-91.

Moumouni, Abdou (1998). *L'Education en Afrique*. Présence Africaines Editions.

MPN-Kiishin Kassa (2018). *Point de Presse sur le Nouveau Code Electoral*, Niamey, le 3 avril.

Mucchielli, Alex, (Ed.), (2009). *Dictionnaire des Méthodes Qualitatives en Sciences Humaines et Sociales*. Paris: Armand Colin.

Mutlu, Erol (2005). *Globalleşme, Popüler Kültür ve Medya* (Çev: Beybin Kejanlıoğlu D. ve Aytaç Yıldız). Ankara: Ütopya Yayınları.

Nay, Olivier, Michel, Johann ve Roger, Antoine (2005). *Dictionnaire de la Pensée Politique: Idées, Doctrines et Philosophes*. Paris: Armand Colin.

Nay, Olivier, (Ed.), (2011). *Lexique de Science Politique: Vie et Institutions Politiques*. Paris: Dalloz.

Nay, Olivier, (Ed.), (2014). *Lexique de Science Politique: Vie et Institutions Politiques*. Paris: Dalloz.

N'da, Pierre (2002). *Méthodologie de la Recherche. De la Problématique à la Discussion des Résultats. Comment Réaliser Un Mémoire, Une Thèse, en Sciences Sociales et en Education ?* (2e Edition). Editions Universitaires de Côte d'Ivoire.

Neveu, Erik (1996). *Sociologie des Mouvements Sociaux*. Paris: La Découverte, "Repères".

Neveu, Erik (2015). *Sociologie des Mouvements Sociaux* (4e Edition). Paris: La Découverte.

Ngalasso, Mwata Musanji (1996). Démocratie: le Pouvoir des Mots. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°65, pp. 3-17.

Niandou, Souley A. (1990). L'Armée et le Pouvoir. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n° 38, pp. 40-50.

Nkolo, Foé (2008). *Le Post-Modernisme et le Nouvel Esprit du Capitalisme sur Une Philosophie Globale d'Empire*. Dakar: Codesria.

Northcote, Parkinson C. (1964). *L'Evolution de la Pensée Politique 2* (Traduit par Louis Evrard). Gallimard.

Olivier de Sardan, Jean-Pierre (1996). L'Economie Morale de la Corruption en Afrique. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°63, pp. 97-116.

Olivier de Sardan, Jean-Pierre (2003). L'Enquête Socio-Anthropologique de Terrain: Synthèse Méthodologique et Recommandations à Usage des Etudiants. Niamey: Lasdel, *Etudes et Travaux* n° 13.

Olivier de Sardan, Jean-Pierre (2014). *Normes Pratiques : le Problème des Ecartés et les Régulations Informelles au Sein des Bureaucraties. Perspectives Théoriques à Partir de Terrains Africains*. Document de travail.

Olivier de Sardan, Jean-Pierre (2016a). Niger: les Quatre Prisons du Pouvoir. <http://www.marianne.net/agora-niger-les-quatre-prisons-du-pouvoir-100239202.html>, Erişim Tarihi: 06-01-2016.

Olivier de Sardan, Jean-Pierre (2016b). Allégeance Clanique contre Citoyenneté? *Revue Projet*, n° 351, pp. 30-39.

Olivier de Sardan, Jean-Pierre (2018). Troisième séance du Programme “Séminaires de Sciences Sociales 2017-2018” Sur le Thème : *Les Rivalités de Proximité: Le Baabize Tarey, de la Famille à la Politique*, le Mardi 10 Avril au Lasdel (Niamey/Niger).

Onana, Jean-Baptiste (1997). De la Relation Entre Culture et Développement: Leçons Asiatiques pour l’Afrique ». Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n° 68, pp. 96-111.

Ordonnance n° 2010-84 du 16 Décembre 2010 Portant Charte des Partis Politiques.

Ordonnance n° 2010-85 du 16 Décembre 2010 Portant Statut de l’Opposition.

Otayek, René (1998). Les Elections en Afrique Sont-elles Un Objet Scientifique Pertinent. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n° 69, pp. 3-11.

Otayek, René (2000). *Identité et Démocratie dans un Monde Global*. Paris: Presses de Sciences Po.

Otayek, René (2002). “Vu d’Afrique”. Société Civile et Démocratie. De l’Utilité du Regard Décentré. *Revue Internationale de Politique Comparée*, vol. 9, n° 2, pp. 193-212.

Ousmane, Amadou (2017). *Le Petit Livre Bleu de Kountche*. Cotonou: Editions Asseuli.

Paillé, Pierre ve Mucchielli, Alex (2005). *L’Analyse Qualitative en Sciences Humaines et Sociales*. Paris: Armand Colin.

Paugam, Serge, (Ed.), (2010). *Les 100 Mots de la Sociologie*. Paris: Presses Universitaires de France, Que Sais-je ?

Pearson, Lester Bowles (1958). *Politique Mondiale et Démocratie*, (Traduit par Nicole Bogliolo). Paris: Colombe Editions du Vieux Colombier.

Piermay, Jean-Luc (1985). Le Détournement d’Espace. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°21, pp. 22-36.

Piga, Di Adriana ve Cajati, Roberto (2011). *Niger; Problématique Socio-Politique, Ressources Energétiques, Acteurs Internationaux*. Rome: CEMISS.

Pirotte, Gautier (2007). *La Notion de Société Civile*. Paris: La Découverte.

Planche, Jeanne (2004). Accompagner l’Emergence et le Renforcement des Sociétés Civiles.

Mieux Comprendre les Enjeux. Paris: GRET, *Coopérer Aujourd'hui*, n° 38.

Planche, Jeanne ve Lavigne Delville, Philippe (2005). L'Union Européenne et les Sociétés Civiles du Sud: du Discours Politique aux Actions de Coopération. Paris: IRD & Armand Colin, *Autrepart*, n°35, pp. 143-160.

Planche, Jeanne (2007). *Société Civile: Un Acteur Historique de la Gouvernance*. Paris: Charles Léopold Mayer.

Platon (1967). *Les Lois* (Traduction par Émile Cambry). Paris: GF-Flammarion.

PNUD. (2017). Palmarès– Indicateur de Développement Humain (IDH). <https://www.populationdata.net/palmares/idh/>, Erişim Tarihi: 29-04-2017.

Polin, Raymond (1971). *L'Obligation Politique*. Paris: Presses Universitaires de France.

Poppovic, M. ve Pinheiro, P.S. (1995). Comment Consolider la Démocratie ?: l'Option des Droits de l'Homme. *Revue Internationale des Sciences Sociales*, n° 143, pp. 91-106.

Poupart, Jean, vd., (1997). *La Recherche Qualitative: Enjeux Epistémologiques et Méthodologiques*. Montréal, Paris: Gaëtan Morin.

Présidence de la République du Niger (2018). Communiqué du Conseil des Ministres du Vendredi 16 Mars.

Présidence de la République du Niger (2018). Bilan axe 1. Bâtir des Institutions Démocratiques, Fortes, Crédibles et Durables. <https://www.presidence.ne/bilan-axe-1/>, Erişim Tarihi: 15-10-2018.

Quantin, Patrick (2009). Le Rôle Politique des Sociétés Civiles en Afrique: Vers Un Rééquilibrage. Paris: Dalloz, *Revue Intern. et Stratégique*, n° 72, pp. 29-37.

Quermonne, Jean-Louis (2009). Le Déficit Démocratique. *Commentaire*, n° 126, p. 301-308.

Quivy, Raymond et Campenhoudt, Luc Van (2006). *Manuel de Recherche en Sciences Sociales* (3e Edition). Paris: Dunod.

Rawls, John (1996). *Le Droit des Gens* (Traduit par Bertrand Guillaume). Paris: Esprit.

Rawls, John (2008). *La justice Comme Équité: Une Reformulation de Théorie de la Justice* (Traduit par Bertrand Guillarme). Paris: La Découverte/Poche.

Rawls, John (2009). *Théorie de la Justice* (Traduit par Catherine Audard). Paris: Points.

Raynal, Jean-Jacques (1990). De la Démocratisation à la Démocratie. *Afrique Contemporaine*, n° 155, pp. 68-79.

REPAOC. (2007). *Synthèse du Rapport de la Consultation Régionale sur le Rôle des Organisations de la Société Civile (OSC) dans l'Amélioration de l'Efficacité de l'Aide Publique au Développement*. Cotonou: 22 au 25 Octobre.

Ricard, Lanata Xavier, vd., (2014). *Le Baromètre 2013 des Sociétés Civiles: l'Autre Visage de la Mondialisation*. CCFD-Terre Solidaire.

Ritzer, George (2011). *Küresel Dünya* (Çev: Melih Pekdemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Rocher, Guy (1973). L'idéologie du Changement Comme Facteur de Mutation Sociale. In Guy Rocher, *Le Québec en Mutation*, Chapitre VIII). Montréal: Éditions Hurtubise HML Ltée, pp. 207-221.

Rocher, Guy (1986). Droit, Pouvoir et Domination. Montréal: PUM, *Sociologie et Sociétés*, vol. 18, no 1, pp. 33-46.

Rosanvallon, Pierre (2008). *La Légitimité Démocratique: Impartialité, Réflexivité, Proximité*. Paris: Le Seuil.

Rougier, Louis (1929). *La Mystique Démocratique, Ses Origines, Ses Illusions*. Paris: Ernest Flammarion.

Roy, Marie-Françoise (2003). *Rapport d'Etude: Le Lectorat de la Presse au Niger*. Niamey: Yayınevi yok.

Rui, Sandrine (2004). *La Démocratie en Débat: Les Citoyens Face à l'Action Publique*. Paris: Armand Colin.

Sahel Dimanche, n° 1769 du Vendredi 22 Décembre 2017.

Salifou, André (2005). *Entretien avec Mes Enfants sur la Démocratie en Afrique...* Paris:

Présence Africaine.

Salifou, André (2007). *Le Niger*. Paris: Harmattan.

Sall, Babaca (1996). Les Groupes Problématiques, Comme Forme Socialisée du Besoin d'État. Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n° 61, pp. 29-38.

Schmitter, Philip (2000). Réflexions Liminaires à Propos du Concept de Gouvernance. In *La Démocratie Dans Tous Ses Etats*, Bruxelles: Bruylant.

Schumpeter, Joseph (1979). *Capitalisme, Socialisme et Démocratie* (Traduit de l'Anglais par Gaël Fain). Paris: Payot.

Seeda, Mensuel Nigérien d'Informations Générales (2014). Regard sur Une Expérience du Passé: La politique d'Autosuffisance Alimentaire au Niger Sous le Président Seyni Kountché (1975-1986). <https://nigerdiaspora.net/index.php/societe-archives/item/68150-regard-sur-une-experience-du-passe-la-politique-d-autosuffisance-alimentaire-au-niger-sous-le-president-seyni-kountche-1975-1986>, Erişim Tarihi: 25-09-2018.

Sen, Amartya (2003). *La Démocratie des Autres: Pourquoi la Liberté N'est Pas Une invention de l'Occident*. Paris: Payot.

Sen, Amartya (2012). *L'Idée de Justice* (Traduit par Paul Chemla et Éloi Laurent). Paris: Flammarion.

Slattery, Martin (2014). *Sosyolojide Temel Fikirler* (6. Baskı) (Çev: Ümit Tatlıcan ve Gülhan Demiriz). İstanbul: Sentez Yayıncılık.

Sompa, Florent Kihulu (1981). L'Occident et les Dictatures Africaines. Paris: *Peuples Noirs, Peuples Africains*, n° 24, pp. 1-10.

Spanou, Calliope (2003). Abandonner ou Renforcer l'État Wébérien? *Revue Française d'Administration Publique*, 1-2, n°105-106, pp. 109-120.

Stavenhagen, Rodolfo (1968). Classes sociales et stratification. Paris: Anthropos, *Homme et Société*, n° 8, pp. 201 à 211.

Sylla, Lanciné (1977). Crise de Légitimité, Coups d'État Militaires: Conséquences de la Concentration du Pouvoir en Afrique Noire Contemporaine. Abidjan: *Annales de l'Université d'Abidjan*, T10SD, Lettre, pp. 83-100.

Talibi Moussa, Hamidou (2016). Décryptage de la Problématique de Politiques de la Dignité. <http://www.nigerinter.com/2016/06/hamidou-talibi-moussa-decrypte-la-problematique-de-politiques-de-la-dignite/>, Erişim Tarihi: 28-06-2016.

Tangri, R. (1982). Servir ou se Servir? A Propos du Sierra Léone. (Traduit par François Constantin). Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°6, pp. 5-18.

Tchangari, Moussa (2007). *Le Niger à la Croisée des Chemins: Conflit Armé, Coup d'Etat Constitutionnel, Transition Militaire... Etat des Lieux, Analyses et Propositions des Citoyens*. Niamey: AEC.

Tchangari, Moussa (2018a). Bras de Fer Autour de la Loi de Finances 2018 : Organisez Un Référendum Plutôt Qu'une Marche. <https://www.facebook.com/moussa.tchangari/posts/10211179169696418>, Erişim Tarihi: 05-03-2018.

Tchangari, Moussa (2018b). Crise Sociale Autour de la Loi de Finances 2018: Que Faut-il Retenir de la Marche du 4 Mars. <https://www.facebook.com/moussa.tchangari/posts/10211193419532655>, Erişim Tarihi: 07-03-2018.

Terray, Emmanuel, (Ed.), (1987). *L'État contemporain en Afrique*. Paris: Harmattan.

Thioub, Ibrahima (2016). Révolutionner Notre Rapport au Pouvoir. *Revue Projet*, n° 351, pp. 40-47.

Thriot, Céline (2002). Rôle de la Société Civile dans la Transition et la Consolidation Démocratique en Afrique : Eléments de Réflexion à Partir du Cas du Mali. *Revue Internationale de Politique Comparée*, vol. 9, pp. 277-295.

Tidjani Alou, Mahamane (2001). La Justice au Plus Offrant: les Infortunes du Système Judiciaire en Afrique de l'Ouest (Autour du Cas du Niger). Paris: Karthala, *Politique Africaine*, n°83, pp.

59-78.

Touraine, Alain (2011). *Demokrasi nedir?* (5. Baskı) (Çev: Olcay Kunal). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Trebitsch, Michel (1991). Société Civile et Théorie des Formes. In *l'Homme et la Société*, n° 102, État et Société Civile, pp. 29-31.

Tudesq, André-Jean (1973). *La Presse et l'Événement*. Paris: EHESS; Mouton.

Union Africaine (2014). *Troisième Réunion Ministérielle sur le Renforcement de la Coopération Sécuritaire et l'Opérationnalisation de l'Architecture Africaine de Paix et de Sécurité dans la Région Sahélo-Saharienne. Stratégie de l'Union Africaine pour la Région du Sahel*. Niger: Niamey, 19 février.

Ülken, Hilmi Ziya (1969). *Sosyoloji Sözlüğü*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Vakunta, Peter (2006). Le Problème de l'Afrique. Dakar: *Bulletin du Codesria*, n° 3 et 4, pp. 34-35.

Veauvy, Christiane (1991). Brèves Remarques sur la Société Civile: Usages, Généalogies et Filiations, Interrogations. In *l'Homme et la Société*, n° 102, État et Société Civile. pp. 11-22.

Wallerstein, Immanuel (1982). Le Développement du Concept de Développement. Montréal: PUM, *Sociologie et Sociétés*, vol. 14, n° 2, pp. 133-141.

Weber, Max (1959). *Le Savant et le Politique*. Paris: Plon.

Wolf, Alison ve Wallace, Ruth A. (2012). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları* (4. Baskı) (Çev: Leyla Elburuz ve M. Rami Ayas). Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Wolpe, Howard (1974). *Urban Politics in Nigeria: A study of Port Harcourt*. Berkeley.

Wolton, Dominique (1997). *Penser la Communication*. Paris: Flammarion.

Yacouba, Halidou (2012). Guerres et Conflits Identitaires en Afrique: Nécessité d'un Dialogue Interculturel. *Cités*, 4, n° 52, pp. 127-138.

Yacouba, Halidou (2016). Justice Sociale et Paix en Afrique. <http://www.nigerinter.com/2016/11/justice-sociale-et-paix-en-afrique-decryptees-par-dr-halidou-yacouba/>, Erişim Tarihi: 13-11-2016.

Yayla, Atilla (2005). *Siyasî Düşünce Sözlüğü* (3. Baskı). Ankara: Adres Yayınları.

Zalewski, Frédéric (2006). Banegas (Richard), La Démocratie à Pas de Caméléon. Transition et Imaginaires Politiques au Bénin, Paris, Karthala, 2003,494 pages ». *Politix*, 1, n° 73, pp. 247-252.

Zerbo, Adama (2010). *Atelier de Planification Stratégique de Dialogue Social, Module 2 Dialogue Social*, Niamey du 29 septembre au 1er octobre.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Ibrahim Ousseini Issa
Uyruğu : Nijer
Doğum Yeri ve Tarihi : Dosso / 03.03.1986
Telefon : 05368890242
E-mail : ibrahimo50@yahoo.fr

EĞİTİM

Meslek Lisesi

- 2003-2006: Niamey'deki Okuryazarlık Kadrolar Formasyon Merkezi.

Üniversiteler

- 2006-2011: Nijer'deki Abdou Moumouni Üniversitesi Sosyoloji Bölümü.
- 2011-2013: Benin'deki Abomey-Calavi Sosyoloji-Antropoloji Bölümü.
- 2014 bugüne kadar: Konya'daki Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü.

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
- 2009-2010	Okuryazarlık Müdürlüğü (Dosso/Nijer)	Personel
- 2010-2012	Lise Kasai (Niamey/Nijer)	Personel
- 2013 bugüne kadar	Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (Niamey/Nijer)	Personel

MEDENİ DURUMU

- Evli ve İki Çocuk Babası